MANUAL OF TIBETAN

LEWIN

00048018

ORI
A93-U02
LEW/T
ASIA

B. B. R. A. S.

BOMBAY BRANCH
OF THE
ROYAL ASIATIC SOCIETY.
TOWN HALL, BOMBAY.

Digitized with financial assistance from the Government of Maharashtra on 18 July, 2018

A

MANUAL OF TIBETAN

BEING

A GUIDE TO THE COLLOQUIAL SPEECH OF TIBET, IN A SERIES OF PROGRESSIVE EXERCISES

PREPARED

WITH THE ASSISTANCE

OF

YAPA UGYEN GYATSHO

A LEARNED LAMA OF THE

MONASTERY OF PEMIONGCHI.

BY

MAJOR THOMAS HERBERT LEWIN, F. R. G. S.,

of the Bengal Staff Corps.

DEPUTY COMMISSIONER OF DARJEELING.

48018

CALCUTTA:

PRINTED BY G. H. ROUSE, AT THE BAPTIST MISSION PRESS.

1879.

PUBLISHED UNDER THE ORDERS OF THE BENGAL GOVERNMENT,
AND SOLD AT THE BENGAL SECRETARIAT PRESS.

81081

00048018

To

The Honorable Sir Ashley Eden, K. C. S. I.,

LIEUTENANT-GOVERNOR OF BENGAL.

To whose encouragement and support the publication of this work is due, and who, himself, is one of the few who have entered the territories of the Grand Lama, this book is gratefully dedicated by the

AUTHOR.

DARJEELING,

1879.

PREFACE.

In laying this book before the public, I am aware that it can claim to be neither exhaustive nor complete. Tibet and its language are still comparatively unknown. Mr. Clements Markham in his charming book on "Tibet" collates the accounts of the various travellers, who, with many hardships and trials, difficulties and disappointments, have succeeded in making their way into this inhospitable land; but the aggregate of information is incomplete. We still lack detail of hills and valleys, towns, and villages. Csoma de Korös, and later, Jaeschke, have made a scientific and most interesting study of the language, and have published several valuable books on its structure and literature; but the familiar tongue of the people, their folk-lore, songs and ballads are all unknown.

At first sight this isolation, and the steadfast manner in which all commerce with Europeans is prohibited, seem difficult to understand, but a glance at the physical and political conditions of the country will afford some explanation. Tibet consists of a high and barren table-land, approached by steep and rugged mountain-passes, accessible only with the good-will of the inhabitants; these are for the most part poor herdsmen and shepherds, with scanty means of subsistence for themselves and their flocks, and they have easily been persuaded by the Chinese, who dominate at Lhassa, that all strangers are intruders, whose object in coming is to wrest from them the little they possess. The hostile feeling of the Chinese to our nation cannot be more characteristically demonstrated than by the following letter from the Emperor of China to the King of Burmah—a copy of which fell into my hands. The original was written on yellow paper, sealed with four seals and enclosed in a yellow bag, embroidered with the figure of the Imperial Dragon, and was couched in the following language:

"The Royal Elder Brother, Tau Kwang, Emperor of China, who assisted by Shang Tien* rules over a multitude of umbrella-bearing chiefs in the Great Eastern Empire, affectionately addresses his Royal Younger Brother—the Sun-descended King, Lord of the Golden Palace, who rules over a multitude of umbrella-bearing chiefs in the Great Western Empire." After this preamble, the letter proceeds to announce that a thirteen-syllabled title had been conferred on the Royal Mother, whose name was already ten syllables long, "who possesses an excellent heart, who acts always like

* "The ruler of Heaven;" the Burmese equivalent for this personage is Sakya Nat (Indra) according to Yule and Burney.

the wind and the rain, and bestows good instructions on the queen, and all the concubines and female attendants, in consequence of which, all the inmates of the Golden Palace are cheerful and happy." After reciting the homage paid to this excellent Princess, and the manner in which the fifteenth anniversary of the Royal Elder Brother's reign had been celebrated, the letter concludes by saying—"Everything that occurs in the Elder Brother's Empire shall be known to the Younger Brother: with respect to the Younger Brother's Empire, it is not proper to allow the English, after they have made war, and peace has been settled, to remain in the city, for they are accustomed to act like the Peepul tree;* let not Younger Brother therefore allow the English to remain in the country, and if anything happens, Elder Brother will attack, take and give."

It may not be out of place to note here, that there are strong affinities between the languages of Tibet and Burmah. A Comparative list of words is appended.

English.	*Tibetan.*	*Burmese.*
Who	su	bé-thu
Name	ming	a-myee, mee
Remain	ne	ne
Grease	ts'hi	ts'hi
Itch	yar	yar
Pain	na	na
Ear	na	nah
Difficult	kah	khak
Burn	tsha	tsha
Moon	lá	la
Weave	ták	rak or yak
Hole	khung	a-khoung
Hot	tsha	tsha
Die	shi	thi
Hand	lak	lak
Tooth	sau	thwah
And	yang	yang

* The Peepul tree (*Ficus religiosa*) frequently planted in villages, near a house or temple, is wonderfully prolific, sending forth seeds which take root in every available crevice, and once firmly established, either crack and crush the walls in their expanding growth, or if removed may pull down the building in their fall.

English.	*Tibetan.*	*Burmese.*
Father	apha	apha
Road	lam	lam
Milk	no	no
Dog	khyi	khwee
Aunt	ani	ari
Know	she	the
Brandy	arak	arak
Salt	tsha	tsha
Flesh	sha	a-tha
Eat	sa	cha
Strike	sed	that
Fish	nya	nga
Clean	tsang	chang
Uncle	akhu	akhang

To these many more might be added by those who care to pursue the analogy.

I have lived on the borders of Tibet for nearly three years, and have studied the language with Tibetan lamas in the hope of one day entering the land. That hope for me seems now unlikely to be fulfilled; but as there is no existing text-book or guide to colloquial Tibetan, I publish the result of my studies, with a wish that others who may hereafter be tempted to follow the same road, may thereby find some of its difficulties lessened for them.

I would here acknowledge the assistance I have obtained from Kada, the Government Interpreter at Buxa on the Bhutan frontier, and from Ugyen Gyats'ho, a learned Lama from the monastery of Pemiongchi, with whom I have studied. I also refer my readers to the Grammar and Dictionary of Csoma de Korös, and the Tibetan and English Dictionary of Jaeschke, from which I have derived much of my information.

INTRODUCTION.

Letters and their powers.—In the alphabet of the Tibetan language there are thirty simple letters, arranged in eight classes. The forms of these letters, together with the sound and power of each, expressed in Roman characters and italics, are as follows:—

1.	ཀ ka	ཁ kha	ག gah *or* kaṅ	ང nga
2.	ཅ ċha	ཆ chha	ཇ jah	ཉ nya
3.	ཏ ṭa	ཐ hta	ད ḍa	ན na
4.	པ pa	ཕ pha	བ ba	མ ma
5.	ཙ tsa	ཚ ts'ha	ཛ dsa	ཝ wa
6.	ཞ zha	ཟ za	འ ah	ཡ ya
7.	ར ra	ལ la	ཤ sha	ས sa
8.	ཧ ha	ཨ á		

There are five vowel characters in Tibetan, which are pronounced like the vowels in Latin, á, í, ú, é, o.

The vowel sound á, is, as a rule, inherent to every consonant. The other vowel sounds are denoted by marks placed above or below the consonants; thus take the letter ཀ *ka*, this by the addition of the vowel marks may thus be varied in writing ཀ *ka*, ཀི *ki*, ཀུ *ku*, ཀེ *ke*, ཀོ *ko*. In addition to the ordinary vowel sounds I have adopted the ö and ü, as employed in German, to denote modifications in sounding the vowels o and u.

From the thirty simple letters many compound letters are formed; this is done in three ways, either 1st, by subjoining the letters y, r, or l; 2nd, superposing r, l, or s; and 3rd, by compounding or using both ways at once:

1st, thus: ཡ་ར་ལ་ (*y*, *r*, *l*,) to be subjoined to ཀ་ *ka* will be written ཀྱ *k,y*, ཀྲ *k,r*, ཀླ *k,l*.

2nd, thus: ར་ལ་ས་ (*r*, *l*, *s*,) to be placed above ཀ *ka*, will thus be expressed རྐ *rk*, ལྐ *lk*, སྐ *sk*.

3rd, compounded as རྐྱ་ སྐྱ་ སྐྲ་ *rky*, *sky*, *skr*.

The pronunciation of the letters and their compounds varies according to the different combinations thereof, some letters being fully sounded, some being wholly unpronounced, while others are only half sounded. The rules prescribed for pronunciation will be found fully set forth in the compendious Grammar of Csoma de Körös; here, practice of the exercises will teach what should or should not be uttered.

Besides the three subjoined letters above-mentioned (*y*, *r*, *l*) there occurs sometimes a small triangle (called in Tibetan, *vazar*) thus, ྾, placed below some letters. It has no sound but is chiefly used for the sake of distinction; as in རྩྭ *ts'ha*, hot; རྩྭ *ts'ha*, salt.

It has hitherto been the custom in transliterating from Tibetan into the Roman character to express every letter whether it be pronounced or not:—this I consider unnecessary; it is true that the chief distinction between words is their orthography, there being many words in Tibetan, which although written differently have the same sound, but it seems to me that the Tibetan character expresses the difference in orthography quite sufficiently. I have therefore used the Roman character in the following exercises, not as a transliterating medium but as a vehicle by which to express the exact sound given to each word, in order that the student may be able to converse and speak Tibetan with facility.

Of the thirty simple letters above given, ten, called affixes—ག་ང་ད་ན་བ་མ་འ་ར་ལ་ས་ are the only letters used to close a syllable or follow the vowel whether inherent or expressed. They are sometimes fully pronounced and sometimes are formed only by the lips or tongue silently, in the latter case I have indicated this property of silence by a dot placed underneath as in མེད་ med.

From among the ten affixes, the following five ག་ད་བ་མ་འ་ are also called prefixes, from their being placed before the basis of a syllable; this is chiefly to distinguish words by their spelling, the prefixed letters being left in common practice, unpronounced: thus འདི་ di.

Alphabetical Scheme.

The Roman letters used to represent Tibetan characters in the following Exercises, are written and sounded as follows:—

a	as in father; long, as in Latin or French.
à	short, corresponding to the sound of u in 'but' or 'rum.'
ai	as in 'aisle.'
au	as in 'taught.'
e	as in Latin, or French.
è	short as in 'pen.'
i	long.
ì	short as in 'pit.'
o	as in 'tone.'
ö	as in German.
u	as in 'rule': long.
ü	the German ü, as in Müller.
j	as in 'jam.'
z	as in 'zeal.'
dz	like the Arabic dzal ذ or the Italian z in 'mezzo.'
zh	as in 'azure': soft, like the French j in 'jeune.'
t	as t in 'tone.'
ṭ	has a palatal sound formed by placing the tongue somewhat back at the roof of the mouth.
d	as in 'done.'
ḍ	palatal as used in Hindí.
ts	is the German z or tz.
ts'h	is the same letter aspirated. Care must be taken to pronounce the ts separately from the aspirated h.
ch	as in 'church.'
ch'h	aspirated.

The other letters are the same as in English.

Some final letters, although formed by the lips, are not fully pronounced,—these are indicated by a dot placed under the letter; as, བསད་ the exact transliteration of which is *b-sd-d*, but which is pronounced *ded*.

WORKS BY THE SAME AUTHOR.

1. Wild Tribes of the South-East Frontier.
2. The Chittagong Hill Tracts and the dwellers therein.
3. Hill Proverbs; a collection of wit and wisdom from the people of the Chittagong Hills.
4. Progressive Colloquial Exercises in the Lushai Dialect.
5. A short account of the Cooch Behar State.

also, in the Press.

6. A Manual of the Burmese Language

Exercise 1.

Nga, I : *khyöḍ*, thou :
kho, he : *nganàm*, we :
khyöḍ-nàm, ye, or you :
kho-nàm they : *la*, to :
sheḍ, strength : *na*, pain :
le, good, well : *yöḍ*, is, am :
chön, to arrive, come :
dewàr, well, happily :
phep, to arrive :
de, the state of being well :
leb, to arrive at a place :
kuzu, the body : *sin*, sign of past tense.

1.	I am strong.	Nga la sheḍ yöḍ.	ང་ལ་ཤེད་ཡོད་།
2.	We are sick.	Nganàm nawa yin.	ངན་ནམ་ན་བ་ཡིན་།
3.	Are you well?	Khyöḍ-nàm le-mo yöḍ-dàm.	ཁྱོད་ནམ་ལེ་མོ་ཡོད་དམ་།
4.	You are welcome.	Chön-ba le-su.	ཕྱོན་པ་ལེགས་སོ་།
5.	Did you come safely?	Dewàr phep-sàm.	བདེ་བར་ཕེབས་སམ་།
6.	I arrived in safety.	Nga demo leb sin.	ང་བདེ་མོ་སྟེབས་ཤིན་།
7.	Are you in good health?	Kuzu demo duḳ-kàm.	སྐུ་ཟུགས་བདེ་མོ་འཚག་གམ་།
8.	I am well.	Nga demo yöḍ.	ང་བདེ་མོ་ཡོད་།

Htön, high : *meḍ*, not :
mi, man : *mi-di*, that man :
ji, fear : *na*, sickness, pain :
gö, must, to be necessary.

The terms *yin*, *sin*, *duḳ* are used in the indicative present tense in both numbers, their signification may be expressed in English by 'am,' 'art,' 'is,' and by the inflections of the verbs 'to do' or 'to have.' *Dàm*, *sàm*, *gàm* are interrogative affixes formed by reduplicating the final letter of the preceding word and adding མ m.

Exercise 2.

1.	Is it high?	Htön-po yöḍ-dàm.	མཐོན་པོ་ཡོད་དམ་།
2.	It is high.	Htön-po yöḍ.	མཐོན་པོ་ཡོད་།
3.	It is not high.	Htön-po meḍ.	མཐོན་པོ་མེད་།
4.	He is ill.	Kho nawa yin duḳ.	ཁོ་ན་བ་ཡིན་འཚག
5.	That man is sick.	Mi-di nagi duḳ.	མི་འདི་ན་གི་འཚག
6.	Is that man sick?	Mi di na duḳ-gàm.	མི་འདི་ན་འཚག་གམ་།
7.	He is sick.	Kho na duḳ.	ཁོ་ན་འཚག
8.	He is not sick.	Kho nawa meḍ.	ཁོ་ན་ཅ་མེད་།
9.	Do not be afraid.	Khyöḍ ji mi gö.	ཁྱོད་འཇིགས་མི་དགོས་།

Exercise 3.

Di, this : *te*, that : *le*, good :
ma-le, not good :
nyin, old, ancient, worn out :
gepa, *ge*, old, grown-old :
khyöḍ-kyi, of you, your :
ngai, of me, my :
apha, father : *naso*, one's age or years, also written, ནས་ཚོད་།
chhung, small : *chhen*, big :
shintu, very : *chi-tàr*, how :
song, part of verb, to go :
na, here.

1.	This is good.	Di lemo duḳ.	འདི་ལེགས་མོ་འོག་།
2.	That is bad (or not good).	Te ma le-pa duḳ.	དེ་མ་ལེགས་པ་འོག་།
3.	This is not a good house.	Khyim di le-mo min duḳ.	ཁྱིམ་འདི་ལེགས་མོ་མིན་འོག་།
4.	This is a good house.	Khyim di le-mo duḳ.	ཁྱིམ་འདི་ལེགས་མོ་འོག་།
5.	Is your father old?	Khyöḍ kyi apha ge-po yin-na.	ཁྱོད་ཀྱི་ཨ་བ་རྒས་པོ་ཡིན་ན།
6.	My father is old.	Ngai apha ge-pa yin.	ང་ཡི་ཨ་བ་རྒས་པ་ཡིན་།
7.	He is not old.	Te naso ma ge.	དེ་ན་སོ་མ་རྒས།
8.	It is not good.	Te ma le.	དེ་མ་ལེགས།
9.	It is very small.	Te shintu chhung-wa yin.	དེ་ཤིན་ཏུ་ཆུང་བ་ཡིན་།
10.	He is big.	Di chhen-po yin.	འདི་ཆེན་པོ་ཡིན།
11.	This is little.	Di chhung-wa yin.	འདི་ཆུང་བ་ཡིན།
12.	How old are you?	Khyöḍ naso chi-tàr song-wa.	ཁྱོད་ན་སོ་ཇི་སྲིད་སོང་བ།
13.	It is here.	Na duḳ.	ན་འོག་།
14.	It is not here.	Na min duḳ.	ན་མི་འོག་།
15.	This house is old.	Khyim di nying-pa yin.	ཁྱིམ་འདི་ཉིང་པ་ཡིན་།

Exercise 4.

Ming, name : *chi*, *chi-da*, what :
ser, speak, utter :
htaḳ-ring, a great distance :
htung, short, brief :
ring, long, extended :
nyewa, near : *ring-wa*, far :
làm, a road, path : *ri*, a hill :
nàm, when : *ka*, where :

1.	What is your name?	Khyöḍ kyi ming chi-da ser.	ཁྱོད་ཀྱི་མིང་ཇི་འཛ་ཟེར་།
2.	What is your father's name?	Khyöḍ kyi apö ming chi-da ser.	ཁྱོད་ཀྱི་ཨ་པའི་མིང་ཇི་འཛ་ཟེར་།
3.	How far is it?	Htaḳ ring htung chi-da yöḍ.	ཐག་རིང་ཐུང་ཇི་འཙ་ཡོད་།
4.	Is it near?	Htaḳ nyewa yöḍ-tàm.	ཐག་ཉེ་བ་ཡོད་དམ།
5.	Is it far off?	Htaḳ ring yin-nàm.	ཐག་རིང་ཡིན་ནམ།
6.	It is near.	Htaḳ nyewa yöḍ.	ཐག་ཉེ་བ་ཡོད་།

Exercise 4.—*Continued.*

ka-ne, from where, whence :
kana, to where, whither :
yong, come : *dau*, go :
gyu, will, (sign of future tense): also *gyu*, to proceed, move, go.

7.	Is there a road ?	Làm yöḍ-tàm.	ལམ་ཡོད་དམ་
8.	There is a road.	Làm yöḍ.	ལམ་ཡོད།
9.	Who are you ?	Khyöḍ su yin.	ཁྱོད་སུ་ཡིན།
10.	That hill is high.	Ri te htön-po yin pè.	རི་དེ་མཐོན་པོ་ཡིན་པས།
11.	What is the name of that hill ?	Ri te ming la chi ser.	རི་དེ་མིང་ལ་ཅི་ཟེར།
12.	How far is it from here ?	Te ne htaḳ ring htung chi-tàr yöḍ.	དེ་ནས་ཐག་རིང་དུང་ཅི་ཙམ་ཡོད།
13.	When did you arrive ?	Khyöḍ nàm le-pa.	ཁྱོད་ནམ་ལེགས་པ།
14.	Whence do you come ?	Ka ne yong-wa.	ཀ་ནས་ཡོང་བ།
15.	Whither are you going?	Kana dau-gyu yin.	ཀ་ན་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན།

Exercise 5.

Dir, here : *ter*, there :
shoḳ, come (imperative) :
song, go do. :
phar, away, over there :
gyuḳ, run : *ta*, now :
ta-ta, just now, directly :
ta-ta-htub, until now :
la, to : *hrib-tsàm*, a little while :
pu-mo, a woman : *mo*, she, (feminine affix) : *zhön*, young :
le, work : *lau-chen*, laziness :
tsün-dü-chen, diligence :
toḳ-pu, a friend : *singmo*, a sister :
sing-mō, of a sister :

1.	Come here.	Dir shoḳ.	འདིར་མོག།
2.	Go there.	Ter song.	དེར་སོང་།
3.	Go away.	Phar gyuḳ.	ཕར་རྒྱུག།
4.	Go now ; go directly.	Ta song, ta-ta song.	དེ་སོང་། དེ་ཙ་སོང་།
5.	Come presently.	Ta-ta hrib-tsàm la shoḳ.	དེ་ཙ་ཧྲིལ་རྩམ་ལ་མོག།
6.	This woman is still young.	Pumo di ta-ta-htub naso zhön-pa duḳ.	བུ་མོ་འདི་དེ་ཙ་ཐུབ་ན་སོ་གཞོན་པ་འདུག།
7.	That man is lazy.	Mi te le lau-chen yin.	མི་དེ་ལེ་ལོ་ཆེན་ཡིན།
8.	My friend is diligent.	Ngai toḳ-pu tsün-dü-chen yin.	ང་ཡི་སྐོམས་པོ་བརྩོན་འགྲུས་ཆེན་ཡིན།
9.	Our sister is still young.	Nganàm kyi singmo ta-ta zhönpa yin.	ང་ཅོག་གྱི་སྲིང་མོ་དེ་ཙ་གཞོན་པ་ཡིན།
10.	This horse is young.	Ta di lau zhön-ba duḳ.	རྟ་འདི་ལོ་གཞོན་པ་འདུག།

Exercise 5.—*Continued.*

lo, year: *ta*, a horse:
den-ba, true: *khoi*, of him, his:
ti, a large knife: *tsàr*, near, with.

11.	My friend is true.	Ngai tok-pu denba yin.	ངའི་གོག་པོ་བདེན་པ་ཡིན།
12.	His sister's name is Dolma.	Khoi sing-möe ming Dolma-yin.	ཁོའི་སྲིང་མོའི་མིང་སྒྲོལ་མ་ཡིན།
13.	Where is my knife?	Ngai ṭi ka na yöd.	ངའི་ཐི་ཀ་ག་ཡོད།
14.	Here is your knife.	Khyöḍ kyi ṭi dir duḳ.	ཁྱོད་ཀྱི་ཐི་འདིར་འདུག
15.	Is my knife with him?	Ngai ṭih khoi tsàr yöḍ-tàm.	ངའི་ཐི་ཁོའི་རྩར་ཡོད་དམ།

Exercise 6.

pün, brother: *sing-mo*, sister:
Kada, proper name, masc.:
Dolma, prop. name, fem.:
tok-pu, friend, (masc.):
tok-mu, friend, (fem.):
men, not: *gen*, old, aged:
dze, pretty, well-looking:
mang-po, much:
hlak-pa, somewhat more:
pu-ts'ha, *pe-ts'ha*, } child, boy:
dawa, moon: *nyima*, sun:
shani, lead: *chah*, iron:
chi, heavy.

1.	Is this man your brother?	Mi di khyöḍ kyi pön yin-na.	མི་འདི་ཁྱོད་ཀྱི་སྤུན་ཡིན་ན།
2.	Is that woman your sister?	Pumo di khyöḍ kyi singmo yin-na.	བུ་མོ་འདི་ཁྱོད་ཀྱི་སྲིང་མོ་ཡིན་ན།
3.	Is Kada your friend?	Kada khyöḍ kyi tok-pu yin-na.	ཀ་ཌཱ་ཁྱོད་ཀྱི་གོག་པོ་ཡིན་ན།
4.	Dolma is not your sister.	Dolma khyöḍ kyi singmo min.	སྒྲོལ་མ་ཁྱོད་ཀྱི་སྲིང་མོ་མིན།
5.	My younger brother is older than he.	Ngai pön chhung-wa di, kho ne naso gen duḳ.	ངའི་སྤུན་ཆུང་བ་འདི་ཁོ་ནས་ན་སོ་རྒན་འདུག
6.	You are much younger than he is.	Khyöḍ kho ne naso mang-po zhön-pa duḳ.	ཁྱོད་ཁོ་ནས་ན་སོ་མང་པོ་གཞོན་པ་འདུག
7.	Dolma is pretty.	Dolma dze-pa duḳ.	སྒྲོལ་མ་མཛེས་པ་འདུག
8.	He is stronger than I am.	Kho nga ne sheḍ hlaḳ-pa duḳ.	ཁོ་ངས་ནས་ཤེད་ལྷག་པ་འདུག
9.	Your child is younger than this boy.	Khyöḍ kyi pu-ts'ha pe-ts'ha di ne naso zhön-pè.	ཁྱོད་ཀྱི་བུཚ་པེ་ཚ་འདི་ནས་ན་སོ་གཞོན་པས།
10.	The moon is less than the sun.	Dawa nyima nè chhung.	ཟླ་བ་ཉི་མ་ནས་ཆུང

EXERCISE 6.—*Continued.*

11. Lead is heavier than iron.	Sha-ni chah nè chi.	ཤ་ནི་ལྕགས་ལས་ལྗི།
12. That girl is more pretty than Dolma.	Pumo te Dolma nè dzo-pa duk.	བུ་མོ་དེ་སྒྲོལ་མ་ལས་མཛེས་པ་འོང་།
13. This knife is better than that.	Ti̱h di ti̱h te nè le-pa duk.	གྲི་འདི་གྲི་དེ་ལས་ལེགས་པ་འོང་།

EXERCISE 7.

Shing-dong, tree : *chhe*, large, great :
shing, field : *kho-jed*, useful :
nga-chak, *nganam*, } we :
khonàm, *khong*, } they :
kang-yang, any : *dawa*, like :
tapu, so, like : *gong*, price :
ispet, steel : *ta̱l-pa*, village :
kho, use : *chi-tsam*, how many.

1. This tree is smaller than that.	Shing-dong dí shing-dong te nè chhung-wa duk.	ཤིང་སྡོང་འདི་ཤིང་སྡོང་དེ་ལས་ཆུང་བ་འོང་།
2. This house is bigger than ours.	Khang-pa di nganàm kyi khang-pa nè chhe-wa duk.	ཁང་པ་འདི་ང་ཅག་གི་ཁང་པ་ལས་ཆེ་བ་འོང་།
3. Our field is smaller than theirs.	Nganàm kyi shing, khong ki shing lè chhung duk.	ང་ཅག་གི་ཞིང་ཁོང་ཁི་ཞིང་ལས་ཆུང་འོང་།
4. Iron is more useful than lead.	Chah sha ni nè kho-jed chhe.	ལྕགས་ཤ་ནི་ལས་ཁོ་རྗེད་ཆེ།
5. This knife is of no use at all.	Ti̱h di kang-yang mi yong.	གྲི་འདི་གང་ཡང་མི་ཡོང་།
6. What is it like ?	Chi dawa duk.	ཇི་འདྲ་བ་འོང་།
7. I am not so old as he is.	Kho naso genba ta-pu nga mi gen.	ཁོ་ན་ལོ་རྒན་པ་བུ་བྱ་ང་མི་རྒན་།
8. I am not older than he.	Nga kho nè lo mi gen.	ང་ཁོ་ལས་ལོ་མི་རྒན་།
9. Lead is not so dear as steel.	Sha ní ispet nè gong mi chhe.	ཤ་ནི་ཇི་སྲིད་ལྕགས་དཀོན་མི་ཆེ།
10. Our village is bigger and better than theirs.	Nga-chak ki ta̱l-pa, khong ki ta̱l-pa nè mang-wa tang le-pa yöd.	ང་ཅག་གི་གྲོང་པ་ཁོང་གི་གྲོང་པ་ལས། མང་པ་དང་ལེགས་པ་ཡོང་།

EXERCISE 7.—*Continued.*

11.	This is of more use than that.	Di te nè kho ċhe-wa yöd.	འདི་དེ་ནས་ཁོ་ཆེ་བ་ཡོད།
12.	That house is smaller than his.	Khyim di khoi khang-pa nè ċhung.	ཁྱིམ་འདི་ཁོ་ཡི་ཁང་པ་ནས་ཆུང་།
13.	Is your father yet alive?	Khyöd kyi apha ta-htub yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ཀྱི་ཨ་ཕ་ཏ་ཐུབ་ཡོད་དམ།
14.	How many brothers and sisters have you?	Khyöd pön tang sing-mo chi-tsàm yöd.	ཁྱོད་སྤུན་དང་གྲོན་མོ་ཇི་ཙམ་ཡོད།

EXERCISE 8.

1.	Have you lost your knife?	Khyöḍ kyi ṭih torlaḳ ċhung-wa yin-nàm.	ཁྱོད་ཀྱི་གཉི་གྲལ་བཤུད་བ་ཡིན་ནོ།
2.	Is your knife lost?	Khyöḍ kyi ṭih laḳ-pa yin-na.	ཁྱོད་ཀྱི་གཉི་བཤུད་པ་ཡིན་ན།
3.	Have you got my knife?	Ngai ṭih khyöḍ tsàr yöḍ-tàm.	ང་ཡི་གཉི་ཁྱོད་རྩར་ཡོད་དམ།
4.	Kaḍa has got it.	Kaḍa tsàr duḳ.	ཀ་ཌ་རྩར་འདུག
5.	I speak the truth.	Nga nge-pa shed-pa yin.	ང་དངོ་པ་བཤད་པ་ཡིན།
6.	My son's words are not true.	Ngai pu denba mi mre.	ང་ཡི་བུ་བདེན་པ་མི་སྨྲ།
7.	Have you got a horse?	Khyöḍ kyi tsàr ta yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ཀྱི་རྩར་རྟ་ཡོད་དམ།
8.	This knife is for Dolma.	Ṭih di Dolmöe tön-tu yin.	གཉི་འདི་སྒྲོལ་མའི་དོན་དུ་ཡིན།
9.	This knife belongs to Dolma.	Ṭih di Dolma morang ki yin.	གཉི་འདི་སྒྲོལ་མ་མོ་རང་གི་ཡིན།
10.	Is this your mother's house?	Khyim di khyöḍ kyi amö yin-na.	ཁྱིམ་འདི་ཁྱོད་ཀྱི་ཨ་མའི་ཡིན་ན།
11.	Has your friend got a knife?	Khyöḍ kyi toḳ-pöe tsàr ṭih yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ཀྱི་གོག་པོའི་རྩར་གཉི་ཡོད་དམ།

tor, to go astray, be lost:
lak, efface, waste, destroy:
chung, produce, appear:
tsàr, near, with: *nge*, true:
shed, say: *den*, true:
mra, speak: *tön-tu*, for, on account of: *mo-rang*, her own:
metok, flower: *htob*, get, find:
teng, on, upon, above: *gah*, some:
chhirtu, for the sake of:
shik, sign of imperative.

The letters *b* and *p*, also *d* and *t* are often interchangeable, that is ཕ properly *pa* or *p*, is frequently pronounced *b*, while ད *da* or *d*, often has the sound of *t*.

Note, the dash under the *t* in the word *ṭih*, indicates that the letter is palatal.

EXERCISE 8.—*Continued.*

12.	Where did you get those flowers?	Khyöḍ metoḳ di ka ne htob-pa.	ཁྱོད་མེ་ཏོག་འདི་ཀ་ནས་ཐོབ་པ།
13.	I got them on the hill, they are for Dolma.	Ṅga riyi teng ne Dolmö chhir-tu htob-pa yin.	ང་རི་ཡི་སྟེང་ནས་སྒྲོལ་མའི་ཕྱིར་དུ་ཐོབ་པ་ཡིན།
14.	My friend also has got some flowers for you.	Khyöḍ kyi chhirtu ngai tok-pöe tsàr me-toḳ gah yöḍ.	ཁྱོད་ཀྱི་ཕྱིར་དུ་ང་ཡི་གྲོགས་པོའི་རྩར་མེ་ཏོག་འགའ་ཡོད།
15.	Speak the truth.	Denpàr mrà-shiḳ.	བདེན་པར་སྨྲ་ཞིག།

EXERCISE 9.

medah, a gun, sometimes pronounced '*mindah*': *nyo*, buy: *pamo*, cow: *kàp*, occasion, time: *chik*, *chig*, *shik*, } one: *tang*, and: *chih-chhed-tu*, what doing, wherefore: *ts'hong*, sell: *kang-sak*, pipe: *htong*, see: *tö*, part of *ta*, look: *nyong*, be aware: *pän*, brother.

1.	Where did you buy that gun?	Medah di khyöḍ ka nè nyo-wa yin.	མེ་མདའ་འདི་ཁྱོད་ཀ་ནས་ཉོ་བ་ཡིན།
2.	When did you buy it?	Nàm nyö-pa yin.	ནམ་ཉོས་པ་ཡིན།
3.	From whom did you buy it?	Khyöḍ su ne nyö-pa yin.	ཁྱོད་སུ་ནས་ཉོས་པ་ཡིན།
4.	I am buying a cow.	Nga pamo nyo kàp yöḍ.	ང་ཨ་མོ་ཉོ་སྐབས་ཡོད།
5.	I have bought a cow and a gun.	Nga pamo chiḳ tàng medah chik nyö yöḍ.	ང་ཨ་མོ་ མི་རེག་དང་ མེ་ མདའ་ གཅིག་ ཉོས་ཡོད།
6.	Why did you sell your gun?	Khyöḍ kyi medah chih chhed-tu ts'hong-wa.	ཁྱོད་ཀྱི་མེ་མདའ་ཅིའི་ཆེད་དུ་འཚོང་བ།
7.	To whom did you sell it?	Su la ts'hong-wa.	སུ་ལ་འཚོང་བ།
8.	Have you taken my pipe?	Khyöḍ ngai kang-sak len yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ང་ཡི་རྒང་སྐས་ལེན་ཡོད་དམ།
9.	My brother has found your pipe.	Ngai pön ne khyöḍ kyi kang-sak htob duḳ.	ང་ཡི་སྤུན་ནས་ཁྱོད་ཀྱི་རྒང་སྐས་ཐོབ་འདུག
10.	We have seen your mother.	Khyöḍ kyi ama ngachaḳ ki htong yöḍ.	ཁྱོད་ཀྱི་ཨ་མ་ང་ཅག་གི་མཐོང་ཡོད།

Sentence 10. ང་ཅག་གི *nga-chaḳ ki*, by us. Signs of instrumentive or agentive case are གྱིས་ཀྱིས་ཀྱི་ཡི་ by, with.

Sentence 11. ལ་ *la*, sign of the locative, at, in, on.

EXERCISE 9.—*Continued.*

11. Look at this gun.	Medah di la tö-shik.	མེ་མདའ་འདི་ལ་སྟོན་ཤིག།
12. Why did you look at this gun?	Khyöḍ medah di la chiyi chhed-tu tö-pa.	ཁྱོད་མེ་མདའ་འདི་ལ་ཅི་ཡི་ཆེད་ཏུ་སྟོན་པ།
13. I did not see your cow.	Nga khyöḍ kyi pamo htong ma nyong.	ངས་ཁྱོད་ཀྱི་པ་མོ་མཐོང་མ་ཉོང།
14. I have not seen your brother.	Nga khyöḍ kyi pün ma htong.	ངས་ཁྱོད་ཀྱི་སྤུན་མ་མཐོང།

EXERCISE 10.

gyap, to fire a gun: *tàng*, and: *me-dze*, gun-powder: *len*, take: *khorang*, his own: *pön*, chief: *yok-mo*, female servant: *ṭid*, lead, conduct: *gah-shik*, some: *dak-po*, belongs, his own: *ṭong-yul*, village: *nang*, give: *song-te*, having gone.

1. I did not fire the gun.	Nga medah ma gyap.	ངས་མེ་མདའ་མ་རྒྱབ།
2. Where did you get the gun and gun-powder?	Khyöḍ medah tàng me-dze ka ne htob-pa.	ཁྱོད་མེ་མདའ་དང་མེ་ཕྱ་ག་ནས་ཐོབ་པ།
3. From whom did you get it?	Di su ne htob-pa yin.	འདི་སུ་ནས་ཐོབ་པ་ཡིན།
4. This gun belongs to that man.	Me-dah di dak-po mi te yin.	མེ་མདའ་འདི་གདག་པོ་མི་དེ་ཡིན།
5. I took it from this person.	Nga mi di ne len ba yin.	ངས་མི་འདི་ནས་ལེན་པ་ཡིན།
6. Has your brother bought the cow?	Khyöḍ kyi pün ne pamo di nyö-pa yin-na.	ཁྱོད་ཀྱི་སྤུན་ནས་པ་མོ་འདི་ཉོས་པ་ཡིན་ན།
7. Have you mislaid my knife?	Ngaï ṭih-chhung di khyöḍ kyi lak-pa yin-na.	ངས་ཀྱི་སྟག་ཆུང་འདི་ཁྱོད་ཀྱི་ལག་པ་ཡིན་ན།
8. I have not seen the chief man of this village.	Nga ṭong-yul di na pön ma htong.	ངས་སྟོང་ཡུལ་འདི་ན་དཔོན་མ་མཐོང།
9. The chief's sister is not pretty.	Pön diyi singmo di dzoma min duk.	དཔོན་འདི་ཡི་སྲིང་མོ་འདི་མཛེས་མ་མིན་འདུག།

EXERCISE 10.—*Continued.*

10. Are you the brother of that woman?	Khyöḍ pumo dih pün yin-na.	ཁྱོད་བུ་མོ་འདི་ཧྱུན་ཡིན་ན།
11. Has the servant-girl's father arrived?	Yoḳ-mo di-yi apha leb yöḍ-tàm.	གཡོག་མོ་འདི་ཡི་ཨ་ཕ་ལེབ་ཡོད་དམ།
12. I have brought a cow for my father.	Ngai apöe chhirtu pamo shiḳ ṭiḍ yong yöd.	ངའི་ཨ་ཕོའི་ཕྱིར་འབ་མ་མོ་ཤིག་འཕྲིད་ཡོང་ཡོད།
13. Sell this pipe to me.	Kang-saḳ di nga la ts'hong nàng.	སྐད་རྒན་འདི་ང་ལ་འཚོང་ནང་།
14. Go and bring some cows.	Song-ṭe gah shiḳ pamo ṭiḍ-shoḳ.	སོང་སྟེ་འགའ་ཤིག་ཨ་མོ་འཕྲིད་མོག།

EXERCISE 11.

Khyi, dog: *shi, chhi*, to die: *shamo*, hat, cap: *kö*, cloth: *nàm*, when: *tselpo*, basket: *cha*, bird: *ra*, goat: *akhu*, uncle: *ani*, aunt: *kyalpa*, bag: *phang*, shoot: *Tön-dub*, prop. name masc.

1. Our dog is lost.	Nga-chaḳ ki khyi tor song duḳ.	ང་རྒན་གི་ཁྱི་སྐྱོར་སོང་འདུག།
2. This man has lost a son and a daughter.	Mi di pu-shik tang pumo shik shi duḳ.	མི་འདི་བུ་ཞེག་དང་བུ་མོ་ཞེག་ཤི་འདུག།
3. I have bought a hat for my brother.	Ngai pün kyi chhirtu nga shamo shik nyo-wa yin.	ང་ཡི་ཧྱུན་ཕྱི་སྐྱེར་རྒྱང་ང་ལ་མོ་ཞེག་ཚོང་ཡིན།
4. When did you buy that cloth?	Kö te khyöḍ nàm nyo-wa.	མོག་དེ་ཁྱོད་ནམ་ཉོ་བ།
5. Your brother has taken my basket.	Ngai tsel-po khyöḍ kyi pün ne len yöḍ.	ང་ཡི་རྩེལ་པོ་ཁྱོད་ཀྱི་ཧྱུན་ནས་ལེན་ཡོད།
6. Did you fire a gun?	Khyöḍ medah gyab yöḍ-tàm.	ཁྱོད་མེ་མདའ་ཕྱག་ཡོད་དམ།
7. Shoot at that bird.	Cha tei teng-tu gyab.	ཕྱ་དེའི་སྟེང་རྒྱག།
8. I have found a very fine goat.	Nga la ra le-mo shik htob yöḍ.	ང་ལ་རྩ་ལེགས་མོ་ཞིག་ཐོབ་ཡོད།

EXERCISE 11.—*Continued.*

9. I have got your goat.	Khyöḍ kyi ṛa ngai tsàr yöḍ.	ཁྱོད་ཀྱི་རྔ་ངའི་རྩར་ཡོད།
10. The father has lost his child.	Apha di khorang ki pu-ts'ha chhi song duḳ.	ཨ་ཕ་འདི་ཁོ་རང་གི་བུ་ཚའི་འཆི་སོང་འདུག།
11. She has lost her daughter.	Morang ki pumo di chhi song duḳ.	མོ་རང་གི་བུ་མོ་འདི་འཆི་སོང་འདུག།
12. My uncle has sold his house.	Ngai akhü khyim tsong ts'hàr duḳ.	ང་ཡི་ཨ་ཁུའི་ཁྱིམ་བཙོང་ཆོར་འདུག།
13. My aunt has found a cloth.	Ngaï ani la kö shiḳ htob duḳ.	ང་ཡི་ཨ་ནེ་ལ་ཀོས་ཤིག་ཏོབ་འདུག།
14. Töndub has got his bag.	Tön-dub khorang ki kyal-pa htob duḳ.	དོན་འགྲུབ་ཁོ་རང་གི་རྐྱལ་པ་ཏོབ་འདུག།
15. He shoots very well.	Kho medaḥ shintu le-pa phang yöḍ.	ཁོ་མེ་མདའ་ཤིན་ཏུ་ལེགས་པ་འཕངས་ཡོད།

EXERCISE 12.

1. Dolma has found her cloth.	Dolma morang ki kö htob duk.	སྒྲོལ་མ་མོ་རང་གི་ཀོས་ཏོབ་འདུག།
2. I have seen that man and his son.	Mi te tang khoi pu-ts'ha di ngai htong yöḍ.	མི་དེ་དང་ཁོ་ཡི་བུ་ཚའི་ད་ཡི་ མཐོང་ཡོད།
3. My mother has lost a knife and a basket.	Ngai amè ṭih shiḳ tang tsel-po shiḳ tor duḳ.	ང་ཡི་ཨ་མས་ཇི་ཞིག་དང་རྩེལ་པོ་ཞིག་ སྐྱེར་འདུག།
4. My brother has taken his hat.	Ngai pün kyi khorang ki shamo len duḳ.	ང་ཡི་སྤུན་གྱི་ཁོ་རང་གི་ཞ་མོ་ལེན་འདུག
5. I have seen your uncle. He has just bought a house.	Ngai khyöḍ kyi akhu htong yöḍ, kho ta-chha khang-pa shiḳ nyö duḳ.	ང་ཡི་ཁྱོད་ཀྱི་ཨཁུ་ཐོང་ཡོད། ཁོ་དེ་ཆ་ཁང་པ་ཞིག་ཉོས་འདུག།

Ta-chha, just now:
tsünmo, wife: *kyo*, sad:
chitàr, how: *ched*, do, make:
nyima, day-time:
tering, to-day:
ts'hangma, every body:
sang-nyin, to-morrow:
dang-nyin, yesterday.

S. 14. གྱང་ངམ། *chung-ngàm*, see note to Ex. 1. *ngam*, an interrogative affix: *chúng*, an auxiliary verb, appear, be produced, born.

Exercise 12.—*Continued.*

6.	This man has lost his wife; for this reason he is sad.	Mi di-yi tsün-mo shi song duk, di-yi chhirtu kho kyo-wa yin duk.	མི་འདི་ཡི་བཙུན་མོ་ཤི་སོང་འདུག་འདི་ཡི་ཕྱིར་རྟེ་ཁོ་སྐྱོ་བ་ཡིན་འདུག།
7.	How did he lose her?	Chitàr cheḍ ne mo shi duk.	ཇི་ལྟར་ཆེད་ན་མོ་ཤི་འདུག།
8.	My aunt has bought a cow for her son.	Ngai ani morang ki pu dih chhirtu pamo shik nyö duk.	ང་ཡི་ཨ་ནེ་མོ་རང་གི་བུ་འདིའི་ཕྱིར་ཁ་མོ་ཞིག་ཉོས་འདུག།
9.	I saw him yesterday.	Ngai kho dàng nyima la htong yöd.	ང་ཡིས་ཁོ་མདད་ཉིམ་ལ་མཐོང་ཡོད།
10.	He arrived yesterday.	Kho dang nyin leb duk.	ཁོ་མདད་ཉིན་སྐྱེས་འདུག།
11.	Every body will arrive to-morrow.	Ts'hang-ma sang-nyin la, leb-gyu yin.	ཚང་མ་སང་ཉིན་ལ་སྐྱེས་རྒྱུ་ཡིན།
12.	I am the sister of that woman.	Nga pumo tei sing-mo yin.	ང་བུ་མོ་དེའི་སྲིང་མོ་ཡིན།
13.	Have you taken my sister's basket?	Khyöḍ ngai sing-mü tselpo len yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ང་ཡི་སྲིང་མོའི་རྩེལ་པོ་ལེན་ཡོད་དམ།
14.	Have you seen my father's goat?	Khyöḍ ngai aphö ra di htong chung-ngàm.	ཁྱོད་ང་ཡི་ཨ་ཕའི་རྩེ་འདི་མཐོང་ཐུང་ངམ།
15.	When will they arrive?	Khong nam leb yong.	ཁོང་ནམ་སྐྱེས་ཡོང་།
16.	He went away to-day.	Kho tering song yöḍ.	ཁོ་དེ་རིང་སོང་ཡོད།

Exercise 13.

Ngo, face, appearance: *she*, know:
nyi, two: *de*, rice:
dau, *song* } parts of verb, to go.
nàng-na, inside, within:

1.	We know the father of this girl.	Pumo diyi apha nga-chak ki ngo she.	བུ་མོ་འདི་ཡི་ཨ་ཕ་ང་ཅག་གི་དོ་ཤེས།
2.	Who has taken my bag?	Ngai kyal-pa sui len yöḍ-pa.	ང་ཡི་རྐྱལ་པ་གང་ཡིས་ལེན་ཡོད་པ།
3.	I took it.	Te ngai len yöḍ.	དེ་ང་ཡི་ལེན་ཡོད།
4.	He has taken it.	Te khoi len duk.	དེ་ཁོ་ཡི་ལེན་འདུག།

Exercise 13.—*Continued.*

chi / *chida* } what: *chi-tsam*, how much: *sin*, sign of past tense.

5.	They have taken it.	Khoṇàm kyi len sin.	ཁོ་ནམས་ཀྱི་ལེན་སིན།
6.	Why did you take it?	Khyöḍ chiyi chhirtu te lon-pa.	ཁྱོད་ཅིཡི་ཕྱིར་དུ་དེ་ལོན་པ།
7.	When did you take it?	Khyöḍ nàm len yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ནམ་ལེན་ཡོད་དམ།
8.	What did you find in your bag?	Khyöḍ kyi kyal-pö nàng na chi htong-pa.	ཁྱོད་ཀྱི་སྐྱལ་པའི་ནང་ན་ཅི་མཐོང་པ།
9.	Where did you get the bag?	Kyal-pa kana ne htob-pa.	སྐྱལ་པ་ཀ་ན་ནས་ཐོབ་པ།
10.	How did you go?	Khyöḍ chitàr cheḍ ne song-wa.	ཁྱོད་ཇི་ལྟར་ཆེད་ནས་སོང་པ།
11.	How will you go?	Khyöḍ chitàr dau-gyu yin-pa.	ཁྱོད་ཅ་ལྟར་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན་པ།
12.	Of the two bags which did you take?	Kyal-pa nyi ne khyöḍ kyi su te len yöḍ-pa.	སྐྱལ་པ་གཉིས་ནས་ཁྱོད་ཀྱི་གྲུ་དེ་ལེན་ཡོད་པ།
13.	How much rice have you got?	Khyöḍ kyi tsàr ḍe chi-tsam yöḍ-pa.	ཁྱོད་ཀྱ་རྩར་འདས་ཇི་ཙམ་ཡོད་པ།
14.	How many men are there?	Mi chi-tsàm yöḍ.	མི་ཇི་ཙམ་ཡོད།
15.	When did you go?	Khyöḍ nàm song-wa.	ཁྱོད་ནམ་སོང་པ།
16.	When will you go?	Khyöḍ nàm dau-gyu yin.	ཁྱོད་ནམ་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན།
17.	What did you say?	Khyöḍ chi-ḍa ser yöḍ-pa.	ཁྱོད་ཅི་འདྲ་སྐད་ཡོད་པ།

Exercise 14.

Tsi-pü, diviner, soothsayer: *tö-mèng*, head-man: *gau*, door: *chöḍ*, shut: *jeḍ*, open: *Ṣubah*, official designation:

1.	This man is the soothsayer's brother.	Mi di tsi-pöe pün yin.	མི་འདི་རྩིས་པོའི་སྤུན་ཡིན།
2.	This woman is the sister of the Subah's mother.	Pumo di suba kyi amöe sing-mo yin.	བུ་མོ་འདི་སུ་བ་ཀྱི་ཨ་མའོའི་སྲིང་མོ་ཡིན།

EXERCISE 14.—*Continued.*

yok-po, servant (masc.): *chhungma*, wife: *ten-pa*, faithful: *karák*, girdle: *khyi*, dog.

3. This child is the son of the head man.	Htugu di tö-ming ki pu yin.	ཧུ་ཀུ་འདི་ཐོས་མིང་གི་བུ་ཡིན།
4. The house door is shut.	Khyim dih gau chöd duk.	ཁྱིམ་འདིའི་སྒོ་མཆོད་འདུག
5. Open the door.	Gau jed.	སྒོ་ཕྱེད།
6. I have seen the Subah's son and-daughter.	Suba kyi pu tang pumo ngai htong yöd.	སུ་བ་ཀྱི་བུ་དང་བུ་མོ་ངས་ཐོང་ཡོད།
7. I have seen your father's goat.	Khyöd kyi aphü ra te nga htong yöd.	ཁྱོད་ཀྱི་ཨ་ཕཱུ་རའི་རེ་ངས་ཐོང་ཡོད།
8. The Subah's servant is the brother of the sooth-sayer's wife.	Suba kyi yok-po tsi-pü chhung-ma tei pün yin.	སུ་བ་ཀྱི་མི་མགོག་པོ་རྩིས་པའི་ཆང་མ་དེའི་སྤུན་ཡིན།
9. My dog is very faithful.	Ngai khyi di ten-pa yöd.	ང་ཡི་ཁྱི་འདི་རྟེན་པ་ཡོད།
10. This child's mother has arrived.	Htugu dih ama leb duk.	ཧུ་ཀུ་འདིའི་ཨ་མ་སྐྱབས་འདུག
11. I have got the girdle of that child.	Htugu teh karak di nge-tsàr yöd.	ཧུ་ཀུ་དེའི་མཐའ་འདི་ངའི་རྩྭ་ཡོད།
12. Are you my uncle's servant?	Khyöd ngai akhü yok-po yin-na.	ཁྱོད་ངའི་ཨ་ཁུའི་མགོག་པོ་ཡིན་ན།
13. See if the door is open.	Gau di jed tàm ma jed, tö shik.	སྒོ་འདི་འཕྱེད་ཐམ་མ་འཕྱེད་ལྟོས་མཛད།
14. Why did he open the door?	Kho chiyi chhirtu gau jed-pa.	ཁོ་ཅི་ཡི་ཕྱིར་སྒོ་འཕྱེད་པ།

EXERCISE 15.

Pönlop, an official designation; the governor: *mi*, man: *Deba-Radza* (*Desi*,) the secular ruler of Bhutan: *ku-nyen*, relative, relation:

1. Are you the Penlow's man?	Khyöd Pön-lop kyi mi yin-na.	ཁྱོད་དཔོན་སློབ་ཀྱི་མི་ཡིན་ན།
2. Are you of the Deb Raja's household?	Khyöd Deba Radza kyi khyim nàng ki yokpo yin-na.	ཁྱོད་རྡེབ་རྒྱ་རྫ་ཀྱི་ཁྱིམ་ནང་གི་མགོག་པོ་ཡིན་ན།

EXERCISE 15.—*Continued.*

Tashi-chhö-dzong, the chief town of Bhutan : *ku-ts'hap*, agent : *chin*, give : *kàp*, time, occasion.

ku-ts'hap, from *ku*, body ; and *ts'hàp*, deputy, representative.

3.	Are you a relative of the Subah ?	Khyöḍ suba kyi ku-nyen yin-na.	ཁྱོད་སུ་བ་ཀྱི་སྐུ་མཉེན་ཡིན་ན།
4.	I am a man of Tashi chho-dzong.	Nga Tashi-chhö-dzong ki mi yin.	ངའ་བཀྲ་ཤིས་ཆོས་རྫོང་གི་མི་ཡིན།
5.	I am the Deb's agent.	Nga Desi kyi ku-ts'hap yin.	ང་རྡེ་སྡེ་དཔོན་གྱི་སྐུ་ཚབ་ཡིན།
6.	Is this knife better than that ?	Ṭih di ṭih te le le-pa duk-kàm.	ཏི་འདི་ཏི་དེ་ལས་ལེགས་པ་འཐབ་ཀམ་
7.	I have got the girdle of your friend's sister.	Khyöḍ kyi tok-pü singmöo karaḳ ngo tsàr yöḍ.	ཁྱོད་ཀྱི་གློག་པུ་སྲིང་མོའི་སྡིང་མཛུབ་རྣམས་ངའོ་རྩར་ཡོད།
8.	This house belongs to the soothsayer.	Khyim di tsi-pa kho-rang ki yin.	ཁྱིམ་འདི་རྩི་པ་ཁོ་རང་གི་ཡིན།
9.	This is yours.	Di khyöḍ-rang ki yin.	འདི་ཁྱོད་རང་གི་ཡིན།
10.	It is for you.	Te khyöḍ-rang ki chhirtu yin.	དེ་ཁྱོད་རང་གི་ཕྱིར་དུ་ཡིན།
11.	My sister has given a cloth to your brother's friend.	Ngai singmè khyöḍ kyi pün kyi tok-pu la kö shik chin duḳ.	ང་ཡི་སྲིང་མས་ཁྱོད་ཀྱི་སྤུན་ཀྱི་གློག་པོ་ལ་གོས་ཞིག་ཕྱིན་འདུག།
12.	My uncle has given a gun to the Subah's son.	Ngai akhü suba kyi pu la medah shik chin duḳ.	ང་ཡི་ཨ་ཁུའི་སུ་བ་ཀྱི་བུ་ལ་མེ་མདའ་ཞིག་ཕྱིན་འདུག།
13.	He gave it to me yesterday on his arrival.	Kho dùng-nyin nga leb-kàp-su chin-pa yin.	ཁོ་མདུད་ཉིན་ང་ལྷབ་སྐབས་སྩལ་ཕྱིན་པ་ཡིན།

EXERCISE 16.

Seh, food : *shing*, a field : *làng*, bull : *tsong*, sell : *ts'hàr*, finish, complete, sign of the past tense : *alü*, cat :

1.	Have you given this child food ?	Htugu di la seh chin yöḍ-tàm.	ཕྲུ་གུ་འདི་ལ་ཟས་ཕྱིན་ཡོད་དཾ།
2.	Have you given her a cloth ?	Mo la kö shik chin yöḍ tàm.	མོ་ལ་གོས་ཞིག་ཕྱིན་ཡོད་དམ།

EXERCISE 16.—*Continued.*

tsong-khen, seller, he who sells : *ts'ha-u*, nephew.

3.	Does this field belong to the Subah ?	Shing di suba kyi yin-na.	ཞིང་འདི་སུ་བ་ཀྱི་ཡིན་ན།
4.	It is not the Subah's, it is his sister's field.	Shing te suba kyi min, sing-möe yin.	ཞིང་དེ་སུ་བ་ཀྱི་མིན་ཤིང་མོའི་ཡིན།
5.	We have sold our bull to the friend of our uncle.	Nga-chak ki làng nga-chak ki akhü ṭok-pu la tsong ts'hàr duk.	ང་ཅག་གི་གླང་ང་ཅག་གི་ཨ་ཁུའི་གྲོགས་པོ་ལ་བཙོང་ཆོར་འདུག།
6.	Does this cloth belong to this man or to that?	Kö dih dák-po mi diyi yin-nàm yang to-yi yin.	གོས་འདིའི་བདག་པོ་མི་འདི་ཡིས་ཡིན་ནམ་ཡང་དེ་ཡི་ཡིན།
7.	I have given my cat to my sister's friend.	Nga rang ki sing-möe ṭok-mo la ngai alü shik chin yöḍ.	ང་རང་གི་ཤིང་མོའི་གྲོགས་མོ་ལ་ང་ཡི་ཨ་ལུས་ཞིག་ཕྱིན་ཡོད།
8.	Did you give my younger brother this flower?	Khyöḍ ngai pün chhung-wa la metok di chin yöḍ tam.	ཁྱོད་ང་ཡི་སྤུན་ཆུང་བ་ལ་མེ་ཏོག་འདི་ཕྱིན་ཡོད་དམ།
9.	This field is my brother's.	Shing di ngai pün kyi yin.	ཞིང་འདི་ང་ཡི་སྤུན་ཀྱི་ཡིན།
10.	That girdle does not belong to your younger sister.	Karak di khyöḍ kyi singmo chhung-wöe ki min.	སྐ་རགས་འདི་ཁྱོད་ཀྱི་ཤིང་མོ་ཆུང་བའི་མིན་མེན།
11.	Does this gun belong to your elder, or to your younger brother.	Medah di khyöḍ kyi pün gen-pö yin-nàm yang chhung-wöe yin.	མེ་མདའ་འདི་ཁྱོད་ཀྱི་སྤུན་གནས་པའི་ཡིན་ནམ་ཡང་ཆུང་བའི་ཡིན།
12.	Has Kada seen his father and mother?	Kada kho-rang ki apha ama htong yöḍ-tàm.	ཀ་ཐའི་ཁོ་རང་གི་ཨ་བ་ཨ་མ་མཐོང་ཡོད་དམ།
13.	I got this goat from a friend.	Ra di ṭok-pu chik nè htob yöḍ.	ར་འདི་གྲོགས་པོ་གཅིག་ནས་ཐོབ་ཡོད།
14.	I am a goat-seller.	Nga ra tsong-khen yin.	ང་ར་བཙོང་མཁན་ཡིན།
15.	I sold one to your nephew.	Ngai ra chik khyöḍ kyi ts'ha-u la tsong yöḍ.	ང་ཡི་ར་གཅིག་ཁྱོད་ཀྱི་ཚ་ཧུ་ལ་བཙོང་ཡོད།

Exercise 17.

Acho, elder-brother : *tàr*, silk : *lak-ke*, handkerchief : *ane*, aunt : *aphi*, grandmother : *chàm*, love : *De-jong*, Sikkim : *Dug*, Bhutan : *Kada*, *Töndub*, *Phentuk*, } prop. names masc. : *Bre*, a village in Sikkim : *nyewa*, kindred : *chowo*, lord : *nyer-pa*, steward : *tön*, show : *khe-len*, promise.

1. Dolma has received a silk handkerchief from her father's elder brother, and a cloth from her grandmother.	Dolma morang ki aphü acho genba ne tàr kyi lak-kè shik tang aphi ne kö shik htob duk.	སྒོལ་མ་མོར་ངད་ཀི་ཨ་ཁཇི་ཨ་ཆོ་རྒན་པ་ནས་དར་ཀྱི་ལག་ཀེའུ་ཤིག་དང་ཨ་ཕི་ནས་བོད་ཞིག་ཐོབ་འདུག།
2. I speak of this dog and of this cat.	Nga khyi di tang alü diyi tàm lab-pa yin.	ང་ཁྱི་འདི་དང་ཨ་ལུས་འདི་ཡི་གཏམ་ལབ་པ་ཡིན།
3. I am speaking of your brother.	Nga khyöd kyi pün ki tàm lab-pa yin.	ང་ཁྱོད་ཀྱི་སྤུན་ཀི་གཏམ་ལབ་པ་ཡིན།
4. Dolma's uncle and aunt love her.	Dolmöe akhu tang ane mo la chàmpa duk.	སྒོལ་མའི་ཨ་ཆུ་དང་ཨ་ནེ་མོ་ལ་ཐུགས་བརྩེའོ་འདུག།
5. Kada is a man of Sikkim.	Kada Dejong kyi mi yin.	ཀ་ཐ་ཨ་འཇམ་སྡེའི་མི་ཡིན།
6. Tetundub comes from Bhutan?	Töndub Dug ne yong-wa yin-na.	དོན་འགྲུབ་འབྲུག་ནས་ཡོང་བ་ཡིན་ན།
7. Fentuk has relatives in Sikkim, the chief steward of Bre is his lord.	Phen-tuk ki nye-wa Dejong la yöd Bre nyer-pa khoi cho-wo yin.	ཕན་སྟག་ནི་ཉེ་བ་འཇམ་སྡེའི་ལ་ཡོད་སྦྲེ་ནས་གཉེར་པ་ཁོ་ཡི་རྫོ་བོ་ཡིན།
8. If you show it to me, I promise to go.	Khyöd di nga la tön na, nga dau gyu khe-len-ba yin.	ཁྱོད་འདི་ང་ལ་སྟོན་ན་ང་དའོ་རྒྱུ་ཁས་ལེན་པ་ཡིན།
9. Show it to me.	Te nga la tön.	དེ་ང་ལ་སྟོན།
10. Promise me.	Nga la khe-len cha.	ང་ལ་ཁས་ལེན་ཏྲ།
11. Promise to show it to me.	Nga la tön-pa khe-len shik.	ང་ལ་སྟོན་པ་ཁས་ལེན་ཤིག།
12. Give it to me.	Te nga la chin.	དེ་ང་ལ་སྦྱིན།
13. He told me to give it to you.	Khyöd la chin-gyu khoi nga la sor yüd.	ཁྱོད་ལ་སྦྱིན་རྒྱུ་ཁོ་ཡི་ང་ལ་ཟེར་ཡོད།

Exercise 18.

Cha, a fowl : *htàmched*, all : *ngul*, silver : *chah*, iron : *ringong*, price : *ṭak*, tiger : *lang-chhen*, elephant : *oenkyang* or *wenkyang*, nevertheless : *ring*, swift : *nàngtu*, within : *zhak*, put, place : *död*, wish : *chi-yöd*, every thing : *chi-yang*, any-thing : *chi-yin-rung*, something.

1. This fowl is a small one, it is the smallest of all.	Cha-di chhung-we htàm-ched ne di chhung-pè.	ཕྱ་འདི་ཆུང་བས་ཐམས་ཅད་ནས་འདི་ཆུང་པས།
2. Dolma is pretty; she is the prettiest of all.	Dolma dze-pa duk htàm-ched ne mo dze-pa duk.	སྒྲོལ་མ་མཛེས་པ་འཕྲལ་ཐམས་ཅད་ནས་མོ་མཛེས་པ་འཕྲལ།
3. Silver is not so useful as iron, but it is more valuable.	Ngul chah ne kho-jed chhe-wa med ringong chhe-wa yin.	དངུལ་སྤུས་ནས་ཁོ་ཇེད་ཆེ་བ་མེད་རིན་ཆེན་ཆེ་བ་ཡིན།
4. The tiger is not so strong as the elephant, but he is more active.	Ṭak lang-chhen ne shed chhung oen-kyang ring-pa ṭak chhe.	སྟག་གྲང་ཆེན་ནས་ཤེད་ཆུང་ཡོན་ཀྱང་རིང་པ་སྟག་ཆེ།
5. Put it into this cloth.	Kö di-yi nàng-tu zhak.	སྐོས་འདི་ཡི་ནང་ཏུ་བཞག།
6. Go into that house.	Khyim tei nàng la song.	ཁྱིམ་དེའི་ནང་ལ་སོང་།
7. Go inside the house.	Khyim di nàng-tu song.	ཁྱིམ་འདི་ནང་ཏུ་སོང་།
8. Here it is.	Di na duk.	འདི་ན་འདུག།
9. He gave me every thing.	Kho nga la chi-yöd chin yong.	ཁོས་ངའི་ལ་ཆི་ཡོད་ཕྱིན་ཡོང་།
10. He gave nothing to me.	Kho nga la chi-yang ma chin.	ཁོས་ངའི་ལ་ཆི་ཡང་མ་ཕྱིན།
11. Do you wish to give something to my sister?	Khyöd ngai singmo la chi-yin-rung shik chin död-pa yin-na.	ཁྱོད་ངས་སྲིན་མོ་ལ་ཅི་ཡིན་ཟུང་ཤིག་ཕྱིན་འདོད་པ་ཡིན་ན།

Exercise 19.

Ngamo, morning : *nub-mo*, evening : *nyinmo*, day : *ts'henmo*, night :

1. Good-morning.	Ngamo de le.	སྔ་མོ་གདེ་ཞེས།
2. Good-day.	Nyinmo de le.	ཉིན་མོ་གདེ་ཞེས།
3. Good-evening.	Nub-mo de le.	ནུབ་མོ་གདེ་ཞེས།

EXERCISE 19.—*Continued.*

zim, sleep : *ta*, now, at present : *lo*, or *lau*, year : *lo-htoḳ*, harvest : *zu-khàm*, the material world : *yul*, country ; *nyàmpu*, together : *solja*, tea : *zhe*, take : *shu*, give : *ngama*, first : *htuje*, liberality : *kah-din*, kindness, favour : *zhu*, to sit, to be, to exist.

4.	Good-night.	Ta'hen mo de-le.	མཆོག་མོ་བདེ་ལེགས།
5.	May you sleep well.	Dewàr zim shiḳ.	བདེ་བར་གཟིམས་ཤིག
6.	Have you slept well?	Dewàr zim sàm.	བདེ་བར་གཟིམས་སམ།
7.	Are you in good health?	Kuzu demo duḳ-kàm.	སྐུ་གཟུགས་བདེ་མོ་འདུག་གམ།
8.	Is the year favourable to the crops?	Ta lo, lo-htoḳ lemo duḳ-kàm.	དཔལ་ལོ་ལོ་ཏོག་ལེགས་མོ་འདུག་གམ།
9.	Are your family in good health?	Khyöḍ kyi chhung-ma tang pu-ts'ha zu-khàm demo duḳ-kàm.	ཁྱོད་ཀྱི་ཆུང་མ་དང་བུ་ཚ་སྐུ་གཟུགས་ཏེས་བདེ་མོ་འདུག་གམ།
10.	For what purpose have you come hither?	Khyöḍ chiyî chhir yul di nàng yong-wa.	ཁྱོད་ཅི་ཕིར་ཡུལ་ཐུ་ལག་འདི་ནང་ཡོང་བ་
11.	Will you not be pleased to take some tea with us?	Ngachaḳ tang nyàmpu solja shiḳ mi zhe-sàm.	ང་ཅག་དང་མཉམ་པོ་ཇའོག་རུ་ཞིག་མི་གཞེས་སམ།
12.	I beg you first to give me a little brandy.	Nga la ngama araḳ chungzeḍ chiḳ shu.	ང་ལ་སྔ་མ་ཡང་རའི་ཆུང་ཟད་ཅིག་ཤུ་
13.	I thank you.	Htu-je chhe (kah-din chhe).	ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ (བཀའ་དྲིན་ཆེ)
14.	May you all remain at peace.	Khyöḍ-chaḳ htam-cheḍ demo zhu shiḳ.	ཁྱོད་ཅག་ཐམས་ཅད་བདེ་མོ་བཞུགས་ཤིག།

EXERCISE 20.

To or *tau*, dinner, a meal : *soḷ*, beg, pray, entreat : *ne-chhang*, beer : *shimpu*, sweet : *tàng*, and : *chi-tsam*, as much : *hteḍ*, fit : *dön*, eat and drink : *zhen-yang*, another, yet another : *bulwàr*, present, offer : *chao*, make, do :

1.	Will you not dine and sup with us?	Khyöḍ nga-chaḳ tang nyàmpo to mi sol-làm.	ཁྱོད་ང་ཅག་དང་མཉམ་པོ་ལྟོ་མི་གསོལ་ཐོ།
2.	Have you some 'chang' and brandy?	Khyöḍ-chaḳ la ne-chhang tang araḳ yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ཅག་ལ་ནས་ཆང་དང་ཨ་ར་ཡོད་དམ།
3.	Is it pleasing to the taste?	Shimpo duḳ-kàm.	ཞིམ་པོ་འདུག་གམ།
4.	It is pleasing.	Shimpo duḳ.	ཞིམ་པོ་འདུག

EXERCISE 20.—*Continued.*

te-tsàm, so much: *ts'heḍ*, a measure, sufficiency: *kyurmo*, sour: *gün*, grapes: *kang*, what: *ts'he*, garden: *yaḳ-po*, good, fine: *khang-pa*, a house: *ta-dung*, at present: *tsàl-tu*, bestow: *kàr-po*, white: *naḳ-po*, black.

5. If you find it to your taste please to drink, we will offer you another bottle also.	Shimpo duḳ-na chi-tsàm hteḍ dön chiḳ nga-chaḳ ki zhen-yang bulwàr chao.	ཞིམ་པོ་འཐུང་ན་རྩི་ཚོ་འཐད་འདོན་ཅིག་ང་ཅག་གི་གཞན་ཡང་འབུལ་བར་ཕྱེ།
6. Thank you, that is enough.	Htu-je chhe, te tsàm tsh'eḍ.	ཐུགས་རྗེ་ཆེ་དེ་ཚོ་ཚོད།
7. This '*chang*' is a little sour.	Ne-chhang di chung-zeḍ kyurmo duḳ.	ནས་ཆང་འདི་ཆུང་ཟད་སྐྱུར་མོ་འདུག
8. From what country is this wine?	Gün chhang di kang yul ne yin.	རྒྱུན་ཆང་འདི་གང་ཡུལ་ནས་ཡིན།
9. It is from our vineyard.	Te nga-chaḳ ki gün-ts'he nè yin.	དེ་ང་ཅག་གི་རྒྱུན་ཚལ་ནས་ཡིན།
10. This year we had fine grapes.	Ta lo gün-dum yaḳ-po chung.	ད་ལོ་རྒྱུན་འདུམ་ཡག་པོ་ཐུང་།
11. Should you have a few grapes remaining, I beg you to give me some.	Khyöḍ-chaḳ ki khang-pa na ta-dung gün-dum yöḍ-na nga la chung-zeḍ tsàl-tu sol.	ཁྱོད་ཅག་གི་ཁང་པ་ན་ད་རྟོང་རྒྱུན་འདུམ་ཡོད་ན་ང་ལ་ཆུང་ཟད་རྩལ་དུ་གསོལ།
12. These are white grapes, these are black.	Di ni gün kàr-po, di gün naḳ-po.	འདི་ནི་རྒྱུན་དཀར་པོ་འདི་རྒྱུན་ནག་པོ།

EXERCISE 21.

Nyi-ka, both: *gyu*, cause, reason: *shim-ngàr*, sweet: *ta-pü*, like: *nàm-yang*, never: *tarung*, again: *hlaḳ*, more: *tsàm*, enough: *zhe*, eat (precative or honorific): *yong*, enough: *mang-bu* or *mang-po*, much: *seh*, eat: *nang*, in, within:

1. Both sorts are the same and equally sweet.	Te nyi-ka gyu chik-pa tang shim-ngàr chik-pa yin.	དེ་གཉིས་ཀ་རྒྱུ་གཅིག་པུ་དང་ཞིམ་ཚའི་པ་ཡིན།
2. I have never seen such grapes as these.	Te ta-pü gündum nàm-yang htong ma nyong.	དེ་རྒྱུ་བུའི་རྒྱུན་འབྲུམ་ནམ་ཡང་མཐོང་མ་ཉོང་།
3. Be pleased to take yet more.	Tarung hlaḳ-tsàm zhe tang.	ད་རུང་སྐ་ཚམ་བཞེས་དང་།

EXERCISE 21.—*Continued.*

su, who: *ded*, remain, stay:
chö, religion: *pa*, masc. affix:
nàm, plural affix: *gön-pa*, monastery:
rung, becomes, beseems, fit, proper:
gong-pa, thought, remembrance:
htob, get, receive: *ta*, look:
död, wish, desire: *ti*, question:
len, answer: *nü*, able: *khyen*, know: *tung-tu*, near: *dir*, here:
shu, ask: *tid*, lead, conduct:
med-pàr, without: *htub*, to be able.

4.	Enough: I have eaten plentifully.	Ta yong, nga mang-bu seh yöd.	དེ་ཡོང་ངས་མང་པོ་ཟས་ཡོད།
5.	What is that large building yonder?	Khang-pa chhen-po di chi yin.	ཁང་པ་ཆེན་པོ་འདི་ཅི་ཡིན།
6.	It is a monastery.	Di gön-pa yin.	འདི་དགོན་པ་ཡིན།
7.	Who dwells there?	Te-yi nàng na su ded-pa.	དེ་ཡིས་ནང་ན་སུ་བཞུགས་པ།
8.	Religious men.	Chö-pa-nam yin.	ཆོས་པ་རྣམས་ཡིན།
9.	Is it allowable to enter their house?	Gön-pa dih nàng-tu dau-rung-ngàm.	དགོན་པ་འདིའི་ནང་ཏུ་འགོ་རུང་ངམ།
10.	It is allowable.	Rung-ngo.	རུང་ངོ།
11.	With permission I wish to see everything that is therein.	Gong-pa htob-na te-yi nàng-tu chi yöd tawàr död-tau.	དགོངས་པ་ཐོབ་ན་དེ་ཡིས་ནང་ཏུ་ཅི་ཡོད་ལྟར་འདོད་དོ།
12.	Let any one go and request an intelligent monk who is able to answer my enquiries, to come hither to me.	Su shik ki ti-len deb nü-pü chö-pa khyen-chen shik ngai tung-tu dir shok shü shik.	སུ་ཞིག་གིས་རིལ་ལེན་འདེབས་ནུས་པའི་ཆོས་པ་མཁྱེན་ཆེན་ཞིག་ངའི་ཉེ་དུ་དིར་ཤོག་ཤུས་ཤིག།
13.	Conducted by him, I will enter.	Te-yi tid te nga nàng-tu dau-o.	དེ་ཡིས་འཁྲིད་དེ་ངས་ནང་ཏུ་འགོའོ།
14.	I cannot enter without the priest.	Lama med-pàr nga dau mi htub.	བླ་མ་མེད་པར་ངས་འགོ་མི་ཐུབ།

EXERCISE 22.

Kho-rang, his: *mi*, man:
ts'hang-ma, all: *khe-len*, promise:
kah-sàl, order, command:

1.	He promised me to come with all his people.	Te khorang ki mi ts'hang-ma tid yong-gyu kho-rang ki khe-len yöd.	དེ་ཁོ་རང་གི་མི་ཚང་མ་འཁྲིད་ཡོང་སྐྱུ་ཁོ་རང་གི་ཁས་ལེན་ཡོད།

EXERCISE 22.—*Continued.*

nàng, give, grant, permit :
Teundub, Fentuk, Kada, } prop. names, masc. :
subah, title of official rank :
tsön-dü-chen, diligence : *yul*, country :
tsolwa-chen, industrious :
pün, brother : *chhungwa*, small, little :
gyuk, run : *ts'i-pa*, soothsayer :
yok-mo, female servant : *pumo*, woman :
chhungma, wife.

2.	He ordered them to go with me.	Khong-nàm nga-tang nyàm-pu dau-öe kah-sàl nàng yöd.	ཁོང་ནམ་ང་དང་ཉམ་པུ་དའུ་ཨོའི་ཁས་བསལ་གནང་ཡོད།
3.	He promised that they all should come with me.	Khong ts'hangma nga tang nyàm-tu leb yong ser kho ne khe-len yöd,	ཁོང་ཚ་མ་ང་དང་ཉམ་ཏུ་ལེབ་ཡོང་སེར་ཁོ་ནེ་ཁས་ལེན་ཡོད།
4.	Teundub is more diligent than Kada.	Tön-dub Kada ne tsön-dü-chen yin-pè.	དོན་འགྲུབ་ན་གཟབ་ནས་བརྩོན་འགྲུས་ཆེན་ཡིན་པས།
5.	Fentuk is the most industrious.	Phen-tuk ts'hangma ne tsol-wa-chen yin.	ཕན་གྲུག་ཚ་མ་ནས་བཙོལ་བ་ཆེན་ཡིན།
6.	You are not stronger than my youngest brother.	Khyöd ngai pün chhungwa ne shed mi chhe.	ཁྱོད་ད་ལི་སྤུན་ཆུང་པ་ནས་ཤེད་མི་ཆེ།
7.	That man is the swiftest runner in the whole village.	Mi te yul mi ts'hangma ne gyuk hlak-pè.	མི་དེ་ཡུལ་མི་ཚ་མ་ནས་རྒྱུག་གླག་པས།
8.	Tell him to come.	Kho la shok ser.	ཁོ་ལ་ཤོག་སེར།
9.	Tell him to go.	Kho la song ser.	ཁོ་ལ་སོང་སེར།
10.	Who is it ?	Te su yin.	དེ་སུ་ཡིན།
11.	It is the soothsayer.	Di tsi-pa yin-pè.	འདི་རྩིས་པ་ཡིན་པས།
12.	Who is that woman ?	Pumo te su yin.	བུ་མོ་དེ་སུ་ཡིན།
13.	It is the Subah's wife.	Suba kyi chhung-ma yin.	སུ་བ་ཀྱི་ཆུང་མ་ཡིན།
14.	It is my brother's servant maid.	Ngai pün kyi yok-mo yin.	ང་ཡི་སྤུན་ཀྱི་གཡོག་མོ་ཡིན།

EXERCISE 23.

Po-chha, book : *chin*, give :
ts'hao, nephew : *chigi chhirtu* what for, why : *khur*, carry :
sang-nyin, to-morrow : *kàp*, time :

1.	To whom have you given your book ?	Khyöd kyi po-chha su la chin yöd.	ཁྱོད་ཀྱི་པོ་ཆ་སུ་ལ་ཕྱིན་ཡོད།
2.	I gave it to my nephew.	Ngarang ki ts'hao la chin yöd.	ངར་ཨང་གི་ཚ་འུ་ལ་ཕྱིན་ཡོད།

EXERCISE 23.—*Continued.*

dang-nyin, yesterday : *khyi*, dog : *jeh-su*, after : *nàm*, when (interrogative) :
tering, to-day : *ter*, there :
nàng, the day after to-morrow :
gö, want, desire : *chiyang*, anything :
tö-pa, *ta-wa*, } to look :
ts'holwa, search, seek.

3. Why did you give it to him ?	Khyöd kho la chiyi chhirtu chin yöd.	ཁྱོད་ཁོ་ལ་ཅི་ཡི་ཕྱིར་རྒྱུ་ཕྱིན་ཡོད།
4. I am coming to-morrow with my dog.	Nga sang-nyin ngarang ki khyi tang nyamtu leb yong.	ང་སང་ཉིན་ང་རང་ཀི་ཁྱི་དང་མཉམ་དུ་སྡེབས་ཡོང་།
5. He went yesterday with his gun.	Kho medah khur nè dang-nyin song yöd.	ཁོ་མེ་མདའ་ཁུར་ནས་མདང་ཉིན་སོང་ཡོད།
6. I was coming when I saw him.	Nga yong kàp su kho la htong yöd.	ང་ཡོང་སྐབས་སུ་ཁོ་ལ་མཐོང་ཡོད།
7. They will come to-morrow.	Khong-nàm sang-nyin yong-gyu yin.	ཁོང་ནམ་སང་ཉིན་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན།
8. He came after I had gone.	Kho ngai jeh su yong yöd.	ཁོ་ང་ཡི་རྗེས་སུ་ཡོང་ཡོད།
9. Why did you not come ?	Khyöd chiyi chhirtu ma yong-wa.	ཁྱོད་ཅི་ཡི་ཕྱིར་རྒྱུ་མ་ཡོང་བ།
10. When did he go.	Kho nàm song yöd.	ཁོ་ནམ་སོང་ཡོད།
11. I went there to-day with him.	Nga ter kho tang nyàm-tu tering song yöd.	ང་དེར་ཁོ་དང་མཉམ་དུ་དེང་སོང་ཡོད།
12. He is going away to-day.	Kho tering dau-gyu yin.	ཁོ་དེ་དེང་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན།
13. I shall go the day after to-morrow.	Nga nàng dau-gyu yin.	ང་ནངས་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན།
14. What do you want ?	Khyöd chi gö pa.	ཁྱོད་ཅི་དགོས་པ།
15. What are you looking for ?	Chiyi chhirtu khyöd tö-pa (ta-wa).	ཅི་ཡི་ཕྱིར་རྒྱུ་ཁྱོད་སྟོས་པ་ (རྟ་བ)
16. I want nothing.	Nga chiyang mi gö.	ང་ཅི་ཡང་མི་དགོས།
17. I am looking for my book.	Ngarang ki pechha ts'holwa yin.	ང་རང་གི་དཔེ་ཆ་འཚོལ་བ་ཡིན།

Exercise 24.

Tàm, word : *ser*, speak : *jung* or *chung* ཇུང་། pret. of འབྱུང་། to be produced, be born, arise : *sung*, tale, story : *she*, know : *tong*, yield, give, bestow : *lu*, song : *lu-kyab*, sing : *ked*, voice, sound : *nyen*, soft : *chhen-po*, great, big : *ched*, make, do : *len*, take : *ḍa*, noise : *nyàl*, sleep.

1.	Who are you talking about ?	Khyöḍ sui tàm ser-wa.	ཁྱོད་སུའི་གསུང་བཞེད་པ།
2.	What do you say ?	Khyöḍ chi ser-wa.	ཁྱོད་ཅི་ཞེད་པ།
3.	I was not saying anything.	Nga chi-yang ser-wa med.	ངས་ཅི་ཡང་ཞེད་པ་མེད།
4.	I did not speak.	Nga ser ma jung.	ངས་སེར་མ་ཇུང་།
5.	I cannot tell.	Nga ser mi htub.	ངས་སེར་མི་ཐུབ།
6.	Do you know a story.	Khyöḍ sung ser she-sàm.	ཁྱོད་བསུང་སེར་ཤེས་སམ།
7.	Tell a story.	Sung shik ser.	བསུང་ཤིག་སེར།
8.	I am telling a story.	Nga sung ser-wong.	ངས་བསུང་སེར་འདུག
9.	I have told a story (or tale).	Nga sung shik tong yöḍ.	ངས་བསུང་ཞིག་གཏོང་ཡོད།
10.	Shall I tell a story or sing a song ?	Nga sung tong-gyu yin-nam yang lu kyab-gyu yin.	ངས་བསུང་གཏོང་རྒྱུ་ཡིན་ནམ་ཡང་སྒྲུ་སྐྱབ་རྒྱུ་ཡིན།
11.	Sing a song for us.	Nga-chaḳ ki chhirtu lu tong.	ངའཆགས་ཀྱི་ཕྱིར་དུ་སྒྲུ་གཏོང་།
12.	He has a very good voice.	Khoi lu ked nyen-ba duk.	ཁོ་ཡི་སྒྲ་སྐད་སྙན་པ་འདུག
13.	Do not talk so loudly.	Ked chhen-po ched ne ma ser.	སྐད་ཆེན་པོ་ཇི་ལས་མ་ཞེར།
14.	Who is it singing so loudly ?	Lu ked chhen-po, len mi di, su yin-ba.	སྒྲ་སྐད་ཆེན་པོ་ལེན་མི་འདི་སུ་ཡིན་པ།
15.	I cannot sleep for the noise they are making.	Khong ki ḍa dih nga nyàl mi htub-pè.	ཁོང་གི་སྒྲ་འདིའི་དགག་མི་ཐུབ་པས།
16.	Can you sing ?	Khyöḍ lu len htub-pàm.	ཁྱོད་སྒྲ་ལེན་ཐུབ་པམ།

Exercise 25.

Mi, fire : *nyo-gu*, pen : *torwa*, lose : *yigi*, letter :

1.	Come and take it.	Shoḳ te len.	ཤོག་དེ་ལེན།
2.	Come and give me a light.	Shoḳ nga la mi shik nàng.	ཤོག་ང་ལ་མི་ཞིག་སྣང་།

EXERCISE 25.—*Continued.*

chö, mend : *Pöḍ*, Tibet : *kö*, cloth : *luḳ*, sheep : *no*, cow : *tor-khen*, which was lost : *cheḍ-khen*, which was made.

3.	Did you lose your pen in that house ?	Khyöḍ kyi nyo-gu khyim te nangtu torwa yin-na.	ཁྱོད་ཀྱི་ཉོ་རྒྱུ་ཁྱིམ་དེ་ནང་ཏུ་གཏོར་བ་ཡིན་ན།
4.	With whom did your brother go ?	Khyöḍ kyi pün sa tang nyàm-tu song-wa.	ཁྱོད་ཀྱི་སྤུན་ཟ་དང་མཉམ་དུ་སོང་བ།
5.	To whom did you give the book ?	Pechha di su la chin-ba.	དཔེ་ཆ་འདི་སུ་ལ་ཕྱིན་པ།
6.	Have you lost that letter ?	Yigi te khyöḍ kyi torwa yin na.	ཡི་གེ་དེ་ཁྱོད་ཀྱི་གཏོར་བ་ཡིན་ན།
7.	This man mended the pen.	Mi diyi nyogu chö-pa yin.	མི་འདི་ཡིས་ཉོ་རྒྱུ་བཅོས་པ་ཡིན།
8.	Have you seen the Tibetan cloth which my mother has bought ?	Pöḍ kyi kö ngai àmè nyo kap khyöḍ kyi htong yöḍ-tàm.	པོད་ཀྱི་གོས་ངའི་ཨ་མས་ཉོ་སྐབས་ཁྱོད་ཀྱི་མཐོང་ཡོད་དོ།
9.	Have you found the sheep which was lost ?	Khyöḍ kyi luḳ tor-khen di htob yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ཀྱི་ལུག་གཏོར་འདི་ཐོབ་ཡོད་དོ།
10.	We have seen the cow which your aunt has bought.	Khyöḍ kyi anei no nyowa di ngachaḳ ki htong chung.	ཁྱོད་ཀྱི་ཨ་ནེའི་ནོ་ཉོ་བ་འདི་ང་ཅག་གི་མཐོང་སྟེང་།
11.	Did you see the woman to whom I was speaking ?	Nga tàng tàm cheḍ-khen pumo di khyöḍ kyi htong yöḍ-tàm.	ང་དང་གསལ་ཞུས་བྱ་མོ་འདི་ཁྱོད་ཀྱི་མཐོང་ཡོད་དམ།
12.	My dog is better than yours.	Ngai khyi di khyöḍ kyi khyi lè le-pa yöḍ.	ང་ཡི་ཁྱི་འདི་ཁྱོད་ཀྱི་ཁྱི་ལས་ལེགས་པ་ཡོད།
13.	Our house is bigger than yours.	Nga-chaḳ ki khyim khyöḍ-nàm kyi khyim lè chhe.	ང་ཅག་གི་ཁྱིམ་ཁྱོད་ནམ་ཀྱི་ཁྱིམ་ལས་ཆེ།
14.	The Subah's house is the biggest.	Suba-kyi khyim tsʻhangma nè chhe-wa duḳ.	སུ་བ་ཀྱི་ཁྱིམ་ཆད་མ་ནས་ཆེ་བ་འཇམ།

Exercise 26.

Hta-kha, abbr. from *hta-ma-kha* derived from Hind. *tam-ba-ku*, Eng. tobacco: *Desiḍ*, title of the temporal ruler of Bhutan: *chhaḳ*, precative for *laḳ*, hands: *ṭiring*, sword: *sü*, part of *seh* to eat: Rungpore,—a district of Bengal: *pü*, kind, sort: *dön*, eat and drink: *nyenba*, contrary: *tul*, error, mistake: *htoḳ-ne*, from the beginning: *pu-ts'he* childhood: *kal-te*, but: *phor-pa*, cup, glass: *kang*, one, single: *ts'hu*, be able: *gong-pa*, forgiveness: *tàng*, bestow, grant.

1. Has your younger brother got the tobacco?	Khyöḍ kyi pün chhung-wa hta-kha ḥtob duḳ-kàm.	ཁྱོད་ཀྱི་སྤུན་ཆུང་བ་ཏ་ཁ་ཐོབ་འདུག་གམ།
2. Did you see the sword which the Deb had in his hands?	Khyöḍ Desiḍ chhaḳ-tu yöḍ-pö ṭiring di htong yöḍ-tàm.	ཁྱོད་རྡེ་སྲིད་ཕྱག་ཏུ་གཏོང་པའི་གཞི་རིང་འདི་མཐོང་གོང་དམ།
3. Eat some more.	Mang tsam sü.	མང་རྫོགས་ཟེར།
4. Will you smoke?	Hta-ma-kha zhe-gyu yin-na.	ཏ་མ་ཁ་བཞེས་རྒྱུ་ཡིན་ན།
5. The best sort of tobacco comes from Rungpore.	Hta-kha le-mo Rong-pur ne yong-wa yin.	ཏ་ཁ་ཡེགས་མོ་རོང་སྤུར་ནས་ཡོང་བ་ཡིན།
6. My tobacco is of a better description than my brother's.	Ngai hta-kha nga-ràng ki pün kyi hta-kha ne pü le-pa yöḍ.	ངའི་ཏ་ཁ་ང་རང་ཀི་སྤུན་གྱི་ཏ་ཁ་ནས་སྤུལ་ཡེགས་པ་ཡོད།
7. Will you drink some spirits?	Khyöḍ araḳ chung-zeḍ mi dön-nàm.	ཁྱོད་ཨ་ར་ཆུང་ཟད་མི་འདོན་ནམ།
8. I never drink spirits; it is contrary to the injunctions of religion.	Nga araḳ nàm-yang mi htung, chö nyen-ba tul yong.	ང་ཨ་ར་ནོ་ཡང་མི་འཐུང་ཆོས་ཉན་པ་འགྲལ་ཡོད།
9. I have not drunk spirits from childhood.	Nga araḳ pu-ts'he htoḳ ne ma htung.	ང་ཨ་ར་ཐུ་རྩེ་ཐོག་ནས་མ་འཐུང་།
10. Have you got any beer?	Khyöḍ kyi tsàr chhang yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ཀྱི་རྩར་ཆང་ཡོད་དམ།
11. I do not drink beer, but I will take a glass of spirits.	Nga chhang htung-wa meḍ, kalte nàng na araḳ phorpa kang htung-gyu yin.	ང་ཆང་འཐུང་བ་མེད་ཀལ་ཏེ་ནང་ན་ཨ་ར་ཕོར་པ་གང་འཐུང་རྒྱུ་ཡིན།
12. Pray, excuse me. I cannot drink to-day. I am not well.	Tering gong-pa tàng na htung mi ts'hu-pe, nga na-wa yin.	དེ་རིང་དགོང་པ་ཐང་ན་འཐུང་མི་ཚུགས་པས་ང་ན་བ་ཡིན

Exercise 27.

Shing-chhang, a sort of beer:
gàng-ja, extract of Indian hemp, H.:
aphim, opium, H.:
gah, like: *nöḍ*, plate;
htur-ma, spoon: *tau*, cooked rice:
ts'hol-ma, vegetables: *sha*, flesh:
kyo-ga, husband: *rang-sa*, separate, apart: *zhaḳ*, put, place, lay, imperative of འཇོག་ *dzoḳ*:
sa-ma, food: *ts'ha*, salt:
ḍe, uncooked rice: *gàntu*, always:
nàng-ma, wife: *tön*, show, prepare.

Note.—The letter H. placed after a word signifies that it is directly derived from Hindi, or Hindostani.

1. Will you drink beer or spirits?	Khyöḍ shing-chhang htung-gyu yin-nàm, yang araḳ htung-gyu yin.	ཁྱོད་ཤིང་ཆང་འཐུང་རྒྱུ་ཡིན་ནམ་ཡང་ཨ་ར་འཐུང་རྒྱུ་ཡིན།
2. Do the people of your country smoke ganja or opium?	Khyöḍ kyi yul kyi mi gàng-ja ga-àm yang aphim gah.	ཁྱོད་ཀྱི་ཡུལ་ཀྱི་མི་གང་ཇ་དགའ་ཡང་ཨ་ཕིམ་དགའ།
3. Where shall I get a plate and spoon?	Nga nöḍ tang hturma ka-ne htob-gyu-pa.	ང་སྣོད་དང་ཐུར་མ་ཀ་ནས་ཐོབ་རྒྱུ་པ།
4. Where did you get the plate?	Nöḍ di ka-ne htob-pa.	སྣོད་འདི་ཀ་ནས་ཐོབ་པ།
5. Here is rice and water; we have no meat or condiments.	Tau tàng ts'holma ḍir yöḍ, nga-chaḳ ki tsàr sha chung-zeḍ tsàm-yang meḍ.	བྱེ་དང་ཆོལ་མ་འདིར་ཡོད་ང་ཅན་ཀི་རྩར་ཤ་ཆུང་ཟད་ཙམ་ཡང་མེད།
6. I drank a little beer.	Nga shing-chhang chung-zeḍ shiḳ htung yöḍ.	ང་ཤིང་ཆང་ཆུང་ཟད་ཤིག་འཐུང་ཡོད།
7. Put by some meat and vegetable for my husband.	Ngai kyo-ge chhirtu sha tàng ts'holma rangsa zhaḳ.	ངའི་རྫོ་གའི་སྐྱིར་ཤ་དང་ཆོལ་མ་རང་ས་བཞག
8. Have you sufficient salt with your food?	Khyöḍ kyi sama la ts'ha yong-gin yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ཀྱི་ཟ་མ་ལ་ཚ་ཡོང་གིན་ཡོད་དམ།
9. There is salt enough.	Ts'ha te-tsàm ts'heḍ.	ཚ་དེ་ཙམ་ཚེད།
10. Give a little beer to that woman.	Shing-chhang chung-zeḍ pu-mo di la chin.	ཤིང་ཆང་ཆུང་ཟད་བུ་མོ་དི་ལ་ཕྱིན།
11. Have you good beer in your house?	Khyöḍ kyi khyim nàng shing-chhang shim-pu yöḍ-tam.	ཁྱོད་ཀྱི་ཁྱིམ་ནང་ཤིང་ཆང་ཞིམ་པོ་ཡོད་དམ།
12. Our Subah has good rice.	Nga-chaḳ ki saba tsàr ḍe lemo yöḍ.	ང་ཅག་གི་ས་བ་རྩར་འབྲས་ལེགས་མོ་ཡོད།

EXERCISE 27.—*Continued.*

13. Give me some better beer than this.	Shing-chhang di le shim-pa shik nàng.	ཤིང་ཆང་འདི་ལས་ཞིམ་པ་ཤིག་སྣང་།
14. One always gets good liquor in the Subah's house.	Suba kyi khyim nàng arak shimpu gün-tu htob-pa yin.	སུ་བ་ཀྱི་ཁྱིམ་སྣང་ན་ཨ་རག་ཞིམ་པོ་རྒྱུན་ཏུ་ཐོབ་པ་ཡིན།
15. The soothsayer's wife cannot prepare good beer.	Tsi-pü nàng-me shing-chhang shimpu tön mi she.	རྩིས་པའི་སྣང་མས་ཤིང་ཆང་ཞིམ་པོ་སྟོན་མི་ཤེས།

EXERCISE 28.

Zau, prepare, make ready : *ts'hàr*, finish, complete : *tso*, cook : *gyok-pu*, quickly : *potàl*, (corrupt from Eng.) bottle : *khu*, bread : *töd*, belly, stomach : *to-pa*, hunger : *kha*, mouth : *kom-pa*, thirst : *htang-chhed*, tired, weary : *ts'hed*, hot : *ts'ha*, burn : *tàng-ma*, cold : *zu*, (contracted from *kuzu*,) the body : *sed*, strike, kill : *te-tsàm*, so much.

1. Is the dinner ready ?	Sa-ma zau ts'hàr-ràm.	ཟ་མ་བཟོ་རྫོངས་ཨི།
2. My husband is cooking the dinner.	Ngai kyo-ga sama tso-gin yöd.	ང་ཡི་ཆོ་ག་ཟ་མ་བཙོ་བཞིན་ཡོད།
3. Cook dinner quickly.	Sama gyok-pu tso.	ཟ་མ་མྱོག་པོ་བཙོ།
4. Give me a bottle of water.	Nga la chhu potàl kang nàng.	ང་ལ་ཆུ་པོ་ཏེལ་གང་སྣང་།
5. Will you take some bread ?	Khyöd khu chung-zed sa-gyu yin-na.	ཁྱོད་ཁུ་ཆུང་ཟད་ཟ་སྐྱུ་ཡིན་ན།
6. Bread and flesh are good food.	Sha tàng khu sama le-mo yin.	ཤ་དང་ཆུ་ཟ་མ་ལེགས་མོ་ཡིན།
7. Are you hungry ?	Khyöd töd-pa to-pa yin-na.	ཁྱོད་སྡོད་པ་རྟོགས་པ་ཡིན་ན།
8. I am not hungry.	Nga töd-pa to-pa med.	ང་སྡོད་པ་རྟོགས་པ་མེད།
9. I am both hungry and thirsty.	Nga töd-pa to, kha kompa yin.	ང་སྡོད་པ་རྟོགས་ཏ་སྐོམ་པ་ཡིན།
10. I have come a long way to-day, and I am tired and thirsty.	Nga tering làm htak-ring ne yong-te kha kom htàng-chhed-pa yin.	ང་དེ་རིང་ཕྱི་ཐག་རིང་ནས་ཡོང་སྟེ་ཁ་སྐོམ་ཐད་ཆད་པ་ཡིན།

EXERCISE 28.—*Continued.*

11. Drink a cup of spirits first.	Ngön-ne arak phorpa kang htung.	སྔོན་ནས་ཨ་ར་ཁ་ཕོར་པ་ཁང་འཐུང་།
12. Cold water is not good when the body is heated.	Zu ts'hed-pa ts'ha kàp chhu tàng-ma lemo men.	མཟུམས་ཚོད་པ་ཚ་སྐབས་ཆུ་གང་མ་ལེགས་མོད་མེན།
13. What will you drink?	Khyöd chi htung-gyu yin-pa.	ཁྱོད་ཅི་འཐུང་རྒྱུ་ཡིན་པ།
14. Do not drink too much water, it will spoil your appetite.	Chhu te-tsam ma htung, töd-pa to-pa sed-ong.	ཆུ་དེ་ཙམ་མ་འཐུང་གོད་པ་ལྷོགས་པ་བསད་འོང་།
15. I have a good appetite.	Nga töd-pa mang-po to chung.	ང་གོད་པ་མང་པོ་ལྷོགས་སྡུང་།
16. He always eats a great deal.	Kho güntu tan mang-po sa-wa yin.	ཁོ་རྒྱུན་ཏུ་ལྷོ་མང་པོ་ཟ་བ་ཡིན།

EXERCISE 29.

Ts'hering,
Hlatúk,
Tobgyé,
Rinchhen,
Rindzin,
Sàmduk,
Gyalts'hen,
Dzom-kyima,
Sonama,
Ts'heringma,
Rin-dzinma,
Angma,

Proper names, masculine.

Proper names, feminine.

1. My brother's name is Ts'hering.	Ngai pün kyi ming Ts'hering ser-wa yin.	ང་ཡི་སྤུན་ཀྱི་མིང་ཚེ་རིང་ཟེར་བ་ཡིན།
2. The daughter of our serving woman is named Dzom-kyima.	Nga-chak ki yok-pü pumo dih ming Dzom-kyid-ma yin.	ང་ཅག་གི་མཁོག་པའི་བུ་མོ་འདི་མིང་འཛོམ་སྐྱིད་མ་ཡིན།
3. Are you the younger brother of Hlatúk, or of Tobgyé?	Khyöd Hla-htuk ki pün chhung-wa yin-na, yang Tob-gye-kyi yin.	ཁྱོད་ལྷ་སྟུག་གི་སྤུན་ཆུང་བ་ཡིན་ན་ཡང་རྟོབ་རྒྱས་ཀྱི་ཡིན་པས།
4. Where are Sonama and Ts'heringma?	So-nàm-ma tang Ts'hering-ma kana yöd.	བསོད་ནམ་ཏང་ཚེ་རིང་མ་མ་ན་ཡོད།

EXERCISE 29.—*Continued.*

ming, name: *kye-chhe*, necklace: *kolak*, cloth: *htung-htung*, short: *kara*, skirt, petticoat: *ring*, long: *nya*, fish: *dzin*, catch: *gyalpo*, king: *namyang*, never.

5.	They have gone to fetch water, Rinchen is with them.	Mo Rin-chhen tàng nyàmtu chhu len-pàr song yöd.	མོ་རིན་ཆེན་དང་མཉམ་དུ་ཆུ་ལེན་པར་སོང་ཡོད།
6.	Have you given your book to Rindzin?	Khyöd kyi pe-chha Rin-dzin la chin yöd-tàm.	ཁྱོད་ཀྱི་དེབ་ཆ་རིན་འཛིན་ལ་ཕྱིན་ཡོད་དམ།
7.	Who gave that necklace to Rindzinma?	Rindzin-ma la kye-chhe di sü chin-ba.	རིན་འཛིན་མ་ལ་སྐྱེ་ཆས་འདི་སུས་ཕྱིན་པ།
8.	I got a cloth from Sàm-duk.	Nga Sàm-duk ne ko-lak shik htob yöd.	ང་བསམ་འགྲུབ་ལས་མོ་ལག་ཤིག་ཐོབ་ཡོད།
9.	Gyal-ts'hen's sister is very short.	Gyal-ts'hen kyi sing-mo zuh htung-htung yin duk.	རྒྱལ་མཚན་ཀྱི་སྲིང་མོ་གཟུགས་ཐུང་ཐུང་ཡིན་འདུག
10.	Angma's petticoat is too long.	Wang-möe kara di ring-po duk.	དབང་མོའི་སྐ་རས་འདི་རིང་པོ་འདུག
11.	My aunt's house is at Darjeeling.	Ngai ame khyim Dan-je-ling la yin.	ང་ཡི་ཨ་ཅེའི་ཁྱིམ་དོ་རྗེ་གླིང་ལ་ཡིན།
12.	My brother lives at Buxa.	Ngai pün Pak-sàm-khàr död-pa yin.	ང་ཡི་སྤུན་དཔག་སྟི་ཁར་འཇོད་པ་ཡིན།
13.	My friend has gone to fish in the Raidak.	Ngai tok-pu Hting-chhu la nya dzin song yöd.	ང་ཡི་གྲོགས་པོ་ཏིང་ཆུ་ལ་ཉ་འཛིན་སོང་ཡོད།
14.	The Raja of Sikkim has arrived at Chumbi.	De-jong gyal-po Chhum-bir la leb duk.	འཇོང་རྒྱལ་པོ་ཆུམ་འཕེར་ལ་སྡོད་འདུག
15.	Have you ever been to Hlasa (Lhassa)?	Khyöd Hlasa la nàm-yang ma leb sàm.	ཁྱོད་ལྷས་ལ་རྣམ་ཡང་མ་སྡོད་སྲིད།

Exercise 30.

Rúng, fit : *güntu*, always :
nàm, sign of plural : *tàm*, word :
khorei, their : *ta*, horse :
nyàmtu, along with : *chhi*, out :
ṭa-pa, monk, novice :
deḍ, sit, remain : *na*, pain, sickness :
htugu, child : *morang*, her, her own ;
khorang, his, his own ;
pe-chha, book : *pàr*, print :
gyab, cast, throw : *rin*, price :
kuda, picture : *te-da*, like this.

1.	Say what you like.	Khyöḍ chi ser-rung ser.	ཁྱོད་ཅི་སེར་རུང་སེར།
2.	He is always talking.	Kho gün-tu ser-khen yin.	ཁོ་རྒྱུན་དུ་སེར་མཁན་ཡིན།
3.	Speak to him.	Kho la ser.	ཁོ་ལ་སེར།
4.	Tell him what I said.	Nge ser-wa nàm kho la ser.	ངའི་སེར་བ་དོན་ཁོ་ལ་སེར།
5.	Kada and Teundub are talking of their friends.	Kada tàng Töndub kho-rei tok-pu tàm cheḍ-pa yin-pè.	ཀ་ཐཱ་དང་དོན་འགྲུབ་ཁོ་རེའི་གྲོགས་པོ་མཚམས་ཇོད་པ་ཡིན་པས།
6.	Kada and Fentuk have lost their horses.	Kada tàng Phentuḳ ki ta laḳ song duḳ.	ཀ་ཐཱ་དང་ཕན་བཟང་གི་རྟ་ལག་སོང་འདུག
7.	Your brother is outside with the priest.	Khyöḍ kyi pün lama tang nyàmtu ṭhi-la yöḍ.	ཁྱོད་ཀྱི་སྤུན་ལྷ་མ་དང་མཉམ་དུ་ཕྱི་ལ་ཡོད།
8.	There are many priests sick in the monastery.	Gönpa di nang ṭa-pa mang-po na deḍ duḳ.	དགོན་པ་འདི་ནང་གྲྭ་པ་མང་པོ་ན་བསྡད་འདུག
9.	All Pheunts'ho's children are ill.	Phün-ts'ho kyi htugu ts'hang-ma na duḳ.	ཕུན་ཚོགས་ཀྱི་ཕྲུ་གུ་ཚངས་མ་ན་འདུག
10.	Doje is with her mother.	Do-je khorang ki ama tàng nyàmtu yöḍ.	རྡོ་རྗེ་ཁོང་ཀི་ཨ་མ་དང་མཉམ་དུ་ཡོད།
11.	Kennley has gone with her brother.	Kün-le morang ki pün tang nyàmtu song yöḍ.	ཀུན་ལེགས་མོ་རང་གི་སྤུན་དང་མཉམ་དུ་སོང་ཡོད།
12.	Who has taken my brother's book ?	Ngai pün kyi pe-chha sui len-ba.	ང་ཡི་སྤུན་ཀྱི་དཔེ་ཆ་སུ་ཡིས་པ།
13.	Where are their books printed ?	Khong ki peehha kana pàr gyab-pa.	ཁོང་གི་དཔེ་ཆ་ག་པར་རྒྱབ་པ།
14.	What is the price of a book like this ?	Pechha te-da la rin chi-tsàm yin.	དཔེ་ཆ་དེ་འདྲ་ལ་རིན་ཅི་ཙམ་ཡིན།
15.	The pictures are well designed.	Kuda di le-mo duḳ.	སྐུ་འདི་འདི་ཕེགས་མོ་འདུག

Exercise 31.

Kang-pa, foot: *hlàm*, shoes: *kyön*, wear, put on: *phüḍ*, put off: *tsang*, clean: *kha-doḳ*, complexion: *Gyanaḳ*, China: *le-ts'hen*, official: *sau*, tooth: *tuh*, wash, cleanse: *ts'ha*, hot: *gau*, head: *ts'heḍ-pa*, perspiration: *du*, umbrella: *htön*, eject, come out.

1. His foot is very small.	Khoi kang-pa chhung-chhung yin pè.	ཁོ་ཡི་རང་པ་ཆུང་ཆུང་ཡིན་པས།
2. I have never worn shoes.	Nga nàm-yang hlàm ma kyön.	ང་རམ་ཡང་ཕྱམ་མ་སྐྱོན།
3. It is proper to take off one's shoes before entering.	Nangtu ma song-wöe ngön-nè hlàm phtiḍ na le-pa yin.	ནང་རྡ་མ་སོང་བའི་སྔོན་ནས་ཕྱམ་ཐུར་ན་ལེགས་པ་ཡིན།
4. Kada's cloth is whiter than that of his wife.	Kada kyi kö di khorei nang-mè kö nè kàrwa duḳ.	ཀ་ཏཱའི་རྒྱལ་བོས་འདི་ཁོའི་ནང་མའི་གོས་ནས་དཀར་པ་འོག།
5. My hands are not clean.	Ngai laḳ-pa mī tsang.	ང་ཡི་ལག་པ་མི་གཙང་།
6. She is of a fair complexion.	Pumo di kha-doḳ le-pa duḳ.	བུ་མོ་འདི་ཁ་མདོག་ལེགས་པ་འོག།
7. He is very dark.	Kho shintu naḳ-po duḳ.	ཁོ་ཤིན་རྟ་ནག་པོ་འོག།
8. He is a Chinese official.	Kho gyanaḳ ki le-ts'hen shik yin-pe.	ཁོ་རྒྱ་ནག་གི་ལས་མཁན་ཞིག་ཡིན་པས།
9. Your teeth are not white.	Khyöḍ kyi sau kar-po mi duḳ.	ཁྱོད་ཀྱི་སོ་དཀར་པོ་མི་འོག།
10. Do you clean your teeth?	Khyöḍ kyi sau tuh-gin yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ཀྱི་སོ་འཁྲུ་གིན་གྱོད་དམ།
11. His hands are quite hot.	Khoi laḳ-pa ts'ha-mo duḳ.	ཁོ་ཡི་ལག་པ་ཚ་མོ་འོག།
12. My head is hot.	Ngai gau ts'hamo yin.	ང་ཡི་མགོ་ཚ་མོ་ཡིན།
13. My hands are very warm, the perspiration has come out.	Ngai laḳ-pa nangpo ts'hawa yin. Ts'heḍ-pa chhī la htön yöḍ.	ང་ཡི་ལག་པ་ནང་པོ་ཚ་བ་ཡིན་ཚེད་པ་ཆི་ལ་ཐོན་གྱོད།
14. The sun is very hot.	Nyima di ts'hamo duḳ.	ཉི་མ་འདི་ཚ་མོ་འོག།
15. Have you got an umbrella?	Khyöḍ kyi tsàr du yöd-tàm.	ཁྱོད་ཀྱི་རྩར་གཟན་གྱོད་དེ།

Exercise 32.

Ṭibma, shade, shadow:
dàb, *shom-dàb*, } leaf: *ṭangwa*, cold:
gyoḳ-pàr, quick: *gyuḳ*, run:
baḅ, fall: *dil*, roll, wrap:
lang, raise up, lift: *hlung*, fall down:
chhàr, rain: *phö*, spill:
sö, eat: *ṣama*, food:
gyel, fall: *zhaḳ*, place, put:
chuḳ, put in; *dzama*, pot:
kang-zaḳ, pipe: *zau*, fabricate.

1. Let us sit in the shade of this tree.	Nga-chaḳ shing dih ṭib-ma nàng la deḍ chuḳ shiḳ.	ང་ཅག་ཤིང་འདི་ཐིབ་མ་ནང་ལ་བཞུད་བཅུག་ཤིག།
2. The water is very cold.	Chhu di shintu ṭang-wa duḳ.	ཆུ་འདི་ཤིན་ཏུ་གང་བ་འདུག།
3. Run quickly, the child has fallen.	Gyoḳ-pàr gyuḳ, pe-ts'ha di bab dil song yöḍ.	མགྱོག་པར་རྒྱུག་ཅོ་ཚེ་འདི་འགག་སྐྱེལ་སོང་ཡོད།
4. Can you not lift up the child?	Khyöḍ pe-ts'ha di lang mi htub-pa yin-na.	ཁྱོད་ཅོ་ཚེ་འདི་ལངས་མི་ཐུབ་པ་ཡིན་ན།
5. The leaves of that tree have all fallen off.	Shing dih dàb-ma ts'hang-ma hlung ts'hàr duḳ.	ཤིང་འདི་འདབ་མ་ཚང་མ་སྤུངས་ཚར་འདུག།
6. Rain is falling.	Chhàr bab-gin duḳ.	ཆར་འབབ་གིན་འདུག
7. The water is spilt.	Chhu di phö ts'hàr.	ཆུ་འདི་ཕོས་ཚར།
8. Will you have dinner now?	Khyöḍ sama sö nyi yin-na.	ཁྱོད་ཟ་མ་ཟོས་ཉི་ཡིན་ན།
9. Will you not eat now?	Khyöḍ ta-ta sama mi sö sàm.	ཁྱོད་ད་ལྟ་ཟ་མ་མི་ཟོས་སམ།
10. Have you not eaten yet?	Khyöḍ ta-htub ma sö sam.	ཁྱོད་ད་ཐུབ་མ་ཟོས་སམ།
11. He fell off his horse.	Kho khorang ki ta nè hlung-wa yin-pè.	ཁོ་ཁོར་རང་གི་རྟ་ནས་སྤུངས་པ་ཡིན་པས།
12. The horse will fall.	Ta di gyel-gyu yin.	རྟ་འདི་འཕེལ་རྒྱུ་ཡིན།
13. Where are the leaf-platters for the rice?	To zhaḳ seh shom-dàb kana yöḍ-pa.	ཏོ་གཞག་སའི་གོམ་འདབ་ཁ་ན་ཡོད་པ།
14. Put a leaf or two in the pot.	Shom-dàb chik nyi dza-mè nangtu chuḳ.	གོམ་འདབ་གཅིག་གཉིས་རྫས་སྨད་ནང་ངོ་བཅུག།
15. Wrap it up in a leaf.	Shom shik-ki nàng-tu dil.	གོམ་ཤིག་གི་ནང་ངོ་སྐྱིལ།
16. Can you make a pipe out of a leaf?	Khyöḍ shom-dàb kyi kang-zaḳ zau htub-pàm.	ཁྱོད་གོམ་འདབ་ཀྱིས་ཁང་ཟས་བཟོ་ཐུབ་ཨམ།

Exercise 33.

Cha, bird, fowl: *khàp*, needle:
khur, carry, bring: *ngoma*, real, true:
chhum, husked rice: *tsang*, clean:
sàrpa, new: *ţong*, village:
htarpa, freedom, liberty:
shön, mount, ascend:
gö, desire, necessity, want:
ts'hen, series, order, class:
ye-ne, from the beginning:
gyed, slip: *luk*, sheep:
kyen, steep: *dau*, go:
dau, stone:
kyel, carry, convey:
se, food:
se-gö, provisions:
tsüb-pa, rough, uneven.

Compare S. 4 and S. 12 *di-ts'ho*, this sort, *te-ts'ho*, that sort.

1. The soothsayer wants a fowl.	Tsi-pa la cha shik gö-pa duk.	རྩིས་པ་ལ་ཕྱུ་ཤིག་དགོས་པ་འདུག།
2. My friend has brought a needle.	Ngai tok-pü khàp shik khur yong duk.	ང་ཡི་གྲོགས་པོའི་ཁབ་ཤིག་ཁྱེར་ཐོན་འདུག།
3. Bring here some rice and a knife.	Chhum hten-bu tang ţi shik khur shok.	ཇོ་ཐག་ཅུ་དང་ཡི་ཤིག་ཁྱེར་མོག།
4. Where did you buy these needles?	Khàp di-ts'ho kane nyo-wa.	ཁབ་འདི་ཇི་ག་ནས་ཉོ་བ།
5. Kada and Rinchen are own brothers.	Kada tàng Rinchhen pün ngoma yin.	ཀ་ཐ་ནས་དང་རིན་ཆེན་སྤུན་དོ་མ་ཡིན།
6. Are his hands clean?	Khoi lak-pa tsang-ma duk-gàm.	ཁོ་ཡི་ལག་པ་གཙང་མ་འདུག་གམ།
7. Is the cloth new?	Kolak di sàrpa yin-na.	གོ་ལག་འདི་ནམ་པ་ཡིན་ན།
8. All the houses of this village are good.	Ţong di-yi khyim ts'hang-ma lemo duk.	ཐོང་འདི་ཡི་ཁྱིམ་ཚང་མ་ལེགས་མོ་འདུག།
9. The road is difficult, a horse cannot go on it.	Làm di yak-po med; ta htàr mi htub.	ལམ་འདི་ཡག་པོ་མེད་དེ་ཐཱར་མི་ཐུབ།
10. The horse can go if he be not ridden.	Ta ma shön-na htàr ts'hu.	རྟ་མ་ཞོན་ན་ཐཱར་ཚུགས།
11. You will have to go on a yak.	Khyöd yak la shön-nè dau gö.	ཁྱོད་ཡཀ་ལ་ཞོན་ནས་འགྲོ་དགོས།
12. The yaks are very sure-footed.	Yak te-ts'höe ts'hen kang-pa ye nè mi gyed.	ཡཀ་དེ་ཚོའི་ཚེན་རང་པ་ཡེ་ནས་མི་འཕྱེད།
13. We will carry our provisions on sheep.	Luk ki tengtu nga-chak ki se-gö kyel-nè dau.	ལུག་གི་སྟེང་ཏུ་ང་ཅག་གི་ཟས་མོག་སྐྱེལ་ནས་འགྲོ།
14. The path is very steep.	Ţang làm di kyen mangpo duk.	ཐང་ལམ་འདི་ཁེན་མང་པོ་འདུག།

EXERCISE 33.—*Continued.*

15.	The road is stony and rough.	Làm di dau mang-po tang tsüb-pa yöḍ.	ལམ་འདི་རེ་མང་པོ་དང་རྩུབ་པ་ཡོད།
16.	How many coolies will be required?	Le mi chi tsàm gö.	ལས་མི་ཇི་ཚམ་དགོས།

EXERCISE 34.

Chik, one: *ngi*, two: *sum*, three: *shi*, four: *nga*, five: *ṭuk*, six: *dün*, seven: *gyed*, eight: *gu*, nine: *chu*, ten: *tong*, thousand: *hten*, piece: *ko-wa*, skin of beast: *ṭuh*, boat: *chö*, make, prepare: *dün-htak*, week: *pàrna*, in the middle, between: *tirup*, rupees: *khàl*, a score, twenty: *sher*, a seer, two pounds: *shak*, a day: *gau*, *go*, door: *khung*, a hole: *ts'hüd*, measure: *re*, each.

The units གཅིག་གཉིས་གསུམ་ before the tens, or any higher number, drop the prefix མ་; and ཉིས་བཅུ་ (twenty) is generally written ཉེ་བུ།

1.	My father has two wives.	Ngai apha la nàng-ma nyi yöḍ.	ང་ཡི་ཨ་ཕ་ལ་ནང་མ་གཉིས་ཡོད།
2.	This man has five sons and four daughters.	Mi di la pu nga tàng pumo zhi yöḍ.	མི་འདི་ལ་བུ་ལྔ་དང་བུ་མོ་བཞི་ཡོད།
3.	My friend has seven sisters.	Ngai ṭoḳ-pu la singmo dün yöḍ.	ང་ཡི་རྒོགས་པོ་ལ་སྲིད་མོ་བདུན་ཡོད།
4.	I have got five guns.	Nge tsàr medah nga yöḍ.	ངའི་རྩར་མེ་མདའ་ལྔ་ཡོད།
5.	There are thirteen thousand lamas in the monastery.	Gön-pa di nàng ṭapa tong chu sum yöḍ.	དགོན་པ་འདི་ནང་ཐ་པ་སྟོང་ཆུ་གསུམ་ཡོད།
6.	My sister has bought two pieces of cloth.	Ngai sing-möe ko-laḳ hten nyi nyö-te khar yong yöḍ.	ང་ཡི་སྲིང་མོའི་ཧོ་ལག་ཅན་གཉིས་ནོས་ཏེ་སྐར་ཡོང་ཡོད།
7.	My mother has bought two baskets of husked rice and six cloths.	Ngai ame chhum tsolpo nyi tàng ko-laḳ hten ṭaḳ nyë duḳ.	ང་ཡི་ཨ་མས་ཚུམ་ཚོལ་པོ་གཉིས་དང་ཧོ་ལག་ཅན་དྲུག་ཉོས་འོང་།
8.	The servants have made two boats out of three skins.	Yok-pu di-ts'höe ko-wa sum kyi ṭuh nyi chö duḳ.	གཡོག་པོ་འདི་རྩེའི་ཧོ་བ་གསུམ་གྱི་སྒུ་གཉིས་བཟོས་འོག།
9.	This week I have received twenty rupees for two cows.	Dün-htak di-yi pàr-na nge lang nyi tsong-ne tirup khàl chik htob yöḍ.	བཅུན་ཐག་འདི་ཡི་བར་ན་ངའི་གླང་གཉིས་བརྩོང་ནས་དོ་རུབ་ཁལ་གཅིག་ཐོབ་ཡོད།

EXERCISE 34.—*Continued.*

ཁྱ and ཀྱ are equivalents, ཁྱ being used after a vowel and ཀྱ after a consonant.

10. Teundúb has eaten three seers of rice and drunk five bottles of spirits.	Töndub chhum sher sum kyi tau tàng arak potàl nga htung yöd.	དོན་འགྲུབ་ཀྱི་ཤེར་གསུམ་ཀྱི་རྟའུ་དང་ཨ་ག་སྤྱི་བོའི་ལུ་འབྱུང་ཡོད་།
11. Kada arrived three days ago.	Kada leb-ne shak sum song.	ཀ་ཌཱ་ལས་ཤོག་གསུམ་འགྲམ་ལྷུང་ཡོད་།
12. There are two holes in the door.	Goma di-yi nàng-tu khung nyi duk.	སྒོ་མ་འདི་ཡི་ནང་ཏུ་ཁུང་གཉིས་འདུག་།
13. What is the price of one?	Chik la ka ts'hüd re-se.	གཅིག་ལ་ག་རྐེད་རེ་ཟེ།

EXERCISE 35.

Khyoga, husband: *phak-pa*, pig: *sang*, a measure of quantity; (five '*sang*' equals four pounds): *yàr*, borrow:
htengwa, string of beads: *sor-htub*, ring:
htok, weave: *tsi-lu*, divination, exorcism:
dawa, month, moon:
htàm-pa, exact:
sau, numeric affix: *chhak*, break.

1. The man gave my children a flower each.	Mi di-yi nge pu pumo-nàm la metok re-re chin duk.	མི་འདི་ཡི་ངའི་བུ་བུམོ་རྣམས་ལ་མེ་ཏོག་རེ་རེ་ཕྱིན་འདུག།
2. My husband has bought two cows.	Ngai khyo-ge lang nyi nyö duk.	ང་ཡི་ཁྱོ་མས་གླང་གཉིས་ཉོས་འདུག།
3. This man gave seventeen rupees, and two pigs for his wife,	Mi di-yi nang-mè chhirtu phak-pa nyi tàng tirup chu dün chin duk.	མི་འདི་ཡི་ནང་མཛེ་ཕྱི་རུ་པག་པ་གཉིས་དང་ཅིས་བརྒྱ་བདུན་ཕྱིན་འདུག།
4. I borrowed twenty-one seers of rice from him.	Kho nè nge chhum sàng nyi shu tsa chik yàr yöd.	ཁོ་ནས་ངའི་ཆུ་ཤད་ཉི་ཤུ་རྩ་གཅིག་མཁར་ཡོད་།
5. I got a string of beads and one ring.	Ngai hteng-wa shik tàng sor-htub shik htob yöd.	ང་ཡི་ཐེང་བ་ཞིག་དང་སོར་ཐུབ་ཞིག་ཐོབ་ཡོད་།
6. I have not a single friend in that village.	Tong dih nang-tu ngai tok-pu chik-kyang med.	མོང་འདིའི་ནང་རུ་ང་ཡི་གྲོགས་པོ་གཅིག་ཀྱང་མེད་།
7. We know how to weave three sorts of baskets.	Tsel-pu ts'hen sum ngö-nàm kyi htak she.	རྩེལ་པོ་ཚེན་གསུམ་དོན་ནམ་ཀྱི་ཐག་ཤེས་།
8. The modes of divination practised are two in number.	Ngachak ki pàrtu tsi-lu ts'hen nyi ched-pa yin.	ང་ཅག་ཀི་པར་རུ་རྩིལ་གྱས་ཚེན་གཉིས་བྱེད་པ་ཡིན།

EXERCISE 35.—*Continued.*

9. There are twelve months in the year.	Lau chik la dawa chu nyi yöḍ.	ལོ་མཐའ་ལ་ཟླ་བ་བཅུ་གཉིས་ཡོད།
10. I paid thirty-five rupees for that bull.	Làng dih chhirtu ngai tirup sum chu sau nga chin yöḍ.	ཁང་འདི་ཕྱིར་ངོ་ཐི་རུ་སུམ་བཅུ་ལྔ་ཆོག་ཡོད།
11. One can buy a good pony at Tashi-cheu-dzong for fifty rupees.	Ta le-pa Ṭa-shi-chhö-dzong tu tirup nga chu htàm-pa la htob.	རྟ་ལེགས་པ་བཟོ་ཤིས་ཆོས་རྫོང་རུ་ཏི་རུ་པ་ལྔ་བཅུ་ཚོང་པ་ལ་ཐོབ།
12. At Buxa the same animal would cost eighty rupees.	Ta tetàr Paḳ-sàm-khàr nyo na tirup gyeḍ chu nè mi chhaḳ.	རྟ་དེ་ཐུར་དཔག་བསམ་མཁར་ཉོ་ན་ཏི་རུ་རྒྱད་ཅུ་དང་མི་ཆགས།

EXERCISE 36.

Kàng, full, complete: *rangso*, next, another: *htàb-mo*, fight: *ngamo*, early: *chhu-ts'höḍ*, water-measure, clock: *ts'halum*, orange: *hteḍ*, meet: *Ts'halumbari*, name of place: *ngàr-htàb*, before: *shàr*, rise: *nàm-chheḍ*, midnight: *ne*, from: *ts'hur*, to, towards, hither, here.

1. It is full moon now.	Ta-ta dawa kàng song duḳ.	དེ་ཕྱི་ཟླ་བ་ཁང་སོང་འདུག།
2. There will be a new moon next week.	Diin-htaḳ rangso teị nang-tu dawa sàr-pa chung-ong.	བཅུན་ཐག་རང་སོ་དེ་ཡི་ནང་ཟླ་བ་ཐ་མལ་པ་ཆུང་ངོངས།
3. That tree is dead.	Shing di shi duḳ.	ཤིང་འདི་ཤི་འདུག།
4. I have no mind to fight.	Nga htàb-mo cheḍ-pö sem meḍ.	ང་འཐབ་མོ་ཆད་པའི་སོ་ལ་མེད།
5. That man is quite dead.	Mi te shi ts'hàr duḳ.	མི་དེ་ཤི་ཚར་འདུག།
6. I saw him last month, since then I have not seen him.	Nge dawa ngön-mè nàng-tu htong yöḍ te ne nga ma htong.	ངས་ཟླ་བ་སྔོན་མཇི་ནང་ངམཐོང་ཡོད་དེ་ནས་ང་མ་མཐོང།
7. I have not seen my sister since early morning.	Ta sàng ngamo nè ngai sing-mo ma htong.	དེ་སང་ངུ་མོ་ནས་ང་ཡི་ཤིང་མོ་མ་མཐོང།
8. What time will you start?	Chhu-ts'höḍ chi-tsàm la htön htub.	ཆུ་ཚོད་ཇི་ཙམ་ལ་ཐོན་རྒྱག།

EXERCISE 36.—*Continued.*

9. When are you going?	Khyöḍ nàm dau gyu yin-ba.	ཁྱོད་ནམ་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན་པ།
10. Where have you been since I went?	Nga song nè ta-htub khyöḍ kàr döḍ-pa.	ངས་སོང་ནས་ཐུབ་ཁྱོད་ཀར་འཇོད་པ།
11. I have kept it since you gave it to me.	Khyöḍ kyi chin nè ta-htub nga-raug tsàr yöḍ.	ཁྱོད་ཀྱི་ཆིན་ནས་ཐུབ་ང་རུག་ཏུ་རེར་གྱུར་ཡོད།
12. I had not met him before we met at Santra-bari.	Ts'ha-lum-bari hteḍ-pa nè ts'har ngàr-htub ma hteḍ.	ཚ་ལུམ་བ་རི་ཕྱེད་པ་ནས་ཚར་ལམ་ངར་ཐུབ་མ་ཕྱད།
13. I met him on the road.	Nga làm tu hteḍ yöḍ.	ང་ལམ་དུ་ཕྱད་ཡོད།
14. The moon will rise at midnight.	Dawa tering nàm-chheḍ la shàr-ong.	ཟླ་བ་དེ་རིང་ནམ་ཆྱེད་ལ་ཤར་འོངས།
15. I shall start very early.	Nga ngamo ngamo ne dau gyu yin.	ང་ཤ་མོ་ཤ་མོ་ནས་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན།

EXERCISE 37.

Tong-khyer, town: *lau-htoḳ*, crop, harvest:
Hlo-pa, Bhutanese:
Pödpa, Tibetans: *ts'ho*, lake:
chi-chhung, small birds:
nyung, little, few: *depu*, fruit:
tah, to bear: *oḳ*, below, under:
dung, pound:
chhiling, (from *chhi*, out; and *ling*, land or region,) foreigners, outlanders.

1. Tashi-chèu-dzong and Po-nakha are both of them large towns.	Ta-shi-chhö-dzong tang Pu-naḳ nyi ka tong-khyer chhen-po yin.	བཀྲ་ཤིས་ཆོས་རྫོང་དང་སྤུ་ནག་གཉིས་ཀ་ཁོང་གྲོང་ཆེན་པོ་ཡིན།
2. We are all Bhuteas. (Tibetans.)	Ngachaḳ ts'hangma Hlo-pa yin (Pöḍ-pa yin).	ང་ཅག་ཆོང་མ་ལྷོ་པ་ཡིན་ (བོད་པ་ཡིན)
3. Those are men of Dalingkote.	Te-ts'ho Darling-dzong ki mi yin.	དེ་ཆོ་རང་གྲིང་རྫོང་གི་མི་ཡིན།
4. What do you want here?	Khyöḍ dir chi gö-pa.	ཁྱོད་འདིར་ཅི་དགོས་པ།
5. This year the crops are good.	Ta lau lau-htoḳ lemo yöḍ.	དཔལ་ལོ་ཐོག་ལེགས་མོ་ཡོད།
6. Fentuḳ has not got so many children as Teundub.	Töndub tsàr pi-ts'ha yöḍ-pa tàr Phentuḳ tsàr mèḍ.	དོན་འགྲུབ་རང་ལེ་ཆོ་ཡོད་པ་ཁྱར་ཕན་བུ་རང་མེད།

EXERCISE 37.—*Continued.*

7.	I see many birds on the lake.	Ts'ho dih teng la nge chi-chhung mang-po htong yöḍ.	མཆོ་འདིའི་སྟེང་ལ་ངའི་ཕྱི་ཆུང་མང་པོ་མཐོང་ཡོད།
8.	This tree has fewer leaves than that.	Shing teh teng-tu shing tei dàb-ma nè ṉyung duḳ.	ཤིང་དེའི་སྟེང་རྟ་ཤིང་དེ་ལྟ་བུའི་འདབ་མ་ནས་ཉུང་འདུག།
9.	This tree bears plentifully.	Shing di ḍe-pu mang-po tah.	ཤིང་འདི་འཁུར་བུ་མང་པོ་ཐག་ས།
10.	Lhassa is fifteen days' journey from Ponakha.	Punaḳ ne Hlasa la shaḳ cho nge làm yin.	སྤུ་ན་ནས་ལྷ་ས་ལ་ཞག་བཅོ་ལྔའི་ལྷོ་ཡིན།
11.	What is the current price of rice?	Chhum-mè gong chi-tsam yin.	ཇོ་མའི་དངོང་ཚོང་ཆི་ཚམ་ཡིན།
12.	The two servants are pounding rice down below.	Yokpu nyi kàr oḳ-ne chhum dung gin yöḍ.	གཡོག་པོ་གཉིས་ཀར་འོག་ནས་ཇོ་རྡུང་གིན་ཡོད།
13.	We drank altogether, five bottles of English spirits.	Chhi-ling ki araḳ potàl nga nga-chaḳ tàng nyàm-tu htung yöḍ.	ཕྱི་གིང་གི་ཨ་རག་པོཏ་ལ་ངའི་ལྔ་ཆ་དང་མཉམ་རྩ་འབུད་ཡོད།

EXERCISE 38.

Tah-wa, fine: *tuh*, a cubit: *rin*, price: *re*, single: *dang*, to suffice: *dub-kor*, bracelet: *htom*, bazaar: *ts'hong-kang*, shop: *akhu*, uncle: *chhuḳ-po*, rich: *de-pa*, pass away: *Tsong*, Limbu, a hill-tribe of Nepal.

1.	How many pigs have you got?	Khyöḍ kyi tsàr phaḳ-pa chi-tsàm yöḍ.	ཁྱོད་ཀྱི་རྩར་ཕག་པ་ཅི་ཚམ་ཡོད།
2.	That cloth is fine, how much a cubit did you pay for it?	Ko-laḳ te tah-wa duḳ, tuh-re la rin chi-tsàm yin.	ཀོ་ལག་དེ་ཐ་བ་འདུག་ཐུ་རེ་ལ་རིན་ཅི་ཚམ་ཡིན།
3.	What did you give a cubit?	Tuh-re la chi-tsàm re chin yöḍ.	ཐུ་རེ་ལ་ཅི་ཚམ་རེ་ཕྱིན་ཡོད།
4.	How many cubits will you take?	Khyöḍ tuh chi-tsàm len gyu yin.	ཁྱོད་ཐུ་ཅི་ཚམ་ལེན་རྒྱུ་ཡིན།

Exercise 38.—*Continued.*

5.	It will not be sufficient for a robe.	Kolaḳ te-tsàm kyi kö mi dàng.	ཀོ་ལག་དེ་རྩམ་ཀྱི་རོབ་མི་ཐང་།
6.	These children have pretty necklaces.	Pe-ts'ha te-ts'höe kye-chhe lemo duḳ.	པེ་ཚ་དེ་ཚོའི་སྐྱེ་ཆེས་ལེམོ་འདུག
7.	You can buy good bracelets from that Bengali there.	Khyöḍ a-tsa-ra teyi tsàṛ ne dub kor lemo nyo-chhoḳ.	ཁྱོད་ཨ་ཚ་ར་དེ་ཡིས་རྩར་ནས་འདུབ་སྐོར་ལེམོ་ཉོ་ཆོག
8.	His shop is not in the bazaar.	Htom-tu khoi ts'hong-khang meḍ.	ཐོམ་རྩེ་ཁྱི་ཁོའི་ཚོང་ཁང་མེད་
9.	This person is not dead.	Mi ḍi ma shi duḳ.	མི་འདི་མ་ཤི་འདུག
10.	That liquor is very good.	Araḳ te yaḳ-pó duḳ.	ཨ་རག་དེ་ཡག་པོ་འདུག
11.	Where is my child?	Ngai htugu kana yöḍ.	ང་ཡི་ཐུགུ་ཀ་ན་ཡོད།
12.	My uncle is very wealthy.	Ngai akhu shintu chhuḳ-po yin.	ང་ཡི་ཨ་ཁུ་ཤིན་རྟུ་ཆུག་པོ་ཡིན།
13.	Rinchen's father is an old man.	Rin-chheṅ apha geḍ-pu yin.	རིན་ཆེན་ཨ་ཕ་རྒད་པོ་ཡིན།
14.	My father died at the age of ninety.	Ngai apha lau guchu la dèpa yin.	ང་ཡི་ཨ་ཕ་ལོ་དགུ་རྩ་ལ་འདས་པ་ཡིན།
15.	The Limbus are a long-lived people.	Tsong tè-ts'ho lau mang-po döḍ htub-pe.	མཚོང་དེ་རྩེ་ལོ་མང་པོ་རྟེན་ཐུབ་པས།

Exercise 39.

Ṭak-pàr, always: *silwa*, cold:
ts'hong-pa, merchant, shop-keeper:
chabu, things, goods:
khyeḍ, difference, distinction:
tsuḳ, walk: *shön*, ride:

1.	I always see this man here.	Mi te ṭaḳ pàr dir nge htong chung.	མི་དེ་རྟག་པར་འདིར་དེས་མཐོང་སྟེ།
2.	My brother cannot go out, he has work to do.	Ngai pün chhi la dau mi htub kho la le yöḍ.	ང་ཡི་སྤུན་ཕྱི་ལ་འགྲོ་མི་ཐུབ་ཁོ་ལ་ལས་ཡོད།
3.	It is cold now.	Tata silwa duḳ.	ད་ལྟ་གཤིལ་བ་འདུག

Exercise 39.—*Continued.*

ku-nyid, (respectful) you :
öe, fit, worthy : *nyen*, hear.

འགྲོ་པར་ to go.
འགྲོ་བ་
འགྲོ་ཡི་ } going.
འགྲོ་
འགྲོ་འཐབ་པ་ was going.
སོང་ went.
སོང་འཐབ་ was gone, or had went.
འགྲོ་གི་
འགྲོ་རྒྱུ་ } shall go.
ང་འགྲོ་ན་ should I go, or if I go.
ང་སོང་ན་ if I have gone.
སོང་པ་ gone.
སོང་ནས་
སོང་པས་
སོང་སྟེ་ } having gone.
སོང་ཤིས་
སོང་ལ་

4.	Dawa is a good child.	Dawa pe-ts'ha di lepa duk.	ཟླ་བ་པེ་ཚ་འདི་ལེགས་པ་འཐབ།
5.	Putima is a pretty girl.	Pu-htid-ma dze-pa duk.	བུ་ཐིད་མ་མཛེས་པ་འཐབ།
6.	That cloth seems good.	Kolak di le-pa sàm-pè.	སྐོ་ལག་འདི་ལེགས་པ་བསམ་པས།
7.	This year the merchant has sold all his goods.	Ta lau ts'hong-pa diyi khorang ki chabu ts'hang-ma tsong ts'hàr duk.	དཔྱ་འཆོང་པ་འདི་ཡི་ཁོ་རང་ཀི་ཕབ་བསྟངས་ཚང་མ་བཙོང་ཚར་འཐབ།
8.	I do not care much about it.	Di la nga khyed-pàr med.	འདི་ལ་ང་ཁྱེད་པར་མེད།
9.	This man does not make good knives.	Mi di-yi tih lemo chö mi she.	མི་འདི་ཡི་གཞི་ལེགས་མོ་བཅོས་མི་ཤེས།
10.	I know how to speak.	Chitàr serung nge ser she.	ཇི་སྐད་ཟེར་ཅང་བས་ཟར་ཤེས།
11.	I like riding better than walking.	Nga kang-pa tsuk-te dau-wa le shön-nè dau-wa gah.	ང་ཤང་པ་ཚུགས་ཏེ་འགྲོ་བ་ལས་ཞོན་ནས་འགྲོ་བ་དགའ།
12.	Let him go if he likes.	Kho dau gyu yin ser na dau chuk shik.	ཁོ་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན་ཟེར་ན་འགྲོ་བཅུག་ཤིག
13.	I do not like that man.	Nga mi te la mi gak.	ང་མི་དེ་ལ་མི་དགའ།
14.	My house is not worthy of you.	Ngai khyim ku-nyid la mi-öe.	ང་ཡི་ཁྱིམ་སྐུ་ཉིད་ལ་མི་འོས།
15.	It is proper to obey the Penlow's order.	Pön-lop kyi kah la nyen gö.	དཔོན་སློབ་ཀྱི་བཀའ་ལ་ཉན་དགོས།

Exercise 40.

Kyok-po, bent, crooked :
ser, gold : *sor-htub*, ring :
su-te, which :
ngo-ts'ha-chen, modesty.

1.	This knife is not fit for use, it is bent.	Tih di chiyang mi yong-pè kyok-po duk.	གཞི་འདི་ཅི་ཡང་མི་ཡོང་པས་སྐྱོག་པོ་འཐབ།
2.	I got my brother's gold ring to-day.	Tering ngai pün ne ser kyi sor-htub htob yöd.	དེ་རིང་ང་ཡི་སྤུན་ནས་གསེར་ཀྱི་ཐགས་ཐོབ་ཡོད།

EXERCISE 40.—*Continued.*

3.	Kaḍa has gone to Buxa to-day with his younger brother.	Kaḍa tering kho-rang ki pün chhung-wa tang nyàm-tu Paḳ-sàm-khàr song yöḍ.	ཀ་ཐམས་དེ་རིང་ཁོ་རང་གི་སྤུན་ཆུང་པ་དང་མཉམ་དུ་དཔག་བསམ་ཁར་སོང་ཡོད།
4.	Have you drunk of that good beer?	Khyöḍ chhang shim-pu te htung yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ཆང་ཞིམ་པོ་དེ་འཐུང་ཡོད་དམ།
5.	Will you take a little of this fruit?	Khyöḍ shing-ḍe di htèn-bu sö gyu yin-nàm.	ཁྱོད་ཤིང་འདི་འཐེན་བུ་བོས་རྒྱུ་ཡིན་ནམ།
6.	What basket have you taken?	Khyöḍ kyi tsel-po su te len yöḍ-pa.	ཁྱོད་ཀྱི་རྩེལ་པོ་སུ་དེ་ལེན་ཡོད་པ།
7.	I have taken the large one.	Nga tsel-po chhe-wa te len yöḍ.	ང་རྩེལ་པོ་ཆེ་བ་དེ་ལེན་ཡོད།
8.	He took the biggest.	Kho ts'hangma nè chho-wa te len duḳ.	ཁོ་ཆོད་མ་ཤས་ཆེ་བ་དེ་ལེན་འདུག
9.	Have you sold your boat?	Khyöḍ-rang ki ṭuh di tsong ts'hàr-wa yin-nàm.	ཁྱོད་རང་གི་གྲུ་འདི་བཙོང་ཆོག་པ་ཡིན་ནོ།
10.	Which boat did you sell?	Khyöḍ ṭuh su te ts'hong-wa.	ཁྱོད་གྲུ་གང་དེ་འཚོང་པ།
11.	I have sold the smallest.	Ts'hang-ma nè chhung-wa te ts'hong-wa yin.	ཆོད་མ་ཤས་ཆུང་པ་དེ་འཚོང་པ་ཡིན།
12.	Kada's wife is very modest.	Kaḍa kyi nang-dzin-ma ngo-ts'ha-chen yin.	ཀ་ཐམས་ཀྱི་ནད་འཛིན་མ་ངོ་ཚ་ཆེན་ཡིན།
13.	Did you see the Subah just now?	Khyöḍ ta-ta suba di htong yöḍ-tàm.	ཁྱོད་དེ་ཁ་སུ་བ་འདི་མཐོང་ཡོད་དམ།
14.	There is your brother. Do you see him?	Khyöḍ kyi pün dau-gin duḳ, khyöḍ htong yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ཀྱི་སྤུན་འགོ་ཤིན་འདུག་ཁྱོད་མཐོང་ཡོད་དམ།
15.	Do you not see him?	Te la khyöḍ htong, ma-jung-ngàm.	དེ་ལ་ཁྱོད་མཐོང་མ་སྐྱང་དམ།

Exercise 41.

Htam-pa, a numeric affix signifying collectiveness:
dong, face: *ngo*, appearance:
sàm-pa, think, consider:
htong-wa tsam kyi, having seen:
lama-khyen! interjection of astonishment: *kàp*, time, occasion:
ts'huh, be able, can.

S. 6 གྱས་ pret. of གྱ་ to look, view, see.

1.	How old are you?	Khyöd lau chitàr song-wa.	ཁྱོད་ལོ་ཅི་ཙམ་སོང་བ།
2.	How old is your mother?	Khyöd kyi ama lau chitàr song yöd.	ཁྱོད་ཀྱི་ཨ་མ་ལོ་ཅི་ཙམ་སོང་ཡོད།
3.	I am fifteen years old.	Nga lau cho nga yin.	ང་ལོ་བཅོ་ལྔ་ཡིན།
4.	He is ten years and six months old.	Kho lau chu htàm-pa tàng dawa ṭuk song.	ཁོ་ལོ་བཅུ་ཐེ་པ་དང་ཟླ་བ་དྲུག་སོང་།
5.	I shall be sixteen next month.	Dawa ngön-mè nàng-tu lau chu ṭuk ḍau duk.	ཟླ་བ་སྔོན་མཇེ་ནང་ཏུ་ལོ་བཅུ་དྲུག་འཐོབ་འཇུག
6.	I should not take him to be so old by his appearance.	Khoi dong-ngo la te-pö te-tsàm mi ḍau sàm-pa duk.	ཁོ་ཡི་མདོག་དོ་ལ་རྟགས་པའི་དེ་ཙམ་མི་འཐོབ་པསོ་པ་འཇུག
7.	You seem to me to be very old.	Ngai khyöd htong-wa tsàm kyi naso ge-pa htong yöd.	ང་ཡི་ཁྱོད་མཐོང་བ་ཙམ་ཕྱི་ན་ལོ་ཆས་པ་མཐོང་ཡོད།
8.	I think you are very old.	Ngai sam-pa la khyöd lau ged-po yin-pè.	ང་ཡི་བསམ་པ་ལ་ཁྱོད་ལོ་རྒད་པོ་ཡིན་པས།
9.	This man is old.	Mi di ged-po yin duk.	མི་འདི་རྒད་པོ་ཡིན་འཇུག
10.	I think he must be about sixty.	Mi di lau ṭuk chu song yöd-pè.	མི་འདི་ལོ་དྲུག་རྩ་སོང་ཡོད་པས།
11.	He is more than eighty.	Kho lau gyed-chu nè ge-pè.	ཁོ་ལོ་རྒྱད་རྩ་ནས་ཆས་པས།
12.	Is he so old as that? Good heavens!	Lama-khyen! kho lau te-tsàm yin-na.	བླ་མ་མཁྱེན་ཁོ་ལོ་དེ་ཙམ་ཡིན་ན།
13.	He is getting old.	Ged-po htön ḍau-kàp duk.	རྒད་པོ་བོན་འཐོབ་སྐབས་འཇུག
14.	I was fifteen years and six months old when we came to Buxa.	Nga-chak Pak-sàm-khàr yong-kàp lau cho-nga tàng dawa ṭuk yin.	ང་ཅག་དཔག་ཟམ་ཁར་ཡོང་སྐབས་ལོ་བཅོ་ལྔ་དང་ཟླ་བ་དྲུག་ཡིན།
15.	I cannot tell how old I am.	Nga lau chi-tsàm yin-nàm lab mi ts'huh.	ང་ལོ་ཅི་ཙམ་ཡིན་ནམ་ལྟབ་མི་ཚུགས།

Exercise 42.

Htub, be able, can :
che, part of *ched*, do :
rik, understand : *htu*, lift.
ngo-ts'ha-wa, shame-faced, (literally, hot-faced) : *ked*, speech, language :
ts'hik, a word : *làb*, speak :
Gyanak, China : *ser*, say :
ked-ri, language : *len*, time.

ཇེད་པ་ *v. a.* to do, make.
ཇེད་ *pres.* I do.
ཇེས་ *pret.* I did, have done.
ཀ་ ཇེད་པར་འགྱུར་ } *fut.* I shall or will do.
ཇོས་ ཇེས་ཤིག } *imperat.* do, make.
མ་ཇེད་ མ་ཇེད་རིག } do not.
ཇེད་པོ་ a doer, maker.
ཇེད་ཇེད་པ་ a doing often, repetition.
ཇེད་ཀྱིན་འདུག་ is doing or making.
ཇེད་པ doing, making.

1. I cannot go.	Nga ḍau mi htub-pè.	ང་འགྲོ་མི་ཐུབ་པས།
2. I am not able to drink.	Nga htung mi htub-pè.	ང་འཐུང་མི་ཐུབ་པས།
3. I am not capable of it.	Nga di che mi htub-pè.	ང་འདི་བྱས་མི་ཐུབ་པས།
4. I do not know whether I can complete the work.	Nga mi she kalte le di ts'har kàm mi ts'har.	ང་མི་ཤེས་མཁན་ཏེ་འམ་འདི་ཚར་མས་མི་ཚར།
5. I am not able to understand.	Nga rik mi htub-pè.	ང་རིག་མི་ཐུབ་པས།
6. I cannot lift it.	Nga htu mi htub-pè.	ང་འཐུ་མི་ཐུབ་པས།
7. I am ashamed of not being able to speak.	Nga tàm-ser ma htub-pa te ngo mang-po ts'ha-wè.	ང་ཁྱོ་ཟེར་མ་ཐུབ་པ་དེ་དོ་མང་པོ་ཚ་བས།
8. We are talking of our friends.	Nga-chak, ngachak-ràng ki tok-pü tàm ched-pa yin.	ང་ཅག་ང་ཅག་རང་ཀི་གྲོགས་པོའི་གཏོ་བྱེད་པ་ཡིན།
9. I have said it once, and I will not repeat what I said.	Nga len chik làb ts'har, len nyi mi làb.	ང་ལན་གཅིག་ལབ་ཚར་ལན་གཉིས་མི་ལབ།
10. Fentük says, he will not send the letter.	Phen-tuk nè ser-wa, yige di tong gyu men, ser yöd.	ཕན་ཐུག་ནས་ཟེར་བ་ཡི་ག་འདི་གཏོང་རྒྱུ་མན་ཟེར་ཡོད།
11. I cannot tell.	Nga ser mi htub-pè.	ང་ཟེར་མི་ཐུབ་པས།
12. Kada knows English.	Kada chhiling ked she-pè.	ཀ་ཏ་ཁས་རྒྱལ་གིང་སྐད་ཤེས་པས།
13. My father knows a few words.	Ngai apha ts'hik nyi sum shik sho.	ང་ཡི་ཨ་ཕ་རྐྱེན་གཉིས་གསུམ་རིམ་ཤེས།
14. What do you say?	Khyöd chi ser-wa.	ཁྱོད་ཅི་ཟེར་བ།
15. He cannot speak Chinese.	Kho Gya-nak ki ked làb mi sho.	ཁོ་རྒྱ་ནག་གི་སྐད་ལབ་མི་ཤེས།
16. My father knows two or three languages.	Ngai apha ked-rik nyi sum she.	ང་ཡི་ཨ་ཕ་སྐད་རིགས་གཉིས་གསུམ་ཤེས།

Exercise 43.

Pü, sort, kind : *lok*, turn : *htak-nye*, near : *sàr*, to, at : *kang-tu*, to what place, where.

1.	What does he say ?	Kho chi ser-wa.	ཁོ་ཅི་སེར་བ།
2.	I have but one meaning.	Tàm nyi làb ched mi she.	གཏམ་གཉིས་ལག་ལྡེད་མི་ཤེས།
3.	How many sorts there are, I cannot say.	Pü chi-tsàm yöd-tàm nga làb mi ts'huh.	སྤུ་ཅི་ཙམ་ཡོད་དམ་ང་ལག་མི་ཚུགས།
4.	Can you say how many sorts there are ?	Pü chi-tsàm duk khyöd ser htub-pàm.	སྤུ་ཅི་ཙམ་འདུ་ཁྱོད་སེར་ཐུབ་བམ།
5.	Do you know at what time she will return ?	Kho chhu-ts'hüd chi la lok-yong gyu yin-pa khyöd kyi she-sàm.	ཁོ་ཆུ་ཚེད་ཅི་ལ་ལོག་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན་པ་ཁྱོད་ཀྱི་ཤེས་སམ།
6.	She does not tell me where she is going when she goes out.	Mo chhi-la dau-kàp nga la chi-yang ma ser kang-tu dau-ahm.	མོ་ཕྱི་ལ་འགྲོ་སྐབས་ང་ལ་ཅི་ཡང་མ་སེར་གང་དུ་འགྲོ་འམ།
7.	I cannot say where she has gone to.	Mo ka na song yöd-tàm nga ser mi htub.	མོ་ཀ་ན་སོང་ཡོད་དམ་ང་སེར་མི་ཐུབ།
8.	Come near me.	Ngai htak-nye sàr shok.	ང་ཡི་ཐག་ཉེ་སར་ཤོག
9.	I have something to say.	Nga la tàm chik làb gyu yöd.	ང་ལ་གཏམ་གཅིག་ལག་རྒྱུ་ཡོད།
10.	Listen to me.	Nga la nyön.	ང་ལ་ཉོན།
11.	What do you want ?	Khyöd la-chi gö-pa.	ཁྱོད་ལ་ཅི་དགོས་པ།
12.	I wish to speak to you.	Nga khyöd kyi tsàr tàm làb död-pa yin.	ང་ཁྱོད་ཀྱི་རྩར་གཏམ་ལག་འདོད་པ་ཡིན།
13.	I am speaking to you.	Nga khyöd la ser-wa yin.	ང་ཁྱོད་ལ་སེར་བ་ཡིན།
14.	I am not speaking to you.	Nga khyöd la ma ser.	ང་ཁྱོད་ལ་མ་སེར།
15.	I said nothing.	Nga chi-yang ma ser.	ང་ཅི་ཡང་མ་སེར།

Exercise 44.

A-tsa-ra, Bengal:
ko, *kau*, } understand: *she*, know:
kha-shob, gently, quietly:
te-tàr, thus, so: *na*, the ear:
nor, error, mistake:
göd, laugh: *lang*, raise:
htik-jàr, correct, right:
tong, give: *ked-tong*, call:
kah, difficult: *jàm*, easy:
tön, sense, meaning:
kha-rok, the state of being quiet or still:
chiyi-chhir, what for.

Ind. pres. pret. future.
འདོན་ བོན ཐོན་པར་འགྲོ་
v. n. to issue, be uttered.
འདོན་ བཏོན ཐོན་ &c.
v. a. to utter, eject.
སྨོན་སྐྱེ uttering.

1. Do you understand Bengallee?	Khyöd a-tsa-rei kèd she-sàm.	ཁྱོད་ཨ་ཙ་རེའི་སྐད་ཤེས་སམ།
2. I understand it a little, but I cannot speak it.	Nga hten-bu re korung kalte te ngai ser mi htub.	ང་སྟན་བུ་རེ་ཙམ་རུང་ཁལ་ཏེ་དེ་ཅི་རེར་མི་ཐུབ།
3. Speak loudly.	Shed tön-te làb.	ཤེད་སྒྲོན་ཏེ་ལབ།
4. Do not speak so loud, speak gently.	Shed te-tsàm ched nè ma ser, kha-shob ched nè làb.	ཤེད་དེ་རྩམ་ཆེད་ནས་མ་རེར་ཁ་ཤོམ་ཆེད་ནས་ལབ།
5. Did you not tell me so?	Khyöd te-tàr nga la ser-ràm.	ཁྱོད་དེ་ཐུར་ང་ལ་རེར་རམ།
6. Who told you so?	Khyöd te-tàr sui ser-wa.	ཁྱོད་དེ་ཐུར་གུས་རེར་བ།
7. They told me so.	Nga la te-tàr khong ki ser-wa yin.	ང་ལ་དེ་ཐུར་ཁོང་གིས་རེར་བ་ཡིན།
8. What do you want to say to him?	Khyöd kho la chi ser-gyu död-pa.	ཁྱོད་ཀོ་ལ་ཅི་རེར་སྐྱུ་འདོད་པ།
9. I do not know much of the language.	Nga ked di mang-po mi she.	ང་སྐད་འདི་མང་པོ་མི་ཤེས།
10. Do not laugh at me if I make mistakes.	Ngai nor-htul chung-na göd ma làng.	ང་ཡི་ནོར་འཁྲུལ་བྱུང་ན་དགོད་མ་ལང།
11. Is that correct?	Di htik ki jàr-duk-kàm.	འདི་ཁྲིག་གི་འགྱར་འདུག་སམ།
12. Say it twenty times.	Ts'hàr nyi shu lok-te làb.	ཚར་ཉི་ཤུ་ལོག་ཏེ་ལབ།
13. Where were you when I called you?	Ngai khyöd ked tong kàp khyöd ka-na yöd.	ང་ཡི་ཁྱོད་སྐད་ཁེངས་སྤལས་ཁྱོད་ཀ་ན་ཡོད།
14. The Chinese language is difficult, the tongue of Tibet is easier.	Gyanak ki ked kau-wa kah; te nè Pöd ked jàm.	རྒྱ་ནག་གི་སྐད་ཀོ་ཡ་དཀའ་དེ་ནས་པོད་སྐད་འཇམ།
15. If you do not listen attentively, you will not understand.	Nawa le-pàr ma nyen-na khyöd kau mi yong.	ན་བ་ལེས་པར་མ་ཉན་ན་ཁྱོད་ཀྱིས་ཡོང།

EXERCISE 44.—*Continued.*

16.	If you do not listen to what I say, you will not understand me.	Khyöḍ ngai ser-wa ma nyen-na tön te khyöḍ kyi mi kau.	ཁྱོད་ང་ཡི་ཟེར་བ་མ་ཉན་ན་དེའི་དོན་ཁྱོད་ཀྱི་མི་མཁོ།
17.	Sit quiet and listen.	Kha-roḳ la nyön.	ཁ་རོག་ལ་ཉོན།
18.	To whom did you tell it?	Khyöḍ sui tsàr ser-wa.	ཁྱོད་སུ་ཡི་རྩར་ཟེར་བ།
19.	Why did you go, saying you would tell me?	Khyöḍ chiyi-chhir nga la ser yong cheḍ nè ḍau-wa.	ཁྱོད་ཅི་ཡི་ཕྱིར་ང་ལ་ཟེར་ཡོང་ཆེད་ཉེ་ནས་འགྲོ་བ།
20.	Do you hear what I am saying?	Ngai ser-wa khyöḍ-kyi nyön yöḍ-tàm.	ང་ཡི་ཟེར་བ་ཁྱོད་ཀྱི་ཉོན་ཡོད་དམ།

EXERCISE 45.

Ne, dwell, abide, be, continue: *kang-da*, footstep, from *kang*, foot, and *da*, noise, sound: *htö*, to hear, hearken: *nye-khor*, relatives, from *nye*, near, and *khor* a circle: *ne-ts'hul*, circumstance: *nang*, grant, permit, give: *kàr*, dance: *kyi*, do, make: *pe-sol*, mode, custom: *nga-gyàl-chen*, pride: *dom*, to take counsel: *ts'hang-ma*, whole: *kün*, every: *mik*, eye.

1.	Do you understand what I say?	Ngai ser-wa khyöḍ kyi kau-wa duḳ-kàm.	ང་ཡི་ཟེར་བ་ཁྱོད་ཀྱི་མོ་བ་འཚམ་མམ།
2.	You have heard what I say; you understand my meaning; you know all about it—now go.	Ngai ser-wa khyöḍ kyi nyen ts'hàr; ngai tön ts'hang-ma kyang khyöḍ kyi kau ts'hàr; ne-kàp ts'hang-ma kyang khyöḍ kyi kau ts'hàr, Ta song.	ང་ཡི་ཟེར་བ་ཁྱོད་ཀྱི་ཉན་རྩར་ང་ཡི་དོན་ཆོད་མ་ཐག་ཁྱོད་ཀྱི་མོ་ཆོར་ཤས་ཆོད་མ་ཐག་ཁྱོད་ཀྱི་མོ་ཆོར་དགས་སོང་།
3.	Did you not hear his footsteps?	Khyöḍ khoi kang-da ma htö-sàm.	ཁྱོད་ཁོ་ཡི་སྐད་རྒྱ་མ་ཉོས་སོ།
4.	I heard whatever they said.	Khong ki ser-wa ngai htö yöḍ.	ཁོང་ཀི་ཟེར་བ་ང་ཡི་ཉོས་ཡོད།
5.	I do not know what to do.	Nga chi cheḍ-gyu yin-nàm mi sho.	ང་ཅི་ཞེད་རྒྱུ་ཡིན་ནམ་མི་ཤེས།

EXERCISE 45.—*Continued.*

6. We know that merchant's family.	Ts'hong-pa khoi nye-khor ngachak ki she.	འཚོང་པ་ཁོའི་ཉེ་འཁོར་ང་ཆག་ཀི་ཤེས།
7. I also wish to know all about it.	Nga la yang ne-ts'hul di ts'hang-ma gö-pa yöḍ.	ང་ལ་ཡང་གནས་སྟུལ་འདི་ཚང་མ་དགོས་པ་ཡོད།
8. I also wish you to know all about it.	Teyi ne-ts'hul ts'hang-ma khyöḍ kyi she-pàr nga yang nang-gin yöḍ.	དེའི་གནས་སྟུལ་ཚང་མ་ཁྱོད་ཀྱི་ཤེས་པར་ང་ཡང་གནང་གིན་ཡོད།
9. How do you know I did this?	Ngai te cheḍ pa yin ser khyöḍ chitàr cheḍ nè she-pa.	ང་ཡི་དེ་ཇེད་པ་ཡིན་སེར་ཁྱོད་ཅི་ལྟར་ཇེད་ནས་ཤེས་པ།
10. Do you know how to dance?	Khyöḍ kàr kyi she-sàm.	ཁྱོད་གར་ཀྱི་ཤེས་སམ།
11. Do you know the Tibetan mode of dancing?	Khyöḍ Pöḍ kyi pesol kàr she-sàm.	ཁྱོད་བོད་ཀྱི་དཔེ་གསོལ་གར་ཤེསསོ།
12. I knew it formerly, but I have forgotten it now.	Nga ngön nè she, ta-ta nga nor ts'hàr.	ང་སྔོན་ནས་ཤེས་དུས་ད་ང་ནོར་ཆོར།
13. We all know that we shall one day die.	Nyima chik la shi yong cheḍ ne ts'hang-mè she.	ཉིམ་གཅིག་ལ་ཤི་ཡོང་ཇེད་ནེ་ནས་ཚང་མས་ཤེས།
14. They are very good-natured.	Khong ts'hang-möe sem lemo yöḍ.	ཁོང་ཚང་མོའི་སེམས་ལེགས་མོ་ཡོད།
15. He is very proud: he neither desires nor follows any one's advice.	Kho nga-gyàl-chen yin mi zhen tang mi dom, dom na yang mi nyen.	ཁོ་ང་རྒྱལ་ཆན་ཡིན་མི་གཞན་དང་མི་རྟོག་རྟོག་ན་ཡང་མི་ཉན།
16. He knows every word.	Kho tàm ts'hang-ma she.	ཁོ་གཏམ་ཚང་མ་ཤེས།
17. Every one knows it.	Ts'hang-ma kün she.	ཚང་མ་ཀུན་ཤེས།

EXERCISE 45.—*Continued.*

18. Do you know Fentúk?	Khyöd Phentuk ngo she-sàm.	ཁྱོད་ཕན་ཐུག་དོ་ཤེས་སམ།
19. I know him by sight.	Ngai mik-gi htong yöd.	ངའི་མིག་གི་མཐོང་ཡོད།
20. I have heard him spoken of, but am not acquainted with him by sight, in fact I do not know him.	Nga mik-gi htong ma nyong, nawè htö yöd, yin-kyang nga mi she.	ངའི་མིག་གི་མཐོང་མ་ཉོང་ན་ཝས་ཐོས་ཡོད་ཡིན་གྱང་ང་མི་ཤེས།

EXERCISE 46.

Kha-dom, advice:
tö, counsel, caution:
kal-chen, important, of consequence:
chhàm-pe, agree, be in concord.

1. Whatever is said to me I understand.	Nga la kang chi-yang ser-wè ngai rik.	ང་ལ་གང་ཅི་ཡང་སྐད་པས་ང་ཡི་རིག།
2. I am listening to your advice.	Khyöd kyi kha-dom-pa ngai nyen yöd.	ཁྱོད་ཀྱི་ཁ་སྐོམ་པ་ངའི་ཉན་ཡོད།
3. I attach importance to your counsel.	Khyöd kyi tö kal-chen yin-pè.	ཁྱོད་ཀྱི་གྲོས་ཀལ་ཆེན་ཡིན་པས།
4. If you attend to my advice, it would be well to put aside this business.	Khyöd ngai tö la nyen-na, le di ma jed-na gah-wè.	ཁྱོད་ང་ཡི་གྲོས་ལ་ཉན་ན་ལས་འདི་མ་ཇེད་ན་དགའ་པས།
5. This man says one thing, and that another.	Mi di-yi chik ser, tei chik ser-wa yin-pè.	མི་འདི་ཡི་གཅིག་སྐད་དེ་ཡི་གཅིག་སྐད་པ་ཡིན་པས།
6. Their words do not agree.	Khong ki kha mi chhàm-pè.	ཁོང་གི་ཁ་མི་ཆོམ་པས།
7. Do you know me?	Khyöd nga la ngo she-sàm.	ཁྱོད་ང་ལ་ངོ་ཤེས་སོ།
8. I do know you.	Ngai khyöd la she-sàm.	ངའི་ཁྱོད་ལ་ཤེས་པས་སོ།

EXERCISE 46.—*Continued.*

9. Do you know my father also?	Khyöd ngai apha yang ngo she-sàm.	ཁྱོད་ང་ཡི་ཨ་ཕ་ཡང་ངོ་ཤེས་སམ།
10. Did not that man say that he knew?	Mi te she ser nga la ma ser-ràm.	མི་དེ་ཤེས་སྐད་ང་ལ་མ་སྐད་རམ།
11. I shall know him if I see him.	Kho la htong nè ngo she htub.	ཁོ་ལ་མཐོང་ན་ང་ཤེས་ཐུབ།
12. Your sister recognized me by my voice.	Khyöd kyi sing-mo ngai ked ngo she duk.	ཁྱོད་ཀྱི་སྲིང་མོ་ང་ཡིས་སྐད་དོ་ཤེས་འདུག།
13. I knew him to be a foreigner by his speech.	Khoi ked ngo te nè chhiling yin-pà nga ngo she yöd.	ཁོ་ཡིས་སྐད་དོ་གླིང་ན་ས་ཡིན་པ་ང་དོ་ཤེས་ཡོད།
14. I hear his voice, but I cannot tell what language he is speaking.	Khoi ked ngai htö yöd yin-kyang chiyi ked serwa yin nga mi she.	ཁོ་ཡི་སྐད་ང་ཡི་ཉོན་ཡོད་ཡིན་རྒྱང་ཆིའི་སྐད་རྩ་ཡིན་ང་མི་ཤེས།
15. Those children do not know me.	Pe-ts'ha te ts'ho nga la ngo mi she-pè.	པེ་ཚ་དེ་ཚོ་ང་ལ་ངོ་མི་ཤེས་པས།
16. If I knew I should be glad to tell.	Kalte ngai she-na nge khyöd la shed-yong.	ཀཱལ་ཏེ་ང་ཡི་ཤེས་ན་དཔེ་ཁྱོད་ལ་བཤད་ཡོང་།
17. Do you know where he lives?	Khyöd kyi kho kana ded she-sàm.	ཁྱོད་ཀྱི་ཁོ་ན་ཅིག་ཤེས་སམ།
18. Do you know of what I am thinking?	Ngai sem la chi sàm-ba yöd khyöd she-sàm.	ང་ཡི་སེམ་ལ་ཅི་བསམ་པ་ཡོད་ཁྱོད་ཤེས་སམ།
19. That young man is of no good: he is always talking foolishly.	Zhönu te chiyang mi yong-pè tak-pàr chi-nyid na-ts'ho ser she-pè.	གཞོན་ནུ་དེ་ཅི་ཡང་མི་ཡོང་བས་རྟག་པར་ཅི་ཉིད་ཐ་ཚིག་སྐད་ཤེས་པས།
20. Do you know him?	Khyöd kho la she-sàm.	ཁྱོད་ཁོ་ལ་ཤེས་སམ།
21. I have something to say to you.	Ngai khyöd la kha she ser-gyu yöd.	ང་ཡི་ཁྱོད་ལ་ཁ་ཤེས་སྐད་ཡོད།

Exercise 47.

Je-ne, presently; *làr*, after: *len-jal*, to answer: *len-pa*, fool! *lob*, learn: *lob-nang*, *lob-ter*, } teach.

Nom. & Acc.	ང་.....I, me.	
Inst.	ངས་or ང་ཡིས་ by me.	
Gen. or Pos.	ངའི or ང་ཡི་..of me.	
Dat.	ང་ལ་.....to me.	
Abl.	ང་ནས་ .....from me.	

1. What do you wish to say to me?	Khyöḍ nga la chi ser-gyu döḍ-pa.	ཁྱོད་ང་ལ་ཅི་ཟེར་འདོད་པ།
2. I have nothing to say to you.	Khyöḍ la chiyang ser-gyu meḍ.	ཁྱོད་ལ་ཅིཡང་ཟེར་མེད།
3. I did not speak to you.	Nga khyöḍ la ma ser.	ང་ཁྱོད་ལ་མ་ཟེར།
4. Tell it to me: do not tell it to any one else.	Nga la làb. Zhen-ma su la yang ma ser.	ང་ལ་ཤོག། གཞན་མ་སུ་ལ་ཡང་མ་ཟེར།
5. I will speak presently.	Ngai je-nè ser yong.	ང་ཡི་རྗེས་ནས་ཟེར་ཡོང་།
6. You must not repeat what I told you, to any one else.	Nge khyöḍ la kang ser-wa, khyöḍ làr su la yang ma ser.	ངའི་ཁྱོད་ལ་གང་ཟེར་ཅ་ཁྱོད་སྐར་སུ་ལ་ཡང་མ་ཟེར།
7. You must not tell your brother what I told you.	Nge khyöḍ la chi ser-wa, khyöḍ kyi pün la yang ma ser.	ངའི་ཁྱོད་ལ་ཅི་ཟེར་ཅ་ཁྱོད་ཀྱི་སྤུན་ལ་ཡང་མ་ཟེར།
8. What did he say to you?	Khoi khyöḍ la chi làb-pa.	ཁོ་ཡི་ཁྱོད་ལ་ཅི་ལས་པ།
9. Do not tell him that I have not yet gone.	Nga ta-htub ma song ser kho la ma làb.	ང་དེ་རྒྱས་མ་སོང་ཟེར་ཁོ་ལ་མ་ལས།
10. What do you reply to what he says?	Kho chi ser-wa khyöḍ len chi jàl-gyu yöḍ-pa.	ཁོ་ཅི་ཟེར་ཅ་ཁྱོད་ལན་ཅི་འཕལ་བྱ་ཡོད་པ།
11. Do not stay there like a fool.	Len-pa ta-pu ter ma döḍ.	ཞེན་པ་ཏ་བུ་དེར་མ་རྩེད།
12. Did I not tell you?	Khyöḍ la nge ma ser-ràm.	ཁྱོད་ལ་ངའི་མ་ཟེར་རམ།
13. Do not tell me now.	Ta-ta nga la ma làb.	དེ་རྟ་ང་ལ་མ་འལ།
14. You have not yet told me.	Khyöḍ ta-htub nga la ma ser.	ཁྱོད་དེ་རྒྱས་ང་ལ་མ་ཟེར།

EXERCISE 47.—*Continued.*

15. With whom were you talking?	Khyöḍ su tàng nyàm-ta tàm ser-wa.	ཁྱོད་སུ་དང་མཉམ་བཏམ་གསེར་བ།
16. Teach me the language.	Keḍ di nga la lob nang.	སྐད་འདི་ང་ལ་སློབ་གནང།
17. I wish to learn.	Nga lob döḍ-pa yin.	ང་སློབ་འདོད་པ་ཡིན།
18. It is good to learn.	Lob-na lemo yin.	སློབ་ན་ལེགས་མོ་ཡིན།
19. If you teach me, it will be good for you.	Kalte khyöḍ kyi nga la lob ter-na khyöd-rang yak-po yong.	གལ་ཏེ་ཁྱོད་ཀྱིས་ང་ལ་སློབ་གཏེར་ན་ཁྱོད་རང་ཡག་པོ་ཡོང་།

EXERCISE 48.

Rangsa, other, another: *lob-pön*, teacher: *shedang*, anger: *kaḍin-kyang*, to confer a favour: *nya-ring*, obstinacy: *ts'him*, content: *tön*, meaning, explanation.

1. I will teach you.	Nge khyöḍ la lob ter yong.	ངའི་ཁྱོད་ལ་སློབ་གཏེར་ཡོང་།
2. I will learn.	Nga lob-gyu yin.	ང་སློབ་བྱུ་ཡིན།
3. I have learnt what you taught me.	Khyöḍ kyi chi nga la lob-pa di ngai lob ts'hàr.	ཁྱོད་ཀྱི་ཅི་ང་ལ་སློབ་པ་འདི་ང་ཡི་སློབ་ཚར།
4. I have finished learning.	Ngai lob-gyu ts'hang-ma lob ts'hàr.	ང་ཡི་སློབ་བྱུ་ཆོད་ཟ་སློབ་ཚར།
5. You have much to learn.	Khyöḍ la mang-po lob gö yöḍ.	ཁྱོད་ལ་མང་པོ་སློབ་དགོས་ཡོད།
6. There are many who can teach you.	Khyöḍ la lob mi mang-po yöḍ.	ཁྱོད་ལ་སློབ་མི་མང་པོ་ཡོད།
7. Make me understand in other words.	Keḍ rang-sa ched-nè làr nga la rik-pa ched nàng.	སྐད་རང་ས་ཇེད་ནས་སར་ང་ལ་རིག་པ་ཇེད་གནང།
8. You are a first rate teacher.	Khyöḍ ts'hang-ma nè le-pö lob-pön yin-pè.	ཁྱོད་ཆོད་མ་ནས་ལེགས་པའི་སློབ་དཔོན་ཡིན་པས།
9. If I forget a word you should correct me.	Kalte nga ts'hik nor-na khyöḍ nga la htik-jàr ched nàng.	གལ་ཏེ་ང་ཆིག་ནོར་ན་ཁྱོད་ང་ལ་འཐིག་འཇར་ཇེད་གནང།

EXERCISE 48.—*Continued.*

10.	If I do not speak correctly be pleased to correct me.	Kalte ngai htiḳ-jàr ma yong-na khyöḍ kyi kaḍin kyang-nè lob nàng.	ཀལ་ཏེ་ང་ཡི་འཁྲིག་འཇུར་མ་ཡོང་ན་ཁྱོད་ཀྱི་བཀའ་རྟེན་ཀྱང་སྦྱོབ་མཛད།
11.	This language is very difficult.	Keḍ di shintu kah-wa duḳ.	སྐད་འདི་ཤིན་ཏུ་དཀའ་བ་འདུག
12.	I shall not be able to learn it.	Keḍ di ngai lob mi ts'huh.	སྐད་འདི་ང་ཡི་སྦྱོང་མི་ཆོགས།
13.	Do not be obstinate.	Nya-ring ma joḍ.	མཉའ་རིངས་མ་ཇོད།
14.	Do not be angry.	She-dàng ma làng.	ཞེ་སྡང་མ་ལང་།
15.	That man is very ill-tempered.	Mi di she-dang làng-doḳ kha-wöe dong-ngo yin-pè.	མི་འདི་ཞེ་སྡང་ལང་མདོག་ཁ་བའོ་ཐེའུ་དོ་ཡིན་པས།
16.	His sisters are well dispositioned.	Khoi sing-mo nyàm gah duḳ.	ཁོ་ཡི་སྲིང་མོ་ཉམ་དགའ་འདུག
17.	Are you content?	Khyöḍ ts'him yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ཚིམས་པོད་དམ།
18.	Explain the meaning to me.	Tön nga la tön-ne sheḍ.	དོན་ང་ལ་སྟོན་ནས་བཤད།

EXERCISE 49.

1.	God knows how much trouble I have had.	Nga la duḳ chi-tsam phoḳ-pa kön-chhoḳ ki khyen.	ང་ལ་གཙུག་རིམ་འཕེབ་པ་དཀོན་མཆོག་གི་མཁྱེན།
2.	The man told me his wife was dead.	Mi di yi nàng-dzin-ma shi song yöḍ ser nga la làb yöḍ.	མི་འདི་ཡི་ནང་འཛིན་མ་ཤི་སོང་ཡོད་ཅེར་ང་ལ་ལབ་ཡོད།
3.	I was anxious about your not coming.	Khyöḍ ma yong-wàr ten ngai sem zhum-pa kye yöḍ.	ཁྱོད་མ་ཡོང་བར་བཞེག་ང་ཡི་སེམས་མཉམ་པ་སྐྱེ་ཡོད།
4.	I cannot remain out of sight of you.	Khyöḍ la ma htong-pàr nga döḍ mi htub-pé.	ཁྱོད་ལ་མ་མཐོང་པར་ང་སྡོད་མི་ཐུབ་པས།
5.	Why are you so sorrowful, what is the matter?	Khyöḍ chiyi chhirtu kyowa; khyöḍ la kang cheḍ-pa.	ཁྱོད་ཅི་ཡི་ཕྱིར་རྟ་སྐྱེ་བ་ཁྱོད་ལ་གང་ཟད་པ།

Kön-chhoḳ, God: *phoḳ*, strike: *khyen*, (precative) know: *duḳ*, trouble: *zhum-pa*, anxious: *kye*, produce, be born: *kyo-wa*, sorrow: *ngön*, formerly: *nàm-yang*, never: *nge*, real, true: *ngima-chheḍ*, mid-day: *nàm-yin-rung*, some time: *kang-chi-yang*, whatever: *ţenba*, memory: *tima*, recollection, remembrance: *shoḳ-leb*, a page: *nying*, heart:

EXERCISE 49.—*Continued.*

6.	I had not seen you for so long that I became anxious.	Khyöḍ la mang-po ma htong-pa tei ngai sem zhum-ba kyé yöḍ.	ཁྱོད་ལ་མང་པོ་མ་མཐོང་པ་དེ་ཡི་ང་ཡི་སེམ་སྐྱོ་པ་སྐྱེ་ཡོད།
7.	I was never before absent for so long a time.	Ngön ṭe-tsàm khyim nè htön-ṭe chhi la döḍ ma nyong.	སྔོན་དེ་རིམ་ཁྱིམ་ནས་ཐོན་ཏེ་ཕྱི་ལ་སྡོད་མ་སྐྱོང་།
8.	I have never been here before.	Nga ngön dir nàm-yang yong ma nyong.	ང་སྔོན་འདིར་ནམ་ཡང་ཡོང་མ་སྐྱོང་།
9.	Did you ever see him any where?	Khyöḍ kho la nàm-yang kang-tu htong ma nyong-ngàm.	ཁྱོད་ཁོ་ལ་ནམ་ཡང་གང་རུ་མཐོང་མ་སྐྱོང་ངམ།
10.	We remembered you in your absence.	Khyöḍ dir meḍ-pa diyi nga-chak ki sem la nge yöḍ.	ཁྱོད་འདིར་མེད་པ་འདི་ཡི་ང་ཅག་གི་སེམ་ལ་དེས་ཡོད།
11.	I remember when he came, it was sunset.	Ngai sem la nge-pa yöḍ kho yong kàp su nyima gé ts'hàr.	ང་ཡི་སེམ་ལ་དེས་པ་ཡོད་ཁོ་ཡོང་སྐབས་སུ་ཉིམ་རྒེས་རྩིར།
12.	I think they will arrive at mid-day to-morrow.	Ngai she khong sang-nyin nyima-chheḍ la leb yong.	ང་ཡི་ཤེས་ཁོང་སང་ཉིན་ཉིམ་ཕྱེད་ལ་ལེབ་ཡོང་།
13.	I shall meet him some time or other.	Nga kho tang nyàm-po nàm-yin-rung hteḍ tüh chik yong.	ང་ཁོ་དང་མཉམ་པོ་ནམ་ཡིན་རུང་ཐེད་དུས་རྩམ་རེག་ཡོང་།
14.	When you return remember to do what I told you.	Khyöḍ làr yong-wa tang ngai kang ser-wö le di cheḍ-pö sem nge cheḍ.	ཁྱོད་སྐར་ཡོང་བ་དང་ང་ཡི་གང་རེར་བཞེད་ལས་འདི་བྱེད་པའི་སེམ་དེས་ཕྱེད།
15.	I cannot remember any thing which is told me.	Kang chi-yang nga la ser-wa nàm ngai sem nge cheḍ mi htüb-pè.	གང་ཅི་ཡང་ང་ལ་རེར་བ་རྣམས་ང་ཡི་སེམ་དེས་ཕྱེད་མ་ཐུབ་པས།
16.	My memory is bad.	Ngai ṭen-ba ma le-pa yin.	ང་ཡི་དན་པ་མ་ལེགས་པ་ཡིན།

EXERCISE 49.—*Continued.*

17. When one grows old, the memory goes.	Naso ge-na ṭen-ba mi yong.	ན་སོ་རྒས་ན་རྟེན་པ་མི་ཡོང་།
18. Take this knife as a remembrance.	Ṭi di len-ne khyöḍ ngai tima zhaḳ.	ཏི་འདི་ལེན་ནས་ཁྱོད་ངའི་དྲིན་མ་ཞག།
19. He can repeat twenty pages by-heart.	Khoi shoḳ-leb nyi-shu nying-she.	ཁོ་ཡི་ཤོག་ལེབ་ཉི་ཤུ་སྙིང་གས་ཤེས།

EXERCISE 50.

Teḍ-pa, faith, belief: *chiḳ-po*, only: *rü*, race, family, lineage: *taḳ-tu*, always: *hte-ts'hom*, doubt: *chhaḳ*, break: *higö*, laugh: *chung-dzeḍ*, a little: *Sang-gye*, Buddha: *chhö*, religion: *sui-kyang*, any-one.

1. Do you believe me?	Khyöḍ nga la teḍ-pa yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ང་ལ་དད་པ་ཡོད་དམ།
2. If he knew you, he would not believe what you say.	Kalte khoi she-na khyöḍ la teḍ-pa mi jeḍ.	ཀལ་ཏེ་ཁོ་ཡི་ཤེས་ན་ཁྱོད་ལ་དད་པ་མི་ཟེད།
3. I do not believe he will come.	Kho yong-nyi di nga teḍ-pa meḍ.	ཁོ་ཡོང་གི་འདི་ང་དད་པ་མེད།
4. I believe this only.	Nga di chiḳ-po la teḍ-pa yin.	ང་འདི་གཅིག་པོ་ལ་དད་པ་ཡིན།
5. I have no faith in his coming.	Kho yong-wöe teḍ-pa nga la meḍ.	ཁོ་ཡོང་བའི་དད་པ་ང་ལ་མེད།
6. Every nation has its own belief.	Teḍ-pa di rang-rang ki rü la cheḍ-pa yin.	དད་པ་འདི་རང་རང་གི་རྒྱལ་ལ་ཆེད་པ་ཡིན།
7. You always believe whatever is told you.	Khyöḍ chitàr làb-pa di la taḳ-tu khyöḍ-rang teḍ-pa yin.	ཁྱོད་ཅི་ཕྱར་ལབ་པ་འདི་ལ་རྟག་ཏུ་ཁྱོད་རང་དད་པ་ཡིན།
8. You believe whatever is said.	Khyöḍ chitàr làb kyang teḍ-pa yöḍ.	ཁྱོད་ཅི་ཕྱར་ལབ་ཀྱང་དད་པ་ཡོད།

EXERCISE 50.—*Continued.*

9.	I believed all that he said.	Kho chi làb-pa te-nàm la, nga teḍ-pa yöḍ.	ཁོ་ཅི་གསུང་པ་དེ་རྣམ་ལ་ང་བདེན་པ་ཡོད།
10.	Why are you suspicious?	Khyöḍ kang ched-ne hte-ts'hom cha-wa.	ཁྱོད་མངོན་ཅེས་ལས་ཅི་རྩོམ་ཐུབ་པ།
11.	Do not doubt me.	Nga la hte-ts'hom ma jeḍ.	ང་ལ་ཅི་རྩོམ་མ་བྱེད།
12.	I do not think it will break.	Nga te chhaḳ-gyu yin ma sèm-pa yin.	ང་དེ་འཆག་རྒྱུ་ཡིན་མ་སེམས་པ་ཡིན།
13.	If I believe you, you will laugh at me.	Kalte nga khyöḍ la teḍ kyang khyöḍ nga la hi-gö ched gyu yin.	སྐལ་ཏེ་ངས་ཁྱོད་ལ་དད་རྟོན་ཆེད་ཁྱོད་ངས་ཧི་གོས་དགོད་བྱེད་རྒྱུ་ཡིན།
14.	I do not believe it in the least.	Nga chung-dzeḍ tsàm-yang teḍ-pa meḍ.	ང་ཆུང་ཟད་ཙམ་ཡང་དད་པ་མེད།
15.	No one would believe such a thing.	Tàm te-tàr la sui-kyang teḍ-pa mi jeḍ.	སྐམ་དེ་ལྟར་ལ་སུ་ཡིས་ཀྱང་དད་པ་མི་བྱེད།
16.	If you saw it, I will believe.	Kalte khyöḍ te mik-gi htong-na nga teḍ-pa yong.	སྐལ་ཏེ་ཁྱོད་དེ་མིག་གི་མཐོང་ན་ངས་དད་པ་ཡོང་།
17.	How should I believe it?	Nga te la chitàr teḍ-pa ched gyu-pa.	ང་དེ་ལ་ཅི་ལྟར་དད་པ་བྱེད་རྒྱུ་པ།
18.	I believe whatever he says.	Kho chi làb-pa te la nga teḍ-pa yin.	ཁོ་ཅི་གསུང་པ་དེ་ལ་ང་དད་པ་ཡིན།
19.	I believe what you say to be true.	Khyöḍ chi làb-pa di den-ba duḳ ser nga ko yöḍ.	ཁྱོད་ཅི་གསུང་པ་འདི་བདེན་པ་འཇམ་རེར་ང་བཀོད་ཡོད།
20.	The religion of Buddha is the only true belief.	Sang-gyè kyi chhö chiḳ-po den-ba yin.	སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་གཅིག་པོ་བདེན་པ་ཡིན།

Exercise 51.

Lu, custom, habit, fashion:
tong, abandon: *nàm-tu*, never:
tènpa, memory, remembrance:
guntü, always: *tak-tu*, always:
chi-nyed, as many, } here used
na-ts'ho, of all sorts, } in the sense of chatter.
cha, part. of ཆེད་པ་ *ched-pa*, to do, make:
su, eat: *nyid*, sleep:
dung, beat, strike, hammer:
ngen, bad, wicked:
ts'he, life: *chhi-ma*, after:
ne, remain, dwell, abide:
htàb, mode, manner:
dik-pa, vice, sin:
depu, profit, gain, fruit, effect:
che-wàr, to love: *khur*, bring, carry:
chhi, open: *kap-su*, occasion:
khang-pa, house: *shü*, ask, beg:
phak-ts'hang, pig-sty:
gong-màr, evening: *gau*, door:
na, pain, sickness.

1. It is a bad habit, I will abandon it. — Lu te yak-po mi-duk nga tong-gyu yin. — ལུ་ཏེ་ཡག་པོ་མི་འཆ་བ་ཅིའོ་སྟེ་ཡིན།
2. I never looked upon this knife but I remembered you. — Nga ti di ta-wa tàng kalte khyöd la nàmtu yang ten-pa sin-pa yin. — ང་ཏི་འདི་ལྟ་བ་དང་ཐབས་ཅེ་ཁྱོད་ལ་ནམ་ཡང་རྟེན་པ་སིན་པ་ཡིན།
3. I always remembered you, but you were not mindful of me, — Ngai khyöd la tü gün-tu ten rung kalte khyöd nga la ten-gin mi duk. — ང་ཡི་ཁྱོད་ལ་རྟག་རྒྱུན་རྟེན་རུང་སྐབས་ཁྱོད་ང་ལ་རྟེན་ཇིན་མེ་འཆ།
4. Gyalchen has arrived and is chattering as usual. — Gyal-chen leb yöd-kyang khorang ki lu-tàr chi-nyed na-ts'ho ched-gin duk. — རྒྱལ་ཆེན་ལེབས་ཡོད་ཀྱང་ཁོརང་ཀི་ལུ་ཏར་ཅི་ཉེད་ན་ཚ་ཆེད་ཇིན་འཆ།
5. All he says must not be believed. — Khoi ser-wa nàm ted-pa ched-pàr mi cha. — ཁོ་ཡི་སྐད་བ་རྣམ་དད་བ་ཐེད་པར་མི་ཆ།
6. Do you not believe that I did the work? — Nga le di ched duk-pa khyöd ted-pa ma chung-wa yin-na. — ང་ལས་འདི་ཆེད་འཆ་པ་ཁྱོད་དད་པ་མ་ཆུང་བ་ཡིན་ན།
7. I believe you. — Nga khyöd la ted-pa yin. — ང་ཁྱོད་ལ་དད་པ་ཡིན།
8. You are always eating. — Khyöd-rang gün-tu se-kin duk. — ཁྱོད་རང་རྒྱུན་རྟག་ཟིན་འཆ།
9. You are always either eating or sleeping. — Khyöd-rang tak-tu sa-wa tang yang nyid lok-gin duk. — ཁྱོད་རང་རྟག་ཏུ་ཟ་བ་བཏང་ཡང་གཉིད་ལོག་ཇིན་འཆ།
10. You are always beating your wife, you are a bad man. — Khyöd tak-tu khyöd-rang ki nang-ma la dung-gin duk, khyöd-rang mi ngen yin. — ཁྱོད་རྟག་ཏུ་ཁྱོད་རང་གི་ནང་མ་ལ་རྡུང་གིན་འཆ་ཁྱོད་རང་མི་ངན་ཡིན།
11. In a future state, you will receive the reward of your transgressions. — Tsho-chhi-me ne htàb la khyöd kyi dik-pö de-pu ni khyöd-rang htob-pàr gyur. — ཚེ་ཕྱི་མཇེ་གནས་ཁབས་ལ་ཁྱོད་ཀྱི་སྡིག་པའི་འབྲས་བུ་ཉེ་ཁྱོད་རང་ཐོབ་པར་འགྱུར།

EXERCISE 51.—*Continued.*

12.	I shall always love you.	Ngai khyöd la gün-tu che-wàr gyur.	ང་ཡི་ཁྱོད་ལ་རྒྱུན་ཏུ་ཆེ་བར་འགྱུར།
13.	He said, go, bring timber.	Khoi ser-wa song-te shing khur shok.	ཁོ་ཡི་སྐད་བཞིན་སྐྱེལ་ཏེ་ཤིང་ཁུར་ཤོག།
14.	Bring that gun here.	Medah te dir khur shok.	མེ་མདའ་དེ་འདིར་ཁུར་ཤོག།
15.	Bring it when you come.	Nàm khyöd yong-wa tang, te khur shok.	ནམ་ཁྱོད་ཡོང་བ་དང་དེ་ཁུར་ཤོག།
16.	We will open it when you come.	Khyöd yong-wa tang nga-chak ki te chhi-gyu yin.	ཁྱོད་ཡོང་བ་དང་ངའི་ཀི་དེ་ཕྱི་རྒྱུ་ཡིན།
17.	When you were coming, did you see my house door open?	Khyöd dir yong kàp-su khyöd ngai khang-pö gau chhi zhak-pa htong ma chung-ngàm.	ཁྱོད་འདིར་ཡོང་སྐབས་སུ་ཁྱོད་ངའི་ཁང་པའི་སྒོ་ཕྱི་གཞག་པ་མཐོང་མ་བྱུང་ངམ།
18.	I did not see the house door open, but the pig-sty door I saw open.	Khang-pà dih gàu chhi zhak-pa nga ma htong kalte nga phak-ts'hang dih gau chhi zhak-pa htong-pa yin.	ཁང་པ་འདི་སྒོ་ཕྱི་གཞག་པ་ད་མ་མཐོང་ཀས་ཤེ་ན་ཨས་ཚང་འདི་སྒོ་ཕྱི་གཞག་པ་མཐོང་པ་ཡོན།
19.	Go and ask for it and bring it.	Song-te shü ne dir khur shok.	སོང་སྟེ་ཞུ་ནས་འདིར་ཁུར་ཤོག།
20.	I have not brought it now, but I will bring it in the evening.	Ta-ta nga di khur yong-gyu ma chung kalte gong-màr khur gong-gyu yin.	དཔ་ད་འདི་ཁུར་ཡོང་རྒྱུ་མ་རྐྱངས་ཀས་ཤེ་དགོངས་མར་ཁུར་གོང་རྒྱུ་ཡིན།

EXERCISE 52.

1.	Send him here.	Kho dir tong.	ཁོ་འདིར་གཏོང་།
2.	Send him here quickly.	Kho dir gyok-pàr tong.	ཁོ་འདིར་མྱོག་པར་གཏོང་།

Ts'luh, able: *tong*, send: *làr*, after: *dom*, chest, box:

EXERCISE 52.—*Continued.*

garwa, blacksmith :
achhe, elder sister, *tö-pa*, coolie :
nga-chhang, exorcist :
dul, journey, march :
yap, father : *ter*, grant, permit :
nge-pàr, really : *tön-tàm*, really :
nga-rol-na, formerly.

3. He is sick and cannot come.	Kho na ne yong ma ts'huh.	ཁོ་ན་ནས་ཡོང་མ་རྩིས།
4. Come here again to-morrow.	Làr yang sang dir shok.	སྔར་ཡང་སང་འདིར་ཤོག
5. Come here and look.	Di-ru yong-ne ta.	འདི་ར་ཡོང་ནས་གྱིས།
6. He came to see the box.	Kho dom di ta-wa la leb duk.	ཁོ་སྒོམ་འདི་རྟ་བ་ལ་ལེབ་འདུག
7. I am come from the blacksmith's.	Nga gàr-wöi ne yong-wa yin.	ངས་སྒར་གཉིས་ནས་ཡོང་བ་ཡིན།
8. The road we came this morning was very bad.	Tering ngamo nga-chak yong-wöe làm di shintu ma le-pa duk.	དེ་རིང་སྐུ་མོང་ཙམ་ཡོང་གཉེ་ལྟེ་འདི་ཤིན་ཏུ་མ་ཕེབས་པ་འདུག
9. I am come to beg.	Nga shu-wa la yong-wa yin.	ངས་ཞུ་བ་ལ་ཡོང་བ་ཡིན།
10. Where are you going?	Khyöd ka-na dau-gin yöd-pa.	ཁྱོད་མ་ན་འགྲོ་གིན་ཡོད་པ།
11. Where did you go this morning with Rindzin's sister?	Khyöd Rin-dzin kyi achhe tang tering ngamo kana song sin-pa.	ཁྱོད་རིན་འཛིན་གྱི་ཨ་ཆེ་དང་དེ་རིང་སྐུ་མོ་ན་སོང་གནང་པ།
12. We went to the exorcist's house.	Nga-nàm nga-chhang khang-pöe nang la song-wa yin.	ངར་སྣམ་སྔགས་འཆང་ཁང་པའི་ནང་ལ་སོང་བ་ཡིན།
13. Are you going to Karmi to-morrow?	Khyöd sang Kàr-ming la dau-gyu yin-na.	ཁྱོད་སང་མཁར་མིང་ལ་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན་ན།
14. How many coolies do you want for the journey?	Khyöd kyi dul chhir tö-pa chi-tsàm gö-pa yöd.	ཁྱོད་ཀྱི་འགྲུལ་ཕྱིར་རྟས་པ་ཇི་ཙམ་དགོས་པ་ཡོད།
15. Are you going already?	Khyöd ta-ta dau gyu yin-na.	ཁྱོད་དྲ་ཐ་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན་ན།

EXERCISE 52.—*Continued.*

16. My father will not permit me to go.	Ngai yap kyi dan ma ter.	ང་ཡི་ཡབ་ཀྱི་འགྲོ་མ་སྟེར།
17. I really will go.	Nga nge pàr-tu dau-gyu yin.	ང་དངེ་པར་ཏུ་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན།
18. I must be gone.	Nga tön-tàm dau-wàr cha.	ང་དེན་དམ་འགྲོ་བར་རྩ།
19. Remember to come to our house to-morrow.	Sang nga-chak ki khang-pa la yong-gyu ten-pàr kyi.	སང་ང་ཅག་གི་ཁང་པ་ལ་ཡོང་རྒྱུ་རྟེན་པར་ཀྱི།
20. You do not come now so often as formerly.	Nga-rol-na khyöd len mang-tu dir yong-wa tang da-wa ta-chha yong ma chung.	རྒྱལ་ན་ཁྱོད་ལེན་གྱང་མང་དུ་འདིར་ཡོང་བ་དང་འདས་པ་དེ་ཙམ་ཡོང་མ་ཆུང་།

EXERCISE 53.

Te-da, like that; *di-da*, like this:
yigi, letter: *ṭid*, lead, conduct:
dzang-po, good, fine:
sama, food: *sa-wàr*, to eat:
gak, stop, be hindered:
ro, fellow, companion:
ro-ched, to assist, help:

1. I will bring you whatever you may wish for.	Khyöd chi död-pö chhir ngai khur yong-gyu yin.	ཁྱོད་ཅི་འདོད་པའི་ཆིར་ང་ཡི་ཁུར་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན།
2. If I had known what you wished for, I would have brought it.	Khyöd-rang chi död-pa di ngai she chang na nga khur yong-gyu yin.	ཁྱོད་རང་ཅི་འདོད་པ་འདི་ང་ཡི་ཤེས་སྐད་ན་ང་ཁུར་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན།
3. He brought two letters from Kuch Behar yesterday.	Dang-nyin Ko-chi Bihar ne khoi yigi nyi khur yong yöd.	མདངས་ཉིན་ཁོ་ཅོ་བི་ཧར་ནས་ཁོ་ཡི་ཡི་གེ་གཉིས་ཁུར་ཡོང་ཡོད།
4. To-morrow Dolma will bring her son here.	Sang Dolma morang ki pu ṭid yong-gyu yin.	སང་སྒྲོལ་མ་མོ་ཤང་གི་བུ་འཁྲིད་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན།
5. They are bringing their aunt from Yang-gang.	Yang-gang ne kho-chak rang ki ane ṭid yong-gin duk.	ཡངས་སྒང་ནས་ཁོ་ཅག་རང་གི་ཨ་ནེ་འཁྲིད་ཡོང་གིན་འདུག།
6. It would be well to bring with you the girl you mentioned.	Khyöd-rang ki làb-khen pumo di nyàm-po ṭid yong na yak-po yong.	ཁྱོད་རང་གི་ཁས་བླངས་པ་མོ་འདི་མཉམ་པོ་འཁྲིད་ཡོང་ན་ཡག་པོ་ཡོང་།

EXERCISE 53.—*Continued.*

7.	Whence do you come, so early?	Khyöḍ te da ngamo kane yong-wa.	ཁྱོད་དེ་འཇ་སྐམ་མོ་ན་ནས་ཡོང་བ།
8.	If it is fine, Rindzin said, he would come and dine with us.	Rin-dzin kyi ser-wa nàm, ḍzàng-po chung-na ngachak tang nyàm-po sama sawàr yong-gyu yin.	རིན་འཛིན་ཀྱི་ཟེར་བ་ནམ་བཟང་པོ་ཆུང་ན་ང་ཅག་དང་མཉམ་པོ་ཟ་མ་ཟ་བར་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན།
9.	Did you tell him to bring dinner?	Khyöḍ kho la sama khur shok ser chung-ngàm.	ཁྱོད་ཁོ་ལ་ཟ་མ་ཁུར་ཤོག་ཟེར་ཆུང་ངམ།
10.	Bring a little water quickly.	Chhu aliṅ shiṅ gyok-po khur shoḳ.	ཆུ་ཨ་ལིག་ཤིག་མགྱོག་པོ་ཁུར་ཤོག
11.	Send him here when he comes.	Nàm kho leb-pa tang dir tong.	ནམ་ཁོ་སྡེབས་པ་དང་འདིར་བཏོང།
12.	Stop, do not enter here.	Gaḳ död, di na ma yong.	འགག་པའོ་འདི་ན་མ་ཡོང།
13.	I think you are the man whom Fentuk sent here.	Ngai sàmpa la, Phentuḳ dir tong mi di, khyöḍ-rang yin-pe.	ང་ཡི་བསམ་པ་ལ་ཕན་ཐུག་འདིར་བཏོང་མི་འདི་ཁྱོད་རང་ཡིན་པས།
14.	Will you help me?	Khyöḍ ngai roràm chedgyu yin-na.	ཁྱོད་ང་ཡི་རོགས་རམ་བྱེད་རྒྱུ་ཡིན་ན།
15.	Take away the broom and throw it away.	Chhaḳ-ma di khur song-te phang tong.	ཕྱག་མ་འདི་ཁུར་སོང་སྟེ་འཕངས་བཏོང།

EXERCISE 54.

Yàr, up: *màr*, down: *lang*, raise: *hlung*, fall: *dùk*, trouble: *tön*, show: *nü*, can.

1.	It is a good thing to assist one's friends.	Rang ki toḳpu-nàm la, ro cha-wa, di yaḳ-po yin.	རང་གི་གོགས་པོ་རྣམས་ལ་རོགས་ཐུབ་འདི་ཡག་པོ་ཡིན།
2.	That man has fallen down, help him to rise.	Mi di màr hlung song duḳ, kho la ro ched ne yàr lang.	མི་འདི་མར་སྐྱང་སོང་འདུག་ཁོ་ལ་རོགས་རྒྱབ་ནས་ཡར་ལང།
3.	What is the name of that hill?	Ri di-yi ming la chi ser-wa yin.	རི་འདི་ཡི་མིང་ལ་ཅི་ཟེར་བ་ཡིན།

EXERCISE 54.—*Continued.*

4. What is the matter?	Di kang ched-pa.	འདི་གང་ཆོད་པ།
5. Tell him to come.	Kho shoḳ ser.	ཁོ་ཤོག་ཟེར།
6. Say, come.	Shoḳ ser.	ཤོག་ཟེར།
7. What are you doing?	Khyöḍ kang ched-kin yöḍ pa.	ཁྱོད་གང་ཆོད་ཀིན་ཡོད་པ།
8. I cannot do it.	Nga ched-pàr, mi nü.	ང་ཆོད་པར་མི་ནུས།
9. If he troubles me, I shall trouble him.	Kho nga la duḳ tang-na ngai kyang kho la duḳ tong-gyu yin.	ཁོ་ང་ལ་མཉམ་གཏང་ན་ཡི་གྱང་ཁོ་ལ་མཉམ་གཏོང་ཀྱུ་ཡིན།
10. I will do it. I must do it.	Nga di chawàr gyur nga di tön-dàm cha-gyu yin.	ང་འདི་ཆ་བར་འགྱུར་ང་འདི་དོན་དམ་ཆ་ཀྱུ་ཡིན།
11. Show it to me.	Di nga la tön.	འདི་ང་ལ་སྟོན།
12. Let him sit, let him eat.	Teḍ shiḳ, sa shiḳ.	བཞད་ཤིག་ཟ་ཤིག
13. Let him go.	Dau shiḳ.	འགྲོ་ཤིག
14. If I can do it, I will.	Nga di cha nü-na, nga chawàr gyur.	ང་འདི་ཆ་རུལ་ན་ང་ཆ་བར་འགྱུར།
15. This cannot be done.	Di ched mi nü-so.	འདི་ཆོད་མི་རུལ་སོ།
16. Will you be able to do it?	Khyöḍ-rang di ched htub-pàm.	ཁྱོད་རང་འདི་ཆོད་ཐུབ་བམ།
17. What have you to do with the matter?	Le di nàng khyöḍ-rang ki kang ched-pa yöḍ.	ལས་འདི་ནང་ཁྱོད་རང་གི་གང་ཆོད་པ་ཡོད།
18. Do like this.	Di ḍa ched shiḳ.	འདི་འཌ་ཆོད་ཤིག

ཐོང་བ། *Tong-wa*, to give, *v. a.*
Ind. pres. ཐོང་།
pret. བཏང་། or བཏངས་།
fut. ཐང་།
imp. ཐོང་།

Exercise 55.

Ta-chha, now : *ti*, question, ask :
nyàl, sleep :
ts'hàr, complete, finished :

1. Your sisters must do it.	Khyöḍ-rang ki achhi-nàm te tön-dàm cheḍ gö.	ཁྱོད་རང་གི་ཨ་ཆི་ནམ་ཏེ་ཏོན་དམ་ཅེད་དགོས།
2. What is your brother doing ?	Khyöḍ-rang ki pün chi cheḍ-kin yöḍ.	ཁྱོད་རང་གི་སྤུན་ཅི་ཟེར་ཡིན་པོད།
3. What shall we do now ?	Ta-chha nga-chaḳ chi cheḍ-gyu-pa.	དཆ་ཆ་ངཅག་ཅི་ཟེར་རྒྱུ་པ།
4. How do you do it ?	Khyöḍ chi-tàr cheḍ-pa.	ཁྱོད་ཅི་རྟར་ཟེར་པ།
5. What shall I do ?	Nga chi cheḍ gyu-pa.	ང་ཅི་ཟེར་རྒྱུ་པ།
6. How do I do it ?	Nga te chitàr cheḍ tau.	ང་དེ་ཅི་རྟར་ཟེར་དོ།
7. I think he will be able to do it.	Ngai sàm-pa la khoi di cheḍ htub yong.	ང་ཡི་བསམ་པ་ལ་ཁོ་ཡི་འདི་ཟེད་ཐུབ་ཡོང་།
8. Do not ask for what you know you will not get.	Khyöḍ chi mi ḥtob-pa she-padi ṭi mi gö.	ཁྱོད་ཅི་མི་ཏོབ་པ་ཤེས་པ་འདི་རྟི་མི་དགོས།
9. How do you know I did this ?	Nga di cheḍ-pa khyöḍ chi-tàr she.	ང་འདི་ཟེད་པ་ཁྱོད་ཅི་རྟར་ཤེས།
10. Having nothing to do he is asleep in the house.	Kho la le chiyang meḍ chhir khang-pa la nyàl döḍ-pa yin.	ཁོ་ལ་ལས་ཅི་ཡང་མེད་ཕྱིར་ཁང་པ་ལ་གཉལ་བཏོན་པ་ཡིན།
11. I will soon know who did this.	Di sui cheḍ-pa yin nga gyoḳ-po she-gyu yin.	འདི་སུ་ཡི་ཟེད་པ་ཡིན་ང་མཆོག་པོ་ཤེས་རྒྱུ་ཡིན།
12. What shall we do this evening ?	Gong-mo di la nga-chaḳ chi cheḍ-gyu-pa.	དགོང་མོ་འདི་ལ་ང་ཅག་ཅི་ཟེད་རྒྱུ་པ།
13. Your work is bad.	Khyöḍ kyi le yaḳ-po mi duḳ.	ཁྱོད་ཀྱི་ལས་ཡག་པོ་མི་འཆག
14. Do your work, do not talk.	Khyöḍ-rang ki le cheḍ, tàm ma ser.	ཁྱོད་རང་གི་ལས་ཟེད། རྟགས་མ་ཟེར།

EXERCISE 55.—*Continued.*

15. How much have you done?	Khyöḍ le chi-tsàm ts'hàr sin-pa.	ཁྱོད་ལས་ཅི་ཚམ་ཚར་སིན་པ།
16. He has work to do.	Kho le cha-wàr yöḍ.	ཁོ་ལས་ཁ་བར་ཡོད།
17. His task is done.	Khoi cha-wa ts'hàr song.	ཁོ་ཡི་ཁ་བ་ཚར་སོང་།
18. These men have done a great deal of work.	Mi di nàm, le mang-po cheḍ ts'hàr duḳ.	མི་འདི་ནམ་ལས་མང་པོ་བྱེད་ཚར་འདུག།
19. I shall be able to do this work.	Nga le di cheḍ htub yong.	ང་ལས་འདི་བྱེད་ཐུབ་ཡོང་།
20. Cannot you do your work?	Khyöḍ-rang ki le cheḍ mi htub-pàm.	ཁྱོད་རང་གི་ལས་བྱེད་མི་ཐུབ་བམ།

EXERCISE 56.

1. Who will do this?	Di sui cheḍ-gyu-pa.	འདི་སུ་ཡི་བྱེད་རྒྱུ་པ།
2. Do you know what I intend doing to that man?	Mi te la nga chi cheḍ-gyu sàmpa di khyöḍ she-sàm.	མི་དེ་ལ་ང་ཅི་བྱེད་རྒྱུ་བསམ་པ་འདི་ཁྱོད་ཤེས་སམ།
3. Do you know what I am doing to this gun?	Nga medah di chi cheḍ gyu yin khyöḍ she-sàm.	ང་མེ་མདའ་འདི་ཅི་བྱེད་རྒྱུ་ཡིན་ཁྱོད་ཤེས་སམ།
4. I told the people I would perform worship.	Nga chhöḍ-pa phul-gyu yin ser mi-nàm làb yöḍ.	ང་མཆོད་པ་སྐུལ་རྒྱུ་ཡིན་ཟེར་མི་རྣམ་ལབ་ཡོད།
5. I promised to worship publicly.	Nga chiyi dün la chhöḍ-pa phul-gya khelen-pa yin.	ང་སྤྱི་ཡི་མཇུག་ལ་མཆོད་པ་སྐུལ་རྒྱུ་མཁས་པ་ཡིན།
6. Have you heated the water?	Khyöḍ chhu di ts'ha-wa cheḍ yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ཆུ་འདི་ཚ་བྱེད་ཡོད་བམ།
7. I sent him some time ago.	Nga kho kha-tsang tong-wa yin.	ང་ཁོ་ཁ་མྱང་མནོང་བ་ཡིན།

Chhöḍ-pa, worship:
phul, offer, give: *dün*, before:
khe-len-pa, promise:
chhu, water: *ts'ha*, hot:
kha-tsang, some days ago:
seḍ, strike, kill: *hlaḳ-pa*, more:
kyang-po, straight:
tsiḳ, build; place one above another:
sang, to-morrow: *tü*, time:
tsàm, about: *aliḳ*, a little:
zau, work, fabricate, form:
pu, hair.

Nom. and acc. ག་ who.
Inst. གས་ or ག་ཡིས་ by whom.

EXERCISE 56.—*Continued.*

Gen. ཁྱོད་ or ཁ་ཡི་ whose, of whom.
Dat. ཁ་ལ་ to whom.
Abl. ཁ་ནས་ from whom.

---

tü-ts'höd, a certain period of time, from *tü*, time, and *ts'höd*, measure.

8.	What are you doing?	Khyöd chi ched-kin yöd.	ཁྱོད་ཅི་ཕྱེད་ཀྱིན་ཡོད།
9.	Put out the light.	Me te sed zhak.	མེ་དེ་གསད་གཞག།
10.	What is my son doing?	Ngai pu chi ched-kin yöd.	ང་ཡི་བུ་ཅི་ཕྱེད་ཀྱིན་ཡོད།
11.	Put it straight.	Di kyang-po zhak.	འདི་ཀྱང་པོ་གཞག།
12.	Why do you not work?	Chi ched ne khyöd le ma jed.	ཅི་ཕྱེད་ནས་ཁྱོད་ལས་མ་བྱེད།
13.	I have worked till now, but shall do no more.	Nga tata htub la le ched sin kalte di le hlak-pa mi ched.	ང་དེ་ཙ་ཀྱས་ལ་ལས་ཕྱེད་རིན་མལ་དེ་འདི་ལས་ཕྱག་པ་མི་ཕྱེད།
14.	She is working.	Mo le ched-kin duk.	མོ་ལས་ཕྱེད་ཀྱིན་འདུག།
15.	Have you finished building the house yet?	Khyöd khang-pa tsik-pa di tata htub ts'hàr duk-kàm.	ཁྱོད་ཁང་པ་རྩིག་པ་འདི་དེ་ཙ་ཀྱས་ཆོར་འདུག་ཀྱི།
16.	I am building a house.	Ngai khang-pa tsik-kin yöd.	ང་ཡི་ཁང་པ་རྩིག་ཀིན་ཡོད།
17.	Will you be able to finish the house by this time to-morrow?	Khyöd sang tü-ts'höd di tsàm la khang-pa zau-gyu ts'hàr htub-pàm.	ཁྱོད་སང་ཟླ་ཆོད་འདི་ཚམ་ལ་ཁང་པ་བཟོ་སྐྱུ་ཆོར་ཀྱས་སམ།
18.	Stay a little.	Alik död.	ཨ་ཡིག་སྡོད།
19.	What hair is this here?	Dir yöd-pö pu te chi yin-ba.	འདིར་ཡོད་པའི་སྤུ་དེ་ཅི་ཡིན་པ།
20.	Of what is this cloth made?	Dir yöd-pö kö di chiyi zau-wa yin.	འདིར་ཡོད་པའི་གོས་འདི་ཅི་ཡིས་བཟོ་བ་ཡིན།

EXERCISE 57.

Tirup, rupee: *gau*, divide: *htob-nor-tu*, quotient, result: *phüd*, subtract, take away: *lü*, remain: *hlak*, residue, remainder:

1.	I have received a present of fifteen rupees from my aunt.	Ngai ane ne tirup chu-nga, nga la nàng yöd.	ང་ཡི་ཨ་ནེ་ནས་དེ་རུབ་བཅུ་ལྔ་ངའི་ལ་ནང་ཡོད།
2.	Eighteen divided by six gives three.	Chu-gyed la tuk-gi gau-na htob-nor-tu sum yin.	བཅུ་བརྒྱད་ལ་དྲུག་གི་གཡོ་ན་རྟོག་ནོར་སུམ་ཡིན།

EXERCISE 57.—*Continued.*

gyur, multiply: *pàrna, pàr-la,* } among:
shing-de, fruit: *chheḍ-ka*, a part:
ts'ha-lum, orange: *chuḳ*, put:
tuḳ-pa, quarrel: *kyab*, expend, put forth:
zhi-chha, fourth:
shaḳ, a day: *sa*, a place:
ṭaḳ-pa, renowned, famous, best:
dze,* after: *pul*, offer, give, present:
gö, must: *gyuḳ*, run:
loḳ-yong, return:
ṭid, lead, conduct:
geḍ-po, a fellow:
chiḳ-por, singly:
na-ts'hen, forest, jungle:
ta-gyuḳ, horse-race, race:
sha-taḳ, only: *sàmpa*, bridge.

---

༡༠ བཅུ་	.. ten.
༡༡ བཅུ་གཅིག་	.. eleven.
༡༢ བཅུ་གཉིས་	.. twelve.
༡༣ བཅུ་གསུམ་	.. thirteen.
༡༤ བཅུ་བཞི་	.. fourteen.
༡༥ བཅོ་ལྔ་	.. fifteen.
༡༦ བཅུ་དྲུག་	.. sixteen.
༡༧ བཅུ་བདུན་	.. seventeen.
༡༨ བཅོ་བརྒྱད་	.. eighteen.

3. Eight subtracted from ten leaves two.	Chu ne gyeḍ phüḍ-na hlaḳ nyi lü.	བཅུ་ནས་བརྒྱད་ཕྱུད་ན་ལྷག་གཉིས་ཐུལ།
4. Five multiplied by two gives ten.	Nga la nyi kyi gyur-na chu yin.	ལྔ་ལ་གཉིས་ཀྱི་གཟུར་ན་བཅུ་ཡིན།
5. Divide this fruit among you.	Shing-ḍe di khyöḍ-chaḳ ki pàr la gau.	ཤིང་འདས་འདི་ཁྱེད་ཅག་ཀི་བར་ལ་གཅོ།
6. Divide this orange into two halves.	Ts'ha-lum di chheḍ-ka nyi kyi gau.	ཚ་ལུམ་འདི་ཆེད་ག་གཉིས་ཀྱི་གཅོ།
7. Part those men, do not let them fight.	Mi te-nàm gau tang ṭuḳ-pa kyab ma chuḳ shiḳ.	མི་དེ་ནམ་གཅོ་མཐང་འཐུན་པ་སྐྱབས་མ་བཅུག་ཤིག
8. The fourth part of a month is seven days.	Da chiḳ ki zhi chha di shaḳ dün yin.	ཟླ་གཅིག་ཀི་བཞི་ཆ་འདི་ཞག་བདུན་ཡིན།
9. Put them together in that place.	Sa te nàng kho-nàm nyàmtu zhaḳ.	ས་དེ་ནང་ཁོ་ནམ་མཉམ་ཏུ་བཞག
10. The twelfth part of a year is one month.	Lau chiḳ ki chheḍ ka chu nyi di da chiḳ yin.	ལོ་གཅིག་ཀི་ཕྱེད་ཀ་བཅུ་གཉིས་འདི་ཟླ་གཅིག་ཡིན།
11. See who is the best among you.	Khyöḍ kyi pàr la su ṭaḳ-pa yöḍ.	ཁྱེད་ཀི་བར་ལ་སུ་གནས་པ་ཡོད།
12. The first who arrives will receive one rupee.	Su ngön-ne leb-ma di tirup chiḳ htob-gyu yöḍ.	སུ་སྔོན་ནས་སྡེབས་མ་འདི་ཏི་རུབ་ཅིག་ཐོབ་རྒྱུ་ཡོད།
13. The last man will pay a fine of eight annas.	Dze kyi mi ana gyeḍ chheḍ-pa pul gö.	རྩེས་ཀི་མི་ཨ་ནས་བཀྲེད་ཆད་པ་འཕྲལ་དགོས།
14. Run quickly after him and bid him return.	Khoi dze-ne gyoḳ-po gyuḳ, tarung loḳ-yong gö lab.	ཁོ་ཡི་རྩེས་ནས་མགྱོགས་པོ་རྒྱུག་དང་ཅིང་ལོག་ཡོང་དགོས་ལབ།
*15. When he returns bring him to me.	Nàm kho loḳ yong-wa tang ngai tsàr ṭid shoḳ.	ནོ་ཁོ་ལོག་ཡོང་པ་དང་ད་ཡི་རྩར་འཁྲིད་མོན།

EXERCISE 57.—*Continued.*

༡༩ བཅུ་དགུ་	.. nineteen.	
༢༠ ཉི་ཤུ	.. twenty.	
༢༡ ཉི་ཤུ་རྩ་གཅིག	.. twenty-one.	
༣༠ སུམ་བཅུ་	.. thirty.	

16. You will come along with us, but let that fellow go by himself.	Khyöḍ nga-chaḳ tàng nyàm-po yong gö yang geḍ-po di khorang chik-por song shiḳ.	ཁྱོད་ང་ཅག་དང་མཉམ་པོ་ཡོང་བོད་དམོད་པ་ཁོ་རང་ཆིག་པོར་སོང་ཤིག།
17. You are a girl, it is not good that you should go alone through the forest.	Khyöḍ pu-mo yin chhir na-ts'hen nàng la dau-wa di yaḳ-po mi yong.	ཁྱོད་བུ་མོ་ཡིན་ཕྱིར་ནམས་ཆེན་ནང་ལ་དཔྲལ་བ་འདི་ཡག་པོ་མི་ཡོང་།
18. It is not good for man to live alone.	Mi chiḳ pu döḍ-pa di yaḳ-po ma yin.	མི་གཅིག་པུ་སྡོད་པ་འདི་ཡག་པོ་མ་ཡིན།
19. The race can only be run by single men.	Nang-dzin-ma meḍ-pö mi yi ta-gyuḳ sha-taḳ cheḍ htub.	ནང་འཛིན་མ་མེད་པའི་མི་ཡི་རྟ་རྒྱུག་ཤ་སྟག་ཆེད་ཐུབ།
20. You must go across the bridge singly.	Khyöḍ-rang chik-pu sàm-pa di kalte dau gö.	ཁྱོད་རང་གཅིག་པུ་ཟམ་པ་འདི་འགལ་ཏེ་འབོད་མཆོག།

EXERCISE 58.

Dün, front: *gyab*, behind: *teng*, above: *oh*, below: *dzeḳ*, climb, ascend: *tse*, top: *te-kha*, a ladder: *nyal-se*, bed: *zhu*, sit: *deng*, stand: *ngamo*, early: *ü*, middle: *gör*, lay, linger.

1. Go in front.	Dün-tu song.	མདུན་རྟུ་སོང་།
2. Go on top.	Teng la song.	སྟེང་ལ་སོང་།
3. Climb that tree.	Shing te la dzeḳ-pa.	ཤིང་དེ་ལ་འཛེག་པ།
4. Come up into the house.	Yàr khang nàng la shoḳ.	ཡར་ཁང་ནང་ལ་ཤོག
5. Ascend the ladder.	Te-kha di la dzeḳ.	གྲག་ཁ་འདི་ལ་འཛེག
6. Get upon the bed.	Nyàl-se teng la lang döḍ.	ཉལ་སའི་སྟེང་ལ་ལངས་སྡོད།
7. Get up early.	Nga-mo ne lang.	ནུབ་མོ་ནས་ལངས།
8. Sit down; stand up.	Döḍ; (zhu): yàr lang; (deng).	སྡོད་ (གཞུག་ས་) ཡར་ལངས་ (འཕེད)།
9. Put it on top.	Diyi tse la zhaḳ.	འདི་ཡིས་སྟེ་ལ་གཞག།
10. Get on top of it.	Te-yi tse la lang.	དེ་ཡི་སྟེ་ལ་ལངས།

EXERCISE 58.—*Continued.*

11. Come to the top of the house.	Khang-pa dih teng la shoḳ.	ཁང་པ་འདིའི་སྟེང་ལ་ཤོག།
12. Stay behind.	Gyab-tu döḍ.	རྒྱབ་ཏུ་བཞུགས།
13. Go underneath and stay there.	Oh ne song-te döḍ.	འོག་ནས་སོང་སྟེ་བཞུགས།
14. Place it in the middle.	Ü na zhaḳ.	དབུས་ན་བཞག།
15. First give me half.	Ngön-ne chhed-ka nga la chin.	སྔོན་ནས་ཆེད་ཀ་ངར་ལ་སྦྱིན།
16. Go in front, do not lag behind.	Dün-tu song, gyab-tu ma gor.	མདུན་ཏུ་སོང་རྒྱབ་ཏུ་མ་འགོར།
17. Do not go in front.	Dün-tu ma song.	མདུན་ཏུ་མ་སོང་།
18. I cannot jump.	Nga chhong mi htub.	ངས་མཆོང་མི་ཐུབ།
19. From this time forth two men are to be sent together.	Di tü ne mi nyi nyam-tu tang yöḍ.	འདི་ཙམ་ནས་མི་གཉིས་མཉམ་ཏུ་མཉམ་ཡོད།
20. Always keep together.	Tü-gün nyàm-tu zhaḳ.	ཙམ་རྒྱུན་མཉམ་ཏུ་བཞག།

EXERCISE 59.

Ma-chhaḳ, unbroken :
ṭob, strength, force :
ngàr-tang, as before :
ts'hung, equal : *rolmöe*, music ;
talwa, leisure : *maḳ*, war ;
maḳ-htoḳ, battle, *shi*, death :
Duk Desiḍ, the Deb Raja or temporal ruler of Bhutan :
htuh, the heart ; *tse*, love :

1. Formerly you used to come every day, you do not come now.	Ngön-ne khyöḍ nyin ma chhaḳ yong-gin yöḍ ta-ta khyöḍ yong-gin mi duḳ.	སྔོན་ནས་ཁྱོད་ནེས་མ་ཆད་འོང་གིན་ཡོད་དང་ཁྱོད་འོང་གིན་མི་དུག།
2. I was happy in youth for I was strong, but now I have grown old and am not as heretofore.	Zhön-tü su, nga la dewa yöḍ, chhirtu nga ṭob-chen yin, kalte ta-chha nga geḍ-po chung song ngàr-tang mi ts'hung.	གཞོན་ཙམ་ཐུ་ང་ལ་བདེ་བ་ཡོད་ཕྱིར་ངའི་ཐོབ་ཆེན་ཡིན་ཀལ་ཏེ་ད་ཆ་ང་རྒན་པོ་ཆུང་སོང་སྔར་དང་མི་མཚུངས།།

EXERCISE 59.—*Continued.*

ngön-tshe, anciently, in former times:
lang-ts'ho, a youth, adolescent:
tse, play, sport: *ma-tok*, except:
chàmpa, love: *chik-kyang*, any, one even:
tsön-du, diligence, industry:
nyin-khung, noon: *shing*, garden, field.

3.	I have no leisure for music.	Rol-möe chhir nga talwa med.	རོལ་མཛེ་ཆྱིར་ང་དགལ་བ་མེད།
4.	In former times many people died in battle.	Ngarol-na mi mang-bu mak-htok la shi song duk.	སྔ་རོལ་ན་མི་མང་པོ་དམག་ཆོག་ལ་ཤི་སོང་ཡོད་འཇམ།
5.	I have no leisure now, but will send it presently.	Nga la ta-chha talwa med, te ta-ta tong-gyu yin.	ང་ལ་དེ་ཆ་དགལ་བ་མེད་དེ་དེ་ཐུ་གཏོང་རྒྱུ་ཡིན།
6.	Formerly they loved the Deb Raja, but now it is not so.	Ngön-tü su, khoi duk desid la htuh tse-wa yöd, ta-chha te-tàr med.	སྔོན་རྒས་གུ་ཁོ་ཡི་འབྲུག་རྒྱལ་རྒྱུ་ལ་ཕྱག་བརྩེ་བ་ཡོད་དང་ཆ་དེ་ལྟར་མེད།
7.	Formerly when I was young, I had no mind save to play.	Ngön-ts'he, nga lang-ts'hü tü su, tse tsewàr cha-wöe sem chik ma-tok zhen chi-yang med.	སྔོན་ཆེ་ང་ལང་ཚོའི་རྒས་གུ་རྩེ་རྩེ་བར་ཁ་བའི་སེམས་གཅིག་མ་གཏོགས་གཞན་ཅི་ཡང་མེད།
8.	Now I am married, I have no mind to play; I am accustomed to work.	Ta-ta nga nàng ma len ts'hàr, tse, ma tse-wöe sem med nga le la komba yin.	དེ་ཐུ་ང་ནང་མ་ལེན་ཆོང་རྩེ་མ་རྩེ་བའི་སེམས་མེད་ང་ལས་ལ་ཚོམས་པ་ཡིན།
9.	You were wont to be very lazy, you had no mind to work.	Ngön-ne khyöd-rang shintu le-lo-chen komba duk, khyöd le la sem mi duk.	སྔོན་ནས་ཁྱོད་རང་ཤིན་ཏུ་ལས་ལོ་ཆེན་ཚོམས་པ་འཇམ། ཁྱོད་ལས་ལ་སེམས་མི་འཇམ།
10.	I shall go to bed early to-night as to-morrow I have to be early a-field.	Nga ngamo-ne nyàl dau-gyu yin, sang nga shing la dau gö yöd.	ང་ཉ་མོ་ནས་ཉལ་འགོ་རྒྱུ་ཡིན་གང་ང་ཞིང་ལ་འགོ་དགོས་པོད།
11.	Did you not know that I loved you formerly?	Khyöd la ngön-ne ngai chàmpa yöd, te khyöd mi she-sàm.	ཁྱོད་ལ་སྔོན་ནས་ང་ཡི་དྷོས་པ་ཡོད་དེ་ཁྱོད་མི་ཤེས་སམ།

EXERCISE 59.—*Continued.*

12. If I do not get the whole, I do not want any.	Nga di ts'hàng-ma ma htob na chik-kyang mi gö.	ང་འདི་ཚང་མ་མ་ཐོབ་ན་གཅིག་ཀྱང་མི་དགོས།
13. Formerly you showed great diligence in your work, but now you do nothing. I have a mind to abuse you.	Ngön-ne khyöd le la tsön-du chhen-po yin kalte ta-ta khyöd chiyang ched-gin mi duk; khyöd-rang tàm lab-pö sem duk.	སྔོན་ནས་ཁྱོད་ལས་ལ་མཚོན་འགྲུལ་ཆེན་པོ་ཡིན། མཐའ་རེ་དག་ཁྱོད་ཅི་ཡང་ཇིན་མི་འདུག་ཁྱོད་རང་ཏམ་ལག་པའི་སེམ་འདུག།
14. He is now eating his dinner.	Kho ta-ta khorang ki seh sa-gin duk.	ཁོ་དག་ཁོར་ངའི་ཟས་ཟ་ཞིན་འདུག།
15. Have you not eaten your meal?	Khyöd kyi sama ta-ta htub ma sa-wa yin-na.	ཁྱོད་ཀྱི་ཟམ་དག་ཐུབ་མ་ཟ་བ་ཡིན་ན།
16. Did you eat before coming?	Khyöd ong-wöe ngön-ne sa-ma seh yöd-tàm.	ཁྱོད་འོང་ཝའི་སྔོན་ནས་ཟ་མ་ཟས་ཡོད་ཏམ།
17. Did you finish your meal before coming?	Khyöd ong-wöe ngön-ne sa-ma seh ts'hàr-ràm.	ཁྱོད་འོང་ཝའི་སྔོན་ནས་ཟ་མ་ཟས་ཚར་རམ།
18. I have not yet eaten, I shall do so presently along with my brother.	Nga seh sa-gyu ma chung alik shik la ngarang ki pün tang nyàm-pu sa-gyu yin.	ང་ཟས་ཟ་རྒྱུ་མ་ཐུང་། ཨ་ལིག་ཤིག་ལ་ང་རང་གི་སྤུན་དང་མཉམ་པོ་ཟ་རྒྱུ་ཡིན།
19. I am accustomed to eat at noon.	Nga nyin-kung la sa-gyu komba yin.	ང་ཉིན་གུང་ལ་ཟ་རྒྱུ་ཁོམ་པ་ཡིན།
20. I am going now, I have much to do.	Nga la cha-wa mang-po yöd nga ta-ta dau gö.	ང་ལ་ཆ་བ་མང་པོ་ཡོད་ང་དག་ལྟ་འགོ་དགོས།

EXERCISE 60.

1. I also will go along with you.	Khyöd tang nyàm-po nga yang dau-gyu yin.	ཁྱོད་དང་མཉམ་པོ་ང་ཡང་འགོ་རྒྱུ་ཡིན།
2. I will see afterwards.	Nga je-ne ta-gyu yin.	ང་རྗེས་ནས་ལྟ་རྒྱུ་ཡིན།

Je, after: *gau*, head, top: *re*, cloth: *tsang-po*, river: *med*, down: *gyuk-chhu*, a stream, running-water:

EXERCISE 60.—*Continued.*

chhung, an affix used in composition:
cha, fowl, bird: *red*, ready:
dub, prepare, make ready:
ta-tik-pa, ready: *yün*, time:
nyin-chhed, noon: *gong*, night:
kàr, dance: *tsi*, count, reckon.

3.	Shall I look behind the door?	Gau dih gyab-tu nga ta-gyu yin-nàm.	སྒོ་འདིའི་རྒྱབ་ཏུ་ང་ཏ་རྒྱུ་ཡིན་ནམ།
4.	Look behind you.	Khyöd-rang ki gyab-ne ta.	ཁྱོད་རང་གི་རྒྱབ་ནས་གྱིས།
5.	I saw to the top of the house.	Khang-pa dih gau la nga htong-pa yin.	ཁང་པ་འདིའི་མགོ་ལ་ང་མཐོང་པ་ཡིན།
6.	The pig has gone under the house.	Khang-pa dih oh-le phak chhung di song yöd.	ཁང་པ་འདིའི་འོག་ལས་ཕག་ཆུང་འདི་སོང་ཡོད།
7.	I am going into the house.	Nga khang-pa di nang dau-gyu yin.	ང་ཁང་པ་འདི་ནང་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན།
8.	The pig is beneath the house.	Phak-chhung di khang-pa dih oh-na yöd.	ཕག་ཆུང་འདི་ཁང་པ་འདིའི་འོག་ན་ཡོད།
9.	Put it under you.	Khyöd-rang ki oh tu zhak.	ཁྱོད་རང་གི་འོག་ཏུ་བཞག
10.	It is under the cloth.	Re kyi oh na yöd.	རས་ཀྱི་འོག་ན་ཡོད།
11.	I live down the river.	Nga tsang-po dih med la död-pa yin.	ང་གཙང་པོ་འདིའི་མད་ལ་སྡོད་པ་ཡིན།
12.	They were going up stream.	Kho gyuk-chhui teng la dau-gin duk.	ཁོ་རྒྱུག་ཆུའི་སྟེང་ལ་འགྲོ་ཞིན་འདུག
13.	There are many fowls in front of the house.	Khang-pa di-yi dün-chho la cha mang-po duk.	ཁང་པ་འདི་ཡི་མདུན་ཆོས་ལ་ཕྱ་མང་པོ་འདུག
14.	You will be well presently.	Khyöd ta-ta tak-gyu yin.	ཁྱོད་དག་གཏག་རྒྱུ་ཡིན།
15.	Are you about to go?	Khyöd dau red-pa yin-na.	ཁྱོད་འགྲོ་རེད་པ་ཡིན་ན།
16.	We shall go when we have made every thing ready.	Di ts'hang-ma dub ts'hàr-na nga-chak dau-gyu yin.	འདི་ཚང་མ་འགྲུབ་ཆར་ང་ཅག་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན།
17.	Are you ready to go?	Khyöd dau-wàr ta-tik-pa yöd-tàm.	ཁྱོད་འགྲོ་བར་ག་རྟིག་པ་ཡོད་དམ།

EXERCISE 60.—*Continued.*

18. I will not stay longer, I shall go.	Nga yün-ring mi gor nga dau-gyu yin.	ང་ཡུན་རིང་མི་འགོར་ང་འབྱོ་རྒྱུ་ཡིན།
19. I think it is about noon.	Ngai sàmpa te nyin-chhed tsàm yin.	ང་གི་སྙམ་པ་དེ་ཉིན་ཆྱེད་རྩམ་ཡིན།
20. These two men were to have danced last night, but they did not.	Mi nyi tang gong la kàr ched-pö tsi yöd kyang, khong ma ched.	མི་མཉིས་མདད་དགོངས་ལ་མཁར་ཕྱེད་པའི་རྩིས་ཡོད་ཀྱང་ཁོང་མ་ཕྱེད།
21. I am just going, stop a bit.	Nga ta-ta dau kàp yöd alik gak.	ང་དེ་རྟ་འབྱོ་སྐབས་ཡོད་མ་ལྷིག་འགག།

EXERCISE 61.

Htorang, the dawn, morning :
kong-kheb, thatch : *khang-lo*, wall :
gau, commence, begin :
malsa, floor : *htàb*, fire-place :
kàm, dry : *tàb*, shelf :
tuh-khang, bath-room :
pàr, centre :
dung-ma, beam : *enter*, plank :
tang-po, straight : *kyok-por*, crooked :
kong-sur, eaves : *ring-po*, long, far :
gol-chak, lock : *denri*, mat :
chok-tse, table :
ts'ho, plural affix :
chhe-ka, things, articles :
ka, pillar : *mang*, foundation :
dau-tang, stone : *yang*, or, either :
sa-leb, brick : *khang-mik*, room :

1. I am building a house.	Nga khyim shik zau kàp yöd.	ང་ཁྱིམ་ཞིག་བཟོ་སྐབས་ཡོད།
2. Have you not finished building that house yet ?	Khyim ta-ta htub zau ma ts'hàr-ràm.	ཁྱིམ་དེ་རྩ་བཏུབ་བཟོ་ཚར་རམ།
3. Will you be able to finish the building by this time to-morrow ?	Htorang ta-tü tsàm la khang-pa di zau ts'hàr htub yong-ngàm.	ཐོ་རངས་དེ་རྩམ་ཚོ་ལ་ཁང་པ་འདི་བཟོ་ཚར་བཏུབ་ཡོང་དམ།
4. The thatching has not yet been commenced.	Kong kheb zau-gyu di ta-ta htub gau ma ts'huh.	མོང་ཁེབས་བཟོ་རྒྱུ་འདི་དེ་ རྩ་བཏུབ་འགོ་མ་འཚུགས།
5. The walls and floor are well made, but the fire-place I do not like.	Khang-lo tang mal-sa te yang le-pàr zau duk kalte htàb te la nga gahwa ma-chung.	ཁང་ལོགས་དང་མལ་ས་དེ་ཡང་ལེགས་པར་བཟོས་འདུག་ཀའི་ཐབ་དེ་ལ་ང་དགའ་མ་ཆུང།
6. There are no shelves over the fire for the drying of fish.	Htàb dih teng la nya kàm-pö chhir-ta tàh mi duk.	ཐབ་འདིའི་སྟེང་ལ་ཉ་སྐོམ་པའི་ཕྱིར་རྟ་སྟག་མི་འདུག།

EXERCISE 61.—*Continued.*

htoḳ, roof: *htur*, slope, declivity: *hteḍ*, slope, side: *htiḳ*, drop: *zu-shing*, ridge-pole: *zang*, good: *ṭaḳ*, strong, hard: *htem-keh*, staircase, steps: *kheb*, cover: *chö*, make, prepare: *shing-leb*, shingles: *yang*, glass: *dzik*, fear, fright: *me*, fire. *tsàm-ts'heḍ*, enough.

7.	Has a bath-room been made?	Tuh-khang zau ts'hàr duḳ-kàm.	ཐུག་ཁང་བཟོས་ཆོར་འཇུངས།
8.	The centre beam is not straight.	Pàr khang ki dung-ma di tang-po mi duḳ.	པར་ཁང་གི་གཅུང་མ་འདི་ཐང་པོ་མི་འཇག
9.	The planks of the floor are warped.	Malse enter di kyoḳ-por song duḳ.	མལ་སའི་ཨན་ཏར་འདི་སྐྱོག་པོར་སོང་འཇག
10.	The eaves of the house do not project far enough to my thinking.	Ngai sàmba la kong-sur ring-por ma chung duḳ.	ང་ཡི་སེམ་པ་ལ་མོང་སུར་རིང་པོར་མ་ཆུང་འཇག
11.	Will you have locks put to all the doors?	Khyöḍ gau ts'hang-ma la gol-chaḳ kyab-gyu yin-na.	ཁྱོད་གཱུ་ཆོད་མ་ལ་གོལ་ཕྱག་སྐྱབས་སྒྱུ་ཡིན་ན།
12.	Mats and tables are necessary articles of furniture.	Denri tang choḳ-tse ts'ho gö-pŏ chhe-ka yin.	གདན་རིས་དང་ཕྱོག་རྩེ་ཚོ་དོས་པའི་ཆས་ཀ་ཡིན།
13.	Will you have stone or brick foundations for the pillars?	Khyŏḍ ka-öe mang dau-tang yang sa-leb kyi zau-gyu yin-nàm.	ཁྱོད་ཀ་འཕེ་མེད་རྡོ་དང་ཐད་ས་ལེབ་ཀྱི་བཟོ་སྒྱུ་ཡིན་ནམ།
14.	I wish the pillars to be built of brick.	Nga sa-leb kyi ka-wa zau dŏd-pa yin.	ང་ས་ལེབ་ཀྱི་ཀ་བ་བཟོ་འདོད་པ་ཡིན།
15.	How many rooms are there in the house?	Khang-pa di nàng khang-mik chi-tsàm yöd.	ཁང་པ་འདི་ནང་ཁང་མིག་ཇི་ཚམ་ཡོད།
16.	There is not enough slope to the roof: it will leak I think.	Htok gi htur-hteḍ tsàm-ts'heḍ mi duḳ; ngai sàmpa la chhu htiḳ hlung-gyu yin.	ཐོག་གི་གྲུར་ཕེད་ཚམ་རྫོད་མི་འཇག་ངའི་སེམ་པ་ལ་ཆུ་ཐིག་སྐྱུང་སྒྱུ་ཡིན།
17.	The ridge-pole is not strong enough.	Htoḳ gi zu-shing zang ṭaḳ mi duḳ.	ཐོག་གི་ཟུར་ཤིང་བཟང་རྟག་མི་འཇག

EXERCISE 61.—*Continued.*

18. Will you not have the staircase made larger?	Khyöḍ htem-keh di chhen-po mi zau-wa yin-nàm.	ཁྱོད་ཏེམ་སྐད་འདི་ཆེན་པོ་མི་ཟླེ་བ་ཡིན་ནམ།
19. I prefer shingles to grass for roofing.	Htoḳ-kheb chö gyu te nga yang le shing-leb gah-wa yin.	ཏོག་ཁེབས་ཆོས་རྒྱུ་དེ་དང་འཕྲད་ལས་ཤིང་ལེབ་དགའ་བ་ཡིན།
20. With a thatched roof, there is danger of fire.	Yang ki htoḳ-kheb la me-yi dziḳ-pa yöḍ.	རླངས་ཀི་ཏོག་ཁེབས་ལ་མེ་ཡི་འཇིག་པ་ཡོད།

EXERCISE 62.

Yàb, covered place, shelter:
nyàmgah, comfortable:
gyal-kàr, windows:
mün-naḳ, dark: *karpo*, light:
gau-htöḍ, lintel of door:
ṭa, sign, token, mark:
tön, cause, reason: *o*, low, under:
yang, luck, blessing:
chhu, cattle, beasts:
ta, from ཏའ་བ་ to tie up, attach:
yol, curtain: *diḳ*, adjust, arrange:
tsiḳ-pa, a wall of planks or pieces:
tum, broken: *khung*, hole:
ṭang, cold: *lung*, air;
kyap, blow: *zen*, wrapper:
meḍ-yoḳ, under-robe:
sàrpo, new, fresh:
chö, arrange, adjust:

1. A broad verandah will make the house comfortable.	Yàb chhen-po chung na khang-pa nyam-gah yöḍ.	དབྱར་ཆེན་པོ་ཆུང་ན་ཁང་པ་ཉམ་དགའ་པོད།
2. More windows are required in the centre room, it is too dark.	Tarung gyal-kàr mang-po gö-pa yin, khang-miḳ ü-na mün-naḳ chhen-po yöḍ.	དཀར་རྒྱལ་ཁ་ཐུག་མང་པོ་དགོས་པ་ཡིན་ཁང་མིག་དབུས་ན་སྨག་ནག་ཆེན་པོ་ཡོད།
3. There is not sufficient light in the room.	Khang-mik nàng ki ḳàr-po tsàm ts'heḍ meḍ.	ཁང་མིག་ནང་གི་དཀར་པོ་ཚོ་ཆོད་མེད།
4. The centre room wants more light.	Khang ü la kàr-po gö-pa yin.	ཁང་དབུས་ལ་དཀར་པོ་དགོས་པ་ཡིན།
5. When the day is fine you should open all the windows.	Nyima zang-po yöḍ na gyal-kàr di chhi gö.	ཉི་མ་བཟང་པོ་ཡོད་ན་རྒྱལ་དཀར་འདི་ཕྱི་དགོས།
6. The mark upon the lintel of the door is to bring good luck.	Gau htöḍ ṭa dih tön chha yang chung-öe chhir yin.	སྒོ་ཐོད་ཏའ་འདིའི་དོན་འབྱུང་ཆུང་གཡེ་ཕྱིར་ཡིན།

EXERCISE 62.—*Continued.*

tema-htak-tu, immediately, instantly:
ching, bind, tie: *ṭang*, the breast: *nak*, black: *htik*, spot, point: *ṭa*, hair: *ṭa-shed*, to comb hair: *pak-tön*, marriage: *ts'hàb*, deputy: *ṭa-ts'hàb*, false hair.

7. The cattle are always tethered in the basement story.	Chhu-nam ó-khang nàng-tu ṭa zhak-pa yin.	ཆུ་ནམ་ཨོ་ཁང་ནང་ཏུ་བཅེག་པ་ཡིན།
8. The curtains to these windows are not properly arranged.	Gyal-kàr te-dak ki yol la di dik-pa mi duk.	རྒྱལ་དཀར་དེ་དག་གི་ཡོལ་ལ་འདི་སྒྲིག་པ་མི་འདུག
9. There is a cold air coming through the cracks in the wall.	Tsik-pö ṭum khung nàng le ṭang lung yong-gin duk.	རྩིག་པའི་སྡུམ་ཁུང་ནང་ལས་གང་རླུང་འོང་གིན་འདུག
10. There is a draught, give me a wrapper.	Lung kyap-gin duk nga la zen shik nàng.	རླུང་སྐྱབ་གྱིན་འདུག་ང་ལ་གཟན་ཞིག་ནང་
11. Have you put on a fresh under-robe?	Khyöd kyi med-yok sàr-po di kyön yöd-tàm.	ཁྱོད་ཀྱི་མེད་ཡོག་གསར་པོ་འདི་སྐྱོན་ཡོད་དམ།
12. Your head-dress is not straight, re-arrange it.	Khyöd kyi gau re ṭang-po mi duk chö zhak.	ཁྱོད་ཀྱི་མགོ་རས་གང་པོ་མི་འདུག་བཅོས་བཞག
13. I will put on a fresh under-robe immediately.	Nga tema-htak-tu med-yok sàr-po chik kyön-gyu yin.	ང་དེ་མ་ཐག་རྩམ་གཡོག་གསར་པོ་གཅིག་སྐྱོན་རྒྱུ་ཡིན།
14. I will give you a girdle to wear.	Ngai khyöd la ching gü kerak shik chin-gyu yin.	ང་ཡི་ཁྱོད་ལ་གཅེད་རྒྱའི་སྐེ་རམས་ཞིག་ཕྱིན་རྒྱུ་ཡིན།
15. Your breast-cloth has a stain on it.	Khyöd-rang ṭang ki kö-lak di nak htik duk.	ཁྱོད་རང་སྟད་ཀི་སྐོལ་ལམ་འདི་ནག་ཏིག་འདུག
16. Why have you not combed your hair?	Chi-yi chhed-tu khyöd ṭa ma shed-pa.	ཅི་ཡི་ཆེད་རྩ་ཁྱོད་སྐ་མ་བཤད་པ།
17. The unmarried girls do not wear long hair.	Pak-tön ma ched-pö pumo-nàm ṭa ts'hàb mi chuk.	བག་སྐྱེས་མ་ཆེད་པའི་བུ་མོ་ནམ་སྐ་ཚམ་མི་བཅུག

Exercise 63.

Chhor, lost : *me-long*, mirror : *töd-kö*, robe : *yön-po*, awry : *ral-ṭih*, a sword : *kö-chhen*, silk : *muṅ-ts'hö*, purple : *ngul*, silver : *töḍ-li*, petticoat : *ser*, gold : *dub-bu*, bracelet : *hlàṁ*, shoe : *laṅ-dub*, armlet : *hteb-ji*, button : *na-dub*, earring : *kho-nge*, collar : *shiṅ*, ruin, destruction : *tàm*, mud : *phüḍ*, put off : *pharol-tu*, outside : *tàm-ja*, mud, clay : *ts'hö*, colour : *pung-pa*, shoulder : *màr-po*, red : *na-ts'ho*, all sorts : *ngön-po*, blue : *ser*, yellow : *htiṅ*, a line : *gyamuṅ*, purple : *sur*, edge, border : *laṅ-chhi*, handkerchief : *den-pa*, to have, possess.

1. I have lost my comb and so could not comb my hair. — Ngai ṭa sheḍ di chhor yöḍ, tei chhir nga ṭa sheḍ-gyu ma chung. — ང་ཡི་རྒྱ་བཟའ་འདི་མཆོང་ཡོད་དེ་ཡི་ཕྱིར་ང་རྒྱ་བཟའ་རྩྭ་མ་གྱུང་།
2. The looking-glass is broken. — Me-long di chhaṅ song duṅ. — མེ་ལོང་འདི་ཆགས་སོང་འོང་།
3. Your white jacket sets awry. — Khyöd-rang ki töḍ-kö kàr-po di yön-po tsuṅ yöḍ. — ཁྱོད་རང་ཀི་སྟོད་སྐོམ་དམར་པོ་འདི་ཡོན་པོ་བརྫིས་ཡོད།
4. His sword is put on wrongly. — Khoi ral-ṭih di yön-por zhaṅ duṅ. — ཁོ་ཡི་རལ་གྲི་འདི་ཡོན་པོར་གཞག་འོང་།
5. Where is my purple petticoat? this is a silk one. — Ngai muṅ-ts'hö kyi töḍ-li di kana yöḍ di kö-chhen shiṅ yin. — ང་ཡི་སྨུག་ཚོས་ཀྱི་སྟོད་ཕྲ་འདི་ཨ་ན་ཡོད་འདི་གོས་ཆེན་ཞིག་ཡིན།
6. This bracelet is too small, give me your silver armlet. — Dub-bu di shin-tu chhung-wa duṅ, khyöḍ-rang ki ngul laṅ-dub nga la chin. — གཟུབ་སྦུ་འདི་ཤིན་ཏུ་ཆུང་བ་འོང་ཁྱོད་རང་ཀི་དངུལ་ལག་གཟུབ་ང་ལ་སྦྱིན།
7. Shall you wear your gold earrings or your silver ones to-day? — Tering khyöd-rang ser kyi nadub ta-gyu yin-nàm yang ngul kyi nadub ta-gyu yin. — དེ་རིང་ཁྱོད་རང་གསེར་ཀྱི་ན་གཟུབ་བསྟན་རྒྱུ་ཡིན་ཏམ་ཡང་དངུལ་ཀྱི་ན་གཟུབ་བསྟན་རྒྱུ་ཡིན།
8. The button has come off at the neck of my coat. — Ngai kho-nge hteb-ji di shiṅ song duṅ. — ང་ཡི་མོ་སྐེའི་ཏེབ་རྩེས་འདི་ཞིག་སོང་འོང་
9. Your shoes are muddy; take them off. — Khyöḍ kyi hlàṁ la tàm mang-po duṅ phüḍ zhaṅ. — ཁྱོད་ཀྱི་ཤུ་ལ་འཁམ་མང་པོ་འོང་ཐུབ་བཞག།
10. Leave your shoes outside the door. — Gau-i pharol-tu khyöḍ kyi hlàṁ phüḍ zhaṅ. — སྒོ་ཡི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཁྱོད་ཀྱི་ཤུ་ཐུབ་བཞག།
11. The road is muddy. — Làm htàm-cheḍ tàm-ja kyi kang song duṅ. — ལམ་ཐམས་ཅད་འཁམ་རྐང་ཀྱི་གཅད་སོང་འོང་།

EXERCISE 63.—*Continued.*

12.	Give me a flower to put in my hair.	Ngai ṭa la tsuḳ gü-i metöḳ shiḳ nàng.	ང་ཡི་སྒ་ལ་བཙུམ་སྒུའི་མེ་ཏོག་ཞིག་ནང་།
13.	It is so dark, I cannot tell whether he has on a white robe or a black one.	Mün-naḳ te-tàr la kho-rang ki kö-laḳ kàr-po kyön yöḍ-tam, yang naḳ-po kyön-pa yin nga làb mi htub.	མུན་ནགས་དེ་ཙམ་ལ་ཁོ་རང་ཀི་སྐོལ་ལག་དཀར་པོ་ཆོན་ཡོད་དམ་ཡང་ནག་པོ་ཆོན་པ་ཡིན་ང་ལབ་མི་ཐུབ་།
14.	What colour was his scarf?	Khoi pung-pöe kö di ts'hö chi yin-nàm.	ཁོ་ཡི་དཔུང་པེའི་སྐོལ་འདི་ཚོ་ཅི་ཡིན་ནམ་།
15.	Was it red or variegated?	Màrpo yin-nàm yang ts'hö na-ts'hö yin.	དམར་པོ་ཡིན་ནམ་ཡང་ཚོལ་ལྟ་ཚོགས་ཡིན་།
16.	It is of blue and white silk.	Di kö-chhen kàrpo tang ngön-pöe yin.	འདི་སྐོལ་ཆེན་དཀར་པོ་དང་སྔོན་པོའི་ཡིན་།
17.	It is black with yellow stripes.	Di naḳ-pöe nàng-tu, ser htiḳ tàng den-pa yin.	འདི་ནག་པོའི་ནང་ཐ་མལ་ཤིག་དང་ལྡན་པ་ཡིན་།
18.	Dolma has a handkerchief, purple with white spots.	Gyamuḳ nàng-tu kàrme chen kyi laḳ-chhi shiḳ Dolmè tsàr yöḍ.	རྒྱ་སྨུག་ནང་ཅ་དཀར་མེ་ཆེན་གྱི་ལག་ཕྱི་ཞིག་སྒྲོལ་ཀའི་རྩར་ཡོད་།
19.	He wore a red girdle with a silver border.	Kyaraḳ màrpo shiḳ ki sur la ngul tang denpa shiḳ khoi ching duḳ.	སྐྱ་རགས་དམར་པོ་ཞིག་ཀི་སྐར་ལ་དངུལ་དང་ལྡན་པ་ཞིག་ཁོ་ཡི་ཅིང་དུག་།

EXERCISE 64.

Doḳ-chen, coloured: *tsi*, to count, admit, accept: *màr-kya*, pink: *la-la*, some: *kah-le*, difficult, hard: *kha*, mouth:

1.	I do not like the fashion of wearing a coloured girdle.	Doḳ-chen kyaraḳ ching luh di nga gah-wa ma chung.	མདོག་ཅན་སྐྱ་རགས་ཅིང་ལུགས་འདི་ང་དགའ་བ་མ་ཆུང་།
2.	Blue and dark-red are my favourite colours.	Ngön-po tang muḳ-po te nyi ngai sem tsi-wè ts'hö yin.	སྔོན་པོ་དང་སྨུག་པོ་དེ་གཉིས་ང་ཡི་སེམས་རྩི་བའི་ཚོས་ཡིན་།

EXERCISE 64.—*Continued.*

ngo-ts'ha-wa, shameful, ridiculous: *jàm*, soft, gentle: *shedang*, anger: *nyen*, soft, low: *rik*, touch, feel: *kyih*, do, make: *sok-shing*, a stick: *phàr-ts'hur*, to and fro: *gul*, move: *ked*, voice: *lu*, a song: *lu-kyab*, sing: *dzok-htah*, end, conclusion: *hlak*, remain: *hlak-lü*, remainder: *hting-dok*, beads: *tankha*, number: *nyin*, day: *re-re*, each: *nyung*, diminish: *kha-chik*, someone: *kö*, theft: *tang-po*, the first: *tul*, softly, gently: *chöd*, use, perform: *rik*, understand, know: *ts'he*, life: *chhö*, religion: *gom*, thought: *sed*, spend: *chàm*, quiet.

3. One could hardly wear pink shoes I think.	Ngai sàmpa la màr-kya hlàm te tshö kah le ched ne kyön-gin yöd.	ང་ཡི་གསོལ་པ་ལ་དམར་སྐྱ་ཧླམ་ཏེ་ཚོ་ཀཿལེ་ཆེད་ནས་སྐྱོན་གིན་ཡོད།
4. I do not know whether the Suba's wife has a pair of red boots.	Suba kyi nàng-mè tsàr hlàm màr-po yöd-tàm nga mi sho.	སུ་བ་ཀྱི་སྣང་མཻ་ཙཱར་ཧླམ་དམར་པོ་ཡོད་དམ་ང་མི་ཤེས།
5. Some people dress themselves in a most ridiculous way.	Mi la-la khorang shintu ngo-ts'ha-wa ched ne kyön-kin yöd.	མི་ལ་ལ་ཁོ་རང་ཤིན་ཏུ་ངོ་ཚ་བ་ཆེད་ནས་སྐྱོན་གིན་ཡོད།
6. Speak gently to her or she will think you are angry.	Mo la kha jàm-po ma lab na khyöd she-dang chen yin moi sàm-gyu yin.	མོ་ལ་ཁ་འཇམ་པོ་མ་ལབ་ན་ཁྱོད་ཤེ་དང་ཆེན་ཡིན་མོ་ཡི་བསམ་རྒྱུ་ཡིན།
7. Speak low.	Tàm nyen-po làb.	གཏམ་སྙེན་པོ་ལབ།
8. Touch the iron gently with your hand.	Jàm-po ched-ne khyöd-rang ki lak-pe chah di la rik-pàr kyih.	འཇམ་པོ་ཆེད་ནས་ཁྱོད་རང་ཀི་ལག་པེ་ཆཱ་དི་ལ་རིག་པཱར་ཀྱིས།
9. Move the stick gently to and fro.	Sok-shing di phàr ts'hur jàm-po ched-ne gur.	སྐོག་ཤིང་འདི་ཕར་ཚུར་འཇམ་པོ་ཆེད་ནས་འགུར།
10. He was singing gently to himself.	Kho ked nyen-po ched-ne lu kyab-gin duk.	ཁོ་སྐད་སྙན་པོ་ཆེད་ནས་གླུ་སྒྲས་ཀྱིན་འདུག
11. He had only one rupee left at the end of the month.	Khoi tsàr dawa dzok htah la tiruk chik hlak lü duk.	ཁོ་ཡི་ཙཱར་ཟླ་བ་རྫོགས་མཐའ་ལ་རི་རུག་གཅིག་ཕྱག་ལྷུག་འདུག།
12. I told you to come in a month's time, there are still three days remaining.	Dawa chik ki nàng khyöd yong gö ser ngai làb yöd tarung shak sum hlak yöd.	ཟླ་བ་གཅིག་གི་ནང་ཁྱོད་ཡོང་དགོས་ཟེར་ང་ཡི་འབའ་ཡོད་ད་རུང་ཤག་གསུམ་ཕྱག་ཡོད།

EXERCISE 64.—*Continued.*

13.	The beads become five less in number every day. Some one must steal them.	Hting-dok tei tang-kha nyin re-re la nga nga nyung song duk mi kha-chik ki kü duk sàm.	སྒེད་རེ་ག་དེ་ཡི་གང་ཁ་ཉིན་རེ་རེ་ལ་ལྔ་ལྔ་ཉུང་སོང་དུ་ མི་ཞིག་ཀྱི་ཀུ་དུག་གསོ།
14.	Last month you came on the first day of the month, but this month you arrived five days later.	Dawa ngön song ki nyin tang-po khyöd leb yöd, kal-te da di nàng ki shak ngai je-ne leb-pa yin.	ཟླ་བ་སྔོན་སོང་གི་ཉིན་དང་པོ་ཁྱོད་སྐྱེས་ཡོད་ཀྱང་ ཁོ་ཟླ་འདི་རང་གི་ཤག་ངའི་རྗེས་ནས་སྐྱེས་པ་ཡིན།
15.	How much money did you leave behind?	Khyöd tiruk chi-tsàm zhak-ne yong-wa.	ཁྱོད་ཀྱི་ཅན་རི་ཚོ་བཞག་ནས་ཡོང་བ།
16.	Give me the remainder.	Hlak-lü di nga la chin.	ལྷག་ལུས་འདི་ང་ལ་སྦྱིན།
17.	Use the horse gently and he will go well.	Ta di la tul ched-ne chöd na ta yak-po dau htub yong.	རྟ་འདི་ལ་རྩལ་ཆེད་ནས་བྱོད་ན་རྟ་ཡག་པོ་ འགྲོ་ཐུབ་ཡོང་།
18.	Take care, that horse is vicious.	Rik-pa ched ta di ngen-pa yin.	རིག་པ་ཆེད་རྟ་འདི་དན་པ་ཡིན།
19.	I shall spend the rest of my life in religious meditation.	Ngai ts'he hlak di chhö gom la sed-gyu yin.	ང་ཡི་ཚེ་ལྷག་འདི་ཆོས་སྒོམ་ལ་ཟད་སྟོ་ཡིན།
20.	He remained seated silently meditating.	Kho chàm gom kyab-ne zhu död-pa yin.	ཁོ་ཆམ་སྒོམ་སྐྱབས་ནས་གཞུག་སྡོད་པ་ཡོད།

EXERCISE 65.

Nyin-re, each day, daily: *nyin-re-zhin*, day by day: *ting*, depth: *pak*, measure: *pa-shing*, bamboo: *gyur*, govern:

1.	His strength grows less daily,	Nyin-re-zhin khoi tob chhung-wa yin.	ཉིན་རེ་གཞིན་ཁོ་ཡི་སྟོབ་ཆུང་བ་ཡིན།
2.	The water is a whole bamboo deep.	Chhu dih ting pak pa-shing chik ki kang yöd.	ཆུ་འདིའི་མཉེད་དཔག་སྟ་ཤིང་ཅིག་གི་ མངང་ཡོད།

EXERCISE 65.—*Continued.*

kang, full, whole: *tùd-pa*, to bathe: *nyen*, danger, risk: *kya-wa*, an oar: *kyal-wa*, swimming: *htak-pa*, a rope: *tang*, let go: *dzin*, grasp, take hold: *ching*, sink: *chhong*, jump: *tàmpa*, strictly, closely: *nyika*, both: *lak-ngàr*, arms: *dok*, tie (as a cord): *kye*, neck: *u*, breath: *chhed*, cut off: *ak-ts'hom*, beard: *htàk*, blood: *chak-ma*, fist, stroke, blow, fisticuff: *gal*, jaw: *te men*, if not that: *ye-wa*, dislocate: *htön*, eject, put out: *galte*, across: *tsh'a*, cane: *chong*, hang, suspend: *ta-tik*, (vulg. Sikkim) prepare, སྒྲིག། to adjust, compose.

3. The river is very deep in this part.	Tsang-po dih chhed-ka di nangtu ting chhen-po yöd.	གཙང་པོ་འདི་ཆུ་དེའི་ནང་དུ་གཏིང་ཆེན་པོ་ཡོད།།
4. It is dangerous to bathe at this place, the water is too deep.	Sa dir tüd-pa di nyen chen yin chhu shintu ting yöd.	ས་འདིར་འཁྲུད་པ་འདི་ཉེན་ཆེན་ཡིན་ཆུ་ཤིན་ཏུ་གཏིང་ཡོད།།
5. Do you know how to manage a boat?	Tuh chitàr gyur-pa yin khyöd she sàm.	སུ་ཅི་སྐར་བསྒྱུར་པ་ཡིན་ཁྱོད་ཤེས་སོ།
6. Do you know how to row a boat?	Khyöd tuh la kya-wa kyab she-sàm.	ཁྱོད་སུ་ལ་སྐྱ་བ་སྐྱབས་ཤེས་སོ།
7. Don't you know how to sit in a boat?	Khyöd tuh nàng-tu död she-sàm.	ཁྱོད་སུ་ནང་ཏུ་སྡོད་ཤེས་སོ།
8. Can you swim?	Khyöd kyal-wa ched htub-pàm.	ཁྱོད་རྒྱལ་བ་ཅིས་ཐུབ་བམ་
9. Let go the rope and take the oars.	Htak-pa tang, tuh kya-ne dzin.	ཐག་པ་གཏང་སུ་སྐྱ་ནས་འཛིན།
10. The boat is sinking, all make ready to jump.	Tuh di ching-gin duk htàm-ched chhong-wàr ta-tik ched.	སུ་འདི་འཕྱིང་ཐིག་འཇམ་ཐམས་རྩད་མཆོང་བར་ག་སྒྲིག་བྱེད།
11. If you do not know how to swim, catch hold of me.	Khyöd kyal kyab-gyu chi-tàr yin ma she-na, nga la dzin.	ཁྱོད་རྒྱལ་སྐྱབས་སུ་ཅི་སྐར་ཡིན་མ་ཤེས་ན་ངལ་ལ་འཛིན།
12. Do not hold so tight, you hinder my swimming.	Nga la te-tàr tàm-pa ched-ne ma dzin ngai kyal khyöd kyi gak-pa yin.	ང་ལ་དེ་སྐར་ཏོ་པ་བྱེད་ནས་མ་འཛིན་ངའི་རྒྱལ་ཁྱོད་ཀྱི་འགག་པ་ཡིན།
13. We shall both be drowned.	Nga-chak nyi-ka chhu la jing-ne shi-gyu yin.	ང་ཅག་གཉིས་ཀ་ཆུ་ལ་འཇིང་ནས་ཤི་རྒྱུ་ཡིན།
14. Tie the rope in a knot under his arms.	Khoi lak-ngàr oh-du htak-pe dok-ne ching.	ཁོའི་ལག་ངར་འོག་ཏུ་ཐག་པས་སྡོམ་ནས་ཕྱིང།

EXERCISE 65.—*Continued.*

15. Take care, the knot is pressing on his throat and stops his breath.	Rik-pa ched, kye la dok tàm na khoi u chhed-gyu yin.	རིག་པ་བྱེད་སྐྱེ་ལ་རྒྱོག་དོ་ན་ཁོ་ཡི་དབུགས་ཆད་རྒྱུ་ཡིན།
16. There is blood upon his beard.	Khoi ak-ts'hom teng la htàk yöd.	ཁོ་ཡི་ཨག་ཚོམ་སྟེང་ལ་ཐག་ཡོད།
17. He has received a heavy blow, his jaw is broken or dislocated.	Kho la chakma chhen-po shik htob duk, khoi gàl chhak song duk, temen yewa htön-pa yin.	ཁོ་ལ་ལྕགས་མ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཐོབ་འདུག་ཁོ་ཡི་མགལ་ཆ་ལོངས་འདུག་དེ་མན་དེ་ཡ་ཐོན་པ་ཡིན།
18. Is there a bridge across the river?	Tsang-po di galte sàm-pa shik duk-gàm.	གཙང་པོ་འདི་འགའ་ཏེ་རྐྱ་པ་ཞིག་འདུག་ཀྱི།
19. Is it a cane bridge or a chain suspension bridge?	Di ts'ha sàm yin-nàm, yang cha kyi chong-wè sàm-pa yin.	འདི་རྩྭ་སྐྱ་ཡིན་རྨ་ཡང་ཅ་ལྕགས་ཀྱིས་དམྱོད་པའི་རྐྱ་པ་ཡིན།
20. Do you think the bridge is safe?	Sàm-pa di la nye-pa med-pa khyöd sàm chung-ngàm.	རྐྱ་པ་འདི་ལ་ཉས་པ་མེད་པ་ཁྱོད་སྙམ་ཆུང་ངམ།

EXERCISE 66.

Nyi-nub, sun-set,: *bàr*, burn, inflame: *töd*, warmth: *kau*, knowledge, perception: *akhu*, uncle: *khasang*, since: *hted*, meet: *ngo*, weep: *phok*, strike: *ts'hed-ned*, fever: *dung*, feign: *tön*, show: *lau-ts'hàm*, a cold, catarrh: *yang*, fortune, good-luck: *yang-med*, without luck, unfortunate:

1. About sunset my body became hot.	Nyi ma nub kap su ngai zu bàr-wè töd chung yöd.	ཉི་མ་རྒྱབ་སྐབས་སུ་ང་ཡི་ཁཏམས་འབར་བའི་རྩོད་ཆུང་ཡོད།
2. I have come to see you, hearing that you were sick.	Khyöd na duk kau chhir nga khyöd la ta-wàr yong-wa yin.	ཁྱོད་ན་འདུག་མོ་ཕྱིར་ང་ཁྱོད་ལ་སྟ་གཡང་ཡོད་པ་ཡིན།
3. Is your sister well?	Khyöd kyi singmo tak duk-gàm.	ཁྱོད་ཀྱི་སྲིང་མོ་རྣམ་འདུག་ཀྱི།
4. She was very well when she was staying with her uncle.	Morang ki a-khü khàng-tu död tü mo zu zang duk.	མོ་ཤང་ནི་ཨ་ཁུ་ཁེད་རང་སྡོད་དམ་མོ་ཁཏམས་གཅད་འདུག

EXERCISE 66.—*Continued.*

ṭak-pa, to cure, make whole, strengthen: *men*, medicine, physic: *ngen-pa*, evil, misfortune: *htàb*, mode, method: *rung*, fit, meet: *tolwa*, to be untied, to be emancipated: *phen-pa*, use, employment: *ts'herma*, thorn: *tse*, point, end, top: *dön*, eject, expel: *suḳ*, pain, ache, from ཟུག་ and ཟུགས་ to hurt, pierce: *len*, take: *ma*, a wound, a hurt: *kyal-pa*, bag: *dah*, arrow: *göḍ*, laugh: *neḍ*, sickness: *min*, ripe, mature, perfect: *shing-de*, fruit: *töḍ-pa*, belly.

5. How have you been since last I saw you?	Khasang nga khyöḍ tang htoḍ-pa ne khyöḍ chitàr yöḍ-pa yin.	ཁ་སང་ང་ཁྱོད་དང་ཐོག་པ་ནས་ཁྱོད་ཅི་རྟར་ཡོད་པ་ཡིན།
6. I have been extremely well.	Nga shintu zang-po yöḍ.	ང་ཤིན་ཏུ་བཟང་པོ་ཡོད།
7. Were you crying just now?	Khyöḍ ta-ta ngü döḍ-pa yin-na.	ཁྱོད་ད་རྟ་སྐད་རྒྱག་པ་ཡིན་ན།
8. Yes, I cried from pain.	Yin, nga duḳ phoḳ-te ngo-wa yin.	ཡིན་ང་གདུག་ཐོབ་ཏེ་སྐྱ་བ་ཡིན།
9. You are not feverish, you are shamming.	Khyöḍ la ts'heḍ-neḍ ma chung kyang khyöḍ-rang dung cheḍ ne tön-gin duḳ.	ཁྱོད་ལ་ཚེད་ནད་མ་ཆུང་ཀྱང་ཁྱོད་རང་དུང་ཆེད་ནས་སྟོན་ཇིན་འདུག།
10. I have caught a cold.	Nga lau-chhàm kyi ḍzin-pa yin.	ང་ལྷོ་ཆོམ་ཀྱི་འཛིན་པ་ཡིན།
11. You are very unfortunate, no medicine will cure you.	Khyöḍ-rang shintu yang-meḍ yin, khyöḍ ṭaḳ-pö men chi-yang mi duḳ.	ཁྱོད་རང་ཤིན་ཏུ་གཡང་མེད་ཡིན་ཁྱོད་རྟག་པའ་སྨན་ཅི་ཡང་མི་འཐུག།
12. There is a cure for this evil.	Ngen-pa di tolwö htàb shiḳ yong.	ངན་པ་འདི་སྒོལ་བའི་ཐབས་ཤིག་ཡོང།
13. It is proper to be cautious in the use of medicines.	Men kyi phen-pa la riḳ-pa chawa rung-ngo.	སྨན་ཀྱི་ཕན་པ་ལ་རིག་པ་ཆ་བ་རུང་ངོ།
14. I have run a thorn into my hand: pull it out for me.	Ngai laḳ-pa la ts'her-ma shiḳ suḳ song yöḍ: ngai chhir-te chhi-la dön-no.	ང་ཡི་ལག་པ་ལ་རྩེར་མ་ཤིག་སུག་སོང་ཡོད་ང་ཡི་རྒྱུར་འདེ་ཀྱི་ལ་འདོན་ན།
15. It is very painful to press out the end of a thorn.	Ts'her-mö tse dön-tü su suḳ chhen yöḍ.	རྩེར་མའི་རྩེ་འདོན་རྟེན་སུ་སུག་ཆེན་ཡོད།

EXERCISE 66.—*Continued.*

16.	He abstracted a rupee from the bag.	Kyal-pa di ne khoi gyatàm chik len-yin.	རྐྱལ་པ་འདི་ནས་ཁོ་ཡི་རྒྱ་གཏམ་ཅིག་ལེན་པ་ཡིན།
17.	He extracted the arrow from the wound.	Khoi ma le dah di dön sin-ba.	ཁོ་ཡི་མ་ལས་མདའ་འདི་འདོན་ཟིན་པ།
18.	It is no laughing matter. Do not laugh.	Di göḍ-pö tàm ma yin, ma göḍ shik.	འདི་དགོད་པའི་གཏམ་མ་ཡིན་མ་དགོད་ཤིག
19.	I got ill from over-work.	Le mang-po cha-wö chhir nga neḍ chung song yöḍ.	ལས་མང་པོ་ཆ་བའི་ཕྱིར་ང་ནད་ཆུང་སོང་ཡོད།
20.	I have a bad pain in my stomach, from eating unripe fruit.	Ma min-pö shing-ḍe sa-wö chhir ngai töḍ-pö nàng la neḍ ngen shik chung yöḍ.	མ་སྨིན་པའི་ཤིང་ཌེ་ས་བའི་ཕྱིར་ངའི་སྟོད་པའི་ནང་ལ་ནད་ངན་ཤིག་ཆུང་ཡོད།

EXERCISE 67.

1.	He is quite deaf and does not hear.	Kho yong-su ön-pa yin, ta-rung mi htö.	ཁོ་ཡོངས་སུ་ཨོན་པ་ཡིན་དང་རྟོག་མི་ཐོས།
2.	How can a blind man tell the way?	Mik shàr kyi làm chitàr tön htub gyu-pa.	མིག་ཤར་ཀྱི་ལམ་ཅི་ལྟར་སྟོན་ཐུབ་གྱུ་པ།
3.	They have both got boils on the legs.	Khorang nye ke kang-pa la sen-tö kye duḳ.	ཁོ་རང་ཉིས་ཀའི་རྐང་པ་ལ་སེན་སྟོ་སྐྱེ་འདུག
4.	My feet are blistered by walking, and my heel is bruised.	Ngai kang-pa la chhu-phü htön-pa yin; tarung ting-pa la pàm song-wa yin.	ང་ཡི་རྐང་པ་ལ་ཆུ་ཕུག་ཐོན་པ་ཡིན་དང་རྟིང་པ་ལ་གམ་སོང་བ་ཡིན།
5.	They say that cholera has broken out in the village.	Ṭong la pho neḍ htön-pa yin ser khong ki làb-kin duḳ.	སྡོང་ལ་ཕོ་ནད་འཐོན་པ་ཡིན་ཟེར་ཁོང་གི་ལབ་རྒྱུན་འདུག
6.	Is this village in quarantine?	Ṭong di-yi dul làm cheḍ duḳ.	སྡོང་འདི་ཡི་འགྲུལ་ལོ་བཅད་འདུག

Yong-su, quite, altogether : *ön-pa*, deaf : *htö*, hear : *mik-shàr*, blind : *nye-keh*, both : *sen-tö*, a boil : *kye*, come forth : *chhu-phü*, blister : *ting-pa*, heel : *htön*, to come out : *pàm*, bruise : *ṭong*, village : *pho-neḍ*, cholera : *dul*, go, walk, march : *cheḍ*, close, shut : *na-ning*, last year : *ts'heḍ-neḍ*, fever : *htu-neḍ*, dysentery : *söḍ*, endure, suffer : *yar*, itch : *ts'hik*, to burn : *kyu-pa*, to vomit : *shal*, purge : *pho-wa*, the stomach :

EXERCISE 67.—*Continued.*

po-kong, ring-worm : *hten-bu*, some, a small quantity : *se-duk*, venereal : *ye*, the right : *em-chhi*, doctor : *yön*, the left : *dok-pa*, kick : *mär*, red, angry : *zer*, pain : *de-u*, ball, bullet : *shul*, way, track : *ma-shul*, scar.

7.	Last year I had a bad illness.	Na-ning nga la ned ngen shik yöd.	ན་ནིང་ང་ལ་ནད་དངན་ཤིག་ཡོད།
8.	My mother's dysentery was brought on by fever.	Ngai ama ts'hed ned kyi htu ned la kyur-wa yin.	ང་ཡི་ཨ་མ་རྩེད་ནད་ཀྱི་ཐུ་ནད་ལ་བསྐྱུར་པ་ཡིན།
9.	Does the sore itch?	Ma di la yar-kin yöd-tàm.	མ་འདི་ལ་མཚར་རྒྱིན་ཡོད་དམ།
10.	It does not itch, but it burns so that I can hardly bear it.	Ma yar-kin med kalte ts'hik te zöd ma htub-pa yin duk.	མ་མཚར་རྒྱིན་མེད་མཁལ་ཏེ་རྩྭ་སྟེ་བཟོད་མ་ཐུབ་པ་ཡིན་འདུག།
11.	He has vomited twice and has been purged also.	Kho len nyi kyu-pa yin, tarung pho-wa kyang shàl duk.	ཁོ་ལན་གཉིས་སྐྱུགས་པ་ཡིན་དེ་ཅང་ཐོ་བ་ཀྱང་ཤལ་འདུག།
12.	How did you get ring-worm in your head?	Khyöd kyi gau la po-kong chitàr sin-pa 'yin.	ཁྱོད་ཀྱི གཇོ་ལ་པོ་ཁོངས་སྤྱོད་ཅི་ལྟར་བྱེས་པ་ཡིན།
13.	I have some medicine that will cure the ring-worm.	Po-kong tak htub-pö men hten-bu nga la yöd.	པོ་ཁོངས་སྤྱོད་རྟག་ཐུབ་པའི་སྨན་ཐུན་ཆུང་ལ་ཡོད།
14.	He is suffering from the venereal disease.	Kho se-duk ki ned kyi suk-kyab duk.	ཁོ་སེ་རྨ་ཀི་ནད་ཀྱི་རྨ་སྐྱབས་འདུག།
15.	What treatment is followed by doctors in treating the venereal disease?	Em-chhi-nàm se-duk ki nàng la men chi tong-gin yöd.	ཨེམ་ཆི་ནམ་སེ་རྨ་ཀི་ནང་ལ་སྨན་ཅི་གཏོང་ཅིན་ཡོད།
16.	He has an ulcer on the left leg.	Khoi kang yön la ma ned shik yöd.	ཁོ་ཡི་རྐང་གཡོན་ལ་མ་ནད་ཤིག་ཡོད།
17.	The ulcer came owing to a kick from a horse.	Ma ned te, ta shik ki dok-pa phok ne, chung duk.	མ་ནད་དེ་རྟ་ཤིག་གི་རྡེག་པ་འཕོག་ནས་ཆུང་འདུག།

EXERCISE 67.—*Continued.*

18.	I fear this wound will mortify, it looks very angry.	Ma ned di ma le-pa chung yong sàm-ne nga jig-so dang kyang màr-wàr song duk.	མ་ནད་འདི་མ་ལེགས་པ་ཆུང་ཡོང་བསམ་ཉེ་ངས་འཇིགས་སོ་མདངས་གྱང་དམར་པར་སོང་འདུག།
19.	She is racked with rheumatism.	Mo zer ned le zer-kin duk.	མོ་ཟཉར་ནད་ལས་ཟཉར་ཁྱིན་འདུག།
20.	He has the scar of a bullet on his right wrist.	Khoi lak-ngàr ye la me-dei de-u phok-pö ma-shul chik yöd.	ཁོ་ཡི་ལག་ངར་ཡེ་ལ་མེ་འདེའི་དེའུ་འཕོག་པའི་མ་ཤུལ་གཅིག་ཡོད།།

EXERCISE 68.

Nu-wo, younger brother: *dang*, yesterday: *sang*, to-morrow: *she-tak*, correctly: *nge-par*, certainly: *zhintu*, according to; *tön*, warm: *lung-chhàr*, rain and wind, a storm: *du*, crops: *nats'ha*, disease, illness: *tak-pàr*, always: *bab*, fall, descend: *tin*, cloud.

1.	My friend is very unfortunate;. his father and mother have both died.	Ngai tok-pu di shintu yang med-pàr khorang ki pha ma nyi-ka shi song duk.	ང་ཡི་གྲོགས་པོ་འདི་ཤིན་ཏུ་མཐའ་མེད་པར་ཁོ་ཡང་ཁོ་བོ་མ་གཉིས་ཀ་ཤིའོ་སོང་འདུག།
2.	I am glad to see you looking so well.	Khyöd-rang di tsàm yak-po htong te nga gah-wa chung.	ཁྱོད་རང་འདི་ཚམ་ཡག་པོ་མཐོང་སྟེ་ང་དགའ་བ་ཆུང།
3.	I saw your younger brother yesterday, he said he would come to-morrow.	Dàng khyöd kyi nu-wo ngai htong yöd, kho sang yong-gyu yin ser yöd.	མདངས་ཁྱོད་ཀྱི་ཀྱེ་བོ་ང་ཡི་མཐོང་ཡོད་ཁོ་སང་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན་ཟེར་ཡོད།།
4.	He cannot come to-day.	Kho tering yong mi htub.	ཁོ་དེ་རིང་ཡོང་མི་ཐུབ།
5.	You are not speaking the truth, my brother is not here: he went away yesterday to his own country.	Khyöd tàm den-ba kyab-kin mi duk. Ngai pün dir med kho dang khorang ki yul tu song yöd.	ཁྱོད་ཅཱཾ་བདེན་པ་སྐྱབས་ཀྱིན་མི་འདུག་ང་ཡི་སྤུན་འདིར་མེད་ཁོ་མདངས་ཁོ་བོ་ནི་ཕྱག་རྒོད་ཡོད།།

EXERCISE 68.—*Continued.*

6.	I speak correctly, I certainly saw him yesterday.	She tak-pa ched ne lab, nga nge-pàr-tu dang kho htong-pa yin.	ཤེ་ཏག་པ་ཆེད་ནེ་ལབ་, ང་ངེ་པར་ཏུ་དང་ཁོ་ཐོང་པ་ཡིན།
7.	Why have you not bathed the wound with warm water as I told you?	Ngai serwa zhintu khyöd chi ched-ne ma di la chhu tön kyi ma tüh-pa.	ང་ཡི་སེར་པ་གཞན་དུ་ཁྱོད་ཅི་ཆེད་ནས་ མ་འདི་ལ་ཆུ་སྟོན་ཀྱི་མ་འཐུབ་པ།
8.	What sort of a day is it?	Nyin di chiyi na yin-nàm.	ཉིན་འདི་ཅི་ཡི་ནུ་ཡིན་ནམ།
9.	To-day is a finer day than yesterday.	Tering dang le le-pa duk.	དེ་རིང་མདང་ལས་ལེགས་པ་འཐག།
10.	This sort of weather is good for the crops.	Lung chhàr te-tàr chung-na du kye-wö chhirtu le-pa yong.	ལུང་ཆར་དེ་གུར་ཐུང་ན་འཐུ སྐྱེ་བའི་ཕྱིར་ དུ་ལེགས་པ་ཡོང་།
11.	The rainy season is unhealthy.	Chhàr-pö tü su zu mi de.	ཆར་པའི་དུས་སུ་གཟུགས་མི་བདེ།
12.	There is usually much sickness in the rains.	Chhàr tü su na-ts'ha mang-po tak-pàr chung yong.	ཆར་དུས་སུ་ན་ཚ་མང་པོ་རྟག་པར་ཐུང་ ཡོང་།
13.	When we started it was not raining.	Ngachak htön-pö kap su chhàr bab-kin med.	ང་ཅག་འཛོམ་པའི་སྐབས་སུ་ཆར་འབབ་ ཀིན་མེད།
14.	It will rain all day today.	Tering nyin kang chhàr bab-gyu yin.	དེ་རིང་ཉིན་མང་ཆར་འབབ་རྒྱུ་ཡིན།
15.	It has not rained since you went out.	Khyöd chhir ma htön pàr-tu chhàr mi bab.	ཁྱོད་ཕྱིར་མ་འཛོམ་པར་དུ་ཆར་མི་ འབབ།
16.	It will not rain before you go, but it may do so afterwards.	Khyöd song-wö ngön-ne chhàr ma bab, je-ne bab htub.	ཁྱོད་སོང་བའི་སྔོན་ནས་ཆར་མ་འབབ་ རིས་ནས་འབབ་ཐུབ།

EXERCISE 68.—*Continued.*

17.	I shall not go out for a stroll if it rains.	Chhar-pa bab-na tering nga chhi la dul mi kyab.	ཆར་པ་འབབ་ན་དེ་རིང་ང་ཆི་ལ་འདུལ་མི་སྐྱབ་
18.	It is a dirty day, very cloudy.	Nyima te ma le-pa yin tin shintu mang-po yöd.	ཉི་མ་དེ་མ་ལེགས་པ་ཡིན་གྱིན་ཤིན་ཏུ་མང་པོ་ཡོད།
19.	There will be a storm to-day.	Tering lung-chhàr chik yong-gyu yin.	དེ་རིང་རླུང་ཆར་གཅིག་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན།
20.	I think to-day will be fine.	Ngai sàm-pa la tering yak-po yong.	ང་ཡི་བསམ་པ་ལ་དེ་རིང་ཡག་པོ་ཡོང་།

EXERCISE 69.

Lung, wind: *gyu*, cause, reason: *chhàr*, rain: *nyi-sàr*, almost: *da-wa*, like: *jed*, heavy: *nabün*, fog, mist: *nàm*, sky: *yór*, cover, darken: *lung-khor*, gale, hurricane: *shuh*, vehemence, velocity: *shuh-chen*, the state of vehemence: *kön*, scarce, rare: *lok*, lightning: *nàm-chah*, thunder: *nàm-chah dau*, thunder-bolt: *tang*, cold: *ts'hor*, feel, perceive: *ne-htub*, circumstance: *je-wa*, change: *dàm-dzàb*, mud: *de-pàr*, to glide, slide, slip: *kah-le*, difficult.

1.	There is much wind.	Lung mang-po duk.	རླུང་མང་པོ་འདུག།
2.	Do you know what causes wind?	Lung ki gyu chi yin khyöd she sàm.	རླུང་གི་རྒྱུ་ཅི་ཡིན་ཁྱོད་ཤེས་སོ།
3.	There is a heavy fog, almost like rain.	Nyi-sàr chhàr-pa dawa tang jed-pö na-bün shik yöd.	ཉེ་སར་ཆར་པ་འདྲ་བ་དང་རྗེད་པའི་ན་བུན་ཞིག་ཡོད།
4.	It is very dark.	Di shintu mün-pa yin.	འདི་ཤིན་ཏུ་མུན་པ་ཡིན།
5.	The sky is covered with clouds.	Nàm di tin kyi yor död-pa yin.	ནམ་འདི་གྱིན་ཀྱི་གཡོར་སྐོད་པ་ཡིན།
6.	It blew a hurricane at that time.	Te tü la lung-khor tak-po shik htön yöd.	དེ་ཙམ་ལ་རླུང་འཁོར་རྟག་པོ་ཞིག་འཕོག་ཡོད།
7.	Rain is falling.	Chhàr bab-kin yöd.	ཆར་འབབ་ཀྱིན་ཡོད།
8.	We did not know it rained.	Chhàr bab-pa di ngachak ma she.	ཆར་འབབ་པ་འདི་ང་ཅག་མ་ཤེས།
9.	Rain has begun to fall.	Chhàr di gau le bab-kin duk.	ཆར་འདི་འགོ་ལས་འབབ་ཀྱིན་འདུག།
10.	Three or four drops of rain fell upon my hand.	Chhàr htik sum zhi ngai lak teng-tu hlung yöd.	ཆར་ཐིག་གསུམ་བཞི་ད་ལྟ་ལག་རྡེད་རྩ་སྐྱེད་ཡོད།

EXERCISE 69.—*Continued.*

11.	The wind is very violent.	Lung di shintu shuh-chen duḳ.	རླུང་འདི་ཤིན་ཏུ་ཤུགས་ཆེན་འདུག།
12.	There is hardly any wind.	Kang chi-yi kön-po lung yöḍ.	མང་ཅི་ཡི་དཀོན་པའོ་རླུང་ཡོད།
13.	Are you not afraid of thunder?	Khyöḍ nàm-chah la jig-pa meḍ-tàm.	ཁྱོད་གནམ་སྐྱས་ལ་འཇིགས་པ་མེད་དམ།
14.	It lightened just now.	Ta-ta loḳ kyab ki duḳ.	དེ་ཕྱི་ཟློག་སྐྱབས་ཀི་འདུག།
15.	A thunder-bolt has fallen.	Nam-chah dau shiḳ hlung yöḍ.	གནམ་སྐྱས་དོ་ཤིག་སྐྱང་ཡོད།
16.	I am feeling cold.	Nga tang-wa ts'hor chung.	ང་གང་པ་ཆོར་ཆུང་།
17.	It is in fact very cold.	Di na shintu tang nge duḳ.	འདི་ན་ཤིན་ཏུ་གང་དེབ་འདུག།
18.	The wind is changeable to-day, there is no dependence on it.	Lung ki ne-htàb tering jewa htön yöḍ, teyi teng la deḍ-pa meḍ.	རླུང་ཀི་ནས་ཐབས་ཏེང་ཇེ་བ་རྟོན་ཡོད་ཏེ་ཡི་སྟེང་ལ་བརྟེན་པ་མེད།
19.	The road is very muddy.	Làm di dàm-dzàb shintu duḳ.	ལམ་འདི་འདམ་རྫབ་ཤིན་ཏུ་འདུག།
20.	It is difficult to proceed on so slippery a road.	Deḍ-pö làm la yàr-dau-gyu te kah-le yöḍ.	འདེད་པའི་ལམ་ལ་ཡར་དཀའ་གྱུ་ཏེ་ཁ་ལས་ཡོད།

EXERCISE 70.

Htàlwa, dust: *ts'huh*, enter into: *khawa*, snow: *serwa*, hail: *nga-dau*, dawn: *nyiḍ-loḳ*, sleep: *gö*, wish, desire: *nge-daḳ*, exactly; *gün*, winter: *htuḳ*, thick, dense: *muh-pa*, mist: *gal*, pass over, cross: *ts'hen-ma*, night: *galmè*, torch:

1.	The dust has got into my eyes.	Ngai mik nàng htàl-wa ts'huh-pa yin.	ང་ཡི་མིག་ནང་ཐལ་བ་རྩུད་པ་ཡིན།
2.	Hail and snow always fall together.	Kha-wa tang serwa tü-gün nyàm-tu bab ki duḳ.	ཁ་བ་དང་སེར་བ་དུས་རྒྱུན་མཉམ་རུ་འཕབ་ཀི་འདུག།
3.	What were you doing at dawn?	Khyöḍ nga-dau la chi cheḍ-pa.	ཁྱོད་ཀུ་ཚོལ་ཅི་ཅེད་པ།

EXERCISE 70.—*Continued.*

màrme, lamp : *ü*, light :
chàk-màk, flint and steel, (Hind.):
bàr, light up, inflame :
tüḍ-pa, smoke : *me-ts'haḳ*, spark.

4. I could not sleep and lay longing for the morning.	Nga nga-dau di gö gyu sàm-ne nyiḍ loḳ ma ts'huh-pa döḍ-pa yin.	ང་ཤུ་ནོ་འདི་དགོས་རྒྱུ་བསམ་ནས་ཉིད་ལོག་མ་རྩྭས་པ་སྡོད་པ་ཡིན།
5. I think it will be fine to-day but cannot exactly say.	Ngai sàmpa la tering zang-po yong-gyu yin, kalte nga nge-daḳ lab mi htub.	ང་ཡི་བསམ་པ་ལ་དེ་རིང་བཟང་པོ་ཕོད་རྒྱུ་ཡིན་གཡ་ཅི་ང་ངེས་དག་ལྟབ་མི་རྒྱག།
6. I think it will rain.	Ngai sampa la chhàr-pa di bab yong-ngàm.	ང་ཡི་བསམ་པ་ལ་ཆར་པ་འདི་འབབ་ཕོད་ཅོ།
7. I also fear that it will rain heavily.	Chhàr pa shuh-chen gyab kyur-na nga yang ji-pa yin.	ཆར་པ་ཤུགས་ཆེན་གྱབ་སྐུར་ན་ང་ཡང་འཇིགས་པ་ཡིན།
8. There are heavy fogs in the winter.	Gün kyi tü nàng la htuḳ-pö muh-pa yöḍ.	དགུན་གྱི་ཐུ་ནང་ལ་འཐུག་པའི་སྨུག་པ་ཡོད།
9. Is the river very high?	Tsang-po di shintu htön-po yin-nàm.	གཙང་པོ་འདི་ཤིན་ཏུ་མཐོན་པོ་ཡིན་ནོ།
10. There is not much water in the river.	Tsang-po di nàng-tu chhu mang-po mi duḳ.	གཙང་པོ་འདི་ནང་རྩུ་ཆུ་མང་པོ་མི་འདུག།
11. The river is fordable.	Tsang-po di gal yöḍ.	གཙང་པོ་འདི་འགལ་ཡོད།
12. There is no moon, the night will be very dark.	Dawa med ts'hen-ma di shin-tu mün-pa yong-gyu yin.	ཟླ་བ་མེད་མཚན་མ་འདི་ཤིན་རྩ་སྨག་པ་ཕོད་རྒྱུ་ཡིན།
13. Had we not better carry a torch?	Ngachaḳ gal-me chiḳ khur-na mi le sàm.	ང་ཅག་འགལ་མེ་རྐིག་འཐུར་ན་མི་འཚམས་སོ།
14. There will be a storm before morning.	Lung-chhàr shiḳ-nga-döe ngön-ne yong-gyu yin.	རླུང་ཆར་ཤིག་ཤུ་གོའི་སྔོན་ལས་ཕོད་རྒྱུ་ཡིན།
15. I can see the light of a lamp in the house.	Khang-pa di nang ki màrme ü te ngai htong ts'huh.	ཁང་པ་འདི་ནང་གི་མར་མེ་འོད་དེ་ང་ཡི་མཐོང་རྩྭས།
16. Can you see which way the path goes?	Làm dih dau sa khyöḍ htong htub-pàm.	ལམ་འདི་འགོ་ས་ཁྱོད་མཐོང་རྒྱབ་བམ།

Exercise 70.—*Continued.*

17. Have you a flint and steel?	Khyöḍ la chàḳ-màḳ shiḳ yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ལ་ལྕགས་མག་ཤིག་ཡོད་མ།
18. Light a torch.	Gahme shiḳ bàr.	འགལ་མེ་ཤིག་སྦར།
19. Take care of the smoke and the sparks, you will set fire to your clothes.	Tüḍ-pa di ṭang me-ts'haḳ la riḳ-pa cheḍ khyöḍ-rang ki kö-laḳ me-ts'haḳ yong.	རྟུད་པ་འདི་དང་མེ་རྩྭག་ལ་རིག་པ་ཅིག་ཁྱོད་རང་གི་སྐོ་ལག་མེ་རྩྭག་ཡོང་།
20. Do you see the road?	Khyöḍ làm di htong chung-ngàm.	ཁྱོད་ལམ་འདི་མཐོང་ཆུང་ངམ།

Exercise 71.

Chang, north: *hlau*, south: *shàr*, east: *nub*, west: *sang-tàm*, whisper: *toḳ*, pull, pluck: *hten*, draw: *saḳ*, collect, gather together: *chhu-ts'höḍ*, water-measure; time in Tibet is measured as in many parts of India, by the 'clepsydra' or water-clock. *chho*, side, party: *nyen-po*, contrary, opposite, adverse: *gom*, imagine, mindful: *ten*, remember: *htàb*, quarrel.

1. Which way should we go, north, south, east or west?	Nga-chaḳ làm ka ne dau-gyu yin-ba; chang tang yang shàr yang hlau yang nub ka ne yin.	ང་རྒན་ལྷོ་ན་ནས་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན་པ་ཐུང་དང་ཡང་ཤར་ཡང་ཧློ་ཡང་རྒྱབ་ན་ནས་ཡིན།
2. You whisper a great deal.	Khyöḍ sang tàm mang-po lab ki duḳ.	ཁྱོད་གསང་ཐམ་མང་པོ་ལབ་ཀི་འདུག
3. To-day I have come from a place a long way off.	Tering nyima nga htaḳ ring sa shiḳ ne yong-wa yin.	དེ་རིང་ནི་ཨ་ང་ཐག་རིང་ས་ཤིག་ནས་ཡོང་བ་ཡིན།
4. Have you come a long way to-day?	Tering nyima khyöḍ làm htaḳ ring shiḳ ne yong-wa yin-na.	དེ་རིང་ནི་མ་ཁྱོད་ལྟ་ཐག་རིང་ཤིག་ནས་ཡོང་བ་ཡིན་ན།
5. What time of day is it?	Nyima di-yi tü chi yin-pa.	ཉི་མ་འདི་ཡི་རྟག་ཆི་ཡིན་པ།
6. It is about noon.	Ta-ta nyin chheḍ tsàm song duḳ.	ད་ལྟ་ཉིན་ཆྱེད་ཙམ་སོང་འདུག
7. The harvest time is drawing near.	Du toḳ-pö tü nye-wàr hten yöḍ.	འབྲས་གཅོག་པའི་རྟག་ཉེ་བར་འཁེན་ཡོད་

EXERCISE 71.—*Continued.*

8. It is three o'clock, I must go.	Ta-ta chhu-ts'höḍ sum yin, nga dauwàr cha.	དཀྱ་ཆུ་ཚོད་གསུམ་ཡིན་ད་འགྲོ་གཡ་ཨ།
9. I shall go to my village and collect many men there.	Nga ngarang ki ṭong yul la chhin ne mi mang-po saḳ gyu yin.	ང་ད་ཡང་ཀི་ཐོང་ཡུལ་ལ་ཕྱིན་ནས་མི་མང་པོ་བསགས་སྐྱུ་ཡིན།
10. I shall collect many men to go to his village.	Kho ṭong yul la dau chhir nga mi mang-po saḳ gyu yin.	ཁོ་ཐོང་ཡུལ་ལ་འགྲོ་ཕྱིར་ད་མི་མང་པོ་བསགས་སྐྱུ་ཡིན།
11. That is yours, this is mine.	Te khyöḍ kyi, di ngai.	དེ་ཁྱོད་ཀྱི་འདི་ང་ཡི།
12. Those who are not with me are against me.	Su yang ngai chho la min, te-nàm nga la nyen-po yin.	ཇི་ཡང་ང་ཡི་ཕྱོགས་ལ་མིན་དེ་ནམ་ང་ལ་མཉེན་པོ་ཡིན།
13. As you were not here, you will get nothing.	Khyöḍ ma döḍ-pö chhir khyöḍ la chiyang mi htob.	ཁྱོད་མ་སྡོད་པའི་ཕྱིར་ཁྱོད་ལ་ཅི་ཡང་མི་ཐོབ།
14. I always thought of you but you did not remember me.	Nga güntu khyöḍ la gòm döḍ kyang, kalte khyöḍ kyi nga la ten-gi mi duḳ.	ང་རྒྱུན་རྟ་ཁྱོད་ལ་སྒོམ་སྡོད་ཀྱང། ཀལ་ཏེ་ཁྱོད་ཀྱི་ང་ལ་རྟན་གི་མི་འདུག།
15. Here is your sister, have you brought nothing for her?	Khyöḍ-rang ki sing-mo dir duḳ, khyöḍ moi chhirtu chi-yang khur-gyu mi duḳ.	ཁྱོད་རང་ཀི་སྲིང་མོ་འདིར་འདུག། ཁྱོད་མོའི་ཕྱིར་ཏུ་ཅི་ཡང་ཁུར་སྐྱུ་མི་འདུག།
16. You are always quarrelling with my brother.	Khyöḍ güntu ngai ptün tang htàb ki duḳ.	ཁྱོད་རྒྱུན་ཏ་ང་ཡི་སྤུན་དང་འཐབ་ཀི་འདུག།
17. He is a very quarrelsome person.	Kho shintu htàb-mo-khen kyi mi yin.	ཁོ་ཤིན་ཏུ་འཐབ་མོ་མཁན་ཨི་མི་ཡིན།
18. Where are you going?	Khyöḍ ka-na dau-gi yöḍ.	ཁྱོད་ཀ་ན་འགྲོ་ཀི་ཡོད།
19. Whence do you come?	Khyöḍ ka-ne yong-gi yöḍ.	ཁྱོད་ཀ་ནས་ཡོང་ཀི་ཡོད།

EXERCISE 71.—*Continued.*

20. Where have you been to?	Khyöd ka-na la döḍ-pa.	ཁྱོད་ཀ་ན་ལ་རྡོད་པ།
21. Where did you go?	Khyöd ka-na song-wa.	ཁྱོད་ཀ་ན་སོང་བ།

EXERCISE 72.

Lo-tsa-pa, interpreter:
tsik, wall: *tsel*, basket:
gyab, behind: *chang*, hang:
ta, look, see: *ma-htem*, threshold:
deng, stand: *mön-tàm*, prayer:
deb, utter, cast, throw, sow:
gön-pa, monastery, temple:
shek-sö, respect, honour:
mö-kü, regard, esteem:
kü, reverence, respect:
Shab-dung Rin-po-chhe, The Dhurm Rajah or Spiritual Chief of Bhutan: *ting-pu*, pipe:
tüḍ, to smoke.

1. Where will he go now?	Kho ta-ṭa ka-na dau-gyu-pa.	ཁོ་དེ་ཀ་ན་འགྲོ་པ།
2. Where is that young woman going?	Pumo zhön-pa di ka-na dau-gi duḳ.	བུ་མོ་གཞོན་པ་འདི་ཀ་ན་འགྲོ་གི་འདུག
3. Where is the interpreter?	Lo-tsa-pa di ka-na duḳ.	ལོ་ཙྪ་པ་འདི་ཀ་ན་འདུག
4. He is coming from his house.	Kho khorang ki khang-pa ne yong-gi duḳ.	ཁོ་ཁོ་རང་གི་ཁང་པ་ནས་ཡོང་གི་འདུག
5. He has gone to his house.	Kho khorang ki khang-pa la song yöd.	ཁོ་ཁོ་རང་གི་ཁང་པ་ལ་སོང་ཡོད།
6. He has come from his house.	Kho khorang ki khang-pa ne yong-wa yin.	ཁོ་ཁོ་རང་གི་ཁང་པ་ནས་ཡོང་བ་ཡིན།
7. He went home.	Kho khang la song sin.	ཁོ་ཁང་ལ་སོང་ཟིན།
8. Where is my sword?	Ngai ral-ṭi di kana yöd.	ང་ཡི་རལ་གྲི་འདི་ག་ན་ཡོད།
9. It is hanging on the wall; behind that basket.	Di tsik-pö teng la tsel-pöe gyab ne chang zhaḳ duḳ.	འདི་རྩིག་པའི་སྟེང་ལ་རྩེ་ལ་པའི་རྒྱབ་ནས་དཔྱང་ཞག་འདུག
10. I put it into that basket.	Nga tsel-po di nang la zhaḳ-pa yin.	ང་རྩེ་ལ་པོ་འདི་ནང་ལ་ཞག་པ་ཡིན།
11. Have you seen the interpreter?	Lo-tsa-pa di khyöd htong chung song-ngàm.	ལོ་ཙྪ་པ་འདི་ཁྱོད་ཐོང་ཆུང་སོང་ངམ།
12. Do you see the interpreter?	Khyöd lo-tsa-pa di htong cha-àm.	ཁྱོད་ལོ་ཙྪ་པ་འདི་ཐོང་ཆཱ།

EXERCISE 72.—*Continued.*

13. Did you see him?	Khyöḍ kyi kho htong che-sàm.	ཁྱོད་ཀྱི་ཁོ་མཐོང་ཆེ་སམ།
14. I shall see him to-morrow.	Ngai kho sang ta-gyu yin.	ངའི་ཁོ་སང་ཐ་རྒྱུ་ཡིན།
15. Shall you see him?	Khyöḍ kho ta-gyu yin-na.	ཁྱོད་ཁོ་ཐ་རྒྱུ་ཡིན་ན།
16. I saw him standing on the threshold of the house.	Ngai kho khang-pa dih ma-htem teng la ḍeng döḍ-pa htong yöḍ.	ང་ཡི་ཁོ་ཁང་པ་འདི་མ་ཐེམ་སྟེང་ལ་འཕེང་སྡོད་པ་མཐོང་ཡོད།
17. He has gone to the temple to perform his devotions.	Khorang ki mön-làm deb chhirtu kho gön-pa di la song yöḍ.	ཁོ་རང་གི་སྨོན་ལམ་དེབ་ཆིར་དུ་ཁོ་དགོན་པ་འདི་ལ་སོང་ཡོད།
18. He is going to-day to pay his respects to the Dhurm Raja.	Kho tering shab-dung rin-po chhe-i tsàr khorang ki shek-so mö-kü cha-wàr song yöḍ.	ཁོ་དེ་རིང་ཞབས་བྲུང་རིན་པོ་ཆེའི་རྩར་ཁོ་རང་གི་ཞེས་སོ་མོལ་ཀུས་ཕྱག་བྱར་སོང་ཡོད།
19. Whose pipe was he smoking?	Sui tüḍ-pö ṭing-pu di khoi htung ki duk-pa.	སུ་ཡིས་དྲི་བཟའ་ཐུང་འདི་ཁོ་ཡི་འབྱང་གི་འདུག་པ།
20. We always remembered him in our hearts.	Kho la nga-chaḳ ki sem la güntu ṭen döḍ yöḍ.	ཁོ་ལ་ང་ཚན་གི་སེམ་ལ་རྒྱུན་དུ་རྟེན་སྡོད་ཡོད།

EXERCISE 73.

Gyu-chha, thing: *khàb*, needle: *chuḳ*, put: *küḍ*, thread: *kyeḍ*, waist: *khor*, encircle: *chhi ts'heḍ*, big enough: *ring ts'heḍ*, long enough:

1. I never saw this before.	Nga ngön-ne nàm-yang di ma htong.	ང་སྔོན་ནས་ཀཾ་ཡང་འདི་མ་མཐོང།
2. I never saw anything like this before.	Nga ngön-ne nàm-yang di tang da-wö gyu-chha chi-yang ma htong.	ང་སྔོན་ནས་ཀཾ་ཡང་འདི་དང་འདྲ་བའི་རྒྱུ་ཆ་ཅི་ཡང་མ་མཐོང།

EXERCISE 73.—*Continued.*

hteng-wa, beads : *gyü*, to string :
tong-bu, a hole, vacuum :
nöḍ, a vessel : *kang*, full :
dzup-mo, fore-finger :
dzup-kyi, a ring :
hteb-chhung, little finger :
hteb-dzup, thumb : *leb*, blade :
shub, scabbard, sheath :
num, oil : *chhi*, wipe, rub :
dzul, enter, go in.

3.	Do you know what I am thinking about ?	Nga chi sàm-pa di khyöḍ she-sàm.	ང་ཅི་གསོ་པ་འདི་ཁྱོད་ཤེས་སོ།
4.	We started early to-day, because the road was bad.	Nga-chak tering nga-mo ne htön-gyu yin chhirtu làm di shintu ma le-pa duk.	ང་ཅག་དེ་རིང་སྔ་མོ་ནས་འཐོན་རྒྱུ་ཡིན་རྟེན་ལམ་འདི་ཤིན་ཏུ་ཧོ་འདི་ཉེས་ཏེ་མ་ལེགས་པ་འཇུག།
5.	The thread is too big to go into the needle's eye.	Khàb diyi mik nàng-tu chuk-pa la küḍ-pa shintu chhen-po yin.	ཁབ་འདི་ཡི་མིག་ནང་ཏུ་ཆུག་པ་ལ་སྐུད་པ་ཤིན་ཏུ་ཆེན་པོ་ཡིན།
6.	You will not be able to thread the needle.	Khyöḍ küḍ-pa di khàb mik nang la chuk mi htub.	ཁྱོད་སྐུད་པ་འདི་ཁབ་མིག་ནང་ལ་ཆུག་མི་ཐུབ།
7.	That girdle will not reach round my waist.	Kara di ngai kyeḍ-pa la khor mi yong.	མཁར་འདི་ངའི་སྐྱེད་པ་ལ་འཁོར་མི་ཡོང་།
8.	It is not big enough.	Di chhi ts'heḍ ma yin.	འདི་ཆེ་ཚོད་མ་ཡིན།
9.	It is not sufficiently long.	Di ring ts'heḍ su ma yin.	འདི་རིང་ཚོད་སུ་མ་ཡིན།
10.	The needle is too big to string those beads.	Hteng-wa di-nàm gyü-pö khàb di shintu chhe song duk.	ཕྲེང་བ་འདི་ནམ་གྱུས་པའི་ཁབ་འདི་ཤིན་ཏུ་ཆེ་སོང་འཇུག།
11.	It will not go into the hole.	Di tong-bu nàng gyü mi htub.	འདི་སྟོང་པོ་ནང་ཐུབ་མི་ཆུག།
12.	Fill that vessel with water.	Nöḍ di chhu-yi kang-wàr cheḍ.	སྣོད་འདི་ཆུ་ཡི་ཁང་བར་ཕྱེད།
13.	Fill the bag with rice.	Kyal-pa di ḍe kyi kang-wàr cheḍ.	རྒྱལ་པ་འདི་འབྲས་ཀྱི་ཁང་བར་ཕྱེད།
14.	Put the ring on your fore-finger.	Khyöḍ-rang ki dzup-mo teng-la dzup-kyi di chuk.	ཁྱོད་རང་གི་མཐྲིས་མོ་སྟེང་ལ་མཐྲིས་ཀྱི་འདི་ཆུག།

EXERCISE 73.—*Continued.*

15. Put a ring on his little finger.	Khyöḍ-rang ki hteb chhung teng la dzup-kyi shiṅ chuṅ.	ཁྱོད་རང་གི་མཐེབ་ཆུང་སྟེང་ལ་མཉམ་རྩྭ་ཤིག་བཅུག།
16. Your thumb is too big for the ring.	Dzup-kyi di le khyöḍ-rang ki hteb dzup shintu chhe-wàr duṅ.	མཉམ་རྩྭ་འདི་ལས་ཁྱོད་རང་གི་མཐེབ་མཉམ་ཤིན་ཏུ་ཆེ་བར་འདུག།
17. You will not get the ring on to your third finger.	Khyöḍ kyi dzup-mo sum-pö teng dzup-kyi di htob min gyur.	ཁྱོད་ཀྱི་མཉམ་མོ་གསུམ་པའི་སྟེང་མཉམ་རྩྭ་འདི་ཐོབ་མིན་འགྱུར།
18. Put your sword back into the scabbard.	Khyöḍ-rang ki ral-ṭi shub nàng chuṅ-ne gyab-tu zhaṅ.	ཁྱོད་རང་གི་རལ་ཏི་ཤུབ་ནང་ཆུང་ནང་གཏབ་ཏུ་ཞག།
19. The sword will not go into the scabbard.	Ral-ṭi di shub nàng htàr mi yong.	རལ་ཏི་འདི་ཤུབ་ནང་ཐར་མི་ཡོང་།
20. If you oil the blade a little, it will go in.	Khyöḍ kyi ṭi-yi leb te la num aliṅ shik ki chhi na nàng-tu dzul yong.	ཁྱོད་ཀྱི་ཏི་ཡི་ལེབ་དེ་ལ་སྐུ་མ་འཕྲི་ཤིག་ཤི་སྐྱེས་ན་ནང་དུ་འཇུལ་ཡོང་།

EXERCISE 74.

Den, true: *taṅ*, sincere: *toṅ*, judgment: *laṅ-ngàr*, arms: *gul*, neck: *kor*, encircle, surround: *dul*, serpent: *zung*, seize, take hold: *pe-u*, calf: *htàk*, rope: *doh*, tie, bind, fasten: *tom*, a bear: *cha-htàk*, collar chain: *tàm*, tight: *gah*, stop, hinder: *lau-gyü*, history: *dzün*, falsehood:

1. Have you said exactly what you think?	Khyöḍ chi sàm-pa di den taṅ-tu làb yöḍ-tàm.	ཁྱོད་ཅི་བསམ་པ་འདི་བདེན་དག་ཏུ་འབད་ཡོད་ཏམ།
2. What is your real opinion?	Khyöḍ-rang ki nge toṅ chi yöḍ.	ཁྱོད་རང་གི་དངོས་རྟོག་ཅི་ཡོད།
3. He threw his arms round her neck.	Khoi laṅ-ngàr di moi gul ne khüḍ te korwa yiu.	ཁོ་ཡི་ལག་ངར་འདི་མོ་ཡི་མགྲིན་ནས་འཁྱུད་དེ་བསྐོར་བ་ཡིན།
4. She seized the serpent by the neck.	Moi dul di-yi gul ne zung yöḍ.	མོ་ཡི་སྦྲུལ་འདི་ཡི་མགྲིན་ནས་མཟུང་ཡོད།

EXERCISE 74.—*Continued.*

cha-gàr, black-smith: *shedang*, anger: *lang*, raise: *phok*, strike: *ben*, target: *tik*, exactly: *long*, alms, charity.

5. Tie a rope round the calf's neck.	Pe-u di-yi gul-tu htàk-pa doh.	པེའུ་འདི་ཡི་མགལ་རྟུ་ཐག་པ་འདེགས།
6. The collar round the bear's neck is too tight, it is suffocating him.	Tom di-yi gul kyi cha htàk shintu tàm song duk khoi gulwa gah-ne shi-gyu yin.	རྡོམ་འདི་ཡི་མགལ་ཀྱི་ཕྱགས་ཐག་རིན་ཏུ་རྡོམ་འོང་དུག་ཁོའི་མགལ་པ་འཚགས་ནས་ཤི་སྐྱུ་ཡིན།
7. Are you thinking of the big boat?	Khyöd-rang tuh chhen-pöe lau gyü sàm-pa yöd-tàm.	ཁྱོད་རང་གྱུ་ཆེན་པོའི་ལྷོད་བསམ་པ་ཡོད་དམ།
8. Do you think it is a good boat?	Tuh di yak-po yin khyöd sàm chung-ngàm.	གྱུ་འདི་ཡག་པོ་ཡིན་ཁྱོད་བསམ་སྐྱང་ངམ།
9. Will you stay with me?	Khyöd nga tang nyàm-tu guk gyu yin-nàm.	ཁྱོད་ང་དང་མཉམ་དུ་བསྡུག་སྐྱུ་ཡིན་ནམ།
10. Will you go along with me?	Khyöd nga tang nyàm-tu dau gyu yin-nàm.	ཁྱོད་ང་དང་མཉམ་དུ་འགྲོ་སྐྱུ་ཡིན་ནམ།
11. I have it.	Te nga la yöd.	དེ་ང་ལ་ཡོད།
12. I will go, he will not go.	Nga dau-gyu yin, kho mi dau.	ང་འགྲོ་སྐྱུ་ཡིན་ཁོ་མི་འགྲོ།
13. You have been lazy from childhood.	Khyöd htu-gü tü ne ta te pàr le lauchen yin.	ཁྱོད་ཐུ་ཐུའི་ངལ་ནས་དགུའི་བར་ལེ་ལོ་ཆེན་ཡིན།
14. You say I did not go to the blacksmith's; I did go: you speak falsely.	Khyöd kyi nga cha-gàr tsàr ma leb ser yöd, nga leb-pa yin khyöd dzün ched-pa yin.	ཁྱོད་ཀྱི་ང་ཕྱགས་མཁར་རྩར་མ་ལེབ་སེར་ཡོད་ང་ལེབ་པ་ཡིན་ཁྱོད་རྫུན་བྱེད་པ་ཡིན།
15. Stop a bit, do not be angry.	Alik guk, shedang ma lang.	ཨ་ལིག་སྡུག་ཤེ་སྐང་མ་ལང་།
16. Stay then a little.	Alik shik guk.	ཨ་ལིག་ཤིག་གུག
17. Fire exactly on that place.	Sa-tei teng la medah phok-pa ched-ne gyab.	ས་དེའི་སྟེང་ལ་མེ་མདའ་འཕེན་པ་ཕྱོད་ནས་སྐྱབས།

EXERCISE 74.—*Continued.*

18.	Take aim at that bird.	Cha te la phoḳ-pa cheḍ.	ཕྱ་དེ་ལ་འཕེན་པ་ཆེད།
19.	The bullet struck exactly in the centre of the target.	De-u di ṭiḳ ki ben kyi ü na phoḳ-pa yin.	རྡེའུ་འདི་འཁེག་ག་འབེན་ཕྱི་དབུས་ན་འཕེན་པ་ཡིན།
20.	I am come to beg.	Nga long-wàr yong-pa yin.	ང་སྐོང་གར་ཡོང་པ་ཡིན་

EXERCISE 75.

Jin, charity: *dub*, prepare, make ready: *yab*, father: *phen*, useful: *kàb*, occasion: *su*, an affix or particle denoting, to the, or, on the: *tei chhir*, for this, or, on this account: *yün*, while, time, space of time: *ring*, long, far: *len*, answer: *je*, change, exchange: *dung*, strike: *diḳ*, adjust, put together: *ṭi*, write: *chung*, come forth, happen: *ha-ma-kho*, careless: *len*, turn, time; as, *len mang-tu*, many a time.

1.	You are uncharitable you have given me nothing.	Khyöḍ jin meḍ yin chhir nga la chiyang ma chin.	ཁྱོད་སྦྱིན་མེད་ཡིན་ཕྱིར་ང་ལ་ཅི་ཡང་མ་ཕྱིན།
2.	Are you ready?	Khyöḍ ta-ṭiḳ ts'har-ràm.	ཁྱོད་ཐ་སྙད་ཚར་རམ།
3.	Get ready quickly.	Gyoḳ-po dub-pa cheḍ.	མགྱོགས་པོ་འགྲུབ་པ་ཆེད།
4.	Is the dinner ready?	Sa-ma dub song-ngàm.	ཟ་མ་འགྲུབ་སོང་ངམ
5.	It is not yet ready.	Te ta-ta ma dub.	དེ་དག་ག་མ་འགྲུབ།
6.	It is proper always to get the dinner ready for father.	Yab kyi chhir-tu sama dub gyu te taḳ-tu tiḳ-ki cha-wa rung-ngo.	ཡབ་ཀྱི་ཕྱིར་དུ་ཟ་མ་སྒྲུབ་རྒྱུ་དེ་རྟག་ཏུ་འཁེག་གི་ཆ་བ་རུང་ངོ།
7.	Make ready the boat.	Tuh di dub-pàr cheḍ.	གྲུ་འདི་སྒྲུབ་པར་ཆེད།
8.	We are ready and going.	Nga-chaḳ ṭa-ṭiḳ ts'hàr ta dau-gyu yin.	ང་ཅག་ཐ་སྙད་ཚར་ཏ་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན།
9.	What is the use of starting when mother is not ready.	Nàm ame ma dub-pö ngön-ne htön-pa di chi-yi phen yin-pa.	ནམ་ཨ་མ་མ་སྒྲུབ་པའི་སྔོན་ནས་འཕེན་པ་འདི་ཅི་ཡི་ཕན་ཡིན་པ།
10.	Have every thing ready by the time I come to-morrow.	Sang nga yong tü khyöḍ kyi ts'hang-ma dub-pa cheḍ-ne zhaḳ gö.	སང་ང་ཡོང་རྟག་ཁྱོད་ཀྱི་ཚང་མ་སྒྲུབ་པ་ཆེད་ནས་བཞག་དགོ།

EXERCISE 75.—*Continued.*

11.	Let me find every thing ready when I come to-morrow.	Sang nga yong kàb su chi-yang dub-pa ched-ne htong chuk.	སང་ང་ཡོང་སྐབས་སུ་ཅི་ཡང་སྒུབ་པ་རྐྱེད་ནས་མཐོང་བཅུག།
12.	I told you yesterday to have every thing in readiness, therefore what is the delay now?	Dang ngai khyöd la chi-yang dub-pa ched ser yöd tei chhir ta-pàr htub chi ched-ne yün ring-wa.	མདད་ང་ཡི་ཁྱོད་ལ་ཅི་ཡང་སྒུབ་པ་རྐྱེད་རེར་ཡོད་དེ་ཡི་ཕྱིར་ཏ་པར་ཐུབ་ཅི་རྐྱེད་ནས་ཡུན་རིང་བ།
13.	That man is always ready to speak.	Mi te gyüntu dub ser-kyin duk.	མི་དེ་རྒྱུན་ཏུ་སྒུབ་རེར་ཆོག་འདུག།
14.	He has an answer ready for every thing.	Kho lon deb gyu nàm dub-pa yöd.	ཁོ་ལན་འདེབས་རྒྱུ་རྣམས་སྒུབ་པ་ཡོད།
15.	Relieve him when you are ready.	Khyöd dub ts'hàr na je gö.	ཁྱོད་སྒུབ་ཚར་ན་བརྗེ་དགོས།
16.	Make ready to fire the gun.	Medah di gyab-pö ta dik-pa ched.	མེ་མདའ་འདི་ཆག་པའི་ཐ་སྐིག་པ་ཐེད།
17.	You are always too ready to strike.	Khyöd gyüntu dung gö-pa dub-pa duk.	ཁྱོད་རྒྱུན་ཏུ་གདུང་དགོས་པ་སྒུབ་པ་འདུག།
18.	He is a ready writer.	Kho ti-wa la dub-pa duk.	ཁོ་རི་བ་ལ་སྒུབ་པ་འདུག།
19.	Be ready for whatever may happen.	Chi chung-wa di-yi chhir-tu khyöd dub-pa ched.	ཅི་ཆུང་བ་འདི་ཡི་ཕྱིར་ཏུ་ཁྱོད་སྒུབ་པ་ཐེད།
20.	The unready are often taken unaware.	Ma dub na lon mangtu ha-ma-ko-we dzin-pa yin.	མ་སྒུབ་ན་ལན་མང་ཏུ་ཧ་མ་ཀོ་བས་འཛིན་པ་ཡིན།

EXERCISE 76.

1.	Are you weaving cloth?	Khyöd kö-lak htak ne död-pa yin-na.	ཁྱོད་ཀོལ་ལག་འཐག་ནས་རྐྱེད་པ་ཡིན་ན།

Htàk, weave: *balte*, clearly: *htàb*, mode, method: *ngàl*, fatigue: *gö-chak*, a lock: *röd*, stiff:

EXERCISE 76.—*Continued.*

de-mik, a key : *te'hil*, grease : *rewa*, hope, expectation : *ti*, ask : *ö*, becoming, fit, convenient : *la-la*, some, some-one : *kha-chik*, some, some-one : *kuh*, command, order, precept : *nyen*, hear, hearken : *yok*, serve : *phen*, use : *kyok-po*, crooked, bent : *chhak*, broken : *khe-len*, promise : *tik*, spot, speck : *ha-ko*, perceive.

After the letters དཀ་ག the word ཡི is used ; thus, ཇོད་ཡི། མེལ་ལག་ཡི། or རྡོལ་ཡི། but after the letters ན་མ་ར་ལ་ it is spelt ཡི། thus ཐུལ་ཡི། ནོར་ཡི། བཤམ་ཡི།

2. Explain to me how you weave. What is the method ?	Chitàr htak-pa yin nga la salte làb, tei htab chi yin-pa.	ཅི་ལྟར་འཐག་པ་ཡིན་ང་ལ་གསལ་ཏེ་གསུང་། དེ་ཡི་ཐབས་ཅི་ཡིན་པ།
3. Are you not tired from weaving so long ?	Khyöd yün ring kö htak död-ne ngàl ma song-ngàm.	ཁྱོད་ཡུན་རིང་སོས་འཐག་རྩེད་ན་ངལ་བསུམ་སོང་ངམ།
4. The lock is stiff, the key will not turn.	Go-chak di röd song duk, demik dih chhi mi htub.	སྒོ་ལྕགས་འདི་རོད་སོང་དུག་རྡེའུ་དེའི་ཕྱི་མི་ཐུབ།
5. I cannot open the lock, bring a little grease.	Nga go-chak di chhi mi htub-pa yin, ts'hil alik shik khur shok.	ང་སྒོ་ལྕགས་འདི་ཕྱི་མི་ཐུབ་པ་ཡིན་རྩིལ་ཨ་ལིག་ཤིག་ཁུར་ཤོག།
6. My sister hopes you will do the work you promised to do.	Khyöd rang le chi ched gyu lab-pa di la khyöd-rang ched-yong sàm-ne ngai achhi rewa ched-pa yin.	ཁྱོད་རང་ལས་ཀི་ཇེད་སྒྱུ་ལཱ་པ་འདི་ལ་ཁྱོད་རང་ཇེད་གཡོང་བསམ་ན་ངའི་ཨ་ཆི་རྣ་ཇེད་པ་ཡིན།
7. Do not ask for what you will not get.	Khyöd chi mi htob-pa dih tön-ne ti mi gö.	ཁྱོད་ཅི་མི་ཐོབ་པ་འདིའི་དོན་ན་ཏི་མི་དགོས།
8. Some things are fit to be said, others unfit.	Tàm kha-chik làb ö-pa yong, la-la làb mi ö.	གཏམ་ཁ་ཅིག་ལབ་འོས་པ་ཡོང་། ལ་ལ་ལབ་མི་འོས།
9. Some actions are proper to be done, others improper.	Le kha-chik cha gö-pa yong, la-la cha mi rung.	ལས་ཁ་ཅིག་ཆ་དགོས་པ་ཡོང་། ལ་ལ་ཆ་མི་རུང་།
10. It is proper to obey one's father.	Rang ki yab kyi kah nyen na ö-pa yin.	རང་གི་ཡབ་ཀྱི་བཀའ་ཉན་ན་འོས་པ་ཡིན།
11. This knife is not fit to use, it is bent.	Ti di yok la phen-pàr mi rung, te kyok-po duk.	ཏི་འདི་ཁབེག་ལ་ཕན་པར་མི་རུང་། དེ་སྐྱོག་པོ་འདུག
12. A chipped knife is not fit to work with.	Ti chhak ki le ched-pàr mi rung.	ཏི་ཆག་ཀི་ལས་ཇེད་པར་མི་རུང་།

Exercise 76.—*Continued.*

13.	My house is not worthy of your presence.	Khyöḍ phep-pö ö ngai khang-pa ma yin.	ཁྱོད་ཕེབས་པའི་ཇོས་ང་ཡི་ཁང་པ་མ་ཡིན།
14.	What do you desire?	Khyöḍ chi gö-pa.	ཁྱོད་ཅི་དགོས་པ།
15.	My father promised to go.	Ngai yab kyi song ser khe-len yöḍ.	ང་ཡི་ཡབ་ཀྱི་སོང་སེར་ཁེ་ལན་ཡོད་པོད།
16.	What am I looking at?	Nga chi la ta-gyu-pa.	ང་ཅི་ལ་རྟ་རྒྱུ་པ།
17.	Do you not see that?	Khyöḍ te ma htong.	ཁྱོད་དེ་མ་མཐོང་།
18.	I see nothing at all.	Nga chiyang ma htong.	ང་ཅིཡང་མ་མཐོང་།
19.	If you cannot see it, look carefully and you will perceive a black spot.	Ḳalte khyöḍ te ma htong na, rik-pa cheḍ-ne ta na, htiḳ naḳ-po shiḳ duḳ-pa ha-ko yong.	མཁས་ཏེ་ཁྱོད་དེ་མ་མཐོང་ན་རིག་པ་ཆེད་ནས་རྟ་ན་ཏིག་ནག་པོ་ཤིག་དུག་པ་ཧ་སྐོ་ཡོང་།
20.	Without looking how will you be able to see?	Ṭa-pàr ta-wa ma cheḍ-na khyöḍ htong htub-pàm.	རྟགས་པར་རྟ་བ་མ་ཆེད་ན་ཁྱོད་མཐོང་ཐུབ་སྦམ།

Exercise 77.

Akhu, uncle: *hto*, hear, hearken: *kang-je*, footprint: *kang-pa*, foot: *àntàr*, board, plank: *den*, seat: *khurwa*, bread: *cheḍ*, cut: *toḳma*, a stick: *kong*, to bend: *shel*, a glass: *re*, each: *shaḳ tang shaḳ la*, day by day, every day.

1.	I saw your brother yesterday.	Khyöḍ kyi pün dang ngai htong yöḍ.	ཁྱོད་ཀྱི་སྤུན་མདང་ང་ཡི་མཐོང་ཡོད།
2.	Your uncle did not see me.	Khyöḍ kyi akhu nga la ma ta-wa yin.	ཁྱོད་ཀྱི་ཨ་ཁུ་ང་ལ་མ་རྟ་བ་ཡིན།
3.	If I see your friend, I will tell him that you are here.	Khyöḍ kyi toḳ-pu ngai htong na khyöḍ na ne ḍeḍ yöḍ ser ngai làb-gyu yin.	ཁྱོད་ཀྱི་གོགས་པོ་ང་ཡི་མཐོང་ན་ཁྱོད་ན་ནས་བཞུགས་ཡོད་ཟེར་ང་ཡི་ལྟུ་ཡིན།
4.	Do you know me?	Khyöḍ nga la ngo she sàm.	ཁྱོད་ང་ལ་ངོ་ཤེས་སམ།
5.	Let me look at you.	Nga khyöḍ la ta chuḳ.	ང་ཁྱོད་ལ་རྟ་བཅུག།
6.	I think I know you.	Nga khyöḍ la ngo she sàm-pa yöḍ.	ང་ཁྱོད་ལ་ངོ་ཤེས་བསམ་པ་ཡོད།

EXERCISE 77.—*Continued.*

7.	Do you know my brother also?	Ngai pün kyang khyöḍ kyi she-sàm.	ང་ཡི་སྤུན་ཀྱང་ཁྱོད་ཀྱི་ཤེས་སམ།
8.	That man said that he knew me.	Mi dih lab-pa khoi nga la she ser yöḍ.	མི་འདིའི་ལག་པ་ཁོ་ཡིང་ལ་ཤེས་རེར་ཡོད།
9.	I shall know him if I see him.	Nga kho htong na ngai kho la ngo she-gyu yin.	ང་ཁོ་མཐོང་ན་ང་ཡི་ཁོ་ལ་ངོ་ཤེས་སྐྱུ་ཡིན།
10.	Your sister recognized me by my voice.	Ngai keḍ htö-ne khyöḍ kyi achhi-yi nga la ngo she dak.	ང་ཡི་སྐད་རོལ་ནས་ཁྱོད་ཀྱི་ཨ་ཆི་ཡིས་ང་ལ་ངོ་ཤེས་འདུག།
11.	Those children did not recognize me just now.	Ta-ta htugu te-nàm kyi nga la ngo ma she-pa yin.	དེ་ནུ་ཕྲུ་རྣམས་ཀྱི་ང་ལ་ངོ་མ་ཤེས་པ་ཡིན།
12.	My father has come, I know his footprint.	Ngai apha yong na ngei kang-je te ne she.	ང་ཡི་ཨ་ཕ་ཡོང་ན་དེའི་སྐང་རྗེས་སྤྱས་ནས་ཤེས།
13.	Tread carefully.	Rik-pa cheḍ-ne kang-pa zhak.	རིག་པ་ཆེད་ནས་སྐང་པ་བཞག།
14.	The platform will break.	An-tàr kyi dèn di chhak-gyu yin,	ཨན་ཏཱར་ཀྱི་གདན་འདི་ཆག་སྐྱུ་ཡིན།
15.	We had no knife to cut the bread, so we broke it with our hands.	Nga-chak khurwa cheḍ gyü ti med-pa nga-chak rang ki lak-pe chak-pa yin.	ང་ཅག་ཁུར་བ་མཆད་སྐྱེའི་ཐི་མེད་པ་ང་ཅག་རང་ཅག་ལག་པས་བཅག་པ་ཡིན།
16.	If you bend that stick so much, it will break.	Khyöḍ tok-ma di te-tàr mang-po kong-na chhak-gyu yin.	ཁྱོད་རྟོག་མ་འདི་དེ་ཙཱར་མང་པོ་གོང་ན་ཆག་སྐྱུ་ཡིན།
17.	I do not believe it will break.	Nga di chhak-gyu yin-pö teḍ-pa meḍ.	ང་འདི་ཆག་སྐྱུ་ཡིན་པའི་དད་པ་མེད།
18.	I do not wish to break it.	Ngai di chak-gyu ma yin-no.	ང་ཡི་འདི་བཅག་སྐྱུ་མ་ཡིན་ནོ།

EXERCISE 77.—*Continued.*

19.	That boy has broken a glass.	Htugu te-yi shel chik chak duk.	ཐུ་གུ་དེ་ཡི་ཤེལ་གཅིག་ཆགས་འདུག།
20.	He breaks two glasses daily.	Kho shak tang shak la shel nyi re chak-pa yin.	ཁོ་ཤག་དང་ཤག་ལ་ཤེལ་གཉིས་རེ་ཆགས་པ་ཡིན།

EXERCISE 78.

Khasang, the day before yesterday: *nang-ts'he*, the day after to-morrow: *lider*, dish, plate: *ka-le*, slow: *kang-da*, foot-fall: *jid*, heavy: *kang-ked*, footstep: *te-te*, exactly: *gyel*, overthrow: *chho*, a part: *ser-gàr*, goldsmith: *ro*, companion: *tön-tàm*, really: *dün-tu*, in front: *htom*, market: *ter*, permit, allow.

1.	He always breaks a glass every day.	Kho gyüntu shak tang shak la shel re chak-pa yin.	ཁོ་རྒྱུན་དུ་ཤག་དང་ཤག་ལ་ཤེལ་རེ་ཆགས་པ་ཡིན།
2.	He broke three glasses the day before yesterday.	Khasang khoi shel sum chak duk.	ཀ་སང་ཁོ་ཡི་ཤེལ་གསུམ་ཆགས་འདུག།
3.	The day after to-morrow he will break three or four plates.	Nang-ts'he kho lider sum zhi chak-gyu yin.	ནངས་རྩེ་ཁོ་ལི་ཏེར་གསུམ་བཞི་ཆགས་རྒྱུ་ཡིན།
4.	Go gently.	Ka-le dau.	ཀ་ལེ་འབོ།
5.	Your step is too heavy.	Khyöd-rang ki kang-da di shintu jid duk.	ཁྱོད་རང་གི་ཀང་རྡ་འདི་ཤིན་ཏུ་རྗིད་འདུག།
6.	Have you not heard his footsteps?	Khoi kang-ked khyöd kyi ma htö-sàm.	ཁོ་ཡི་ཀང་སྐད་ཁྱོད་ཀྱི་མ་ཐོས་སམ།
7.	Do you know Ugyen Gyats'ho?	Khyöd Ugyen Gya-ts'ho ngo she-sàm.	ཁྱོད་ཨུ་རྒྱན་རྒྱ་མཚོ་ངོ་ཤེས་སམ།
8.	I am not acquainted with him.	Nga kho ngo mi she.	ང་ཁོ་ངོ་མི་ཤེས།
9.	I do not know him exactly, but I should recognize him if I saw him.	Nga te-te ched-ne ngo mi she, kalte ngai kho htong-pa tang lok-te ngo she-pa yin.	ང་རྡེ་དེ་རྒྱེད་ན་ངོ་མི་ཤེས་ཀལ་ཏེ་ངའི་ཁོ་མཐོང་པ་དང་ལོག་ཏེ་ངོ་ཤེས་པ་ཡིན།

18018

EXERCISE 78.—*Continued.*

10. I know him by name, not otherwise.	Nga khoi ming she, zhen chi-yang mi she.	ང་ཁོ་ཡི་མིང་ཤེས་གཞན་ཅི་ཡང་མི་ཤེས།
11. The tree broke in two, when it was felled.	Shing di gyel-tü su nyi hted-tu chhak song duk.	ཤིང་འདི་གཅོད་རུས་གཉིས་ཐེབ་ཆག་སོང་འདུག
12. He fell down and broke his leg in two places.	Kho gyel-te khoi kang-pö chho nyi la chhak duk.	ཁོ་ལྷུང་སྟེ་ཁོ་ཡི་རྐང་པའི་ཆོ་གཉིས་ལ་ཆག་འདུག
13. When are you going?	Khyöd nam dau-gi yöd.	ཁྱོད་ནམ་འགྲོ་གི་ཡོད།
14. Where did you go yesterday with your sister?	Khyöd dang khyöd-rang ki sing-mo nyàm-tu ka-na song-wa.	ཁྱོད་མངད་ཁྱོད་རང་ཀི་སྲིང་མོམཉམ་དུ་ན་སོང་བ།
15. We went to the goldsmith's.	Ngachak ser-gàr tsàr song-wa yin.	ང་ཅག་ཆས་མཁར་རྩར་སོང་བ་ཡིན།
16. If you accompany me, I shall be glad to go.	Kalte khyöd ngai ro ched na nga gah-wa ched-te dau-gyu yin.	ཁལ་ཏེ་ཁྱོད་ངའི རོ་ཆེས་ལྡེན་ན་ང་དགའ་བ་ཆེད་དུ་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན།
17. I will go with you, but you must not walk in front of me.	Nga khyöd tang hlen-chik dau-gyu yin khyöd tön-tàm ngai dün-tu ma dau.	ང་ཁྱོད་དང་ལྷན་ཅིག་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན་ཁྱོད་སྟོན་ཏམ་ང་ཡི་མདུན་ཏུ་མ་འགྲོ།
18. My sister is going to see yours.	Ngai singmo khyöd kyi sing-mo ta-wa la dau-gi yöd.	ང་ཡི་སྲིད་མོ་ཁྱོད་ཀྱི་སྲིད་མོ་རྟ་བ་ལ་འགྲོ་ཞོ་ཡོད།
19. Are you going to market to-morrow?	Khyöd sang htom la dau-gyu yin-na.	ཁྱོད་ས་ངད་ཐོམ་ལ་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན་ན།
20. My father will not allow me to go.	Ngai yab kyi nga la dau mi ter.	ང་ཡི་ཡབ་ཀྱི་ང་ལ་འགྲོ་མི་སྟེར།
21. Are you going just now?	Khyöd ta-ta dau duk-kàm.	ཁྱོད་ད་ལྟ་འགྲོ་འདུག་ཨཾ།

Exercise 79.

Dul, walk, journey :
teng-ne, on, upon : *lü*, remain :
gön-pa, the monastery, (the only kind of school in Tibet) :
sha-da-wàr, the chase, hunting :
nyin-chhed, half day, mid-day :
nya, fish : *nya-dzin*, catch fish :
lok-yong, return : *töh*, hot.

1.	I really will go.	Nga tön-tàm dau-gyu yin.	ང་དེན་དམ་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན།
2.	I believe my friend has gone.	Tok-pu song-wa di nga ted-pa ched-pa yin.	གོམས་པོ་སོང་པ་འདི་ང་དད་པ་རྒྱེད་པ་ཡིན།
3.	How many days will you be absent on the journey ?	Dul kyi teng-ne khyöd shak chi-tsàm lü gyu-pa.	འགྲུལ་གྱི་རྗེད་ཤག་ཇི་ཙམ་ཕྱིན་རྒྱུ་པ།
4.	I go every day early to school.	Nga nyin chhak med kyi nga-dau-ne gön-pa la dau-gi yöd.	ང་ཉིན་ཆག་མེད་ཀྱི་སྔ་ནོ་ནས་དགོན་པ་ལ་འགྲོ་གི་ཡོད།
5.	How far did you go yesterday ?	Khyöd dang htak-ring htung chi-tsàm song-wa.	ཁྱོད་མདང་ཐག་རིང་འགྲང་ཇི་ཙམ་སོང་པ།
6.	My mother does not wish me to go out.	Ngai ame nga chhi la dau-gyu di mi gö-pa duk.	ང་ཡི་ཨ་ཨམ་ང་ཕྱི་ལ་འགྲོ་རྒྱུ་འདི་མི་དགོས་པ་འདུག།
7.	Kada will not go to-day.	Kada tering dau-gyu men.	ཀ་བདག་དེ་རིང་འགྲོ་རྒྱུ་མེན།
8.	He has gone hunting with his father.	Kho khorang ki apha tang hlen-chik-tu sha-da-wàr song yöd.	ཁོ་ཁོ་རང་ཀི་ཨ་ཕ་དང་ཕྱོགས་རྩེག་ཏུ་ཤ་ཟ་བར་སོང་ཡོད།
9.	Whence do you come after so long delay ?	Te-tàr yün ring-tu khyöd ka-ne yong-wa.	དེ་ཙམ་ཕྱུག་རིང་རྒྱུན་ཁྱོད་ཀ་ནས་ཡོང་པ།
10.	I come from the field.	Nga shing ne yong-gi yöd.	ང་ཞིང་ནས་ཡོང་གི་ཡོད།
11.	Come and visit me to-day at noon.	Nyin-chhed la yong-ne nga tang hted gö.	ཉིན་ཆྱེད་ལ་ཡོང་ནས་ང་དང་འཕྲད་དགོས།
12.	Do not delay.	Yün ma ring.	ཕྱུག་མ་རིང་།
13.	Formerly you used to come every day.	Ngön khyöd nyin chhak med yong-gi yöd.	སྔོན་ཁྱོད་དེན་ཆག་མེད་ཡོང་གི་ཡོད།
14.	You do not come now.	Khyöd ta yong-gi mi duk.	ཁྱོད་ད་ལྟོང་ག་མི་འདུག།

EXERCISE 79.—*Continued.*

15. If I had not so much to do, I would come every day.	Nga la le di tsàm ma chung na nga shaḳ chhaḳ meḍ yong-gyu yin.	ང་ལ་ལས་འདི་ཚོ་མ་ཆུང་ན་ང་ཤག་ཆག་མེད་འོང་རྒྱུ་ཡིན།
16. We saw your uncle when he had returned from fishing.	Khyöḍ kyi akhu nya dzin sa loḳ yong tti ngachaḳ ki htong yöḍ.	ཁྱོད་ཀྱི་ཨ་ཆུ་ཉ་འཛིན་ས་ལོག་ཡོང་ཏེ་ང་རྟག་ག་མཐོང་ཡོད།
17. What time to-day are the priests coming?	Lama-nàm tering chhu-ts'höḍ chi-tsàm la yong-gi yöḍ-pa.	བླ་མ་རྣམས་དེ་རིང་ཆུ་ཚོད་ཅི་ཚོ་ལ་ཡོང་ཀི་ཡོད་པ།
18. I think they will arrive when the sun is so high (about noon).	Ngai sàmpa khong nyin töh la leb-gyu yin.	ང་ཡི་བསམ་པ་ཁོང་ཉིན་དེས་ལ་ཐེབས་རྒྱུ་ཡིན།
19. They came before about that time?	Khong ngön-ne tü ḍi tsàm la yong duḳ.	ཁོང་སྔོན་ནས་རུས་འདི་ཚོ་ལ་ཡོང་འདུག
20. My brother will not be able to come to-day.	Ngai pün tering yong mi htub.	ང་ཡི་སྤུན་དེ་རིང་ཡོང་མི་ཐུབ།

EXERCISE 80.

Talwa, leisure: *chhàr-pa*, rain: *salwa*, clear: *làr-tu*, again: *gor*, wait: *gor-zhi*, waiting, tarrying: *zhi*, cause, reason: *tselpa*, basket: *len*, turn, time: *htàm-cheḍ*, all: *Pö*, Tibet: *jeḍ*, forget: *ts'hik*, a word: *chik*, one: *ma-to*, except: *ha-gau*, perceive, understand.

1. I have work to do and am not at leisure now.	Ngai le di-yi ta-ta tàlwa meḍ.	ང་ཡི་ལས་འདི་ཡིས་དུ་རུ་དལ་བ་མེད།
2. What is the use of going when it is raining?	Chhàr-pa bab-na dau-wa di chi la phen-pa.	ཆར་པ་འབབ་ན་འགྲོ་བ་འདི་ཅི་ལ་ཕན་པ།
3. The sun has come out now.	Nyin di ta-ta chhi la htön yöḍ.	ཉིན་འདི་དུ་རུ་ཕྱི་ལ་འཆོས་ཡོད།
4. The day is quite fine now.	Nyin di ta-ta yong su sàlwa chung.	ཉིན་འདི་དུ་རུ་ཡོངས་སུ་རྣལ་བ་ཆུང།

EXERCISE 80.—*Continued.*

5.	When I come again I will stay longer.	Nga làr-tu lok yong tü yün ring död-gyu yin.	ང་སྐར་ཏུ་ལོག་ཡོང་ཟེས་ཡུན་རིང་སྡོད་རྒྱུ་ཡིན།
6.	At present I am not able to stay long.	Ta-ta nga gor zhi ched-ne död mi htub.	དེ་ནུ་ང་འགོར་གཞིས་ཆེད་ན་སྡོད་མི་ཐུབ།
7.	If that cloth were mine I would give it to you.	Kö di ngarang ki kö yin dak-na khyöd la ngai-chin yong-wa.	གོས་འདི་ང་རང་གི་གོས་ཡིན་འདུག་ན་ཁྱོད་ལ་ངའི་ཕྱིན་ཡོང་བ།
8.	Can Gaboon take away that basket?	Tsel-pu te Gabun kyi khur htub-pàm.	རྩེལ་པུ་ཏེ་གབོན་ཀྱི་ཁུར་ཐུབ་སྲམ།
9.	Take it away into the house.	Te khang-pö nàng-tu khur song.	དེ་ཁང་པའི་ནང་ཏུ་ཁུར་སོང།
10.	I do not know.	Nga mi she.	ང་མི་ཤེས།
11.	Will your sister know?	Khyöd kyi singmöe she-gyu yin-nàm.	ཁྱོད་ཀྱི་སྲིང་མོའི་ཤེས་རྒྱུ་ཡིན་ནམ།
12.	We all know that we shall die some day.	Len chik shi-gyu yin-pa di nga-chak htàm-ched kyi she.	ལེན་གཅིག་ཤི་རྒྱུ་ཡིན་པ་འདི་ང་ཅག་ཏེས་ཅད་ཆ་ཤེས།
13.	Do you know the Tibetan language?	Khyöd Pö ked she-sàm.	ཁྱོད་བོད་སྐད་ཤེས་སམ།
14.	I knew it formerly but have forgotten it now.	Ngön-ne nga she-pa yöd kyang ta-ta nga jed song duk.	སྔོན་ནས་ང་ཤེས་པ་ཡོད་རྒྱང་ད་ནུ་ང་བརྗེད་སོང་འདུག
15.	I only know two or three words.	Nga ts'hik nyi sum shik ma to mi she.	ང་ཚིག་གཉིས་གསུམ་ཞིག་མ་ཐོན་མི་ཤེས།
16.	I do not know his companion.	Khorang ki ro di nga ngo mi she.	ཁོ་རང་གི་རོགས་འདི་ང་ངོ་མི་ཤེས།
17.	I did not know that your brother had gone.	Khyöd kyi pün di song ts'kàr-wa nga ha-ma-gau.	ཁྱོད་ཀྱི་སྤུན་འདི་སོང་ཚར་བ་ང་ཧ་མ་གཅོ།

EXERCISE 80.—*Continued.*

18.	I will soon know who has done this.	Te sui cheḍ-pa yin-nàm pga gyo-pàr she-gyu yin.	དེ་ཐུ་ཡི་ཇེད་པ་ཡིན་ནམ་པ་རྒྱོ་པར་ཤེས་རྒྱུ་ཡིན།
19.	How do you know that I did this?	Di cheḍ-pa yin duḳ-pa khyöḍ chitàr she-pa.	འདི་ཇེད་པ་ཡིན་འཆག་པ་ཁྱོད་ཅི་ཙར་ཤེས་པ།
20.	I also wish that you may quickly know all about it.	Khyöḍ htàm-cheḍ gyo-pu she htub-pa di nga yang gö-pa yin.	ཁྱོད་ཐམ་མཆེད་པོ་ཤེས་ཐུབ་པ་འདི་ངར་ཡང་དགོས་པ་ཡིན།

EXERCISE 81.

Chhaḳ, hand : *phep*, arrive : *chhaḳ-phep*, to make obeisance : *nor-ḥtúl*, error, mistake : *göḍ-tau*, laughter, ridicule : *tön*, reason, meaning : *shu-loḳ*, complain : *shu*, beg, ask, request : *len-ḍeb*, to answer, reply : *ts'hol*, search, seek : *ḍa-wa*, like : *nyeḍ*, find, get, obtain : *laṅg-pu-chhe*, elephant : *ku-nyiḍ*, (respectful) you : *khàm-chhu*, a case, suit : *tsöḍ-pa po*, the defendant, from *tsöḍ-pàr*, to dispute, contest : *nah*, oath : *nah-por*, to swear : *zhin*, accordingly : *ur*, noise : *chheḍ-pa*, punishment, fine : *chöḍ*, cut : *shib-chha*, detail.

1.	Do you not know how to salute?	Khyöḍ chhaḳ phep cha ma she-pa yin-na.	ཁྱོད་ལག་ཕེབས་ཆ་མ་ཤེས་པ་ཡིན་ན།
2.	I do not know much of the language.	Tàm làb gyu te nga mangpo she-pa meḍ.	ཐམ་ལབ་སྐྱེ་དེ་ང་མང་པོ་ཤེས་པ་མེད།
3.	Do not laugh at me if I make mistakes.	Nor htul chung rang ngai teng la göḍ tau ma cheḍ.	ནོར་འཁྲུལ་ཆུང་རང་ངའི་སྟེང་ལ་དགོད་མོར་མ་ཇེད།
4.	If I had known I would have brought it.	Nga she döḍ-pa yin duḳ-na nga khur yong-wa.	ང་ཤེས་སྐྱེད་པ་ཡིན་འཆག་ན་ང་ཁྱེར་ཡོང་བ།
5.	What is the matter with you?	Khyöḍ la chi chung-wa.	ཁྱོད་ལ་ཅི་ཆུང་བ།
6.	What have you to complain of?	Khyöḍ tön chi-yi shu loḳ kyab yöḍ-pa.	ཁྱོད་དོན་ཅི་ཡི་ཞུ་ལོག་སྐྱབས་ཡོད་པ།
7.	What is your complaint?	Khyöḍ tàm chi-yi tön-ne shu loḳ kyab yöḍ-pa.	ཁྱོད་ཐམ་ཅི་ཡི་དོན་ནས་ཞུ་ལོག་སྐྱབས་ཡོད་པ།
8.	What have you to say in reply?	Khyöḍ la len deb gyu chi yöḍ-pa.	ཁྱོད་ལ་ལན་འདེབས་རྒྱུ་ཅི་ཡོད་པ།
9.	With whom were you talking?	Khyöḍ su tang hlen-chiḳ tàm kyab-gi yöḍ.	ཁྱོད་སུ་དང་ལྷན་ཅིག་ཐམ་སྐྱབས་ཀི་ཡོད།

EXERCISE 81.—*Continued.*

10. Search and you will find.	Ts'hol na nyed.	འཚོལ་ན་རྙེད།
11. Why are you ashamed to search?	Ts'hol-wa la chi-yi chhir ngo ts'ha ched-pa.	འཚོལ་བ་ལ་ཅི་ཡི་ཕྱིར་ངོ་ཚ་བྱེད་པ།
12. It looks like an elephant.	Lang-pu chhe tang ḍawa htong-pa yin.	གླང་པོ་ཆེ་དང་འདྲ་བ་མཐོང་པ་ཡིན།
13. What are you about?	Khyöḍ chi ched-gi yöḍ.	ཁྱོད་ཅི་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།
14. I have carried out your order.	Ku-nyiḍ kyi kaḥ nga nyen-pa yin.	སྐུ་ཉིད་ཀྱི་བཀའ་ང་ཉན་པ་ཡིན།
15. Who is the plaintiff in this case?	Khàm-chhu di la shu loḳ ched mi su yin.	ཁམ་ཆུ་འདི་ལ་ཤུ་ལོག་བྱེད་མི་སུ་ཡིན།
16. Where is the defendant?	Tsöḍ-pa-po ka-na yöḍ.	རྩོད་པ་པོ་ཀ་ན་ཡོད།
17. Swear them both.	Nyi-ka nah por chuḳ.	གཉིས་ཀ་མན་པོར་ཆུག
18. I will obey whatever you order.	Ku-nyiḍ kyi kah chitàr nang-wa zhin nga nyen-gyu yin.	སྐུ་ཉིད་ཀྱི་བཀའ་ཇི་ལྟར་གནང་བ་བཞིན་ང་ཉན་རྒྱུ་ཡིན།
19. If you make so much noise, you will be fined five rupees.	Khyöḍ te-tàr ur kyab-na ngai khyöḍ la tiruḳ nga chheḍ-pa chöḍ-gyu yin.	ཁྱོད་དེ་ལྟར་འུར་སྒྲག་ན་ངའི་ཁྱོད་ལ་དོ་ཀྲག་ལྔ་ཆད་པ་བཅོད་རྒྱུ་ཡིན།
20. Now let me hear your account of the matter.	Tàm tön te-yi shib chha nga la nyen chuḳ.	ཏམ་དོན་དེ་ཡི་ཞིབ་ཆ་ང་ལ་ཉན་ཆུག

EXERCISE 82.

Phàm, to be defeated: *phu*, blow: *sol-naḳ*, charcoal: *tu-wa*, smoke: *phoḳ*, strike: *me-che*, flame; *büḍ*, blow the fire: *kyowa*, sorrow: *tü*, care, heed: *tang-wa*, give,

1. For what reason did you strike him?	Kho la chi-yi chhirtu dung-wa.	ཁོ་ལ་ཅི་ཡི་ཕྱིར་རྡུང་བ།
2. You will lose your case unless you speak carefully.	Khyöḍ riḳ-pa cheḍ te ma làb-na khyöḍ-rang ki khàm-chhu phàm yöḍ.	ཁྱོད་རིག་པ་རྩེད་དེ་མ་ལབ་ན་ཁྱོད་རང་གི་ཁམ་ཆུ་ཕམ་ཡོད།

EXERCISE 82.—*Continued.*

bestow: *khyeḍ* (respectful) you: *phul*, offer: *lau*, mind, understanding: *dàm-ngaḳ*, advice, counsel: *htün*, agreement, unity: *chhir*, out: *kyur*, cast, throw: *yuk*, move: *gyur-tu*, upside down, contrary-wise.

3.	I am lighting a fire.	Nga me phu-gi yöḍ.	ང་མེ་སྤུ་ཀི་ཡོད།
4.	Blow up the fire.	Oh ne me phu.	ཨོཧ་ནས་མེ་སྤུ།
5.	Where is the wood?	Shing ka na yöḍ.	ཤིང་ཀ་ན་ཡོད།
6.	Is there no more charcoal?	Na sol-naḳ mi duḳ.	ན་སོལ་ནས་མི་འདུག
7.	The smoke has got into my eyes.	Tu-wa di ngai miḳ nàng-tu phok-pa yin.	ཏུ་བ་འདི་ང་ཡི་མིག་ནང་དུ་ཕོག་པ་ཡིན།
8.	Blow until the flame springs up.	Me-che ma htön kyi pàr-tu me büḍ.	མེ་ཆེ་མ་འཐོན་ཀྱི་བར་དུ་མེ་འབྱུང་།
9.	Why are you sorrowful?	Khyöḍ chi cheḍ-ne sem kyo-wa.	ཁྱོད་ཅི་ཆེད་ན་སེམ་སྐྱོ་བ།
10.	Catch hold of his hands.	Khoi laḳ-pa la dzin.	ཁོ་ཡི་ལག་པ་ལ་འཛིན།
11.	With your permission I will take some tobacco.	Khyöḍ kyi kah tü-na nga hta-ma-kha len-gyu yin.	ཁྱོད་ཀྱི་བཀའ་གོང་ན་ང་ཏ་མ་ཁ་ལེན་རྒྱུ་ཡིན།
12.	I caught two birds today.	Nga tering cha nyi dzin-pa yin.	ང་དེ་རིང་ཕྱ་གཉིས་འཛིན་པ་ཡིན།
13.	I let one go and one I sent to you.	Ngai chiḳ tang-wa yin chiḳ khyeḍ la phul yöḍ.	ང་ཡི་གཅིག་གཏང་པ་ཡིན་གཅིག་ཁྱོད་ལ་སྤུལ་ཡོད།
14.	He is considering what answer he shall make.	Len chitàr deb-gyu kho sàm lau tang-gi duḳ.	ལན་ཅི་ལྟར་འདེབས་རྒྱུ་ཁོ་བསམ་ལྟོ་གཏང་གི་འདུག
15.	I do not know what to do, what is your advice?	Chi cheḍ-gi yöḍ-tàm nga mi she khyöḍ kyi dàm-ngaḳ chi yöḍ-pa.	ཅི་ཆེད་ཀི་ཡོད་ཏོ་ང་མི་ཤེས་ཁྱོད་ཀྱི་ནད་ཅི་ཡོད་པ།
16.	This man says one thing, and that man says another thing.	Mi di-yi tàm chiḳ làb-gi duḳ tarung mi tei kyang tàm zhen shiḳ lab-gi duḳ.	མི་འདི་ཡི་གཏམ་གཅིག་ལབ་གི་འདུག་དང་རྒྱང་མི་དེ་ཡང་གཏམ་གཞན་ཞིག་ལབ་གི་འདུག

EXERCISE 82.—*Continued.*

17. The men contradict one another.	Mi di nàm chik tang chik mi htün.	མི་འདི་དོས་གཅིག་དང་གཅིག་མི་མཐུན།
18. Their words do not agree.	Kho-nàm kyi tàm chik-pa mi duk.	ཁོ་དོས་ཀྱི་གཏམ་གཅིག་པ་མི་འདུག
19. They told me yesterday that half of what I was to get had been thrown away.	Dàng khong ki nga la serwa ngai htob-pa di chheḍ-ka kyur tang yöḍ.	མདང་ཁོང་གི་ང་ལ་སེར་བ་ངའི་ཐོབ་པ་འདི་ཕྱེད་ཀ་སྐྱུར་ཟིན་ཡོད།
20. Move your hands in contrary directions.	Khyöḍ kyi lak-pa chhir gyur tu yuk.	ཁྱོད་ཀྱི་ལག་པ་ཕྱིར་འགྱུར་རུ་ཡུག

EXERCISE 83.

Htö, hear, hearken: *kalchen*, important, of consequence: *chhah*, make, prepare: *leng*, discourse: *teöḍ*, dispute, quarrel: *chöḍ*, cut, put an end: *ṭiḍ*, lead, conduct: *em-chhi*, doctor: *lung-pa*, valley: *sung*, keep watch: *làng*, stand: *rim-shin*, in order, in due time: *je-ne*, afterwards: *ko*, know: *ü*, middle, among.

1. I am listening to your advice.	Khyöḍ kyi tàm sa ngak di ngai htö yöḍ.	ཁྱོད་ཀྱི་གནམ་ས་ངག་འདི་ང་ཡིས་ཐོས་ཡོད།
2. I attach importance to what you say.	Khyöḍ chi làb-pa di nga kalchen chha nge cha-wa yin.	ཁྱོད་ཅི་ལབ་པ་འདི་ང་ནམ་ཅན་འཚའ་དེས་ཐུ་བ་ཡིན།
3. If you take my advice you will put an end to the case (business).	Khyöḍ ngai làb-pa nyen na leng tsöḍ te nge chöḍ-gyu yin.	ཁྱོད་ང་ཡི་ལབ་པ་ཉན་ན་རྩོད་སྐོད་དེ་དངེ་མཆོད་རྒྱུ་ཡིན།
4. I will bring you whatever you like best.	Khyöḍ chi gö-pa di khyöḍ kyi tön-ne ngai khur yonggyu yin.	ཁྱོད་ཅི་དགོས་པ་འདི་ཁྱོད་ཀྱི་དོན་ནས་ང་ཡི་ཁུར་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན།
5. Go and bring it.	Song khur shok.	སོང་ཁུར་ཤོག
6. Come here and bring it to me	Dir ngai tsàr khur shok.	འདིར་ང་ཡི་རྩར་འཁུར་ཤོག

EXERCISE 83.—*Continued.*

7. He brought two or three letters from the village yesterday.	Kho yigi nyi sum shiḳ dàng ṭong yul ne khür yong-wa yin.	ཁོ་ཡི་ཞི་གཉིས་གསུམ་ཞིག་མདངས་ཡོང་གྲྭ་ནས་ཁྱེར་པ་ཡིན།
8. To-morrow Jorden will bring his son with him.	Sang Jorden khorang ki puts'ha hlen-chik-tu ṭiḍ yong-gyu yin.	སང་འཇོར་སྡན་ཁོ་རང་གི་བུ་ཚོ་སྡན་གཅིག་ཏུ་འཕེད་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན།
9. They are bringing their aunt from the village to the doctor.	Khonàm khorang ki ani ṭong yul ne ṭiḍ-te em-chhi tsàr ta-wàr dau-gĩ duḳ.	ཁོ་ནམ་ཁོ་རང་གི་ཨ་ནེ་གྲོང་ཡུལ་ནས་འཕེད་དེ་ཨེ་ཆི་རྩར་ཏ་བར་འགོ་ཞིན་འདུག།
10. It would be well to make an agreement with the girl you mentioned.	Khyöḍ-rang làb-khen pumo di tang htün-pa choḍ-ne yaḳ-po yin.	ཁྱོད་རང་ལག་མཁན་བུ་མོ་འདི་དང་མཐུན་པ་ཕྱོད་ནས་ཡག་པོ་ཡིན།
11. He fetches water from the valley.	Kho lung-pa ne chhu khur yong-gi duḳ.	ཁོ་ལུང་པ་ནས་ཆུ་འཁྱེར་ཡོང་གི་འདུག།
12. Give it to him.	Te kho la chin.	དེ་ཁོ་ལ་ཕྱིན།
13. You told me the work was good, but it does not seem so to me.	Khyöḍ le yak-po cheḍ yöḍ ser, nga la làb kyang, nga yaḳ-po ma htong.	ཁྱོད་ལས་ཡག་པོ་ཕྱེད་ཡོད་ཟེར་ངས་ལག་ལུང་ང་ཡན་པོ་མ་མཐོང་།
14. I say that I told that man to stand as sentry.	Mi te la sung-te lang döḍ gö pö nga-yi kah nang yöḍ.	མི་དེ་ལ་སྲུང་སྟེ་ལངས་རྒྱོད་དགོས་པའི་ཚིག་ཡིས་བཀའ་ཁམས་ཡོད།
15. I shall be told what they are saying by and bye.	Khonàm khorang ki chi làb-pa di rim-shin je-ne nga ko-gyu yin.	ཁོ་ནམ་ཁོ་རང་གི་ཅི་ལྟར་པ་འདི་རིམ་གཞིས་རྗེས་ནས་ང་ཚོ་རྒྱུ་ཡིན།
16. I know I shall be told whatever is said among them.	Khong ki ü na chi serwa di nga la làb-gyu yin-pa ngai she.	ཁོང་གི་དབུས་ན་ཅི་རེར་ཡང་འདི་ང་ལ་ལག་ཡིན་པ་ངའི་ཤེས།

EXERCISE 83.—*Continued.*

17.	Did you not tell me that ?	Khyöḍ nga la ser ma chung-ngàm.	ཁྱོད་ང་ལ་སེར་མ་ཆུང་ངམ།
18.	Who told you so ?	Khyöḍ la sü ɬáb-pa.	ཁྱོད་ལ་སུས་གསུངས་པ།
19.	I heard everything they said.	Teyi chi làb-pa di nga htö yöḍ.	དེ་ཡི་ཅི་ཕྱག་པ་འདི་ང་ཐོས་ཡོད།
20.	What do you want to say ?	Khyöḍ chi làb gö duḳ.	ཁྱོད་ཅི་ཕྱག་དགོས་འདུག

EXERCISE 84.

Nü, can : *jöḍ*, say, pronounce : *pöḍ-nga*, call, name : *döḍ*, wish : *lob*, teach : *khong-tu*, in, among : ཡོན་ཏན། abbr. ཡོངས། *yön-ten*, skill, learning, science : *ts'hüḍ*, enter into : *bul*, offer : *suk-jeḍ*, reward, honour : *dong*, face : *lek-pàm*, volume, book : *ts'hik-ts'hed*, passage of book : *lob-pön*, teacher : *lob-ma*, pupil.

1.	What is that for ?	Te chi-yi chhir yin-pa.	དེ་ཅི་ཡིས་ཕྱིར་ཡིན་པ།
2.	What is the use of that ?	Te-yi phen chi yin.	དེ་ཡི་ཕན་ཅི་ཡིན།
3.	What do you call that in Tibetan ?	Te la khyöḍ pöḍ keḍ tu chi ser-gi yöd.	དེ་ལ་ཁྱོད་པོད་སྐད་ཏུ་ཅི་ཞེར་ཞེས་ཡོད།
4.	How can you say so ?	Khyöḍ di chitàr làb nü-pa.	ཁྱོད་འདི་ཅི་ཚུར་གཅག་སྐས་པ།
5.	How do you pronounce this word ?	Tàm chitàr cheḍ-ne jöḍ-gi yöḍ-pa.	གཏམ་ཅི་ཚུར་ཇེད་ནས་བརྗོད་ཀི་ཡོད་པ།
6.	How is this word pronounced ?	Tàm di pöḍ-nga chi-tàr yin.	གཏམ་འདི་འཁོད་མངས་ཀྱི་ཚུར་ཡིན།
7.	I wish to learn the Tibetan language.	Pöḍ-keḍ di nga làb düḍ-pa yin.	པོད་སྐད་འདི་ང་ལག་འདོད་པ་ཡིན།
8.	Teach me the language.	Keḍ di nga la lob.	སྐད་འདི་ང་ལ་སྦྱོང
9.	It is good for you to learn.	Yön-ten khong-tu ts'hüḍ na yaḳ-po yong.	ཡོན་ཏན་ཁོང་ཐུ་རྟོག་ན་ཡག་པོ་ཡོད།
10.	If you teach me it will be good for you.	Kalte khyöḍ nga la lob na khyöḍ-ran g yaḳ-poyong.	གལ་ཏེ་ཁྱོད་ང་ལ་སྦྱོང་ན་ཁྱོད་རང་ཐག་ཡོ་ཡོད།

EXERCISE 84.—*Continued.*

11. I will give you a present for teaching me.	Nga la khyöḍ kyi lob htub na ngai khyöḍ la suḳ-joḍ bul-gyu yin.	ང་ལ་ཁྱོད་ཀྱི་སློབ་སྟུབ་ན་དངོས་ཁྱོད་ལ་གསུལ་རྗོད་འབུལ་རྒྱུ་ཡིན། *
12. I will teach you if you will learn.	Khyöḍ-rang khong-tu zhaḳ htub na ngai khyöḍ la lob-gyu yin.	ཁྱོད་རང་ཁོང་ཏུ་ཞཱག་སྟུབ་ན་དངོས་ཁྱོད་ལ་སློབ་རྒྱུ་ཡིན།
13. I shall learn from you with pleasure.	Khyöḍ kyi dong la te na nga sem gâh ö nang ne lob-gyu yin.	ཁྱོད་ཀྱི་གདོང་ལ་ཐུག་ན་ང་སོམ་དགའ་བའི་ཤར་ནས་སློབ་རྒྱུ་ཡིན།
14. You have much to learn.	Khyöḍ la mang-po lob-gyu yöḍ.	ཁྱོད་ལ་མང་པོ་སློབ་རྒྱུ་ཡོད།
15. Say the word over twenty times.	Ts'hik len nyi-shu làb.	ཚིག་ལན་ཉི་ཤུ་ལབ།
16. There are many who can teach you beside me.	Khyöḍ kyi chhirtu tarung lob-pa-po mang-po yöḍ.	ཁྱོད་ཀྱི་ཆིར་ཏ་རུང་བ་སློབ་པ་པོ་མང་པོ་ཡོད།
17. Explain this to me.	Di nga la salwa ched-ne làb.	འདི་ང་ལ་གསལ་བ་བྱེད་ནས་ལབ།
18. Make me understand this passage of the book in other words.	Leḳ-pàm ki ts'hiḳ ts'heḍ di nga la tàm zhen htoḳ ne làb nàng.	སྐོགས་པའི་མི་ཚིག་ཚེད་འདི་ང་ལ་གཞན་ཏཱམ་ཞེན་ཐོག་ནས་ལབ་ཅིང་།
19. You are a good teacher.	Khyöḍ lob-pön yak-po shiḳ yin duḳ.	ཁྱོད་སློབ་དཔོན་ཡག་པོ་ཞིག་ཡིན་འདུག
20. In what monastery did you study ?	Khyöḍ gön-pa kana lab-pa.	ཁྱོད་དགོན་པ་ཅ་ན་ལགས་པ།
21. A good teacher makes a good pupil.	Lob-pön yak-po chung na lob-ma kyang yaḳ-po yong.	སློབ་དཔོན་ཡག་པོ་སྦྱངས་ན་སློབ་མ་ཡང་ཡག་པོ་ཡོང་།

Exercise 85.

Jöḍ, speech, utterance :
yang, voice, sound :
diḳ, make agree, adjust :
shutaḳ, correction :
htu-teḍ, opposition, contrary :
la-wa, easy : *kah-wa*, difficult :
ra, gross, thick :
shu-yiḳ, petition :
shu-khen, petitioner :
tang-po, a beggar, a poor person :
ts'ho, sign of collective nouns :
lok, read : *ṭi* or *ḍi*, write :
Ang-gar-yiḳ, English :
lu, custom, manner :
ts'hung, equal, like :
pe, book : *pe-shü*, copy :
na-za, cloth, hangings :
loḳ, turn : *chuḳ*, put, place.

1. If I pronounce a word wrong, you should correct me.	Nga yang jöḍ yang di ma ḍiḳ na khyöḍ kyi shu-taḳ cheḍ-ne làb nang.	ང་ཡང་ཇོད་དཔངས་འདི་མ་སྡིག་ན་ཁྱོད་ཀྱི་ཤུ་ཏག་ཆེད་ལས་ལྷབ་ནང་།
2. If I do not speak correctly, tell me in what I am wrong.	Nga shu-taḳ-tu làb ma htub na ngai ma phoḳ-pa di tön.	ང་ཤུ་དག་ཏུ་ལྷབ་མ་ཐུབ་ན་ངའི་མ་ཕྱོག་པ་འདི་སྟོན་།
3. The Tibetan language is difficult.	Pöḍ keḍ di kah-wa yöḍ.	པོད་སྐད་འདི་དཀའ་བ་ཡོད་།
4. On the contrary, I think it easy.	Hta-teḍ di la ngai sàmpa la di la-wa yin.	ཐ་དད་འདི་ལ་ང་ཡི་བསམ་པ་ལ་འདི་ལྟ་བུ་ཡིན་།
5. I am hoarse and cannot speak well.	Ngai keḍ ra-pa yin nga tàm le-su làb mi htub.	ངའི་སྐད་རཏག་པ་ཡིན་ང་ཏམ་ལེ་ཤུ་ལྷབ་མི་ཐུབ་།
6. This letter is written wrongly.	Yigi di ma ḍiḳ-pàr ḍi duḳ.	ཡི་གེ་འདི་མ་སྡིག་པར་སྡེར་འདུག་།
7. Correct it.	Shu-taḳ cheḍ.	ཤུ་དག་ཇོད་།
8. The name of the petitioner is not subscribed to his petition.	Khong ki shu-yiḳ nàng la shu-khen kyi ming ṭi ma chung duḳ.	ཁོང་གི་ཤུ་ཡིག་ནང་ལ་ཤུ་མཁན་གྱི་མིང་རྟེན་མ་ཆུད་འདུག་།
9. The poor people speak thus.	Ṭàng-po mi-ts'ho la te tàr làb-gi duḳ.	ཐང་པོ་མི་ཚོ་ལ་དེ་ཙམ་འཁྱབ་གི་འདུག་།
10. Well born people speak with more elegance than those of poor origin.	Mi chhen nàm mi chhungwa ne tàm nyen-pu làb-gi duḳ.	མི་ཆེན་རྣམས་མི་ཆུང་བ་ནས་ཏགས་ཁྱད་པོ་འཁྱབ་གི་འདུག་།
11. You must learn to write as well as to read.	Loḳ she na ṭi-wa kyang lob gö.	ཀློག་ཤེས་ན་ཐི་བ་ཡང་སློབ་དགོས་།
12. Can you speak English ?	Khyöḍ ang-gàr-jiḳ làb htub-pàm.	ཁྱོད་ཨང་ཀར་འཇིག་འཁྱབ་ཐུབ་ཨོ་།

EXERCISE 85.—*Continued.*

13.	I only know a word or two.	Ts'hiḳ chiḳ nyi ma-to hlaḳ nga làb mi htub.	ཚིག་གཅིག་གཉིས་མ་ཐོག་ཟུར་ང་ལབ་མི་ཐུབ།
14.	This is not in accordance with our customs.	Di nga-chaḳ ki lu tang mi ts'hung-pa duḳ.	འདི་ང་ཅག་གི་ལུགས་དང་མི་མཆུངས་པ་འཟག།
15.	Do not speak fast.	Te-tàr gyoḳ-pu ma lab.	དེ་ལྟར་མཆོག་པོ་མ་ལབ།
16.	Make a copy of this document.	Yigi di khyöḍ pe shü.	ཡི་གེ་ཁྱོད་དཔེ་བཞུས།
17.	Raise up the outside cloth and tuck it in a little.	Chhi-yi na-za loḳ-te nang-tu chuḳ.	ཕྱི་ཡི་ན་བཟའ་ལྡོག་སྟེ་ནང་ཏུ་བཅུག།
18.	This is very difficult.	Di shintu kaḥ-wa duḳ.	འདི་ཤིན་ཏུ་དཀའ་བ་འཟག།
19.	It is written correctly in the headless character.	Yigi te u-meḍ la shu-taḳ cheḍ-ne ti duḳ.	ཡི་གེ་དེ་དབུ་མེད་ལ་ཤུ་དག་ཆེད་ནས་ཏིས་འཟག།
20.	I cannot read it.	Nga te loḳ mi htub.	ང་དེ་སྐོག་མི་ཐུབ།

EXERCISE 86.

Ya-ts'hen-chen, wondrous: *nàm*, sky: *teḍ*, drive away: *töḍ*, warm: *suḳ*, pain, ache: *nub*, sink, set, decline: *sin*, burn: *tsir*, squeeze, press: *sha-war*, to became lame: *suḳ*, penetrate, run in: *mato*, except.

1.	It is most wonderful.	Te shintu ya-ts'hen-chen yïn duḳ.	དེ་ཤིན་ཏུ་ཡ་ཚེན་ཆེན་ཡིན་འཟག།
2.	Turn him out of the house.	Mi te-tàr di khyim ne teḍ tàng.	མི་དེ་ལྟར་འདི་ཁྱིམ་ནས་དད་གཏང་།
3.	The sky is clear and the sun hot.	Nàm te salwa duḳ yang nyin di töḍ yöḍ.	གནམ་དེ་གསལ་བ་འཟག་ཡང་ཉིན་འདི་རྩེད་ཡོད་།
4.	My body is very hot.	Ngai zu shintu töḍ yöḍ.	ང་ཡི་གཟུགས་ཤིན་ཏུ་རྩེད་ཡོད་།
5.	It is very hot weather.	Hten-pa di shintu t ö duḳ.	ཐན་པ་འདི་ཤིན་ཏུ་རྩེད་འཟག།
6.	My wound hurts me most at sun down.	Nyima nub kap su ngai ma di suḳ mang-po kyab-gi duḳ.	ཉི་མ་རྒྱབ་སྐབས་སུ་ང་ཡི་ཨ་འདི་སྐྱག་མང་པོ་སྐྱབས་ཀི་འཟག།

EXERCISE 86.—*Continued.*

7.	The sun has set.	Nyima nub song.	ཉི་མ་རྒྱབ་སོང་།
8.	The fire is burning well.	Me yak-po sin duk.	མེ་ཡག་པོ་རིན་འདུག
9.	Pressing my hand like that hurts me.	Ngai lak-pa di te-tàr tsir na nga suk kyab-gi duk.	ང་ཡི་ལག་པ་འདི་དེ་ལྟར་ཚིར་ན་ང་སུག་སྐྱབས་ཀྱི་འདུག།
10.	When did you first go a-trading ?	Khyöd ngön nàm ts'hong ched-pàr hton yöd.	ཁྱོད་སྔོན་ནམ་ཚོང་ཆེད་པར་ཐོན་ཡོད།
11.	I was very anxious about you at first.	Khyöd ngön-ne dau-gyu-ne khyöd kyi chhir-tu nga mang-po sàmpa yin.	ཁྱོད་སྔོན་ནས་འགོ་སྐྱུ་ནས་ཁྱོད་ཀྱི་ཕྱིར་རྩ་ང་མང་པོ་གསོ་པ་ཡིན།
12.	What is the matter with you ?	Khyöd chi ched-pa.	ཁྱོད་ཅི་ཆེད་པ།
13.	You are lame.	Khyöd sha-wa yin duk.	ཁྱོད་ཤ་པ་ཡིན་འདུག།
14.	In coming here I trod on a spike.	Di nàng yong tùh nga dung tok ki teng la dzek-pa yin.	འདི་ནང་ཡོང་རྩལ་ང་མདུང་གོག་གི་སྟེང་ལ་འཛེག་པ་ཡིན།
15.	He had a spear in his hand.	Khorang ki lak-pa la dung chik duk.	ཁོ་རང་གི་ལག་པ་ལ་མདུང་གཅིག་འདུག།
16.	The spear ran into my foot.	Dung di ngai kang-pa la suk-pa yin.	མདུང་འདི་ང་ལྕང་པ་ལ་སུག་པ་ཡིན།
17.	Is the water hot ?	Chhu di töd chung song-ngàm.	ཆུ་འདི་རྭོད་ཐུང་སོང་བམ།
18.	I have heated the water.	Chhu di ngai töd ched yöd.	ཆུ་འདི་ང་ཡི་རྭོད་ཆེད་ཡོད།
19.	This water is not in the least hot.	Chhu di töd alik shik ma to mi duk.	ཆུ་འདི་རྭོད་ཨ་ལིག་ཤིག་མ་ཏོ་མི་འདུག།

EXERCISE 87.

Yàr, up : *màr*, down : *tong*, send : *pàr*, loose :

1.	I have never come here before.	Nga ngön ne dir nàm-yang ma leb.	ང་སྔོན་ནས་འདིར་ནམ་ཡང་མ་སྐྱེལ།

EXERCISE 87.—*Continued.*

htau-chhung, cock of a gun :
htau-che, spring of a gun :
nying, old, worn-out :
tang-po, straight :
yuk-tong, fling :
gö, wish : *nga-gyal*, pride :
tö-mol, advice : *ra*, stockade :
zau, build, frame, form :
hte-ts'hom, doubt, suspicion :
gau, head : *ting*, heel :
gyel, fall : *chö*, make, prepare :
sur, a corner : *htàk*, rope :
ta, sign, token, mark :
phur-pa, post.

2.	Did you ever see him before?	Khyöḍ ngön-ne khong htong chung-ngàm.	ཁྱོད་སྔོན་ནས་ཁོང་མཐོང་ཐུང་ངམ།
3.	Are you going up or down?	Khyöḍ yàr dangi yöḍ-pa yin-nàm yang màr dau-gi yöḍ.	ཁྱོད་ཡར་འགྲོ་མི་ཡོད་པ་ཡིན་ནོ་ཐང་མར་འགྲོ་མི་ཡོད།
4.	You sent O-nge here, I think.	Khyöḍ kyi O-nge dir tong-wa yin nga sàm chung.	ཁྱོད་ཀྱི་ཨོ་དེས་འདིར་མཁྱེར་བ་ཡིན་ང་བསམ་ཐུང་།
5.	There is no one so good as he.	Kho tang dawa chiḳ kyang mi duḳ.	ཁོ་དང་འདྲ་བ་མཉམ་ཐུང་མི་འདུག།
6.	The cock of this gun is loose.	Me-de htau-chhung par-gi duḳ.	མེ་མདེ་མཚེ་ཆུང་ཕྱར་གི་འདུག།
7.	The gun-spring is old.	Medah dih htau-che nying-po yin.	མེ་མདའ་འདིའ་མཚེ་ཤུ་ཉིང་པོ་ཡིན།
8.	It carries a long way however and shoots straight.	De-u te htaḳ-ring la dau-gi yöḍ tarung medah tang-po kyab duḳ.	རེའུ་དེ་ཐག་རིང་ལ་འགྲོ་གི་ཡོད་དེ་རུང་མེ་མདའ་ཐང་པོ་སྐྱབས་འདུག།
9.	Take care, the dog may bite.	Riḳ-pa-cheḍ khyi di sa-gyu yin sàm-pa duḳ.	རིག་པ་ཅེད་ཁྱི་འདི་ཟ་སྐྱུ་ཡིན་བསམ་པ་འདུག།
10.	If he say no, take it away and throw it into the river.	Kho mi gö ser na khur song te chhu la phong tong.	ཁོ་མི་དགོས་ཟེར་ན་ཁྱུར་སོང་སྟེ་ཆུ་ལ་འཕེན་གཏོང་།
11.	He is so proud he will not take advice.	Te ḍe nga gyàl chhe-wa la kho tö-mol nyen sàmpa mi duḳ.	དེ་འདེ་ང་རྒྱལ་ཆེ་བ་ལ་ཁོ་ཐོས་མོལ་ཉན་པསོ་པ་མི་འདུག།
12.	I have not yet finished building the village stockade.	Ṛa-wa kaḳ-gyu di nga ta-ta htub ma ts'hàr-wa yin.	རྩ་བ་སྐག་སྐྱུ་འདི་ང་ད་ལྟ་རྫབ་མ་ཆོར་བ་ཡིན།

EXERCISE 87.—*Continued.*

13.	I am your friend, why are you suspicious of me ?	Nga khyöḍ kyi toḳ-pu yin khyöḍ chi cheḍ-ne nga la hte-ts'hom cheḍ-pa.	ང་ཁྱོད་ཀྱི་གོས་པོ་ཡིན་ཁྱོད་ཅི་ཞེད་ལས་ང་ལ་ཐེ་ཚོམ་ཞེད་པ།
14.	Bring the plank here.	Shing leb di na khur shoḳ.	ཤིང་ལེབ་འདི་ན་ཁུར་ཤོག།
15.	Take care, it will upset and you will fall.	Riḳ-pa cheḍ shing leb gau ting loḳ-ne gyel yong.	རིག་པ་ཞེད་ཤིང་ལེབ་མཛོ་དིང་ལོག་ལས་འཕྱལ་ཡོང་།
16.	This is a good place to build the stockade.	Sa di la ra-wa chö chhir yak-po duḳ.	ས་འདི་ལ་ར་བ་བཟོས་ཕྱིར་ཡག་པོ་འཇམ།
17.	Mark out the four corners.	Sur zhi la ta kyab.	རྩར་བཞི་ལ་རྟགས་སྒྱབས།
18.	Draw a line from one corner to the other.	Chiḳ ki sur-ne chiḳ la htiḳ kyab gö.	གཅིག་གི་རྩར་ནས་གཅིག་ལ་ཐིག་སྒྱབས་དགོས།
19.	Mark the line with a rope.	Htàk-pa chiḳ-ki htiḳ ta kyab.	ཐག་པ་གཅིག་གི་ཐིག་རྟགས་སྒྱབས།
20.	Set the posts straight.	Phur-pa shing di tang-po diḳ zhaḳ.	སྤུར་པ་ཤིང་འདི་ཐང་པོ་སྡིག་གཞག།

EXERCISE 88.

Chha, a broom : *chhaḳ*, sweep : *màr-me*, a lamp : *làr*, again : *bàr*, to light a lamp : *lob*, teach : *ha-ko*, perceive, understand : *chàn̈*, quiet, slow : *she-dang*, anger : *lang*, rise.

1.	I shall not be able to do it.	Te nga cheḍ htub-gyu men.	དེ་ང་ཞེད་གྲུབ་སྐྱུ་མཁ།
2.	Look now.	Ta zi.	ད་ཟེག
3.	Every one loves his own country the best.	Mi su yang rang hteḍ kyi yul la gah-wa cheḍ-kyin yöḷ.	མི་ཤུ་ཡང་རང་ཐེད་ཀྱི་ཡུལ་ལ་གཅག་བ་ཞེད་ཅིག་ཡོད།
4.	Throw away the broom with which the house has been swept.	Khyim di chhak-khen khyim chha di yuḳ tong.	ཁྱིམ་འདི་ཕྱག་མཁན་ཁྱིམ་ཕྱས་འདི་དཏུག་ཏགོད།

EXERCISE 88.—*Continued.*

5. Put out the light.	Màr-me di sed tang.	མར་མེ་འདི་གསད་ཐང་།
6. Light the lamp.	Màr-me di bàr tang.	མར་མེ་འདི་སྦར་ཐང་།
7. Give a rupee to the man I struck.	Ngai dung-wöe mi di la tiruk chik chin.	ངའི་རྡུང་བའི་མི་འདི་ལ་རྟི་རུག་གཅིག་ཕྱིན།
8. For this reason I went.	Dì-yi tön-ne nga song-wa yin.	འདི་ཡི་དོན་ན་ང་སོང་བ་ཡིན།
9. What will you do down there ?	Khyöd ter ded-ne chi ched-gyu-pa.	ཁྱོད་དེར་བཞད་ན་ཅི་ཕྱེད་རྒྱུ་པ།
10. Put it back again.	Lok te zhak.	ལོག་སྟེ་བཞག།
11. Do not do that again.	Làr te-tàr ma ched.	སྐར་དེ་ཕྱར་མ་ཕྱེད།
12. Do not say so again.	Làr te-tàr ma làb.	སྐར་དེ་ཕྱར་མ་ལབ།
13. You can only understand what I say if you listen.	Ngai làb-pa di le-pàr nyen-na khyöd-rang ha-ko htub yong.	ང་ཡི་ལབ་པ་འདི་ལེགས་པར་ཉན་ན་ཁྱོད་རང་ཧ་ཅོ་ཐུབ་ཡོང་།
14. If you do not listen, you cannot hear what is said.	Khyöd le-pàr ma nyen-na chi lab kyang khyöd-rang ha-ko mi htub.	ཁྱོད་ལེགས་པར་མ་ཉན་ན་ཅི་ལབ་ཀྱང་ཁྱོད་རང་ཧ་ཅོ་མི་ཐུབ།
15. If you are not quiet, I will not teach you any more.	Khyöd chàm ma död-na nga khyöd la lob-gyu ma yin.	ཁྱོད་ཆམ་མ་སྡོད་ན་ང་ཁྱོད་ལ་སློབ་རྒྱུ་མ་ཡིན།
16. Why do you want me to tell it you ?	Khyöd di chi-yi led-tu ngai lab-pa di nyen gö-pa.	ཁྱོད་འདི་ཅི་ཡི་སྐད་ཅ་ཅི་ལབ་པ་འདི་ཉན་དགོས་པ།
17. Who will you tell it to ?	Khyöd sü tsàr lab-gyu ched-pa.	ཁྱོད་སུས་རྩར་ལབ་རྒྱུ་ཕྱེད་པ།
18. I shall offend by speaking.	Ngai lab-na khyöd she-dang lang yong.	ང་ཡི་ལབ་ན་ཁྱོད་ཤེ་སྐད་ལང་ཡོང་།
19. Let him speak for himself.	Kho-rang lab chuk shik.	ཁོ་རང་ལབ་གཅུག་ཤིག།

Exercise 89.

Ü-ne, among : *su-hteḍ*, some-one : *choḳ-tse*, a table : *ne*, dwell, abide : *ts'he*, life : *gyalpo*, king : *mö*, esteem, regard : *kü*, reverence : *htoḳ*, beginning : *mö-kü*, fidelity : *no*, think : *wang*, power, force.

S. 12 and 13. Note that the spelling of རྒྱུད་ to remain and འདོད་ to wish, is different, although the pronunciation is the same.

1. How long have you been awake ?	Khyöḍ nyiḍ loḳ-te chi-tsàm döḍ-pa.	ཁྱོད་གཉིད་ལོག་ཏེ་ཇི་ཙམ་རྫོད་པ།
2. Since when did your foot begin to pain you ?	Khyöḍ kyi kang-pa nàm-ne suḳ kyab yöḍ-pa.	ཁྱོད་ཀྱི་རང་པ་ནམ་ནས་སྡུག་སྐྱབ་ཡོད་པ།
3. Since when did it pain ?	Nàm-ne suḳ kyab-pa.	ནམ་ནས་སྡུག་སྐྱབ་པ།
4. Where does it pain ?	Suḳ ka-na yöḍ.	སྡུག་ག་ན་ཡོད།
5. Tell me before I go.	Nga ma dau-wöe ngön-ne lab.	ང་མ་འགོ་བའི་སྔོན་ནས་ལབ།
6. I will tell him after you are gone.	Khyöḍ ḍau-wöe je-ne nga kho la lab-gyu yin.	ཁྱོད་འགོ་བའི་རྗེས་ནས་ང་ཁོ་ལ་ལབ་རྒྱུ་ཡིན།
7. When I first saw you we were both young men.	Nga-chaḳ nyi-ka ngön-ne hteḍ tü su nga-chaḳ nyi-ka lo zhön-pa yöḍ.	ང་ཅག་གཉིས་ཀ་སྔོན་ནས་འཕྲད་རེས་སུ་ང་ཅག་གཉིས་ཀ་ལོ་ཟོན་པ་ཡོད།
8. Some of you have broken my table.	Khyöḍ-chaḳ ki ü-ne su-hteḍ kyi ngai choḳ-tse di chaḳ duḳ.	ཁྱོད་ཅག་གི་དབུས་ནས་སུ་ཞིང་ཀྱི་ང་ཡི་ཇོག་རྩེ་འདི་བཅག་འདུག།
9. While life lasts, I will remain true to the king.	Nga ts'he nàm-ne pàr-tu gyal-po la mö kü cheḍ-ne döḍ-gyu yin.	ང་ཚེ་ནམ་གནང་བར་དུ་རྒྱལ་པོ་ལ་མོས་གུས་ཆེད་ནས་རྫོད་རྒྱུ་ཡིན།
10. I will stay here all my life.	Nga ts'he htoḳ dir döḍ-gyu yin.	ང་ཚེ་ཐོག་འདིར་རྫོད་རྒྱུ་ཡིན།
11. I have stayed here all my life.	Nga ts'he htoḳ-na döḍ-pa yin.	ང་ཚེ་ཐོག་ན་རྫོད་པ་ཡིན།
12. I remain here always.	Nga tü-gün-tu na döḍ-kyin yöḍ.	ང་དུས་རྒྱུན་དུ་ན་རྫོད་རྒྱུན་ཡོད།
13. I wish to remain here.	Nga na deḍ döḍ-pa yin.	ང་ན་བཞད་འདོད་པ་ཡིན།

EXERCISE 89.—*Continued.*

14. The house was burnt down by accident.	Khyim di no sàm ma tong-wa me ts'hiḳ song duḳ.	ཁྱིམ་འདི་མེད་པས་མ་གཏོང་བ་མེ་ཆིག་སོང་འོང་།
15. I am speaking of my own accord.	Nga-rang gah-wöe chhir nga-rang ki lab-pa yin.	ང་རང་དགའ་བའི་ཕྱིར་ང་རང་གི་ཁས་པ་ཡིན།
16. No-one forces me to speak.	Nga lab-gyu sui kyang wang yöḍ cheḍ-kyin meḍ.	ང་ཁས་ཀྱི་གྱུ་ཡི་གྱང་དབང་ཡོད་ཆོད་ཀིན་མེད།
17. Do not be suspicious.	Te-tàr hte ts'hom ma cheḍ.	དེ་རྒྱུ་ཅི་ཆོམ་ཆེད།

EXERCISE 90.

Dang, satisfied: *ts'höḍ*, moderate: *sem-chen*, an animal, or, the condition of having a soul: *khyeḍ*, separate, different: *ri*, kind, sort, tribe: *lu*, custom, mode: *ṭe-u*. monkey: *ṭa-ṭe*, a white-bearded species of monkey: *kyün*, to wear: *gau-re*, turban: *ching*, bind, tie: *dong-kheb*, face-cover, a veil: *yoḳ*, to cover: *töd-kō*, coat: *ta-ts'hil*, wax: *chhuḳ*, put: *re*, cloth of cotton: *chah*, iron: *dom*, wrap, bind round: *teḳ-pa*, rust: *kaḳ*, hinder, prevent: *shub*, sheath, scabbard.

1. He knows every word in the book.	Po-ti te ne ts'hiḳ chi-yang she-pa yin.	པོ་ཏི་དེ་ནས་ཆིག་ཅི་ཡང་ཤེས་པ་ཡིན།
2. Every one does not know so much.	Su-yang te-tàr yön ten she-kyin meḍ.	སུ་ཡང་དེ་རྒྱར་ཡོན་ཏན་ཤེས་རྒྱུ་མེད།
3. I only know it partially.	Nga te yong su she-kyin meḍ.	ང་དེ་ཡོངས་སུ་ཤེས་རྒྱུ་མེད།
4. You have eaten moderately.	Khyöḍ dang ts'höḍ sa-wa yin duḳ.	ཁྱོད་འཐབས་ཆོད་ཟ་བ་ཡིན་འོག།
5. There are many different kinds of animals.	Sem-chen ri khyeḍ mang-po yöḍ.	སེམ་ཅན་རིགས་ཁྱད་མང་པོ་ཡོད།
6. There are two ways of saying that.	Di la lu nyī cheḍ-ne lab gü-pa yöḍ.	འདི་ལ་ལུགས་གཉིས་ཆེད་ནས་ཁས་བླངས་པ་ཡོད།
7. How many sorts of fruit are there.	Me-toḳ mi chiḳ-pa chi-tsàm yöḍ.	མེ་ཏོག་མི་གཅིག་པ་རྣམ་ཆོ་ཡོད།
8. The 'hanuman' is a species of monkey.	Ṭa-ṭe di ṭe-u chiḳ ki ri yin.	ཐ་ཐེ་འདི་ཐེ་ཨུ་གཅིག་གི་རིགས་ཡིན།
9. He always wears black clothes.	Kho tü gün-tu kö naḳ-po kyön-pa yin.	ཁོ་རྟག་ཏུན་དུ་གོས་ནག་པོ་ཆོན་པ་ཡིན།

EXERCISE 90.—*Continued.*

10.	He put on a white turban.	Khoi gau la gau re kàr-po chik-ki ching duk.	ཁོ་ཡི་མགོ་ལ་མགོ་རེ་མཁར་པོ་གཅིག་གི་བཅིངས་འདུག
11.	She covered her face with a veil.	Mo morang ki dong la dong kheb yok duk.	མོ་མོ་རང་གི་གདོང་ལ་གདོང་ཁེབས་གཡོག་འདུག
12.	Give him a cloth for a night-covering.	Ts'hen-ma la kho la yok-güe kö chik chin.	མཚན་མ་ལ་ཁོ་ལ་གཡོག་རྒྱུའི་གོས་གཅིག་ཕྱིན།
13.	Your coat is worn out.	Khyöd kyi töd-kö di nying-po ru song ts'hàr duk.	ཁྱོད་ཀྱི་སྟོད་ཀོས་འདི་ཉིང་པོ་རུ་སོང་ཚར་འདུག
14.	Why do you wear your coat inside out.	Khyöd kyi töd-kö di du chod-no chhi gyur lok-te kyön-pa.	ཁྱོད་ཀྱི་སྟོད་ཀོས་འདི་ཏུ་ཆོད་ནོ་ཆི་གྱུར་ལོག་སྟེ་སྐྱོན་པ།
15.	Wrap up the spear-head in a piece of oil-cloth.	Dung ki gau la ta ts'hil chhuk-po re kyi dom.	མཐུང་གི་མགོ་ལ་ཏ་ཚིལ་ཆུག་པོ་རེ་ཀྱི་སྡོམ།
16.	This will protect the steel from damp.	Te-tàr chod-na chah di la tek-pè mi dzin.	དེ་གྱར་ཆོད་ན་ལྕགས་འདི་ལ་རྟེན་པས་མི་འཛིན།
17.	It will prevent the steel from rusting.	Chah kyi tek-pa di kak-gyu yin.	ལྕགས་ཀྱི་རེག་པ་འདི་བགག་རྒྱུ་ཡིན།
18.	Sheathe your sword.	Ti di shub-na chuk.	ཁྲི་འདི་གཞུབ་ན་བཅུག
19.	She was dressed very finely.	Moi kö di yak-po kyön duk.	མོ་ཡི་གོས་འདི་ཡག་པོ་སྐྱོན་འདུག
20.	We shall be clothed in flannel.	Kho la pha-la-lung ki kö kyön chin-gyu yin.	ཁོ་ལ་པ་ལ་ལུང་གི་གོས་སྐྱོན་ཕྱིན་རྒྱུ་ཡིན།

EXERCISE 91.

Kye-chhe, necklace: *ta*, bind, tie: *leq*, hide, conceal:

1.	He wore a necklace.	Kho la kye chhe shik tah duk.	ཁོ་ལ་སྐྱེ་ཆས་ཞིབ་བཏགས་འདུག

EXERCISE 91.—*Continued.*

ma-htoḳ, floor : *lüḍ*, dung, dirt :
tön-dam, really, indeed :
chhaḳ-ma, a broom :
chhaḳ-me, by a broom :
ur, to rub, to smooth :
yuḳ, brandish, wave :
baḳ-pa, stain : *ṭuh*, wash :
naḳ-teb, spot, stain :
num, oil : *juk*, smear :
dàm, mud : *chhaḳ*, sprinkle :
rul, rotten, putrid : *güḍ*, decay :
gau-dzaḳ, begin, commence :
ṭima, bad smell, stink :
kàm, dry : *seḍ*, spent :
kyen-ts'hong, maize, Indian corn :
bu, grub, insect, weevil.

2. Hang this necklace round his neck.	Kho-rang ki gul-tu kye-chhe tah.	ཁོ་རང་གི་མགལ་ཏུ་སྐྱེ་ཆས་བཀབས།
3. Hide yourself under this cloth.	Khyöḍ kö dih o-ne bè song.	ཁྱོད་ཀོས་འདིའི་འོག་ནས་སྦས་སོང།
4. The floor is dirty, it must be made clean.	Ma-htoḳ la lüḍ yöḍ di tön-dàm chhaḳ gö.	མ་ཐོག་ལ་སྨད་ཡོད་འདི་དེས་དམ་པྱུག་དགོས།
5. It has already been swept with a broom.	Ngön-ne len chiḳ chhaḳ-mè chhaḳ duḳ.	སྔོན་ནས་ལན་གཅིག་ཕྱག་མས་ཕྱག་འདུག།
6. It must be cleaned with water and rubbed with a cloth.	Chhui chhaḳ-te, to-ne re kyi ur.	ཆུ་ཡི་ཕྱག་སྟེ་ནས་རེ་སྐྱི་བྱའོ།
7. Take up this dirt and throw it away.	Lüḍ di chhaḳ-te phong.	སྨད་འདི་ཕྱག་སྟེ་འཕོངས།
8. It will make stain on the floor.	Ma-htoḳ di nàng lüḍ kyi baḳ-pa bab-gyu yin.	མ་ཐོག་འདི་ནང་སྨད་ཀྱི་དག་པ་འཐག་རྒྱུ་ཡིན།
9. The cloth will have to be washed.	Kö di ṭuh gö-gyu yin.	ཀོས་འདི་འཁྲུད་དགོས་རྒྱུ་ཡིན།
10. There are two spots on the cloth.	Kö di la naḳ-teb nyi duḳ.	ཀོས་འདི་ལ་ནག་རྡེབ་གཉིས་འདུག།
11. Go and wash your hands.	Song-te rang ki laḳ-pa tuh.	སོང་སྟེ་རང་གི་ལག་པ་འཁྲུ།
12. Let him wash his feet.	Kho-rang ki kang-pa tuh chuḳ shiḳ.	ཁོ་རང་གི་རྐང་པ་འཁྲུ་བརྩམ་ཤིག།
13. Smear some oil on this place.	Di na num alik juk.	འདི་ན་སྦུ་ཞ་ཡིག་འབྱུག།
14. His clothes were spattered with mud.	Khoi kö htàm-cheḍ dàm chhaḳ ki naḳ-teb kyi kang song duḳ.	ཁོ་ཡི་ཀོས་ཏིས་ཅད་འདོམ་གི་ནག་རྡེབ་ཀྱི་རྐང་སོང་འདུག།

EXERCISE 91.—*Continued.*

15.	If you do not wash your wound it will fester.	Khyöḍ kyi ma di chhui ma ṭuh na ma le-pa htön yong.	ཁྱོད་ཀྱི་མ་འདི་ཆུ་ཡིས་མ་འཁྲུ་ན་མ་ལེན་པ་རྩོན་ཡོང་
16.	That meat is putrid; it is altogether bad.	Sha te rul song duḳ, len chiḳ ma le kyang song duḳ.	ཤ་དེ་རྨྱ་སོང་དུག་ལེན་ཆིག་ཐམ་ལེས་ཀྱང་སོང་དུག།
17.	The wood has begun to decay.	Shing di güḍ gau dzuḳ-pa yin.	ཤིང་འདི་འགུད་འགོ་འཛུག་པ་ཡིན།
18.	The smell of putrid meat is bad.	Sha rul dih ṭima yak-po mi duḳ.	ཤ་རྨྱ་འདིའི་དྲི་མ་ཡག་པོ་མི་དུག།
19.	The dry rot has got into the wood of the boat.	Ṭuh di-yi shing di kàm sed rul chung duḳ.	རྩུ་འདི་ཡི་ཤིང་འདི་སྒོ་ཁར་རྨྱ་ཆུང་དུག།
20.	There are weevils in the Indian corn.	Kyen-ts'hong di nàng la bu duḳ.	རྒྱན་ཚོང་འདི་ནང་ལ་བུ་དུག་དུག།

EXERCISE 92.

The following sentences are taken from Csoma de Korös' Tibetan Grammar: appendix III. They may be regarded as samples of polite speech being in a more polished mode than the common phraseology.

1.	Please to enter.	Nangtu shuḳ shiḳ.	ནང་ཏུ་ཞུགས་ཤིག།
2.	Please to walk in.	Nangtu kyöḍ chiḳ.	ནང་ཏུ་སྐྱོད་ཅིག།
3.	I beg you to sit on this couch.	Den di la zhu su sol.	གདན་འདི་ལ་བཞུགས་སུ་གསོལ།
4.	Or on this chair.	Yang na zhu ṭi di la.	ཡང་ན་ཞུགས་ཐྲི་འདི་ལ།
5.	By the grace of God I am at present well both in body and mind.	Kön-chhok ki htu-ji yi nga la tà-ta lü tàng sem nyi-ka dewa yöḍ.	དཀོན་མཆོག་གི་ཐུགས་རྗེ་ཡིས་ང་ལ་དྲ་ཕྱ་ཐུག་དང་སོས་གཉིས་ཀ་བདེ་བ་ཡོད།
6.	When did you arrive?	Nam phep-pa.	ནམ་ཕེབས་པ།
7.	Yesterday at sunset.	Dàng nyi ma nub ka na.	མདངས་ཉི་མ་རྒྱབ་ཀ་ན།

Shuḳ, to enter, go-in:
kyöḍ, move: *sol*, to beg:
zhu, to sit (respectful form):
den, mat, seat: *zhu-ṭi*, a chair:

EXERCISE 92.—*Continued.*

kön-chhok, God:
htu-ji, grace, favour:
lü, body: *nyi-nuò*, sunset:
ngàl-wàr, *nyel-wàr*, } tired, fatigued:
zhön, vehicle, carriage:
khyo, bier, litter:
chung, hanging:
ong, part of *yong*, to come:
àhm, or, either: *shing-ta*, cart:
nü, able: *re-shik*, a little while:
so, repair, mend: *dzöd*, do, make:
zim, sleep; *zim-khang*, bed-room:
dak, I, myself: *gelong*, priest:
bul-wàr, offer, present:
nyid, your, (respectful form):
ts'hen, name, (respectful form):
shib-tu, minutely: *sol*, beg:
shed-tu, explanation.

8. Have you not been fatigued on the road?	Làm na ku ngàl-wàr (nyel-wàr) ma gyur-ràm.	ལམ་ན་སྐུ་དུབ་པར་ (མཉེས་པར) མ་འགྱུར་རམ།
9. I was not at all fatigued.	Nga chi-ang ngàl ma song.	ང་ཅི་འང་དུབ་མ་སོང་།
10. In what sort of carriage did you come?	Chi-la zhön-te phep-pa.	ཅི་ལ་གཞོན་ཏེ་ཕེབས་པ།
11. I came in a palanquin.	Ñga khyo chung la ong.	ང་འཁྱོག་ཆུང་ལ་འོང་།
12. I could find neither boat, horse nor carriage.	Ṭuh-ṭa àhm shing-ṭa, nga htob ma nü so.	གྲུ་རྟ་འམ་ཤིང་རྟ་ང་ཐོབ་མ་ནུས་སོ།
13. Be pleased now to rest here awhile.	Ta re shik di na ku ngàl so-wa dzöd chik.	དེ་རེ་ཞིག་འདི་ན་སྐུ་འཕྲལ་གསོ་བ་མཛོད་རིག།
14. I thank you (great mercy).	Khyöd htu-ji chhi.	ཁྱོད་ཐུགས་རྗེ་ཆེ།
15. Be pleased to take your lodging in this apartment.	Zim-khang di na zhu ḍàng dzöd chik.	གཟིམ་ཁང་འདི་ན་གཞུག་པ་འཛོད་མཛོད་རིག།
16. Whatever you want please to command me and I will furnish it.	Chi tang chi gö-pa chung na nga la kah sol chik (kah nàng shik) dak ki te htàm-ched bul-wàr gyur.	ཅི་དང་ཅི་དགོས་པ་ཆུང་ན་ང་ལ་བཀའ་སྩལ་རིག (བཀའ་སྣང་ཤིག) བདག་གི་དེས་ཚམ་བཅད་འབུལ་བར་འགྱུར།
17. Here is a priest, who has come according to your wish.	Khyöd kyi döḍ-pa shintu ge-long shik dir phep so.	ཁྱོད་ཀྱི་འདོད་པ་བཞིན་དུ་དགེ་སློང་ཞིག་འདིར་ཕེབས་སོ།
18. What is your name.	Nyid kyi ts'hen.	ཉིད་ཀྱི་མཚན།
19. My religious name is Ts'hul-ṭim Gya-ts'ho (the ocean of good morals).	Ngai chhö ming ts'hul-ṭim gya-ts'ho yin.	ང་ཡི་ཆོས་མིང་ཚུལ་ཁྲིམས་རྒྱ་མཚོ་ཡིན།

EXERCISE 92.—*Continued.*

20. I beg you to tell me in detail everything that is found in this monastery.	Gön-pa dih nàng la chi tang chi yöḍ khyöḍ kyi nga la zhib-tu sheḍ-tu sol.	དགོན་པ་འདིའི་ནང་ལ་ཅི་དང་ཅི་ཡོད་ཁྱོད་ཀྱི་ང་ལ་ཞིབ་ཏུ་གཤད་རྩལ་སོལ།

EXERCISE 93.

Zheḍ, wish, desire : *chho*, side :
khen-po, master :
lob-pön, teacher, tutor :
khong-tu, upper :
chhaḳ-dzöḍ, treasurer :
nyer-pa, provider, caterer :
teng, above : *oḳ*, below :
pàr, middle : *khang-miḳ*, cell :
gedün, monks :
du-khang, place of assembly, from *du*, to assemble :
chhöḍ-pa, sacrifice :
laḳ-chha, implement :
taḳ, sign of the plural :
tsang, pure, holy : *hla*, spirit :
ku-dà, picture : *gyal-po*, king :
kyong, defend, guard :
ri-mo, figure, image :
la, to be, exist, (precative) :
tsik-pa, wall : *lo*, side of wall :
superficies : *Sangya*, Buddha :
chang chhub-sem-pa, a saint, a Boddhisatva : *ti*, write, depict :

1. I will explain everything according to your honour's wishes.	Nyiḍ kyi zheḍ-pa zhintu duḳ-ki te htàm-cheḍ sheḍ-pàr cha-o.	ཉིད་ཀྱི་གཞེད་པ་གཞིན་ཏུ་བདག་གིས་དེ་ཚོམ་ཅད་གཅད་པར་ཆྭའོ།
2. This chamber is the residence of the Lama (superior or high priest).	Dĩ ni la-mö zhu-sa yin.	འདི་ཉིད་ལའོ་གཞུགས་ས་ཡིན།
3. There on that side is the principal's chamber.	Te chho na khen-pöe zim khang yin.	དེ་ཕྱོགས་ན་མཁན་པོའི་གཟིམ་ཁང་ཡིན།
4. On this side is the professor's (teacher's) dwelling place.	Chho di na ni lob-pön kyi zhu-ne so.	ཕྱོགས་འདི་ན་ནི་སློབ་དཔོན་གྱི་གཞུགས་གནས་སོ།
5. In that large room, in the upper story, resides the treasurer.	Khang-pa chhen-po di nang na kong-tu chhaḳ-dzöḍ zhu so.	ཁང་པ་ཆེན་པོ་འདི་ནང་ན་སྟོང་རྩེ་མཛོད་གཞུགས་སོ།
6. In the room below it, dwells the steward (caterer).	Tei oḳ-na yöḍ-pö khang-pa di nang nyer-pa ne-so.	དེའི་འོག་ན་ཡོད་པའི་ཁང་པ་འདི་ནང་གཉེར་པ་གནས་སོ།
7. These small cells above, in the middle, and below are the dwelling places of the monks.	Teng oḳ pàr sum kyi khang-mik di tak ni ge-dün kyi ne khang yĩn-no.	སྟེང་འོག་བར་གསུམ་གྱི་ཁང་མིག་འདི་དག་ནི་དགེ་འདུན་གྱི་གནས་ཁང་ཡིན་ནོ།

EXERCISE 93.—*Continued.*

ti-kuo, depicted body, a picture: *lu*, poured, founded, cast: *bur*, raised, embossed: *chom-den-de*, victorious; *khe-pa*, wise, learned: *sung-pa*, commandment: *tol*, to open: *ts'hal*, vermilion: *pàr*, print.

---

8. This is the place of congregation for the priests.	Di ni ge-dün kyi du-khang yin.	འདི་ནི་དགེ་འདུན་གྱི་འདུ་ཁང་ཡིན་།
9. That above it is the place of sacrifice (or offering).	Tei kong na chhöḍ-pö khang-pa yin.	དེའི་སྐོང་ན་མཆོད་པའི་ཁང་པ་ཡིན་།
10. These are the implements of sacrifice.	Di daḳ ni chhöḍ-pö laḳ chha taḳ ko.	འདི་དག་ནི་མཆོད་པའི་ལག་ཆ་དག་གོ།
11. That above the latter is the holy place.	Tei kong mö di tsang khang yin.	དེ་ཡི་སྐོང་མཱི་འདི་གཙང་ཁང་ཡིན་།
12. This is the large temple of the gods.	Di ni hla khang chhen-po shiḳ yin.	འདི་ནི་ལྷ་ཁང་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིན་།
13. These pictures here in the vestibule are the painted images of the four great kings and of the guardians of religion.	Gau khang nàng ki ku da di taḳ ni gyal chhen zhi tàng chhö kyong nàm kyi rimo taḳ yin la so.	སྒོ་ཁང་ནང་གི་སྐུ་འདི་འདྲ་ནི་རྒྱལ་ཆེན་བཞི་དང་ཆོས་སྐྱོང་རྣམ་kyi རིམ་ཐག་ཡིན་ལགས་སོ།
14. The images within, found on the side of the wall are representations of Buddhas and Bodhisatvas.	Tsik-pö nàng ki lo na yöḍ-pö rimo te taḳ ni saṅg-gye tang chang chhub sempa nàm kyi kuda taḳ-ko.	རྩིག་པའི་ནང་གི་ལོགས་ན་ཡོད་པའི་རིམ་པ་དེ་དག་ནི་སངས་རྒྱས་དང་བྱང་ཆུབ་སེམས་པ་རྣམས་kyi སྐུ་འདྲ་དག་གོ།
15. This is a picture (painted image).	Di ni ti ku-o.	འདི་ནི་ཐིག་སྐུའོ།
16. This is a cast (molten) image.	Di ni lu ku-o.	འདི་ནི་སྐྱུགས་སྐུའོ།
17. This is a carved image.	Di ni bur ku-o.	འདི་ནི་འཕྱར་སྐུའོ།

EXERCISE 93.—*Continued.*

18. In these volumes are contained the moral instructions of Buddha the victorious, the saints, the wisdom of old times and all religious commandments.	Leḳ-bàm di-tak ni Sangye chom-den-de tàng chang-chhub sem-pah taḳ tàng ngön kyi khe-pa-nàm kyi sung-pö chhö-nàm zhu-so.	ཞེས་པ་ཚད་དེ་དག་ནི་སངས་རྒྱས་བཅོམ་ལྡན་འདས་དང་ཐང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་དག་དང་སྔོན་ཕྱི་མཁས་པ་རྣམས་ཀྱི་གསུངས་པའོ་ཆོས་རྣམ་གཞུགས་སོ།
19. I beg you to open a volume and show it to me.	Leḳ-bàm shiḳ ṭol-te dak la tentu sol.	ཞེས་པ་ཁྱོད་ཀྱིས་བཤིག་ཏེ་བདག་ལ་བསྟན་དུ་གསོལ།
20. This volume is printed with vermilion.	Leḳ-bàm di ni ts'hal kyi pàr yin.	ཞེས་པ་འདི་ནི་མཆོག་ཤི་པར་ཡིན།

EXERCISE 94.

Leḳ-bu, } leaf of a book:
shoḳ-bu, }
gya, a hundred:
chhi-pàr, to be, to exist:
chhi-so, there are, or, there is:
tsàm, about: *juḳ,* end:
dün-lo, before, front:
gyab-lo, behind, rear:
yiḳ-hteng, line: *dün,* seven:
taḳ-yiḳ, orthography:
shü-toḳ, correction:
rin, price: *khu,* juice, fluid:
ts'hang, whole, complete:
dau, stone: *tungna,* near:
zhen, other: *yoḳ,* servant:
Hlo-pa, a Bhutea:

1. In this volume there are about five hundred leaves.	Di nang na leḳ-bu (shok-bu) nga-gya tsàm chhi so.	འདི་ནང་ན་ལེབ་བུ་(ཤོག་བུ)ལྔ་བརྒྱ་ཙམ་མཆིས་སོ།
2. This is the beginning and this the end.	Di gau tàng, di ni juḳ.	འདི་མགོ་དང་འདི་ཚེ་འཇུག
3. There are on the front and on the back of each leaf, seven lines.	Shoḳ-bü dün-lo tàng gyab-lo re-re la yiḳ-hteng dün dün yöḍ.	ཤོག་བུའི་མདུན་ལོགས་དང་རྒྱབ་ལོགས་རེ་རེ་ལ་ཡིག་ཐེང་བདུན་བདུན་ཡོད།
4. The print of it is clean, if the orthography and collection of errata be in accordance therewith, this volume is of great value.	Pàr sàl-po duḳ, taḳ-yiḳ tàng shü taḳ tàng te tàng dawa yöḍ na di la rin-chhen-po chhi-so.	པར་སལ་པོ་འདུག་དག་ཡིག་དང་ཞུས་དག་དང་དེ་དང་འཚ་བ་ཡོད་ན་འདི་ལ་རིན་ཆེན་པོ་མཆིས་སོ།

EXERCISE 94.—*Continued.*

Dzam-bu ling-pa, an Asiatic:
Chhi-ling-pa, a European:
Gya-gàr-pa, an Indian:
Gya-nak-pa, a Chinese:
Tazik-pa, a Persian:
Pöḍ-pa, a Tibetan:
Pal-po-pa, a Nepalese:
Hor-pa, a Turk:
Soḳ-pa, a Mongolian:
Mön, a Lapcha:
Tsang, the country round about Tashi Lhumpo.

5.	This is an incomplete volume, written with gold and silver pigment.	Di ni ser khŭ tàng ngul kŭ ṭi-pö leḳ-bàm ma ts'hang-wa shiḳ yin.	འདི་ནི་གསེར་ཁུ་དང་དངུལ་ཁུ་སྙིལ་པའི་སྐེས་བམ་མ་ཚངས་པ་ཞིག་ཡིན།
6.	These are printed, those are lithographed books.	Di taḳ pàr-ma, te taḳ ni dau-pàr kyi pe-chha taḳ yin-no.	འདི་དག་པར་མ། དེ་དག་ནི་རོ་པར་ཀྱི་དཔེ་ཆ་དག་ཡིན་ནོ།
7.	There are many manuscripts also, both in the capital and in the small character.	Di na yi-gi u-chen tàng u-meḍ kyi ṭi-ma nàm-kyang mang-po zhu-so.	འདི་ན་ཡི་གེ་དཔུ་ཅན་དང་དཔུ་མེད་ཀྱི་སྡེ་མ་ནམ་ཀྱང་མང་པོ་གཞུ་སོ།
8.	Where is the printing house?	Di na pàr khang ka na yöḍ.	འདི་ན་པར་ཁང་ག་ན་ཡོད།
9.	It is on that side.	Te-te chho na duḳ.	དེ་དེ་ཕྱོགས་ན་འདུག
10.	That man yonder is the principal printer, the others near to him are his working men.	Mi te ni pàr-pön yin, tei tung na zhen-te taḳ ni pàr-yoḳ-nàm yin-no.	མི་དེ་ནི་པར་དཔོན་ཡིན་དེ་ཡི་རྒྱང་ན་གཞན་དེ་དག་ནི་པར་གཡོག་ནམ་ཡིན་ནོ།
11.	From what place does this man come?	Mi di kang sa ne yong-wa yin.	མི་འདི་ཁང་ས་ནས་ཡོངས་པ་ཡིན།
12.	He is a Bhotea.	Kho Hlo-pa yin.	ཁོ་ཧློ་པ་ཡིན།
13.	He is our country-man.	Kho nga-chaḳ ki yul mi yin.	ཁོ་ང་ཅག་གི་ཡུལ་མི་ཡིན།
14.	This is an Asiatic, that a European.	Di dzàm-bu-ling-pa yin, te chhi-ling-pa yin.	འདི་འཇམ་བུ་གླིང་པ་ཡིན་དེ་ཕྱི་གླིང་པ་ཡིན།
15.	This is an Indian, that a Chinese man.	Di gya-gàr-pa yin: te gya-naḳ-pö mi yin.	འདི་རྒྱ་གར་པ་ཡིན། དེ་རྒྱ་ནག་པའོ་མི་ཡིན།
16.	I am a Persian.	Nga ta-zik-pa yin.	ང་ཏ་ཛིག་པ་ཡིན།
17.	This is a Tibetan, that a Nepalese.	Di pöḍ-pa, te pàl-po-pa yin.	འདི་པོད་པ་དེ་པལ་པོ་པ་ཡིན།

EXERCISE 94.—*Continued.*

18. This is a Turk, that is a Mongol.	Di Hor-pa te Sok-po yin.	འདི་ཧོར་པ་དེ་སོག་པོ་ཡིན།
19. This is a Turkish woman.	Di ni Hormo shik yin.	འདི་ནི་ཧོར་མོ་ཞེག་ཡིན།
20. There is a Turkish boy.	Di na Hor-htuk shik duk.	འདི་ན་ཧོར་ཐུག་ཞེག་འདུག

EXERCISE 95.

1. This man is a Khamba, that one a man of Middle Tibet.	Di Khàm-pa, te Ü-pa yin.	འདི་ཁམས་པ་དེ་དབུས་པ་ཡིན།
2. This man is from the province of Tsang.	Mi di Tsang-pa yin.	མི་འདི་གཙང་པ་ཡིན།
3. This is a Bhotea, that a Mon.	Di Hlo-pa, te Mön-pa.	འདི་ལྷོ་པ་དེ་སྨོན་པ།
4. This is a man of Ngari, that from Cashmere.	Di Nga-ri-pa, te ni Kha-chhi-pa yin.	འདི་མངའ་རིས་པ་དེ་ནི་ཁ་ཆེ་པ་ཡིན།
5. This is a Cashmerian woman.	Di ni Kha-chhi-mo shik yin.	འདི་ནི་ཁ་ཆེ་མོ་ཞེག་ཡིན།
6. This is a man of Ladak, that of Little Tibet.	Di Ladak-pa, te ni Balti yul-pa yin.	འདི་ལ་དྭགས་པ་དེ་ནི་སྦལ་ཏི་ཡུལ་པ་ཡིན།
7. This is a resident of Lhassa, that of Zhigatsi.	Di Hlasa-pa, te ni Zhi-ka-tsi-pa yin.	འདི་ལྷ་ས་པ་ནི་ནི་གཞིས་ཀ་རྩེ་པ་ཡིན།
8. This is a Buddhist, that of the Bon religious sect.	Di Sangye-pa, te Pön-po-pa yin.	འདི་སངས་རྒྱས་པ་ཅ་བོན་པོ་པ་ཡིན།
9. This is a Brahmin, that a Jain.	Di Tàm-zi-pa, te Mu-te-pa yin.	འདི་ཟླ་ཟེ་པ་དེ་མུ་སྟེགས་པ་ཡིན།

Kham, the name of a province of Tibet, bordering on China.

Ü, Middle: *ü-pa*, a male of the middle (country).

Tsang, the name of the province in Tibet where is situated the celebrated monastery of Tashi Lhumpo, and through which flows the great Tsang-po river, supposed to be the Brahmaputra; note that the word གཙང་པོ་ tsang-po, means, river.

Mon, a general name for the hill people, inhabiting the country between the plains of India and Tibet.

Nga-ri, the north-western part of Tibet, above Garhwal and Kumaon.

Kha-chhi, a Kashmiri.

EXERCISE 95.—*Continued.*

Balti-yul, the country of Balti, well known as Balti-sthan or Little Tibet.

Zhi-ka-tsi, written in our maps Shigatse, is the town near which is situated the monastery of Tashi Lhumpo.

Pön-po-pa, the followers of the old aboriginal superstitions in Tibet, the ancient religion of the country before the introduction of Buddhism.

Mu-te-pa, a Jain.
la-lo-pa, a barbarian or infidel.

10. This is a Mahomedan, that an infidel.	Di Mu-hàm-meḍ-pa, te la-lo-pa yin.	འདི་མུ་ཧཾ་མེད་པ་དེ་ཀླ་ཀློ་པ་ཡིན།
11. He is of our religion.	Kho nga-chaḳ ki chhö lu yin.	ཁོ་ང་ཅག་གི་ཆོས་ལུགས་ཡིན།
12. How many different religious sects are there in Tibet among the orthodox Buddhists?	Pöḍ na nàng-pa sangye-pö nang-na chhö lu so so tsàm duḳ.	བོད་ན་ནང་པ་སངས་རྒྱས་ཕྱི་པའི་ནང་ན་ཆོས་ལུགས་སོ་སོ་ཚམ་འདུག
13. There are many.	Mang-po duḳ.	མང་པོ་འདུག
14. The principal sects are as follows:	Chhö lu chhe-wa taḳ di taḳ yin-no:	ཆོས་ལུགས་ཆེ་བ་དག་འདི་དག་ཡིན་ནོ།
...	1. Nyiḳ-ma-pa:	༡ རྙིང་མ་པ།
...	2. Ugyen-pa:	༢ ཨུ་རྒྱན་པ།
...	3. Kah-dàm-pa:	༣ བཀའ་གདམས་པ།
...	4. Ge-luk-pa:	༤ དགེ་ལུགས་པ།
...	5. Gah-den-pa:	༥ དགའ་ལྡན་པ།
...	6. Sakya-pa:	༦ ས་སྐྱ་པ།
...	7. Kah-gyuḍ-pa.	༧ བཀའ་རྒྱུད་པ།
...	8. Kar-ma-pa.	༨ ཀར་པ།
15. This person is of the same religion as I am.	Mi di nga tàng chhö chiḳ-pa yin.	མི་འདི་ང་དང་ཆོས་མཉམ་པ་ཡིན།
16. That person is of the same religion as you are.	Te ni khyöḍ tàng chhö chiḳ-pa yin.	དེ་ནི་ཁྱོད་དང་ཆོས་མཉམ་པ་ཡིན།
17. This person is my country-man.	Mi di ngarang ki yul mi-pa yin.	མི་འདི་ངར་གི་ཡུལ་མི་པ་ཡིན།
18. These men are all of different religions and countries.	Mi di taḳ ni yul tàng chhö mi chiḳ-pa taḳ yin.	མི་འདི་དག་ནི་ཡུལ་དང་ཆོས་མི་མཉམ་པ་དག་ཡིན།

Exercise 96.

Lam-yik, a pass-port :
daro, companion :
ter-wa, allow, permit :
ts'hong-pa, a merchant :
pho-nya, an ambassador :
khorpa, a wanderer, traveller :
che-dak-tu, especially, particularly : *pha*, eminent, high :
dui, grain : *rik*, kind, sort :
ts'ho, assemblage, collection :
ten-pa, doctrine :
sung, command :
tam-pa, holy : *ne*, abide, continue :
ten-chö, literary work :
kar-chhak, register, index :
hto-yik, list, catalogue :
tsal, (precative) to give :
de-ts'hen, class, order, series :
tàng, number : *shed*, tell.

1. Who art thou ?	Khyöd su yin.	ཁྱོད་སུ་ཡིན།
2. Whence do you come ?	Kang ne ohng, (ka-ne pheb).	སྐད་ནས་འོངས། (ཀ་ནས་ཕེབས།)
3. Have you a pass-port ?	Khyöd la làm-yik yöd tàm.	ཁྱོད་ལ་ལམ་ཡིག་ཡོད་དམ།
4. How many companions have you ?	Khyöd tàng nyàmpo daro chi tsàm yöd.	ཁྱོད་དང་མཉམ་པོ་གྲོགས་རྒྱ་ཚམ་ཡོད།
5. How many men are with you ?	Khyöd tàng nyàmpo mi chi tsàm yöd.	ཁྱོད་དང་མཉམ་པོ་མི་རྒྱ་ཚམ་ཡོད།
6. I am a European.	Nga phi-ling-pa yin.	ང་ཕི་གླིང་པ་ཡིན།
7. I am come now hither from India (the white plains).	Nga ta-ta Gya-gàr ne ohng-wa yin.	ང་དེ་ཕྱི་ཨ་ཀར་འོངས་པ་ཡིན།
8. I have no pass-port.	Nga la làm-yik min duk.	ང་ལ་ལམ་ཡིག་མི་འདུག
9. Without a pass-port, you cannot be allowed to proceed.	Làm-yik med na khyöd dau ter-wàr mi rung-ngo.	ལམ་ཡིག་མེད་ན་ཁྱོད་འཕོ་རེར་གཏར་མི་རུང་ངོ།
10. Why are you come hither ?	Khyöd dir chi la ohng.	ཁྱོད་འདིར་ཅི་ལ་འོངས།
11. Are you a merchant, or are you the envoy of any king ?	Khyöd ts'hong-pa yin-nàm, yang gyal-po shik ki pho-nya yin.	ཁྱོད་ཚོང་པ་ཡིན་ནམ། ཡང་རྒྱལ་པོ་ཞིག་གི་ཕོ་ཉ་ཡིན།
12. I am neither merchant nor envoy ; I am a traveller.	Nga ts'hong-pa yang min, phonya yang min, nga yul khor-pa shik yin.	ང་ཚོང་པ་ཡང་མིན། ཕོ་ཉ་ཡང་མིན། ང་ཡུལ་འཁོར་པ་ཞིག་ཡིན།
13. On account of Tibet being a very high country, I had a desire to see it.	Pöd cho-dak tu pha-pö yul yin-pö chhir nga la di ta-ö död-pa yöd-pa yin.	བོད་ཆེ་ཐག་ཏུ་ཧ་ཐམས་པའི་ཡུལ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་ང་ལ་འདི་ལྟ་བའི་འདོད་པ་ཡོད་པ་ཡིན།

EXERCISE 96.—*Continued.*

14. What sort of corn is produced here?	Di na ḍui rik chi kyi.	འདི་ན་འབྲུ་ཡི་རིགས་ཅི་སྐྱེ།
15. In our country there do not grow so many kinds of corn as in India.	Nga-chak ki yul la Gya-gàr ts'ho ḍu-rik mang-po mi jung.	ང་ཅག་གི་ཡུལ་ལ་རྒྱ་གར་མཚོ་འབྲུ་རིགས་མང་པོ་མི་འབྱུང་།
16. You who are Tibetans, in what teacher's doctrine do you delight?	Khyöḍ pöḍ-pa tak sui ten-pa la gah.	ཁྱོད་པོད་པ་དག་གུ་ཡི་བསྟན་པ་ལ་དགའ།
17. We believe in the holy religion taught by Bhagavan Shakya Muni.	Nga-chak ni Chomden-de Sha-kya Htub-pè sung-ö tàm-po chhö di la teḍ-pa cheḍ-to.	ང་ཅག་ནི་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཤཱཀྱ་ཐུབ་པས་གསུངས་པའི་དམ་པའི་ཆོས་འདི་ལ་དད་པ་ཞེད་དོ།
18. May that holy religion long continue.	Tàm-pö chhö yün-ring-tu nè-pàr kyur chik.	དེ་པའི་ཆོས་ཡུན་རིང་ཏུ་གནས་པར་སྐྱར་ཅིག།
19. May it be proclaimed in every country to those who wish for religious instruction.	Yul kun-tu chhö döḍ-pa tak la to-pàr gyur chik.	ཡུལ་ཀུན་ཏུ་ཆོས་འདོད་པ་དག་ལ་སྒོགས་པར་སྐྱར་ཅིག།
20. I beg you to favour me with a list of the literary works that are to be found in Tibet.	Nga la Pöḍ-tu yöḍ-pö ten-chö nàm kyi kàr-chhak kàm hto yik chik tsàl-tu sol.	ང་ལ་བོད་ཏུ་ཡོད་པའི་བསྟན་བཅོས་རྣམས་ཀྱི་དཀར་ཆག་ཀཱ་ཏི་ཡིག་ཅིག་སྟལ་ཏུ་གསོལ།
21. Their titles being numberless, I cannot tell all of them.	Te-nàm kyi de ts'hen tàng meḍ te te-dak htàm-cheḍ dak-ki sheḍ-pàr mi nü-so.	དེ་རྣམས་ཀྱི་རྟེ་མཚན་ཐང་མེད་དེ་དེ་དག་ཐམས་ཅད་ཀྱང་ཁོ་བོས་མི་རྟོགས་སོ།

Exercise 97.

Yön-ten, knowledge, skill:
kur, respect, reverence, honour:
kün, all, every: *daḳ-nyiḍ*, one self:
jig-ten, the world:
duḳ-ngàl, misery, sorrow:
daḳ-de, one's own happiness:
she-rab, understanding, wisdom:
mong-pa, ignorance, dullness:
mün-pa, dark, gloomy:
da, enemy: *chhi-wa*, death:
nor, wealth: *den*, possess, have:
men, low, mean:
de-pàr, arrogance, pride:
ko-phang, dignity, excellence:
ke-pa, wise, learned:
tul-wàr, gentle, humble:
ts'hol, seek: *se*, meat, food:
shim-se, sweetmeat, delicacy:
long-mo, alms:
long-mü-ts'ho, living on alms:
kheng-pa, proud, puffed up:
tsöḍ, dispute:
sheḍ-keḍ, laughter, ridicule:
gyu, cause, reason, motive:
Ts'hang-pa, Brahma:
Kyab-juḳ, Vishnu:
Mahadewa, the great god:
la-so, together with:
Lu, snake-god, a Naga:
nöḍ-jin, mischievous spirit:
tul-bum, a monster:

1. A king is honoured in his own dominions; a talented man is every where respected. — Gyal-po rang ki yul na kur: yön-ten den-ba kün kyi kur. — རྒྱལ་པོ་རང་གི་ཡུལ་ན་མཆོད་། ཡོན་ཏན་ལྡན་པ་ཐམས་ཅད་མཆོད་།།
2. Whatever is unpleasing to yourself do not to another. — Kang shiḳ daḳ nyiḍ mi död-pa te daḳ zhen-la mi chao. — རང་ཤིག་བདག་ཉིད་མི་འདོད་པ། དེ་དག་གཞན་ལ་མི་བྱ་ཞེ།།
3. Whatever happiness is in the world has all arisen from a wish for the welfare of others. — Jig-ṭen de-wa chi nyeḍ-pa te-kün zhen-de död-le chung. — འཇིག་རྟེན་བདེ་བ་ཅི་ཉེད་པ། དེ་ཀུན་གཞན་བདེ་འདོད་ལས་སྐྱེད།
4. Whatever misery is in the world has all arisen from a wish for our own welfare. — Jig-ṭen duḳ-ngàl chi-nyeḍ-pa te-kün daḳ de döḍ le chung. — འཇིག་རྟེན་སྡུག་བསྔལ་ཅི་ཉེད་པ། དེ་ཀུན་བདག་བདེ་འདོད་ལས་སྐྱེད།།
5. There is no eye like the understanding. — She-ràb tàng nyàm miḳ meḍ-te. — ཤེས་རབ་དང་མཉམ་མིག་མེད་དེ།
6. There is no blindness like ignorance. — Mong-pa tàng nyàm mün-pa meḍ. — ཕོངས་པ་དང་མཉམ་སྨན་པ་མེད།
7. There is no enemy like sickness. — Neḍ tàng da-ö da meḍ-te. — ནད་དང་འདྲ་བའོད་ཀ་མེད་དེ།
8. There is naught to be dreaded so much as death. — Chhe-wa tang nyàm jig-pa meḍ. — འཆི་བ་དང་མཉམ་འཇིགས་པ་མེད།
9. Low minded men becoming wealthy or — Nor-ràm riḳ-pa den kyur na men-pa nàm ni de-pàr gyur. — ནོར་རྩམ་རིག་པ་ལྡན་སྐྱར་ན་དམན་པ་ཚམ་ནི་དེ་ཁམས་པར་འགྱུར།

EXERCISE 97.—*Continued.*

sa, planet: *ts'ho*, ocean:
jön-shing, a wide-spreading tree:
kyab, protection, refuge, shelter:
tam-pö, excellent, holy:
tön-tu, for the sake of:
nyaṅ-pa, single, only one:
ten, always:
jin-sek, burnt-offering:
chhöḍ-jin, sacrifice:
chhöḍ, to offer sacrifice:
chhok, chief, principal, best:
gyu-kàr, star, constellation:
tso, chief, lord:
nàng-jed, luminous:
hteḍ-kar, space:
dau-wa, animal:
chi-nyed-pa, many:
che-pö, along with:
mra-wa, speaking creatures:
dzo, perfect.

learned, grow arrogant.
A wise man by these excellencies becomes the more humble.

Ko-phang nyi-po te daṅ ki, khe-pa shintu tulwàr gyur.

ཀོ་ཕང་ཉི་པོ་དེ་དང་ཚེས་པ། ཤིན་ཏུ་རྟུལ་བར་འགྱུར།།

10. To seek to get from others and yet to desire to fare on delicacies; to live by begging and yet to have great pride;
to be ignorant of literary work and yet to wish to dispute;
These three actions make one ridiculous to others.

Zhen le ts'hol-shing se shiṁ döḍ long-mö ts'ho-shing kheng-pa chhe;

Ten-chö she meḍ ts'öḍ pàr döḍ;

Khyöḍ kyi te sum zheḍ keḍ gyu.

གཞན་ལས་ཚོལ་ཤིང་སེ་ཤིན་དོད་ལོངས་སྤྱོད་ཆེ་བ་ཡིད་འཕྲོག་ཅིང་མོས་འཚོ་ཞིང་ཁེངས་པ་ཆེ།

གཏན་ཚིག་ཤེས་མེད་ཙོད་པར་དོད།

ཁྱོད་ཀྱི་དེ་གསུམ་གཞད་གད་རྒྱུ།།

11. Brahma, Vishnu and Ishwara; the Nagas, Yakshas and demi-gods; the sun, moon, and planets; any mountain, or lake, or tree; any rock and the hill-gods, all these are no protection.
The only refuge for him who aspires to true perfection is Buddha alone.

Ts'hang-pa tàṅ ni kyab-juḳ tang maha-dewa la-so-tang lu tang nöḍ-jin ṭul-bum tang nyima dawa zah-nàm tang ri-àm, ts'ho-àm jön shing tang dau tang riyi hla-nàm ni te-taḳ htàm-cheḍ kyab ma yin.

Tàm-pö tön-tu dau-wa yin kyab ni sang-gye nyaḳ chiḳ yin.

ཚངས་པ་དང་ནི་ཁྱབ་འཇུག་དང་མཧཱ་དེ་ཝ་ལ་སོགས་དང་ཀླུ་དང་གནོད་སྦྱིན་སྐུ་ཤ་ཟླ་བ་གཟའ་རྣམས་དང་རི་ཞབས་ཚོ་ཤིང་རྒྱུ་དང་རི་ལྷ་ནམ་ནི་དེ་དག་ཐམས་ཅད་སྐྱབས་མ་ཡིན་

དམ་པའི་དོན་རྟོག་པའི་སྐྱབས་སངས་རྒྱས་ཉིད་ཀྱི་སྐྱབས་ཡིན།

EXERCISE 97.—*Continued.*

12. Burnt offering is the chief of all sacrifices;	Jin-sek chhöḍ-jin nàm kyi chhoḳ;	སྦྱིན་སྲེག་མཆོད་སྦྱིན་ནམ་ཀྱི་ཆོག།
The chief of men is the king;	Mi-yi chhoḳ ni gyal-po yin;	མི་ཡི་མཆོག་ནི་རྒྱལ་པོ་ཡིན།
The ocean is the chief of waters;	Gya-ts'ho chhu-o nàm kyi chhoḳ.	རྒྱ་མཚོ་ཆུ་བོ་ནམས་ཀྱི་མཆོག།
The moon is the first among the stars; the sun is the chief among luminous bodies; of all rational beings in the world the chief of all, is the All-perfect Buddha.	Dawa gyu-kàr nàm kyi tso. Nyima nàng-jeḍ nàm kyi tso. Teng tàng oh tàng hteḍ kàr yang dau-öe dau-wa chi nyeḍ-pa hla tàng che-pö jig-ten na mra-öe chhoḳ ni dzo sang-gye.	ཟླ་བ་སྐར་གྱུ་མཚན་གྱི་མཆོག་ཅེས་པ་སྟེ་ཉི་མ་སྣང་བྱེད་ཀྱི་མཆོག་སྟེང་འོག་ཏུ་ཐེག་རྩེ་གཅིག་ཏུ་ཡང་དབུ་འོད་ཟེར་ཅན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ཐོག་མར་ཡང་འཇིག་རྟེན་ན་སྐྱེ་བཅས་ཀྱི་མཆོག་ནི་སངས་རྒྱས་བཅས་སོ།།

SPECIMENS OF THE TIBETAN LANGUAGE.

ATTRIBUTES OF A VIRTUOUS WOMAN.

The required qualities in a maiden who may aspire to be united in marriage with SHA'KYA are thus defined by himself:

།།ཞེས་བ་སྤྱོད་ལམ་ལོག་རྟོག་ བདེན་པའི་རྣོག་མེད་པ། ཐུབ་མེད་པལ་པ་ནད་ཡང་ བདག་ལྟ་རྣོལ་ མཐུན་མིན། ཁང་ཞིག་བདག་ཅི་ལེགས་ཏེ་ མངོན་པར་དགའ་སྟེད་ཅིང། བཟང་ལོངས་ མཐུགས་དང་ ཁ་རྡོག་ ཅུལ་རིགས་དག་པ་ ཡོངས། དེས་ ཅི་ལོག་རྟོག་རྣོལ་གྱུ་བཅད་དེ་ཡི་ཞེར་ཕྱིས། འདི་འདྲའི་ ཐུ་མོ་ མཚོལ་ན་ ཁད་ལ་ བཟའ་ སྐྱེལ་ཅིག། སྐྱེ་བོ་པལ་པ་ མ་བསམས་ བདག་ ལ་མཆོ་མ་ལགས། ལོག་རྟོག་ བརྗོད་པ་འདི་སྐད་ མཚལ་ན་ བདག་སྐྱེལ་ཅིག།

Translation.

"No ordinary woman is suitable to my taste and habits; none who is incorrect in her behaviour; who has bad qualities, or who does not speak the truth. But she alone will be pleasing and fit for me, who, exhilarating my mind, is chaste, young, of good complexion, and of a pure family and descent." He indited a catalogue of these qualifications in verse, and said to his father, "If there shall be found any girl with the virtues I have de-

དེ་ལྟར་ཆོག་ཤེས་ བཅང་ལྡན་ཕྱིར་ཡང་ ཁཅམས་ཀྱི་རེས་དང་སྦྱའོ།
སྐུ་རྟ་མ་ལུ་ ཐུམས་ ལྷུར་ ཐུམས་པའི་ ཚེམས་ལྡན་ཞིང་ ।
མཁའ་ལུ་ དཔའ་སྟེ་ དཔེ་སྡུད་ ཐམ་རྩེ་ སྨིན་རྟོག་ཅན། ।
དེ་ལྟའི་ སྐྱ་མོ་ མཆེས་ན་ ཡབ་ལྷོས་ བདག་སྐྱོལ་ཅིག ।
ཁང་ལུང་ ཞིལ་ ཆེངས་དང་ ཞེ་སྡང་མ་ མཆེས་ཤིང་ ।
མཁོངས་ ཐབ་དེག་སྐྱ་སྐངས་ དང་ཡའི་ ངང་རྟོག་ཅན། ।
མི་ལྷམ་ན་ལུང་ སྐྱེས་པ་མཁའ་ལ་ཆགས་དང་ཐལ ।
བདག་ཀ་ སྐྱོལ་ནི་ ཆོག་ ལངོས་རྟེག་སྐྱོམ་ཐག་མཆེས་ལ ।
ཞྱིགས་པ་མ་མཆེས་ མི་ ཁལེད་ ཐུང་ ཞྱུ་ རྟོལ་ ལངང་ཞིང་ ।
ང་ཞྱིལ་ མ་མཆེས་ ལཞྱིང་དང་ ཐལ་བས་ ཐན་མོ་བཞིན ।
སྐྱ་ཏེ་རྡོ་ལྟ་ མ་ཆགས་ ཆང་ལྟ་ མ་ཆགས་ཅེ ।
ལངེད་ ཐལ་ བཟེབ་ ལེམས་ མ་མཆེས་རང་ནི་ཆོར་ཞྱིས་ ལྟོལ ।
བདེན་ལྟ་ ཁེགས་ཤིང་ མི་ལཞྱར་ ཁལེང་བ་ མ་ལགས་པ ।
ངོ་རྟོལ་ཚེས ལངོལ་ ཚོངས་དང་ ཁངས་པ་ མ་མཆེས་ བཟས། ।
ཐུག་དང་ བཐུ་ཤིས་ ཚ་ཆགས་ རྟེག་ཏུ་ཆོས་ལྟ་ བཐོུན ।
ཐུས་དང་ ངན་དང་ ཡིད་ཀྱི་ དངོས་པོ་ རབ་ ངག་པ ।
ཁཞིང་དང་ སྨྱུགས་པ་ མི་ མངའ་ ངཞྱལ་ ཐེག་ཐལ་ཞིང་ ।
རྟེགས་ དང་ ལྷན་ལྟ་ ལེགས་ པའི་ལམ་ རྟགས་ རྟག་ཐྱོད་དེ ।
ཞྱོས་ ཐྱུག་ ཁཞིལ་ལངའང་ སྟོན་པ་བཞིན་ཀྱི་ རིམ་ ཚོར་ལྷན ।
ཐན་དང་ ཐན་ཚོ་ ཏྱན་ལངའང་ བདག་བཞིན་ ཐུམས་ སྟེལ་ཁ ।
ཁད་ལཆོད་ བཞིན་རྩ་ ཁཐུན་བཅོས་ ཆོ་ཁ་ ལཆོལ་ཞིང་ ཁཁས ।
ཁད་ཐིས་ ལལ་ཞིང་ སྟོན་རྩ་ མལ་ཅས་ལྷང་ ཁཞྱིལ ।
ཐུམས་པས་རྩེས་སྟེཁས་ མ་བཞིན་ཆོལ་ ལཆོས་ ཚ མཆེས་པ ।
དེ་ལངའི་ ཐྱད་ ཚོད་ མཆེས་ཅཁཁ་ཏྱིས་ བདག་སྐྱོལ་ཅིག ।

scribed, since I like not an unrestrained woman, let her be given to me in marriage." "She, who is young, well portioned, and elegant, yet not boastful of her beauty, (lit. with her body;)—who is affectionate towards her brother, sister, and mother;—who, always rejoicing in giving alms, knoweth the proper manner how to bestow them on the priests and brahmans:—if there be found any such damsel, father, let her be brought to me. One, who being without arrogance, pride, and passion, hath left off artifice, envy, deceit, and is of an upright nature;—who even in her dreams hath not lusted after any other man;—who resteth content with her husband, and is always submissive and chaste;—who is firm and not wavering;—who is not proud or haughty, but full of humility like a female slave;—who hath no excessive fondness for the vanities of sound, smell, taste, (music, perfumes, and exquisite meats,) nor for wine;—who is void of cupidity;—who hath not a covetous heart, but is content with her own possessions;—who, being upright, goeth not astray; is not fluctuating; is modest in her dress, and doth not indulge in laughing and boasting;—who is diligent in her moral duties, without being too much addicted to the gods and festivals (or righteous overmuch). Who is very clean and pure in her body, her speech and her mind;—who is not drowsy nor dull, proud nor stupid;—but being of good judgment, doth every thing with due reflection;—who hath for her father and mother-in-law equal reverence as for a spiritual teacher;—who treateth her servants, both male and female, with constant mildness;—who is as well versed as any courtesan in the rites and ceremonies described in the Shastras;—who goeth

དེ་ནས་རྒྱལ་པོ་ཟས་མཆོད་ མས་ ཚེམས་སུ་ བཏུད་པ་ འདི་ དག་ཅོས་ཅས། མཐུན་ན་ འདོན་ལ་ སྨས་པ། ཐམ་རེ་ཚེན་པོ་ ཞེད་ ལོང་སྤྱི་ ཁས་རྣ་ སྐོང་ཞེང་ ཚེན་པོར་ ལོང་ལ། ཞིམ་ཁམས་ཅད་ལའང་ ལོང་སྟེ། རྒྱ་མོ་དག་ ཕྱོས་ལ་ བང་ ལ་འང་ ཅང་སྟེ་ ཡོང་ཁན་ དེ་ཐུ་བྱད་ཁོད་ན། —— —— —— རྒྱ་མོ་དེའམ་ འདིར་ཡོན་ཏན —— དེའི་ཆེ་ ཚེམས་སུ་ བཏད་པ་ འདི་དག་ཐང་སྨས་ལོ།

ཞྭ་རིགས་ཐམ་རྟེའི་རྒྱ་ མོ་དང་ ॥ རྟེའུ་རིགས་དམངས་རིགས་དེ་བཞིན་ཉེ།
ཐུ་ལ་ཡོན་ཁན་འདི་ཡོད་པའི ॥ རྒྱ་མོ་དེ་ནི་འདིར་འོན་ཏེ།
ང་ཡི་བུ་འདི་རིགས་དམ་དང་ ॥ ཆས་ལ་དོ་མཆོར་འཚེན་མ་ཡིན།
ཡོན་ཁན་བདེན་པ་ཚོས་ཕྱི་རོལ། ། དེ་ལ་འདི་ཡི་ཡིད་དགའོ ॥

last to sleep and riseth earliest from her couch:—who maketh every endeavour with mildness, like a mother without affection;—if there be any such maiden to be found, father, give her unto me as a wife."

Afterwards, the king (Sans. *Shaddhodana*, Tib. *Zas-Qtsang-ma*), directs his brahman minister (Sans. *Purohita*, Tib. *Mdhun-na-hdon*), to go into the great city of *Capila-vastu*, (Tib. *Ser-skya-qzhi*,) and to inquire there in every house after a girl possessed with these good qualities, shewing at the same time SHAKYA's letter, and uttering two *Slokas*, or verses, of the following meaning:

"Bring hither that maiden who has the required qualities, whether she be of the royal tribe, or of the brahman caste; of the gentry, or of the plebeian class. My son regardeth not tribe nor family extraction: his delight is in good qualities, truth, and virtue alone."

VERSES AGAINST WEARING THE VEIL.

The objections of the Buddhists to the seclusion of woman may be gathered from the following imaginary conversation of SHAKYA's wife, extracted from the Kah-gyur, Do. vol. Kh. leaf 120-121, (corresponding with the Sanskrit *Lalita vistara*,) at the end of the 12th chapter.

ཞེས། དེ་ནས་རྒྱལ་རིགས་མོ་ ས་འཛིན་མ་ རྒྱ་སྐྱབས་ཁས་དང་མི་མངོ་ མཐོང་ཁང་ཆུང་སྟེ། གཙོང་ མི་སྐྱེད་ དོ། དེ་དག་ཀྱང་དེ་ལ་ཁས་ལང་མོ་ནི་ཁྱམ་ཁྱམ་པོར་ འཇུག་པའི་རིགས་ན། འདི་ནི་ཅི་ཁས་རྒྱ་མ་གཡོགས་ལོ་ཞེས་འཁྱོ་ཤིང་ཁྱེད་ཀྱི་ ཤིང་ཁ་ཤས་ཁ་ཟས་ཟོ།། དེའི་ཚེ་ རྒྱལ་རིགས་མོ་ ས་འཛིན་མས་ བཙུན་ དེ་ཁོས་ཀས་ ཅང་མི་རུངས་ལ་ཡི་ མཐུན་ཞིང་ འཇུག་སྟེ། ཚིགས་སུ་བཅད་པ་འདི་དག་སྨས་ལོ།།

1. "འཇུག་དང་ འཁོང་དང་འཆགས་པ་ལ། ། འཕགས་པ་དག་ནི་མ་ མཐོགས་ མཐོང་། ཁོང་བྱ་རིན་ཆེན་ ཁོད་མཁའ་པ། ། རྒྱལ་མཚན་རྩེ་ ཁོང་ ཁས་ཁ་མཚོང།།
2. འཕགས་པ་ འཁོ་ཁའང་ མཐོང་པ་སྟེ། ། དོང་ཁའང་ དེ་ཁཞིན་ མཐོང་པ་ཡིན། འཁོང་བའམ་དེ་ ཁཞིན་ འཇུག་པ་དང་། ། ཐམས་ཅད་ རྣ་འང་ འཕགས་པ་མཐོང།།
3. འཕགས་པ་སྐྱ་ཁའང་ མཐོང་པ་སྟེ། ། མི་སྐྱང་ འཇུག་ཐུང་ དེ་ཁཞིན་ མཐོང། དཔེར་ན་ ཁ་ལ་ཡིད་ཁ་ནི། ། མཁའ་ དང་སྐྱ་ཁོང་དེ་ཁཞིན་དོ།།

Literal Translation.

Thereafter SAHTS'HOMA* (S. GOPA) the daughter of SHAKYA (*Lagna béchonchaw:* ལག་ན་རྡོ་རྗེ་འཆང, the gladiator) when in the sight of her father-in-law, and mother-in-law, or of any of the domestics, neglects to conceal her face (with a veil). They say of her: "It would be proper that this new bride remain with some restraint, for she never veileth herself."

* She is called also GRAGS *Hdsin-ma*, the celebrated woman, (གྲགས་འཛིན་མ, in Sans. YASHODHARÁ.)

4. བྱ་མཉེ་མོལ་དེ་ ཚྭེན་པ་དང་། །མོལ་ཅན་ཚྭེན་དང་ལྡན་ རིད་པ།
དེ་དེ་རང་ཚེ་ མཆེ་ཡིས་ མཉེས། །ཡོན་ཏན་ལྡན་པ་ཡོན་ཏན་ བཟློག

5. མངའ་ལྷིག་པ་མེད་ལྷུར་པ། །འཕགས་པ་བྱང་རྩྭ་དགེ་བ་ཡིན།
ཕྱེས་པ་ལྷིག་པ་ཚྭེད་པ་ནི། །རྣ་ཚྭེད་པཚེས་བྱང་ མཉེས་མ་ཡིན

6. གང་དག་ སྤྱིད་ལ་ རྩེག་པ་ཡོངས་ཅིང་ ཆོག་ འཕགས་པ།
དེ་དག་ རྒན་ཚེ་ བྱམ་པར་ བཏྲད་རྩྭ ཐུབས་པ་ བཞིན།
ཐབ་ཚེ་ ལེར་ཚ་ རྩོག་པ་ཕྱུང་ བང་ ཡང་ ཆོག
དེ་འང་ དེ་དག་ ཐུལ་ཕྱིར་ལ་ཀྱ ཚ་པ་ བཞིན

7. རེས་པ་དེ་དག་ ཚན་ རྒྱན་འོང་ ཀྱུན་ཐུབ་ འཆོལ།
འཕགས་ ཐྲེབས་ ཏྲེས་ཅན་ཏད་ ཕྱ་ཐུར་ འཁོ་བ་ཀྱུན་ཚྭོལ་ཚལ།
འཕགས་པ་དག་ཏེ་ རིག་ཐྲ་ ཇེ་ཁྲོས་ བགང་ ཐུབ་འཇ།
གདག་ ཁེད་ དཀའ་དེ་ འང་ ཤཁོད་ཅ་ བཐ་ཚེས་ དགེ

8. གང་དག་ རྩེག་པཡི་ ཁྲོགས་པོ་ཡུན་རིང་ ཁོངས་ ཐྲོང་ ཁྲིད།
དགེ་བའི་ བཅེས་ གཉེན་ རིན་པོ་ཆེས་ཅི་ ཁོངས་ བཟང་ལ།
ཐྲོག་པ་ རིག་སྤྲོང་ ཤངས་ཆུས་ ཆོས་ལ་ ཤཁོད་ ཆགས་པ།
དེ་ཐུ་ཐྲ་དག་ ཤཁོད་པ་ བཐ་ཚེས་ འཐས་ཐྲ་ ཁོད

9. གང་དག་ཡུས་ བཐམས་ ཡུས་ཐྲི་ སྤྲོས་ རིགས་ རབ་ བཐམས་དང་།
གང་དག་ ཆོག་ བཐམས་ རིག་ཐྲ་ ཆོག་ འཆལ་ཚེད་ ཐྲུར་ལ།
རིགང་པོ་ ཐུབ་ ཚིང་ ཚིང་ཐྲ་ བཐམས་ལ་ཁིད་དང་ཁ།
དེ་ཐུ་ཐྲ་ དག་ ཤཁོད་ ཤཁོཆས་ཏེ་རི་ ཆི་ཚིས་ཐྲ

10. ཤཁ་ཅེ་ ཡུས་ལ་ ཚོས་རི་ སྤྲོད་ཚིས་ ཤཁོཆས་ ཐྲུར་ ཐྲང་།
ཤང་དག་ ཚེམས་ བཐུས་ཅོ་ ཆི་ཚེད་ ཆིང་ཁྲིཁ ཚེ་དང་།
ཤང་དག་ འདི་ འཐའི་ ཁོད་ཀན་ཚེད་ ཅདེན་ ཆྭི་ཚེད།
དེ་དག་ སྤྲེན་ཚོ་ཅས་ཐྲང་ སྤྲེན་ཚོང་ འཁིས་ རིན་ཐྲུ

Then, SHATS'HOMA, the daughter of SHAKYA (the gladiator), having heard this disagreeable upbraiding and talk of herself, sitting before the domestics uttered the following verses:

1. "Sitting, standing, and walking, those that are venerable, are pleasing when not concealed. A bright gem will give more lustre if put on the top of the standard. 2. The venerable are pleasing when they go; they are agreeable also when they come. They are so whether they stand, or whether they are sitting. In every manner the venerable are pleasing. 3. The man excellent in virtue is pleasing when he speaks; he is so also when he sits still. As an example, doth not the *Kalapinka* bird appear more beautiful when she chaunteth her lovely song in your presence? 4. The venerable man who putteth on a garment made of the *kusha* grass, or whose squalid clothing concealeth not his emaciated body, still shineth with his own lustre. He that hath good qualities is adorned by those qualifications. 5. They who have put off all vices are venerable. Fools, committing vices, how much soever they be adorned, are never pleasing. 6. Those that have malice in their heart, yet speak a sweet language, are like a poisoned bowl into which nectar is poured; or a cleft on a rock that is rough both inside and outside. Communion with such men is like contact with the mouth of a snake. 7. With respect to the venerable, all resort to them, all reverence them. They are supported and cherished by all men, as the stairs descending to the water's edge are kept in repair by the multitude. The venerable are always like a bowl full of milk and curd. It is a great happiness to see human nature capable of such purity. 8. Fraught with blissful consequences is

11. མངའ་ཞིག་ ལེགས་ གྲས་ རྣམ་ཀྱ་དཔང་པོ་ བསྟས་ཐུབ་ཅེང་།
ཁདན་ནི་ ཐུབ་ ཆོག་ ལེགས་ཅན་ གཞན་ལ་མི་ ལེགས་པ།
དེ་འཇ་ཁ་དག་ཉི་ཐུ་ བཞིན་ཏུ་མ་ གསོལས་ ཤད་།
དེ་འཇ་བ་དག་ གདོང་ གསོལས་ཏེ་ནེ་ཅི་ཞིག་ཐ॥

12. གཞན་ཡང་།
རྟང་སྐོང་ བདག་ཉིད་ ཆེ་དང་ གཞན་ ལེགས་ ཐུབ་ཁམས་དང་།
དེ་ཡཞིན་ ཐུ་ཆོགས་ དག་ནིས་ ཁོ་མཏེ་ བགམ་པ་དང་།
ཁོ་མཏེ་རྟེག་ ཁྲིམས་ ཡོན་ཏན་ སྐོམ་དང་ བཟ་ཡོད་ མཐོན།
དེ་ཐུ་བས་ན་ ཁོ་མོས་ གདོང་ བགད་ ཅི་ཞིག་ དགོས॥"

དཔེ་སྐོང་དག། རྒྱལ་པོ་ཟས་གཙོང་མས་ ཤཱཀྱའི་ཐུ་མོ་ ཡ་འཚོ་མའི་ སྐྱེགས་པ་དང་ གསུན་པའི ཆོགས་ ཐུ་བཅད་པ་ ཆམ་པ་ འདི་ཐུ་ ཐ་ འདི་ཙོས་ མོ། །ཙོས་ཀས་ ཐུང་ ཆོམ་ཞིང་ མཐུ་ ལ་ཡི་ ཐ་ངས་ ཅེ་ཐབ་ཀྱ་དཔའ་ཞིང་ དཔའ་བ་དང་ཡིད་ གདེ་བ་ཐུལ་ ཀས། ཐས་ བཅོས་ ཐུ་ བཐང་ཡོ་ ཐིན་ ཡོ་ཆ་ ཅ་ ཀས་ ཐུས་ པ་ ཐུབ་ ཀཆོ་ཀ་དང་། ཐུ་ ཅིག་ ཙི་ དེ་ ཤལ་ ཐུང་ ཐུ་བ་ བཆུ་ སྐྱེད་ ཏི་ བ་དང་། ཐུ་ ཅིག་དཔའ་ཡོ་ བཐང་ ཡོས་ ཐུས་པའི་ ཁལེ་ཐུ་ ཁྲེད་བས་ ཀྱུའི་ཐུ་ ཙོ་ ཐ་ཤ་ བཁས་ཀས་ ཆེད་ཅ་ བཆོད་པ་ཐའི་ ཆེད་ཅ་ བཆོད་དེ*॥

13. "ཁོ་བའི་ཐུ་ཙི་ ཡོན་ཅན་ རྟ་ཐེས་ ཁཆོན་པ་དང་།
ཨཀའ་ཙ་ ཐང་ཙི་ཡོན་ཅན་ རྟ་ཐུང་ ཐབ་ཐུ།
ལེགས་ཅན་དག་པ་དེ ཁཞིས་ ཐུད་པང་ ཐུང་པ་ཅི།
ཨང་དང་ ཨང་ཐུ་ ཅིང་ཐུ་ རྟ་ཐུང་ ཐེས་བ་ བཞིན॥"
ཐུ་རྒྱལ་བཐུན་པའི་ཡེའུ་ ཐེ་བཅུ་ ཁཞིས་པའོ།

* These few lines of the text are translated only in general terms.

the gift of such men as have renounced the company of the wicked, and being directed by a venerable religious guide, are become enamoured of the doctrine of the most perfect (Buddha). 9. For such as have restrained their body, have suppressed the several defects of it, have refrained their speech, and never used a deceitful language; and having subdued the flesh, are held in restraint by a pure conscience: for such, to what purpose is the veiling of the face? 10. They that have a cunning heart are impudent and shameless; and having not the required qualities, do not speak the truth:—though they should cover their body even with a thousand clothes, they would go about in the world more naked than the unclothed. 11. They that have concealed their passions, and have kept them under subjection, and are content with their own husbands, and think not on any other;—such women, when not concealed by a veil, shine forth like the sun and moon: for such, to what purpose *is the veiling of the face*? 12. Moreover, DRANG-SRONG, (S. *Ris'hi*,) the great Lord (God), who is wise in knowing the hearts of others, yea, also the whole company of the gods, know my thoughts, my good morals, my virtues, my vows, and my chastity. Therefore, why should I conceal my face?"

Zas-Qtsang-ma, (S. *Shuddhodana*, the father of SHAKYA,) her father-in-law, was much pleased with these expressions, and presented her with several precious things. He uttered at the same time *a slóka*, the meaning of which is this: 13. "My son being adorned with such qualities as he has, and my daughter-in-law having such virtuous qualifications as she describes; to see two such pure persons united together, is like when butter and ghee (clarified butter) are mixed together."

Ratnavali's Letter to Shakya.

Mutig-chen, (S. *Ratnavali*,) a young princess of Ceylon, the daughter of the king of Singala, having been informed by some merchants of Central India (*Madhyam*) of Buddha and of his doctrine, she was much pleased with it; and, when those merchants returned home, she sent some presents to Chom-dan-das (Shakya), with a letter of the following contents:

།།ཕྱོགས་ཀྱི་མིན་མི་ཡིས་བཀུར་གཟིགས་པ། །སྲིད་དང་ཟད་དང་འཇིགས་ལས་དོན་གྱིས་གྲོལ་ཞིང་།
གནོད་པོ་ཐམས་པ་རྒྱ་ཆེར་ཡངས་པ། །དང་སྐྱེས་བུའི་ཆ་ལས་རྣམ་རྒྱལ་གཤེད་།།

"Revereneed by the *Suras*, *Asuras*, and men; really delivered from birth, sickness, and fear; Lord! who art greatly celebrated by thy far extending renown, from the sage's ambrosial portion, kindly grant me! (meaning religious instruction or wisdom)."

Shakya received this letter, and sent to the princess a picture of *Buddha* on cotton cloth, with some verses written above and below the image, containing the terms upon which refuge is obtained with *Buddha; Dharma*, and *Sangha*, and a few fundamental articles of the faith; together with two stanzas recommendatory of Buddhism. In a letter to the king of Singala, Shakya prescribes with what solemnity this image should be received, the letter perused, and made known in Ceylon.

The stanzas are these. See *'Dulvá*, vol. 5, leaf 30.

1. ། བརྩམ་པར་གྱུར་ཅིང་འབྱུང་བར་ཤོག ། །སངས་རྒྱས་ལུགས་ལ་འཇུག་པར་ཤོག །
འདས་ཐུའི་ཚོགས་རྣང་ཚེན་གཞིན། །འཆི་བདག་གཙེར་ཅི་ཤཀྱེས་པར་ཤོག །
2. གང་ཞིག་རབ་ཏུ་བག་ཡོད་པར། །ཚེས་འཕྲལ་འདི་ལ་སྐྱོད་ཤུར་པ།
སྡུག་བསྔལ་འཁོར་བ་རབ་སྤངས་ལ། །རྒྱས་བཤད་ཀ་ཤར་ཤྲེད་པར་འགྱུར ། །

1. "Arise, commence a new course of life. Turn to the religion of *Buddha*. Conquer the host of the lord of death, (the passions,) that are like an elephant in this muddy house, (the body,) (or conquer your passions, like as an elephant subdues every thing under his feet in a muddy lake). 2. Whoever has lived a pure or chaste life, according to the precepts of this *Dulvá*, shall be free from transmigration, and shall put an end to all his miseries." *(Extracted from Csoma de Körös's Tibetan Grammar).*

VOCABULARY.

A.

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Abandon,	tong	51
Abide, *v.*	ne,	45, 51
Able, *v.*	htúb,	21
,,	nü,	21
Able, to be, *v.*	tshúh,	26
About,	tsàm,	56
Above,	teng,	8
Abuse, *v.*	kha-ser,	59
Accept,	tsi,	64
According to,	zhintu,	68
Accordingly,	zhin,	81
Accustomed,	khomba,	59
Ache,	suḳ,	66
Across,	galte,	65
Adjust, *v.*	diḳ,	62
,,	chö,	62
Admit,	tsi,	64
Adolescent,	lang-tsho,	59
Adverse,	nyen-po,	71
Advice, *s.*	kha-dom,	45
,,	tö-mol,	87
,,	dàm-nyaḳ,	82
Advise, *v.*	dom	45

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
After,	jé-sú,	23
,,	làr	47
,,	je	60
,,	chhima,	51
,,	dze,	57
Afterwards,	je-ne,	83
Again,	ḥok,	79
,,	lar-tu,	80
,,	ler-yang, tarung,	21
,,	ḥár,	88
Age,	naso,	3
Aged,	gen,	6
Agent, *s.*	kú-tsháp,	15
Agree, to make,	diḳ,	85
Agree, *v.*	chhàm,	46
Agreement,	htün,	82
Air, *s.*	lúng,	62
Alike,	chik-pa,	21
All sorts,	na-ts'ho,	51
All,	htàm-ched,	18
,,	kün,	97
,,	ts'hangma,	22
Allow, *v.*	ter,	78
Almost,	nyi-sar,	69

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Alms,	long,	74
,,	long-mo,	97
Alone,	chik-por,	57
Along with,	nyàmpo, nyamtu,	30
,,	che-pö,	97
Also,	yang.	
Altogether,	kháng-yáng,	
,,	yongsu,	67
Always,	ten-kyang.	
,,	takpur,	39
,,	ten,	97
,,	gün-tu,	30, 27
,,	tak-tu,	50
Am,	yöḍ,	1
Ambassador,	pho-nya,	96
Among,	pàrtú, ü-ṇe,	89
,,	pàrna,	57
,,	pàr-la,	57
,,	khong-tu,	84
Amuse one's self,	tse,	59
Anciently,	ngön-tshe,	59
Ancient,	nyin,	3
And, *c.*	tang,	20
,,	tarung,	57
Anger,	shedang,	48
Angry,	tsipa.	
Angry, (to be,)	shedang-lang	48
Animal,	sem-chen,	90
,,	dau-wa,	97
Another,	zhen,	20

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Another,	rang-sa,	36
Answer,	len,	21
,,	len-jàl,	47
,,	len-deb,	81
Anxious,	zhumpa,	49
Any,	chiyang.	
,,	chik-kyang,	59
,,	kang-yang,	7
Any-one else,	yenba-su.	
Any-thing,	chiyang,	18
Any-one,	sui-kyang,	50
Apart,	rangsa,	27
Appear,	chung,	8
Appearance,	ngo,	41
Are,	reḍ,	57
Arise, *v.*	lang	54
,,	chung,	24
Arm, *s.*	lak-ngàr,	65
Arm-let, *s.*	lák-dúb,	63
Arrange, *v.*	chö,	62
,,	dik,	62
Arrive, *v.*	leb,	1
,,	phep,	81
,,	chon,	1
Arrow, *s.*	dah,	66
Article,	chhe-ka,	61
Arrogance,	de-pàr,	97
As before,	ngar-tang,	59
Ascend, *v.*	dzek-pa,	58
Ascend,	shön,	33

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Ashamed (to be), *v.*	ngo-tsha,	42
Asiatic,	dzam-bu ling-pa,	94
Ask, *v.*	shu,	21
,,	ti,	55
As many,	chi-nyed,	51
As much,	chi-tsàm,	20
Assemble,	du,	93
Assemblage,	t'sho,	96
Assist, *v.*	ro-ched,	53
Assistance, *s.*	ro-ràm,	53
Astray (to go),	tor,	8
At,	teng-tú.	
,,	sàr,	43
At present,	ta,	19
,,	ta-dung,	20
Attach, *v.*	do-wa,	62
Aunt, *s.*	ani,	17
Aware (to be),	nyong,	9
Away,	phar,	5
Awry,	yön-po,	63

B.

Bad, *adj.*	ngen,	51
,,	ma-lépa,	3
Bag, *s.*	kyal-pa,	66
Ball, *s.*	de-u,	67
Bamboo,	pa-shing,	65
Basket, *s.*	tsel,	72
	tselpu,	80
Bathe, *v.*	tüd-pa,	65
Bath-room,	tuh-khang,	61
Battle, *s.*	mak-htok,	59
Bazaar, *s.*	htom,	38
Be, *v.*	zhú,	19
,,	ne,	45
,,	chhi,	94
,,	la,	93
Beads, (string of)	hteng-wa,	35
,,	hteng-dok,	64
Beam, *s.*	tse.	
,,	dung-ma,	61
Bear, *v.* (fruit),	tah,	37
Bear, *s.*	tom,	74
Beard,	ak-ts'hom,	65
Beast, *s.*	chhú,	62
Beat, *v.*	dúng,	51
Becomes,	rung,	21
Becoming,	ö,	76
Bed, *s.*	nyal-se,	58
Bed-room,	zim-khang,	92
Beer, *s.*	ne-chhang,	20
,,	shing-chhang,	27
Before (in front),	ngön-tú.	
,,	dün,	56
,,	dün-lo,	94
Before,	ngàr-htub.	
,,	ngön,	49
Before (as),	ngar-tang,	59
Beg, *v.*	sól,	20

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Beg,	shú,	51
Beggar,	tang-po,	85
Begin, *v.*	gau,	61
,,	gau-dzaḳ,	91
Beginning (from the)	htoḳ-ne,	26
,,	ye-ne,	33
Behind,	gyab-tá,	58
,,	gyab-lo,	94
Behold, *v.*	ta,	76
Belief,	teḍ-pa,	50
Belly, *s.*	töḍpa,	66
,,	töḍ,	28
Below,	wokne.	
,,	meḍ.	
,,	oḳ,	37
Bend, *v.*	kong,	77
Bengal,	atsa-ra.	
Bengalee (language),	atsa-rei keḍ,	44
Bent,	kyok-po,	40
Beseems,	rung,	21
Best,	ták-pa,	57
,,	chhoḳ,	97
Bestow, *v.*	tsàl-tu,	20
,,	tong,	24
,,	tàng,	26
,,	tang-wa,	82
Between,	pàrna,	34
Bhutan,	Duḳ,	59
Bhutan, Rajah of,	Duḳ Desiḍ,	59
Bhutea,	Hlo-pa,	94
Big, *adj.*	bompo.	

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex in which found.*
Big,	chhen-po,	24
Bind, *v.*	ching,	62
,, (fasten),	doh,	74
,, (tie),	ta,	91
Bind-round,	dom,	90
Bind on, *v.*	tok.	
Bird, *s.*	chá,	33
,,	chi-chhúng,	37
Black,	naḳ-po,	20
Blacksmith,	garwa,	52
,,	chagàr,	74
Blade, *s.*	leb,	73
Blind,	mik-shàr,	67
Blister, *s.*	chhu-phú,	67
Blood,	htàḳ,	65
Blow, *v.*	kyap,	62
,,	phu,	82
,,	büḍ,	82
Blow, *s.*	chakma,	65
Blue, *adj.*	ngön-po,	63
Board,	àntàr,	77
Boat, *s.*	tuh,	34
Body, *s.*	kúzú,	28
,,	zu,	28
,,	ku,	15
,,	lü,	92
Boil, *v.*	kol.	
Boil, *s.*	sentö,	67
Book, *s.*	pé-chhá,	23
,,	lek-pàm,	84
,,	pe,	85

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Border, *s.*	súr,	63
Born, (to be),	kyé,	49
,,	chung,	24
Borrow, *v.*	nyàr.	
,,	yàr,	35
Both,	nyi-ka,	21
,,	nye-keh,	67
Bottle,	potàl,	28
Bow, *v.* (to make obeisance),	chhaḳ-phep,	81
Box, *s.*	dóm,	52
Boy, *s.*	pe-ts'ha,	6
,,	pu-ts'ha,	6
Bracelet, *s.*	dúp-kor,	38
,,	dú-bú,	63
Brahma,	Ts'hang-pa,	97
Brandish,	yuḳ,	91
Bread, *s.*	khú,	28
,,	khurwa,	77
Break, *v.*	chhák,	35, 50
,,	shik-she.	
Breast, *s.*	táng,	62
Breath,	u,	65
Breeze,	lung,	62
Brick, *s.*	sa-leb,	61
Brief, *adj.*	htung,	4
Bridge, *s.*	sampa,	57
Bring, *v.*	khúr-shoḳ,	33
,,	hti.	
,,	tik,	57

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Broken,	tum,	62
Broom, *s.*	chhakma,	53
,,	chha,	88
Brother, *s.*	pün,	9
Brother, (elder),	a-chó,	17
,, (younger),	nu-wo,	68
Brother-in-law, *s.*	tsha-ú.	
Bruise, *s.*	pam,	67
Buddha, *s.*	sang-gya,	93
Build, *v.*	tsik,	56
,,	zau,	87
Bull, *s.*	lang,	16
Bullet, *s.*	de-u,	67
Burn, *v.*	bar,	66
,,	ts'hik,	67
,,	sin,	86
,,	tsha,	28
Burnt-offering,	jin-sek,	97
But,	kalté,	26
Button, *s.*	hteb-jí,	63
Buy, *v.*	nyo,	9

C.

Calf, *s.*	pe-u,	74
Call, *v.*	keḍ-tong,	44
,, (to name),	pöḍ-nga,	84
Can,	htub,	42
,,	tshúh,	41
,,	chúng.	
,,	nü,	54
Cane, *s.*	ts'ha,	65

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Cap, *s.*	shàmbu.	
Care (heed),	tü,	82
Careless, *adj.*	hamakho,	75
Carriage,	zhön,	92
Carry, *v.*	khúr,	23
,,	kyel,	33
Cart,	shìng-ta,	92
Cast, *v.*	gyab,	30
,,	deb,	72
,, (throw),	phang-tong,	53
,, ,,	kyur,	82
,, (founded),	lu,	93
Cashmere,	Kha-chhi,	95
Cat, *s.*	alü,	16
Catalogue,	hto-yìḳ,	96
Catch, *v.*	dzin,	29
Caterer,	nyer pa,	93
Cattle, *s.*	chhú-nàm,	62
Cause,	tön,	62
,,	gyu,	21
,,	zhi,	80
Caution,	tö,	46
Cell,	khang-mik,	93
Centre,	pàr,	61
Certain,	ngé.	
Certainly,	nge-par,	68
Chain, *s.*	cha-htàk,	74
Chair,	zhu-ti,	92
Change, *v.*	je-wa,	69
Charcoal,	sol-naḳ,	82
Charity,	long,	74
,,	jin,	75
Chase, *s.*	sha-da-wàr,	79
Chatter,	chi-nyiḍ na-ts'ho,	51
Chequered,	tá-htik.	
Chest, *s.*	dom,	52
Chief, *s.* (king),	gyalpo.	
,, (leader),	pön,	10
,,	chhoḳ,	97
,,	tso,	97
Child, *s.*	htugú,	30
,,	pe-ts'ha,	6
Childhood,	pu-ts'he,	26
Chill,	tàng.	
Chinese,	Gya-nak-pa,	94
Cholera,	pho-neḍ,	67
Church,	du-khang,	93
Circle, *s.*	khor,	45
Circumstance,	ne-tshúl,	45
,,	kap.	
,,	ne-htub,	69
Class (order),	ts'hen,	33
,,	de-ts'hen,	96
Clay, *s.*	dza.	
,,	tàm-ja,	63
Clean (to be), *v.*	tsáng,	31
Cleanse,	tuh,	31
Clear,	salwa,	80
Clearly,	salte,	76
Clock, *s.*	chhu-ts'höḍ,	36, 71

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Climb, *v.*	dzeḳ-pa,	58
Closely,	tàm-pa,	65
Close, *v.*	cheḍ,	67
Cloth, *s.*	ko-láḳ,	29
,,	kö,	25
,,	ré,	60
,,	naza,	85
Cloud,	tin,	68
Coat,	töḍ-kö,	90
Cock (of gun),	htau-chhung,	87
Cold, (catarrh)	lau-ts'ham,	66
Cold, *adj.*	silwa,	38
,,	tàngwa,	32
,,	tàngma,	28
Collar-chain,	cha-htàk,	74
Collar, *s.*	kho-nge,	63
Collect,	saḳ,	71
Colour,	ts'ho,	63
Coloured,	dok-chen,	64
Collection,	ts'ho,	96
Comb,	ta-shed,	62
Come back,	loḳ-yong,	79
Come out,	htön,	31
,, (forth)	kye,	67
,,	chung,	75
Come, *v.*	yong,	4
,,	chön,	1
,,	shóḳ,	5
Comfortable, *adj.*	nyam-gah,	62
Command, *s.*	kah,	22

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Command,	sung,	96
,,	kah-sal,	22
Commandment,	sung-pa,	93
Commence, *v.*	gau,	61
,,	gau-dzaḳ,	91
Companion, *s.*	ro,	53
,,	da-ro,	96
Complain,	shu-lok,	81
Complete,	htàm-pa.	
,,	kang,	36
,,	ts'hang,	94
,, *v.*	tshàr,	16
Complexion, *s.*	khadoḳ,	31
Comprehend, *v.*	koh-wa.	
Conceal,	beḍ,	91
Conclusion,	dzok-htah,	64
Concur, *v.*	chhàm,	46
Conduct, *v.*	htiḍ,	21
,,	tiḍ,	10
Constellation,	gyu-kàr,	97
Consider, *v.*	sampá,	41
Content,	ts'him,	48
Contest,	tsöd-par,	81
Continually,	tak-par,	39
Continue, *v.*	ne,	45
Contrary,	nyenba,	26
,,	nyen-po,	71
,,	htu-teḍ,	85
Contrary-wise,	gyur-tu,	82
Convey,	kyel,	33

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Convenient,	ö,	76
Coolie,	le-mi.	
,,	tö-pa,	52
Cook,	tso,	28
Cool, *adj.*	tang.	
Copy,	pe-shü,	85
Corner,	sur,	87
Correct, *adj.*	htik-jàr,	44
Correction,	shütak,	85
Cotton-cloth,	re,	90
Counsel, (to take)	dom,	45
,,	kha-dom,	45
,,	tö,	45
,,	dàm-ngak,	82
Country, *s.*	yul,	19
Count, *v.*	ts'i,	60
Cover, *v.*	kheb,	61
,,	yok,	90
,, (darken),	yor,	69
Covered-place,	yàb,	62
Cow, *s.*	no,	25
,,	pamo,	9
Creed, *s.*	ted-pa,	50
Crooked, *adj.*	kyok-po,	40
,,	yeun-po.	
Crops, *s.*	lo-htok,	19
,,	du,	68
Cross, *v.*	gal,	57
Cubit,	túh,	38
Cultivation, *s.*	la,	59

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Cup, *s.*	phorpa,	26
Cure, *v.*	tak-pa,	66
Curtain, *s.*	yol,	62
Custom,	pé-sól,	45
,,	lú,	51
Cut, *v.*	ched,	77
,,	chöd,	81
Cut-off,	chhed,	65

D.

Daily,	nyin-re,	65
Dance, *v.*	kàr,	45
Danger, (risk),	nyen,	65
Dark, *adj.*	münpa,	97
,,	nák-sák.	
,,	mün-nak,	62
Darken,	yor,	69
Dark-red,	múk-po,	64
Dawn,	htorang,	61
,,	nga-dau,	70
Day, *s.*	nyinmo,	19
,,	shák,	34
,,	nyin,	59
Day after to-morrow,	nang-ts'he,	78
Day before yesterday,	khasang,	78
Day by day,	nyin-re-zhin,	65
,,	shak tang shak la,	77
Deaf,	ön-pa,	67
Dear (in price),	gong,	7

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Death, *s.*	shi-chen,	59
,,	chhi-wa,	97
Decay,	güḍ,	91
Decline (to sink),	nub,	86
Declivity,	htúr,	61
Defeated (to be),	phàm,	82
Defendant, *s.*	tsöd-pa-po,	81
Defend,	kyong,	93
Delay, *v. a.*	gor,	58
Dense,	htuḳ,	70
Depth,	ting,	65
Depict,	ti,	93
Deputy, *s.*	ku-tshap,	15
,,	tshab,	62
Descend, *v.*	hlúng,	32
,,	bab,	68
Desire, *v.*	zhed,	93
,,	döḍ,	21
,,	gö,	23
Destroy,	laḳ,	8
Destruction,	shik,	63
Detail,	shib-chha,	81
Die, *v.*	shi,	11
,,	chhi,	11
Difference,	khyeḍ,	39
Different,	khyeḍ,	90
Difficult,	kah,	44
,,	sok-pe.	
,,	kah-le,	64
,,	kah-wa,	85

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Dignity,	ko-phang,	97
Diligence, *s.*	tsön-dü-chen,	22
Diligent, *adj.*	cholwa-chen.	
,,	tsün-dúh,	59
Diminish,	nyung,	64
Dinner, *s.*	ṭau,	20
,,	sen,	59
Directly (immediately),	tá-tá,	5
Dirt,	lüḍ,	91
Discourse,	leng,	83
Disease, *s.*	neḍ,	67
,,	na-ts'ha,	68
Dish, *s.*	lider,	78
Dislocate,	ye-wa,	65
Dispute,	tsöḍ-par,	81
,,	tsöd,	83
Distance,	htág,	4
Distinction (difference),	khyeḍ,	39
Divide, *v.*	gau,	59
Divination,	tsi-lu,	35
Diviner, *s.*	tsi-po,	22
Do, *v.*	tshàr,	16
,,	chéd,	24
,,	cha-o,	20
,,	kyi,	45
Doctor, *s.*	em-chhi,	67
Doctrine,	ten-pa,	96
Dog, *s.*	khyi,	14

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Door, *s.*	gau,	34
Doubt,	hte-ts'hom,	50
Down,	màr,	54
,,	med,	60
Draw,	hten,	71
Dress, *s.*	kö,	25
Drink, *v.*	htúng.	
,,	dön,	26
,,	zhe,	21
Drip, *v.*	tik.	
Drive away,	ted,	86
Drop, *s.*	htik,	61
Dry, *v.*	kám,	61
Dullness,	mong-pa,	97
Dung,	lüd,	91
Dust, *s.*	htàlwa,	70
Dwell, *v.*	ne,	45
Dysentery,	htu-ned,	67

E.

Each,	ré-ré,	34
,,	re,	77
Ear, *s.*	na,	44
Early,	ngamo,	36
,,	nga-dau,	58
,,	nga-wa,	59
Earring, *s.*	ná-dúb,	63
East,	shar,	71

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Easy,	jambá,	44
,,	la-wa,	85
Eat, *v.*	sa,	51
,,	zhe (prec.),	21
,,	seh,	21
,,	sö,	32
,,	sü,	26
Eat and drink,	dön,	26
Eaves, *s.*	kong-súr,	61
Edge, *s.*	súr,	63
Efface,	lak,	8
Effect (fruit),	de-pu,	51
Eight,	gyed,	34
Eighteen,	chu-gyed.	
Either,	yang,	61
,,	àhm,	92
Eject, *v.*	htön,	31
,,	dön,	66
Elephant, *s.*	lang-chhen,	18
,,	lang-pu-chhe,	81
Emancipated (to be),	tolwa,	66
Embossed,	bur,	93
Eminent,	pha,	96
Employment,	phen-pa,	66
Encircle,	khor,	73
,,	kor,	74
End, *v.*	htamba.	
End, (conclusion),	dzok-htah,	64
,,	juk,	94
,,	(top.) tse	66

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Endure,	zöḍ,	67
Enemy,	da,	97
Enough,	yong,	21
,,	tsàm-ts'heḍ,	61
,,	ts'hed,	73
,,	tsàm,	21
Enter, *v.*	dzul,	73
,,	shuḳ,	92
Enter into, *v.*	ts'huh,	70
,,	ts'hüḍ,	84
Entreat, *v.*	sól,	20
Equal (to be), *v.*	tshúng,	59
Err, *v.*	htúl,	81
Error, *s.*	norwa,	44
,,	tul,	26
,,	nor-htul,	81
Especially,	che-daḳ-tu,	96
Establish, *v.*	deb.	
Esteem,	mö,	89
European,	chhi-lĭng-pa,	94
Even, *adv.*	tsàm-yang.	
Evening, *s.*	nub-mo,	19
,,	gong-mar,	51
Every,	kün,	45
Every-body,	ts'hang-ma,	12
Every-one,	tshang-ma-kün,	45
Every-thing,	chi-yöḍ,	18
Evil,	nyen-pa,	66
Evil-spirit,	nöḍ-jin,	97
Exact,	htàmpa,	35
Exactly,	nge-daḳ,	70
,,	tiḳ,	74
,,	te-te,	78
Except,	ma-toḳ-pa,	59
,,	ma-to,	80
Excellence,	ko-phang,	97
Excellent,	tam-pö,	97
Exchange, *v.*	je-wa,	75
Exist, *v.*	zhu,	19
,,	la,	93
,,	chhi,	94
Exorcism,	tsi-lu,	35
Exorcist, *s.*	tsi-po,	22
,,	ngạ-chhang,	52
Expectation,	rewa,	76
Expel,	dön,	66
Expend, *v.*	kyab,	57
Explain, *v.*	sheu-chik.	
Explanation,	tön,	48
,,	sheḍ-tu,	92
Extended,	ring,	4
Eye, *s.*	mik,	45

F.

Fabricate, *v.*	zau,	32, 56
Face, *s.*	ngo,	41
,,	dong,	41
Faith, *s.*	teḍ-pa,	50

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Faithful,	ten-pa,	14
Fall, *v.*	bab,	32
,,	gyél,	32
,,	hlúng,	32
False hair,	tá-tshàb,	62
Falsehood,	dzün,	74
Family, *s.*	rü,	50
Famous,	tak-pa,	57
Far,	ringwá,	4
,,	ring-po,	61
,,	ring,	75
Fashion, *s.*	láh,	51
Fasten, *v.*	ching,	62
,,	doh,	74
Father, *s.*	áphá,	3
,,	yapha.	
,,	yap,	52
Fatigue,	ngàl,	76
Fatigued,	ngàl-war,	92
,,	nyel-wàr,	92
Favour,	kah-dín,	19
,,	htu-ji,	92
Fear, *s.*	doh.	
,,	ji,	2
,,	ken.	
Fear, *v.*	jig-par.	
,,	dzik,	61
Feel,	rik,	64
,, (perceive),	ts'hor,	69

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Feign, *v.*	dung,	66
Fellow, *s.*	ged-po,	57
,, (companion),	ro,	53
Fever, *s.*	ts'hed-ned,	6
Few,	nyúng,	37
Fidelity,	mö-kü,	39
Field, *s.*	shíng,	7
,,	lá,	9
Fifteen,	chú-ngé.	
Fight, *v.*	htàp-mo,	36
Figure,	rimo,	33
Finish, *v.*	tshàr,	16
Find, *v.*	htob,	8
,,	nyed,	81
Fine, *adj.*	yak-po,	20
,,	dzang-po,	53
,, (not coarse),	tahwa,	38
Fine, *s.* (penalty),	ched-pa,	57
Fine (penalty),	chhed-pa,	81
Fire, *s.*	mé,	61
,,	mi,	25
Fire, *v.* (a gun),	gyap,	10
Fire-place, *s.*	htàb,	61
First,	ngeun,	57
,,	ngama,	19
,,	tang-po,	64
Fish, *s.*	nya,	29
Fist,	chak-ma,	65
Fish, *v.*	nya-dzin,	79

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Fisticuff,	chaḳ-ma,	65
Fit, (proper),	rúng,	21
,,	öe,	39
,,	hteḍ,	20
,,	ö,	76
Five,	nga,	34
Fix, *v.*	deb.	
,,	tsúḳ.	
Flame, *s.*	me-che,	82
Flesh, *s.*	sha,	27
Fling,	yuk-tong,	87
Floor, *s.*	malsa,	61
,,	ma-htoḳ,	91
Flower, *s.*	metoḳ,	8
Fluid,	khu,	94
Fog, *s.*	na-büṅ,	69
Food, *s.*	sá-htong.	
,,	sa-ma,	32
,,	seṇ,	59
,,	se,	97
,,	ṭau,	20
,,	seh,	15
Former times (in),	ngönu-tshe,	59
Fortune (good),	yang,	66
Fowl, *s.*	cha,	18
From,	ne,	36
Freedom,	htar-pa,	33
Fool, *s.*	len-pa,	47
Foot, *s.*	káng-pá,	31
Foot-fall,	káng-dá,	45

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Footprint,	kang-je,	77
Foot-step,	kang-keḍ,	78
For,	tön-tu,	8
,,	chhirtú,	8
,,	chīr.	
For the sake of,	chhirtu,	8
Force, *s.*	sheḍ,	1
,,	tob,	59
,,	wang,	89
Ford, *v.*	gal,	57
Foreigner, *s.*	chhi-ling,	37
Fore-finger, *s.*	dzup-mo,	73
Forget,	jeḍ,	80
Forgiveness,	gong-pa,	26
Form, *v.*	zau,	56
Formerly,	ngön,	49
,,	ngarolna,	52
Foundation, *s.*	mang,	61
Founded,	lu,	93
Four,	zhi,	34
Fourth,	zhi-chá,	57
Fowl,	cha,	18
Frame,	zau,	87
Freedom,	htar-pa,	33
Fresh, *adj.*	sàrpo,	62
Friend, *s.*	tokpu,	5
Fright, *s.*	dziḳ,	61
From,	ne,	36
Front (in),	düntú,	58
,,	dün-lo,	94

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Fruit, *s.*	dopú,	37
,,	shing dé,	57
,,	htoḳ,	19
Full (to be),	kang,	36
Full (whole),	kaṇg,	65
	G.	
Gain,	depu,	51
Gale (hurricane),	lung-khor,	69
Garden, *s.*	tshé,	20
,,	shing,	59
Gather together,	saḳ,	71
Generosity,	htú-ji,	92
Gentle,	jam,	64
,,	tul-wàr,	97
Gently,	kha-shób,	44
,,	tul,	64
Get, *v.*	htob,	8
,,	nyeḍ,	81
Get up, *v.*	laṇg,	58
Gift, *s.*	phúḷ-chhe.	
Girdle, *s.*	karaḳ,	14
Give, *v.*	chín,	15
,,	shú,	19
,,	náng,	10
,,	tong,	24
,,	phul,	56
,,	tang-wa,	82
,,	tsàl,	96
Glass (cup), *s.*	phorpa,	26
,,	yaṇg,	61
Glass,	shel,	77
Glide,	de-pàr,	69
Gloomy,	mün-pa,	97
Go, *v.*	daṇu,	33
,,	song,	3
,, (walk),	dul,	67
,,	gyu,	4
Goat, *s.*	rá,	11
God, *s.* (the Trinity),	kön-chhok-súm.	
,, (the chief of Unity)	kön-chhoḳ,	49, 92
Go in (enter),	dzal,	73
,,	shuḳ,	92
Gold, *s.*	sér,	40
Goldsmith,	ser-gàr,	78
Good, *adj.*	lé-pá,	3
,,	yak-po,	20
,,	dzang-po,	53
Good-luck,	yang,	66
Goods, *s.*	chabú,	39
Govern,	gyur,	65
Grace (favour),	htu-ji,	92
Grain,	dui,	96
Grandfather.		
Grandmother,	anyo.	
,, ,,	aphi,	19
Grant, *v.*	ter,	52
,,	tàng,	26
,,	nang,	45
Grapes, *s.*	gün,	20

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Grass, *s.*	yang.	
Grasp, (take hold),	dzin,	65
Grease, *s.*	ts'hil,	76
Great, *adj.*	chhé,	7
,,	chhen-po,	24
Greatly,	shintú,	31
Grief, *s.*	kyo-wá,	12
Gross (thick),	ra,	85
Grub,	bu,	91
Guard,	kyong,	93
Gun, *s.*	medah,	9
Gun-cock,	htau-chhung,	87
Gunpowder, *s.*	me-dze,	10
Gun-spring,	htau-che,	87

H.

Habit,	lú,	51
Hail, *s.*	ser-wa,	70
Hair, *s.*	tá,	62
,,	pu,	56
Half,	cheḍ-ma,	58
Hammer, *v.*	dung,	51
Hand, *s.*	chhak,	26
,,	lak-pa.	
Handkerchief, *s.*	tóre.	
,,	laḳ-ke,	17
,,	laḳ-chhi,	63
Hangings (of cloth),	na-za,	85
Hang,	chong,	65
,,	chang,	72
Happen,	chung,	75
Happily, *adv.*	dewara,	1
Happy,	ts'him,	48
Hard, *adj.*	taḳ,	61
,, (difficult),	kah-le,	64
Harvest,	lo-htoḳ,	19
Hat, *s.*	shamo,	11
Have, *v.*	den-pa,	63
Head, *s.*	gau,	31
Head-dress, *s.*	gau-re,	62
Head-man of a village, *s.*	teu-mi.	
,,	to-ming,	14.
Hearken,	htö,	45
Heavy,	jeḍ,	69
,,	chi,	6
He, *p.*	kho,	1
Hear, *v.*	nyen,	39
,,	htö,	45
Heart, *s.*	nying,	49
,,	htúh,	59
Heed,	tü,	82
Heel, *s.*	ting-pa,	67
,,	ting,	87
Help, *s.*	ro-rum,	53
,, *v.*	ro-cheḍ,	53
Hemp (Indian or *cannabis indica*),	gang-ja,	27
Her own,	morang,	8
Here,	na,	3

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Here,	dir,	21
,,	dirú.	
Hide,	beḍ,	91
High, *adj.*	htön-po,	2
,,	phá,	96
Hill, *s.*	ri,	4
Hill-men,	tsong.	
,,	mön,	95
Hinder, *s.*	gah,	74
,,	kaḳ,	90
Hindered (to be),	gaḳ,	53
His,	khoi,	5
His own,	khorang,	10
History,	lau-gyü,	74
Hither,	ts'hur,	36
Hole, *s.*	nhúng,	34
,,	tong-bu,	73
Holy,	tsang,	93
,,	tam-pa,	96
Honour,	suk-jeḍ,	84
,,	kur,	97
Hope,	rewa,	76
Horse, *s.*	tá,	30
Horse-race, *s.*	ta-gyuḳ,	57
Hot, *adj.*	tshamo,	31
,,	ts'heḍ,	28
,,	tsha,	56
,,	töh,	79
House,	khyim.	89
,,	khang-pa,	20

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex in which found.*
How,	chitur chè,	3
,,	chitàr,	12
,,	ka-teb.	
However,	yin-kyang.	
How many,	chí-tsăm,	7
How much,	kàng-dá.	
,,	chitsàm,	13
Humble,	tulwàr,	97
Hundred,	gya,	94
Hunger, *s.*	to-pa,	28
Hunting,	sha-da-wàr,	79
Hurricane, *s.*	lung-khor,	69
Hurt, *v.*	ts'huḳ,	66
,, *s.*	ma,	66
Husband, *s.*	kyoga,	27
,,	khyoga,	35
	I.	
I,	nga.	1
I (myself), *prec.*	daḳ,	92
Idiot, *s.*	len-pa.	
If not,	te-men,	65
Ignorance,	mong-pa,	97
Illness, *s.*	na-ts'ha,	68
Image,	rimo,	93
Immediately,	tema-htáḳ-túh,	62
Implement,	laḳ-chha,	93
Important,	kalchen,	46
In,	nang,	21
,, (among),	khong-tu,	84
Index,	kàr-chhaḳ,	96

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Indeed,	tön-dam,	91
Indian,	gya-gar-pa,	94
Indian-corn,	kyen-ts'hong,	91
Industrious, *adj.*	tsol-wa chen,	22
Industry,	tsön-du,	59
Inflame, *v.*	bàr,	66
Insect,	bu,	91
Instantly,	tema-htàk-túh,	62
Inside,	nàng-na,	13
Intend, *v.*	deuḍ.	
Interpreter,	lo-tsa-pa,	72
In what manner,	chitàr-cheḍ,	45
Iron, *s.*	chah,	18
Is,	yöḍ,	1
,,	reḍ,	57
Issue, *v.*	htön,	44
Itch, *v.*	yar,	67
	J.	
Jaw,	gal,	65
Journey, *s.*	dúl,	52
Judgment,	toḳ,	74
Juice,	khu,	94
Jump,	chhong,	59
Jungle, *s.*	na-tsen,	57
Just now,	ta-ta,	5
,,	ta-chha,	12
	K.	
Kashmiri,	kha-chhi,	95
Keep watch,	sung,	83

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Key, *s.*	de-miḳ,	76
Kick, *s.*	doḳ-pa,	67
Kill, *v.*	seḍ,	28
Kind (sort),	pü,	26
,,	ri,	90
,,	riḳ,	96
Kindness,	kah-din,	19
Kindred, *s.*	nye-wa,	17
King, *s.*	gyal-po,	29
Knife, *s.*	tih,	5
Know, *v.*	shé,	24
,,	khyen,	21
,,	riḳ,	64
,,	ko,	83
Knowledge, *s.*	kau,	66
,,	yön-ten,	97
	L.	
Ladder, *s.*	tékhá,	58
Lake, *s.*	tsho,	37
Lame (to become),	sha-wàr,	86
Lamp, *s.*	marme,	70
Land, *s.*	sá,	94
,,	ling,	37
Language, *s.*	keḍ-ri,	42
Lapcha,	mön,	94
Large,	chhe,	7
Last year,	ná-ning,	67
Laugh, *v.*	hi-gö,	50

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Laugh, *v.*	göḍ,	44
Laughter,	göḍ-tau,	81
,,	zheḍ-keḍ,	97
Lay, *v.*	zhaḳ,	27
Lazy, *adj.*	le-lo-chen,	59
Laziness,	lau-chen,	5
Lead, *s.*	shani,	6
,, *v.*	htiḍ,	21
,,	tiḍ,	10
Leaf (of book),	leḳ-bu,	93
,,	shok-bu,	94
Leaf, *s.*	damaḳ.	
,,	shoṁ-dàb,	32
,,	dàb,	32
Leap,	chhong,	59
Learn, *v.*	lob,	47
Learned,	khe-pa,	93
Learning,	yön-ten,	84
Leave, *v.*	tong.	
Left (not right),	yön,	67
Leisure,	tálwá,	59
Let,	shik,	57
Let go,	tang,	65
Letter, *s.*	yigi,	25
Liberality,	htu-je,	19
Liberty,	htar-pa,	33
Life,	ts'he,	51
Lift, *v.*	lang,	32
,,	htú,	42
Light, *v.*	bar,	70, 88
Light (not dark),	karpo,	62
,, (radiance),	ü,	70
Lightning, *s.*	loḳ,	69
Like (equal with),	ts'hung,	85
,, (of the same sort),	ta-pu,	7
,, (similar), *adj.*	dawa,	7
Like that,	té-dá,	30
,,	tapü,	21
Like this,	tétá-pü.	
,,	di-da,	53
Like (to prefer),	gah,	27
Like (to resemble),	da-wa,	81
Line,	yik-hteng,	94
,, *s.*	htik,	63
Lineage,	rü,	50
Linger, *v.*	gor,	58
Lintel, *s.*	gau-htöd,	62
List,	hto-yiḳ,	96
Listen,	nyen,	44
Litter,	khyo,	92
Little, *adj.*	chúngwá,	22
,, (quantity),	chúng-zed,	50
,,	nyung,	37
,,	hten-bú,	40
,,	alik,	56
,,	atsi,	69
Little finger, *s.*	hteb-chhung,	73
Little while,	hrib-tsàm,	5
Lock, *s.*	gol-cháḳ,	61

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Lock, *s.*	gö-chaḳ,	76
Long,	ríng,	29
Look, *v.*	tö-pa,	23
,,	ta,	76
Looking-glass, *s.*	me-long,	63
Loose,	pàr,	87
Lord, *s.*	cho-wo,	17
,,	tso,	97
Lose, *v.*	lák,	8
,,	ṭor-wa,	25
Lost (to be),	tor,	8
Lost,	chhor,	63
Love, *v.*	chàm,	17
,,	tse-wàr.	
,,	htúh-tsewa,	59
Love,	che-wàr,	51
Low, *adj.*	o,	62
,, (softly),	nyen,	64
,, (mean),	men,	97
Luck,	yang,	62
Luckless,	yang-meḍ,	66
Luminous,	nàng-jeḍ,	97

M.

Maize,	kyen-ts'hong,	91
Make (prepare),	chhah,	83
,,	dzöḍ,	92
Make (do),	chao,	20
,,	cheḍ,	24
Make (do),	chö,	34
,,	kyi,	45
Make whole,	ṭaḳ-pa,	66
Make ready,	dub,	75
Man, *s.*	mí,	22
Manner,	htab,	51
,, (custom),	lu,	85
Many,	mang po,	95
,,	chi-nyed-pa,	97
March, *s.*	dúl,	52
Mark,	ta,	87
,, *s.*	ṭa,	62
Market, *s.*	hṭom,	78
Marriage, *s.*	nyen,	59
,,	paḳ-tön,	62
Master,	khen-po,	93
Mat,	den,	92
,, *s.*	ri-ri.	
,,	denri,	61
Mature (ripe),	min,	66
May,	shik,	57
Meal, *s.* (a dinner),	tau,	20
Meaning,	tön,	44
Mean,	men,	97
Measure, *s.*	tshéḍ,	20
,,	tshüḍ,	34
Measure, *v.*	paḳ,	65
Meat, *s.*	se,	97
,,	sha,	27
Medicine, *s.*	men,	66

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Meet, *v.*	hteḍ,	36
Meet (fit),	ruṇg,	66
Memory,	tenba,	49
Mend, *v.*	so,	92
,,	chö,	25
Merchant, *s.*	tshong-pa,	39
Method,	htàb,	66
Midnight, *s.*	nàm-chheḍ,	36
Mid-day,	nyima-chheḍ,	49
,,	nyin-chheḍ,	79
Middle,	pàr,	34
,,	ü,	58, 83
Middle (in the),	pàrna,	34
Minutely,	shib-tu,	92
Mind,	sem,	46, 59
,,	lau,	82
Mindful,	gom,	71
Mirror, *s.*	me-long,	63
Miscellaneous,	na-ts'ho,	63
Misery,	duḳ-ngàl,	97
Misfortune,	ngen-pa,	66
Mist, *s.*	na-bün,	69
,,	muh-pa,	70
Mistake,	norwa,	44
,, *s.*	tul,	26
,,	nor-htul,	81
Mode,	lúh,	51
,, (custom),	pe-sol,	45
,, (manner),	htàb,	51

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Mode, (method),	htàb,	66
Moderate,	ts'höḍ,	90
Modesty, *s.*	ngo-tsha-chen,	40
Monastery, *s.*	gön-pa,	21
Mongolian,	sok-pa,	94
Monk,	ta-pa,	30
,,	ge-dün,	93
Monkey,	te-u,	90
Monster,	tul-bum,	97
Month, *s.*	dawa,	35
Moon, *s.*	dawa,	35
More,	hlák,	21
Morning,	ngamo,	19
,,	htorang,	61
Motive,	gyu,	97
Mount, *v.*	shön,	33
Mouth, *s.*	kha,	28
Move (shake),	gul,	64
,,	yuk,	82
,,	kyöḍ,	92
,,	gyu,	4
Much,	mang-pò,	21
,,	mang-bu,	21
,,	chhéwa.	
Mud,	tàm,	63
,,	tàm-ja,	63
,,	dàm-dzab,	69
,,	dàm,	91
Muddy, *adj.*	dza-sa.	

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Multiply,	gyûr,	57
Music, *s.*	rolmöe,	59
Must,	tön-dàm,	78
,,	gö,	2,57
My,	ngai,	63

N.

Name, *s.*	ming,	29
,,	ts'hen,	92
Name, *v.*	pöḍ-nga,	84
Near,	nyéwá,	4
,,	tsàr,	8
,,	tung-tu,	21
,,	htàḳ-nye,	43
,,	tungna,	94
Necessary,	kho.	
,, (to be),	gö,	2
Necessity,	gö,	33
Neck, *s.*	kye,	65
,,	gul,	74
Necklace, *s.*	kye-chhé,	29
Needle, *s.*	khàp,	73
Nepalese,	pal-po-pa,	94
Nephew, *s.*	ts'ha-u,	16
Never,	nam-yang,	21
,,	nàmtu,	51
Nevertheless,	wen-kyang,	18
New, *adj.*	sàrpa,	33
Next,	rangso,	36

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Night, *s.*	tshen-mo,	19
,,	gong,	60
,,	ts'hen-ma,	70
Nine,	gú,	34
Ninety,	gú-chú,	38
Noise, *s.*	keḍ-ḍa.	
,,	ḍa,	24
,,	ur,	81
North,	chang,	71
None, no-one,	sui-kyang,	50
,,	sú-yang.	
Noon,	nyin-khúng,	59
,,	nyin-chheḍ,	60
Not,	méḍ,	2
,,	men,	6
Nothing,	chiyang-meḍ,	55
,,	khang-yang,	59
Novice,	ta-pa,	30
Now,	tá,	19
,,	tá-tá,	71
,,	ta-chha,	55
Number,	tankha,	64
,,	tàng,	96

O.

Oar,	kya-wa,	65
Oath,	nah,	81
Obeisance, to make,	chhak-phep,	81

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Obstinacy,	nya-ring,	48
Obtain,	nyeḍ,	81
Occasion,	kap,	9
,,	kap-sú,	51
Ocean,	ts'ho,	97
Offer, *v.*	phúl,	56
,, (present),	bulwar,	20
,,	bul,	84
Officer, *s.*	le-tshen,	31
Oil, *s.*	num,	73
Old, *adj.* (not new),	nyin-pa,	3
,, (age),	gé-pà,	3
Old (worn-out),	nying,	87
,, (aged),	gen,	6
On,	teng,	8
,,	teng-ne,	79
On account of,	tön-tú,	8
One,	chiḳ,	9
,,	kang,	26
,,	shiḳ,	9
One even,	chik-kyang,	59
One's self,	daḳ-nyid,	97
Only,	chik-po,	50
,,	shatak,	57
Only one,	nyaḳ-pa,	97
On top,	tse-la,	58
On what account,	chiyi-chheḍ-tu,	9
Open, *v.*	chhi,	51
,,	tol,	93
,,	jed,	14
Opinion,	sem,	64
Opium,	aphim,	27
Opposite (contrary),	nyen-po,	71
Opposition,	htu-teḍ,	85
Or,	yang,	61
,,	àhm,	92
Orange, *s.*	ts'halúm,	36
Order, *s.*	kah-sàl,	22
,, (class),	ts'hen,	33
,,	de-ts'hen,	96
Orthography,	taḳ-yiḳ,	94
Other,	rang-sa,	48
,,	zhen,	94
Other-side,	pharol-tu.	
Out,	chhi,	30
,,	chhir,	82
Outer,	chhil.	
Outside,	chhi-la.	79
,,	pharol-tu,	63
Overlooker, *s.*	teu-mi.	
Over there,	phar,	5
Overthrow,	gyèl,	78
Own (his),	khorang,	10
,, (her)	mo-rang,	8

P.

Page, *s.*	shok-leb,	49

English.	*Tibetan.*	*No of Ex. in which found.*
Pain, *s.*	na,	30
,,	suḳ,	66
,,	zer,	67
Part, *s.*	chheḍ-ka,	57
,, (side),	ts'hur,	36
Particularly,	che-daḳ-tu,	96
Party, (side),	chho,	71
Passage, (in a book),	ts'hiḳ-ts'hed,	84
Pass away, *v.*	dé-pa,	38
Pass over, *v.*	gal,	57
Pass-port,	lam-yiḳ,	96
Path, *s.*	làm,	4
Pauper,	long-mü-ts'ho-pa,	97
Pay, *v.*	pul,	57
Pen, *s.*	nyo-gú,	25
Penetrate,	suḳ,	86
Perceive, *v.*	ts'hor,	69
,,	ha-ko,	76
,,	ha-gau,	80
Perception,	kau,	66
Perfect, *adj.*	min,	66
,,	dzo,	97
Perform, *v.*	chöḍ,	64
Permit, *v.*	ter,	52
,,	nang,	45
Persian,	tazik-pa,	94
Perspiration, *s.*	ts'heḍ-pa,	31
Petition,	shu-yik,	85
Petitioner,	shu-khen,	85
Petticoat, *s.*	töd-li,	63
Petticoat, *s.*	kara,	29
Physic, *s.*	men,	66
Picture, *s.*	kuda,	30
,,	ti-kuo,	93
Piece,	hten,	34
Pierce,	ts'huḳ,	66
Pig,	phák-pa,	35
Pig-sty,	phaḳ-ts'hang,	51
Pillar, *s.*	ka,	61
Pink,	markya,	64
Pipe, *s.*	kang-sak,	9
,,	ting-pu,	72
Place, *v.* (put),	dzok,	27
,,	zhaḳ,	18
,,	chuḳ,	85
,, *s.*	sá,	57
Planet,	za,	97
Plank, *s.*	enter,	61
Plank wall,	tsik-pa,	62
Plate, *s.*	nöḍ,	27
,,	lider,	78
Play, *v.*	tse,	59
Pleased, to be,	gàh.	78
Pluck (pull),	toḳ,	71
Point,	htik,	62
,, (end),	tse,	66
Poor person,	tang-po,	85
Possess, *v.*	den-pa,	63
Post,	phur-pa,	87
Pot, *s.*	dzama,	32

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Pound, *v.*	dúng,	37
Poured,	lu,	93
Power,	wang,	89
Pray, *v.*	sól,	20
Prayer,	mön-lam,	72
Preceding,	ngeun-tú.	
Precept,	kah,	76
Prepare,	chhah,	83
Prepare, *v.*	zau,	28
,,	chö,	34
,,	tön,	27
,,	ta-tik,	65
,, (make ready),	dub,	60, 75
Present, (gift),	phúl-chhe.	
,, (offer),	bul-wàr,	20
Presently,	jé-ne,	47
Press,	tsir,	86
Pretty, *adj.*	dzé-pá,	6
Prevent,	kak,	90
Priest, *s.*	tapa,	30
,,	gelong,	92
Priest,	lama,	30
Price,	ringong,	18
,,	rin,	30
,,	gong,	7
Pride, *s.*	nga-gyal-chen,	45
,,	nga-gyàl,	87
,,	de-pàr,	97
Principal,	chhok,	97
Print, *v.*	par,	30
Proceed,	gyu,	4
Produce,	chúng,	8
Produce,	htok,	19
Produced (to be),	chung,	24
,,	kye,	49
Profit,	depu,	51
Promise, *s.*	chhé.	
,,	khe-len,	17
Pronounce,	jöd,	84
Proper,	rúng,	21
Protection,	kyab,	97
Proud,	khing-pa,	97
,,	nga-gyal,	45
Provider,	nyer-pa,	93
Provisions,	se-gö,	33
Pull,	tok,	71
Punishment,	chhed-pa,	81
Pupil,	lob-ma,	84
Purge, *v.*	shal,	67
Pure,	tsang,	93
Purple,	múk-tshö,	63
,,	gya-múk,	63
Put, *v.* (place),	dzok,	27
,,	zhak,	18
,,	chhuk,	90
Put an end to,	chöd,	83
Put in, *v.*	lúk.	
,,	chúk,	32
Put forth, *v.*	kyab,	57
Put off, *v.*	phtid,	31
Put on, *v.*	kyön,	31
Put out,	htön,	65

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Put an end to,	chöḍ,	83
Put together, *v.*	dik,	75
Putrid,	rul,	91
	Q.	
Quarrel, *v.*	tůk-pa,	57
,,	htàb,	71
,,	tsöḍ,	83
Question,	ti,	21
Quick,	gyoḳ-pàr,	32
Quickly,	gyoḳ-pú,	28
Quiet,	kha-roḳ,	44
,,	chàm,	64
Quietly,	kha-shób,	44
Quite,	yong-su,	67
Quotient,	htob-nor,	57
	R.	
Race, (of horses), *s.*	ta.gyúḳ,	57
,, (lineage),	rü,	50
Rain,	chhàr,	32
,,	char-pa,	80
Raise up, *v.*	lang,	32
Raised,	bur,	93
Rare,	kön,	69
Rate, *s.*	gong.	
Read,	loḳ,	85
Ready,	reḍ,	60
,,	ta-tik-pa,	60
Ready, (to make), *v. a.*	dúb,	60

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Ready, (to make), *v. a.*	zau,	28
Real,	ngoma,	33
,,	ngé,	49
Really,	ngé-pàr,	52
,,	tön-tam,	52
,,	tön-dam,	91
Rear,	gyab-lo,	94
Reason, (cause),	gyu,	12, 97
,,	zhi,	80
,, (meaning),	tön,	81
Receive, *v.*	htob,	21
Reckon, *v.*	tsi,	60
Recollection,	tima,	49
Red, *adj.*	màr-po,	63
,,	màr,	67
Refuge,	kyab,	97
Regard,	mö,	89
Region, *s.*	ling,	37
Register,	kar-chhak,	96
Rejoice, *v.*	gah.	
Relative, *s.*	nyi-tsa.	
,,	ku-nyen,	15
,,	nye-khor,	45
Religion, *s.*	chhö,	21, 64
Remain, *v.*	déd,	21
,,	lü,	57
,,	ne,	51
,,	hlak,	64
Remainder,	hlaḳ,	57
,,	hlaḳ-lü,	64

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Remember,	ten,	71
Remembrance,	gong-pa,	21
,,	tima,	49
,,	ten-pa,	49
Renowned,	tàk-pa,	57
Repair,	so,	92
Reply,	len-djàl.	
,,	len-deb,	81
Representative, *s.*	ts'hàp,	15
Request,	shu,	81
Requisite,	kho.	
Residue,	hlaḳ,	57
Respect,	kur,	97
Respect, (honour),	shiḳ-so,	72
Result,	htob-nor,	57
Return,	loḳ-yong,	43
Reverence,	kü,	72
,,	kur,	97
Reward,	suk-jeḍ,	84
Rice, *s.*	dé,	27
,, (cooked),	tau,	27
,, (husked rice),	chhum	33
Rich, *adj.*	chhuḳ-po,	38
Ride, *v.*	shön,	39
Ridge-pole, *s.*	zú-shing,	61
Ridicule,	zheḍ-keḍ,	97
Ridicule,	göḍ-tau,	81
Ridiculous,	ngo-ts'ha-wa,	64
Right, (correct),	htiḳ-jàr,	44
Right, (not left,	ye,	67
Ripe,	min,	66
Ring, *s.*	sor-htúb,	35
,,	dzup-kyi,	73
Ring-worm, *s.*	po-kong,	67
Rise, *v.*	shàr,	36
,,	lang,	88
Risk, (danger),	nyen,	65
River, *s.*	tsang-po,	60
Road, *s.*	làm,	4
Robe, *s.*	töḍ-kö,	63
Rope,	htaḳ-pa,	65
Roll, *v.*	dil,	32
Roof, *s.*	kong kheb,	61
,,	htók,	61
Room, *s.*	khang-mik,	61
Rotten,	rul,	91
Rough, *adj.*	tsüb-pa,	33
Rub, *v.*	chhi,	73
,, (smooth),	ur,	91
Ruin, *s.*	shiḳ,	63
Run, *v.*	gyúḳ,	22
Run in (to penetrate),	suḳ,	86
Running water,	gyúḳ-chhu,	60
Rupee, *s.*	gyatàm,	57
,,	tirup,	34
Rust,	teḳ-pa,	90

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
	S.	
Sacrifice,	chhöḍ-pa,	93
,,	chhöḍ-jin,	97
Sake of, (for the),	tön-tu,	97
,,	chhirtu,	8
Sad,	kyo,	12
Saint,	chang-chhub.	
,,	sem-pa,	93
Salt, *s.*	tsha,	27
Satisfied,	dang-go.	
Say, *v.*	shéḍ,	8
,,	tóng.	
,,	lab,	57
,,	jöḍ,	84
Scabbard,	shub,	73, 90
Scar, *s.*	ma-shul,	67
Scarce,	kön,	69
Science,	yön-ten,	34
Score, (twenty),	khàl,	34
Search, *v.*	tshól-wa,	23
Seat,	den,	77
See, *v.*	htóng,	9
,,	ta,	72
Seer, (weight of two pounds),	sher,	34
Seek, *v.*	tshol-wa,	23
Seize, *v.*	dzin,	65
,,	zung,	74
Sell, *v.*	ts'hong,	9
,,	tsong,	15

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Seller, *s.*	tsong-khen,	16
Send, *v.*	tong,	52
Sense, *s.*	tön,	44
Separate, (apart),	rangsa,	27
,, (different)	khyeḍ,	90
Series, (order),	ts'hen,	33
,,	de-ts'hen,	96
Serpent, *s.*	dul,	74
Serve,	yoḳ,	76
Servant, *s.* (male),	yoḳ-po,	14
,, (female),	yoḳ-mo,	10
Set, *v.*	tsúḳ.	
,, (sink),	nub,	86
Seven,	dün,	34
Shade, shadow, *s.*	sil-hrib.	
,,	tib-ma,	32
Shame-faced,	ngo-ts'ha-wa,	42
Shameful,	nge-ts'ha-wa,	64
She,	mo,	5
Sheath,	shub,	73, 90
Sheep, *s.*	lúḳ,	25
Shelf, *s.*	tàb,	61
Shelter,	yab,	62
,,	kyab,	97
Shingles, *s.*	shing-leb,	61
Shoes, *s.*	hlam,	31, 63
Shoot,	phang,	11
Shop, *s.*	tshong-khang,	38
Shop-keeper,	tshong-pa,	38
Short, *adj.*	htúng-htung,	29

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Short, *adj.*	htung,	4
Shoulder, *s.*	púng-pa,	63
Show, *v.*	tön,	17
Shut, *v.*	chéḍ,	67
,,	chöḍ,	14
Sickness, *s.*	ná-wá,	2
,,	na,	30
,,	neḍ,	66
Side,	hteḍ,	61
,,	súr.	
,, (part),	ts'hur,	36
,, (party),	chho,	71
Sign, *s.*	ta,	62
Silk, *s.*	tàr,	17
,,	kö-chhen,	63
Silver, *s.*	ngúl,	18
Sin, *s.*	dik-pa,	51
Sincere,	taḳ,	74
Since,	ngàr-htúb.	
,,	khasang,	66
Sing, *v.*	lú-len,	24
,,	lu-kyab,	24
Single, (alone),	chikpu,	57
,,	ré,	38
,,	kang,	26
,,	nyak-pa,	97
Sink,	ching,	65
Sink (set),	nub,	86
Sister, *s.*	singmo,	5
Sister, (elder),	achhé,	52
Sit, *v.*	död,	58
,,	zhu,	19
,,	deḍ,	30
Six,	túk,	34
Skin, (of beast),	kowa,	34
Skill,	yön-ten,	84
Skirt, *s.*	kara,	29
Sky, *s.*	nam,	69
Sleep, *s.*	zim,	19
,,	nyiḍ,	51
,,	nyal,	24
,,	mik-khu.	
,,	nyiḍ-lok,	70
Sleeping-room,	zim-khang,	92
Slide,	de-pàr,	69
Slip, *v.*	gyeḍ,	33
Slope,	htúr,	61
,,	hteḍ,	61
Slow,	ka-le,	78
,,	chàm,	88
Small, *adj.*	chhúng-wa,	22
Smear,	juḳ,	91
Smoke,	tuḍ-pa,	70
,,	tu-wa,	82
Smooth,	ur,	91
Snake,	dul,	74
Snake-god,	lu,	97
Snow, *s.*	kha-wa,	70

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Soft, *adj.*	nyen,	24
,,	jam,	64
Softly,	tul,	64
So,	te-tàr,	44
,,	tapu,	7
Some,	la-la,	64
,,	gah-shiḳ,	10
,,	gah,	8
,,	hten-bu,	67
Some-one,	su-hteḍ,	89
,,	kha-chik,	64
Something,	chi-yin-rung,	18
Some-time,	nàm-yin-rung,	49
Some more,	tá-rúng.	
So-much,	te-tsàm,	20
Song, *s.*	lú,	24
Soothsayer,	tsi-pa,	22
Sorrow, *s.*	kyowa,	49
,,	duḳ-ngàl,	97
Sort,	pü,	43
,,	ri,	90
,,	riḳ,	96
Sound,	keḍ,	24
Sound, *s.*	da,	45
,,	yang,	85
Sour, *adj.*	kyúr-mo,	20
South,	hlau,	71
Sow, *v.*	deb,	72
Space,	hteḍ-kar,	97
Spark, *s.*	me-ts'haḳ,	70

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Speak, *v.*	sér,	24
,,	mré.	
,,	mrà,	8
Speaker, *s.*	ser-khen.	
Speck,	htiḳ,	76
Speech, *s.*	tàm,	24
,,	keḍ,	42
,,	jöd,	85
Spend, (pass),	seḍ,	64
Spent,	seḍ,	91
Spill, *v.*	phö,	32
Spirit,	hla,	93
Spoon, *s.*	htúrma,	27
Sport, *v.*	tse,	59
Spot, *s.*	htik,	62
,,	me.	
,,	naḳ-teb,	91
Spring, (of gun),	htau-che,	87
Sprinkle,	chhaḳ,	91
Squeeze,	tsir,	86
Stain,	naḳ-teb,	91
Staircase, *s.*	htem-keh,	61
Stand,	deng,	72
,,	làng,	83
State, (condition),	htub.	
Star,	gyu-kàr,	97
Stay, *v.*	gak,	53
,,	gor,	58
,,	deḍ,	21
Steel, *s.*	ispet,	7

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Steep,	kyeṇ,	33
Steps, (stair),	htem-keh,	61
Steward, *s.*	nyer-pa,	17
Stick, *s.*	toḳ-ma,	77
Stiff,	röd,	76
Still, (quiet),	kha-roḳ,	44
,, (yet),	tarúng.	
Stockade,	ra,	87
Stick, *s.*	soḳ-shing,	64
Stick,	toḳ-ma,	77
Stink,	ṭima,	91
Stomach, *s.*	töḍ,	28
,,	pho-wa,	67
Stone, *s.*	dau,	33
,,	dau-tang,	61
Stop, *v.*	gáḳ,	53
,,	gah,	74
Storm, *s.*	lung-chhàr,	68
Story, *s.*	sung,	24
Straight,	tang-po,	61
,,	kyang-po,	56
Stray,	tor,	8
Stream, *s.*	gyúḳ-chhú,	60
Strength, *s.*	shéḍ,	1
,,	tob,	59
Strengthen,	ṭaḳ-pa,	66
Strictly,	tàm-pa,	65
Strike, *v.*	seḍ,	28
,,	phoḳ,	49
,,	dung,	51

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
String, *v.*	gyü,	73
Stroke,	chak-ma,	65
Strong, *adj.*	tob-chen,	59
,,	taḳ,	61
Substitute, *s.*	tshàb.	
Subtract, *v.*	phüd,	57
Suffer, *v.*	zöd,	67
Suffice, *v.*	dang,	38
Sufficient,	tsàm-chhed.	
Sufficiency,	ts'heḍ,	20
Suit (case),	khàm-chhu,	81
Sun, *s.*	nyima,	6
Sunset,	nyi-nub,	66
Superficies,	lo,	93
Suppose, *v.*	no,	89
Surround,	kor,	74
Suspend,	chong,	65
Suspicion,	hte-ts'hom,	87
Swear,	nah-pàr,	81
Sweep,	chhaḳ,	88
Sweet, *adj.*	shim-pú,	20
,, (sound),	nyen,	24
Sweetmeat,	shim-se,	97
Swift,	ring-pa,	18
Swimming,	kyal-wa,	65
Sword, *s.*	tíring,	26
,,	ral-tih,	63

T

Table, *s.*	deun-chok.	
,,	choḳ-tse,	61

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Take, *v.*	len,	10
,,	zhe,	19
Take hold,	dzin,	65
,,	zung,	74
Tale, *s.*	súng,	24
Talk, *s.*	tàm.	
Target, *s.*	ben,	74
Tarry, *v.*	gor,	58
Tarrying,	gor-zhi,	80
Task, *s.*	chawa.	
Tea, *s.*	solja,	19
Teach, *v.*	lob-ter,	47
,,	lob-nang,	47
,,	lob,	84
Teacher, *s.*	lob-pön,	48
Teeth, *s.*	sau,	31
Tell, *v.*	tong.	
,,	shed,	96
,,	làb,	57
,,	súng.	
Temple, *s.*	gön-pa,	72
Ten,	chú	34
That,	té,	3
,,	odi.	
Thatch,	kong-kheb,	61
Theft,	kö,	64
Their,	khorei,	30
Them,	kho-chak.	
There,	tér,	23
There are,	chhi-se,	94

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
They,	khochak.	
,,	khonàm,	7
,,	khong,	7
Thick (dense),	htuk,	70
,, (gross),	ra,	85
Thing,	gyu-chha,	73
Things, *s.*	chabú,	39
,,	chhe-ka,	61
Think, *v.*	sampá,	41
,,	no,	89
Thirst, *s.*	kom,	28
This,	di,	3
Thorn,	ts'herma,	66
Thou,	khyöd,	1
Thought,	gong-pa,	21
,,	gom,	64
Thousand,	tong,	34
Thread, *s.*	küd,	73
Three,	súm,	34
Threshold,	ma-htem,	72
Throw away, *v.*	phang-tong,	53
,,	yuk-tong,	87
Throw, *v.*	gyàb,	30
,,	deb,	72
,,	kyur,	82
Thumb, *s.*	hteb-dzup,	73
Thunder, *s.*	nam-chah,	69
Thunder-bolt,	namchah-dau,	69
Thus,	tetar,	44
Tibetan,	pöd-pa,	94

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Tie, *v.*	ching,	62
,,	doḳ,	65
,,	ḍoh,	74
,,	ta,	91
Tie up, *v.*	do-wa,	62
Tiger, *s.*	táḳ,	18
Tight,	tam,	74
Till now,	tá-tá htub.	
Time (occasion),	ḳàp,	9
,, (turn)	len,	42
,,	tü,	56
Time (period of),	yün,	60
Tired,	htang-cheḍ,	28
,,	ngàl-wàr,	92
,,	nyel-wàr,	92
To, *p.*	la,	1
,,	sàr,	43
To and fro,	phar-ts'hur,	64
Tobacco, *s.* (leaf),	htaṁkha,	26
,,	htaṁakha,	26
To-day,	tering,	23
Together,	nyàm-po,	19
,,	ché-sú,	57
Together with,	la-so,	97
Token, *s.*	ṭa,	62
To-morrow,	sang-nyiṅ,	23
,,	htorang.	
,,	sang,	56
Tooth, *s.*	sau,	31
Top (on)	tsela,	66
Top, (summit),	gau,	60
,, (end),	tse,	66
Torch,	galme,	70
Touch,	riḳ,	64
Town, *s.*	tong-khyer,	37
Track, *s.*	shul,	67
Transgression,	dik-peu.	
Transmigration,	tshe-chi-me.	
Traveller,	khorpa,	96
Treasurer,	chhaḳ-dzöḍ,	93
Tree, *s.*	shing-dong,	7
Tribe,	ri,	49
Trouble,	dúk,	49
True, *adj.*	ngé-pa,	8
,,	den,	74
,,	denba,	8
,,	ngoma,	33
Turban,	gau-re,	90
Turk,	hor-pa,	94
Turn, *s.*	loḳ,	43
Turn (time),	len,	75
Tutor,	lob-pön,	93
Twelve,	chu-nyi,	57
Twenty,	khàl,	34
Two,	nyi,	34

U

Umbrella, *s.*	dú,	31
Unbroken,	ma-chhaḳ,	59

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Uncle, *s.*	ákhu,	38
Under,	woḳ-ne,	58
	o,	62
,,	oḳ,	37
Under-robe,	meḍ-yoḳ,	62
Understand,	riḳ,	42
,,	ko-wa,	44, 45
,,	ha-ko,	80
Understanding,	koh.	
,,	lau,	82
,,	sherab,	97
Uneven,	tsüb-pa,	33
Unfortunate,	yang-meḍ,	66
Unity,	htün,	82
Untied, to be,	tolwa,	66
Until now,	ta-ta htub,	5
Unworthy,	ma-öe,	39
Up,	yàr,	54
Upon,	teng,	8
,,	teng-tú.	
,,	teng-ne,	79
Upper,	khong-tu,	93
Upside-down,	gyur-tu,	82
Use, *v.*	chöḍ,	64
Use, *s.*	kho,	7
,, (employment),	phen-pa,	66
Useful,	khojeḍ,	7
,,	phen,	75
Utter,	tön,	44
,,	deb,	72

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Utter,	ser,	4
Utterance,	jöd,	85
	V.	
Vacuum,	tong-bu,	73
Valley,	lung-pa,	83
Value, *s.*	ringong.	
Vegetables, *s.*	tsholma,	27
Vehicle,	zhön,	92
Veil,	dong-kheb,	90
Vehemence,	shuh-chen,	69
Velocity,	shuh,	69
Venereal,	se-duk,	67
Vermilion,	tshal,	93
Very,	shintu,	3
Vessel,	nöd,	73
Vice,	diḳ-pa,	51
Vicious,	ngen-pa,	64
Victorious,	chom-den-de,	93
Village, *s.*	tal-pá,	7
,,	tong,	33
,,	tong-yul,	10
Vishnu,	kyab-juḳ,	97
Voice, *s.*	keḍ,	24
,,	yang,	85
Volume,	lek-pàm,	84
Vomit, *s.*	kyu-pa,	67
	W.	
Waist, *s.*	kyeḍ,	73
Wait,	gor,	80

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Waiting,	gor-zhi,	80
Walk, *v.*	kang-pa tsuḳ,	29
,,	dul,	67
Wall, *s.*	khang-lo,	61
,, (of planks),	tsik-pa,	72
Wall (side of),	lo,	93
Wanderer,	khorpa,	96
Want, *v.*	gö,	23
War, *s.*	maḳ,	59
Warm,	tön,	68
,,	töḍ,	86
Warmth,	töḍ,	66
Wash,	tuh,	31, 91
Waste,	laḳ,	8
Watch,	sung,	83
Water, *s.*	chhú,	56
Wave,	yuḳ,	91
Wax,	ta-ts'hil,	90
Way (track),	shul,	67
Wealthy,	chhúk-po.	
Wealth,	nor,	97
Wear, *v.*	toḳ.	
,,	kyün,	90
,, *v.*	kyön,	31
Weary,	htang-cheḍ,	28
Weave, *v.*	htàḳ,	35
We,	ngachak,	7
,,	nganum,	7
Week,	dün-htak,	34
Well, *adv.*	lé-pá,	1

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Well, *adv.*	de,	1
,,	dewa,	92
,,	de-wàr,	19
Well (to become),	tak-pa.	
Well-looking,	dze-pa,	6
Weep, *v.*	ngo,	66
Weevil,	bu,	91
West,	nub,	71
What,	chi,	4
,,	chidá,	4
,,	kang,	20
What for,	chih-chhed-tu,	9
,,	chiyi-chhir,	44
Whatever,	kang-chi-yang,	49
When,	nàm,	23
Whence,	ká-ne,	4
,,	kang-ne.	
Where,	ka,	4
,,	ká-lá,	
,,	kang-tú,	43
,,	káná,	43
Wherefore,	chih chheḍ-tu,	9
While, a little,	hṛib-tsàm,	5
,, a time,	yün,	75
Whither,	kana,	4
Whisper,	sang-tam,	71
White, *adj.*	kàr-po,	20
Who,	su,	21
Whole (the),	ts'hang-ma,	45
,,	kang,	65

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Whole,	ts'hang,	94
Why (what for),	chiyi chhirtu,	23
Wicked,	ngen,	51
Wife,	kyer-ma.	
,,	tsünmo,	12
,,	nang-djin ma.	
,,	nàngma,	27
,,	chhungma,	14
,,	kyemen,	57
Will, (sign of future tense),	gyu,	4
Willingly,	khyuḍ.	
Wind, *s.*	lung,	69
Window, *s.*	gàu-chhúng.	
,,	gyal-kar,	62
Winter,	gün,	70
Wipe, *v.*	chhi,	73
Wisdom,	she-rab,	97
Wise,	khepa,	93
Wish,	gö,	87
,, *v.*	gö,	70
,,	döḍ,	18
,,	zheḍ,	93
With,	tsàr,	3
,,	nyàmpo,	19
Within,	nàng,	21
,,	nàng-tu,	18
Without,	meḍ-pàr,	21
Woman, *s.*	pámo,	22
Wondrous,	ya-ts'hen-chen,	86
Wont, (accustomed),	khomba,	59
Wood, *s.*	shíng.	
Word, *s.*	tàm,	24
,,	tshiḳ,	42
Work, *s.*	ḷé,	5
,,	le-gah.	
,,	cha-wa.	
Work, (to form),	zau,	56
World, (material),	zu-kham,	19
,,	jig-ten,	97
Worn-out,	nying,	87
Worship, *s.*	chhöḍ-pa,	56
Worthy,	öe,	39
Wound, *s.*	ma,	66
Wrap, *v.*	dil,	32
,,	dom,	90
Wrapper, *s.*	zen,	62
Write, *v.*	ti,	75
Wrong,	norna.	

Y

Ye,	khyoḍ-nám,	1
Year, *s.*	lo,	19
Yellow, *adj.*	ser,	63
Yesterday, *s.*	dang-nyin,	23
,,	dang,	67
Yield, *s.*	tong,	24

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
Yesternight,	dang-gong.	
Yesterday, the day before,	khasang,	78
Yet,	ta-htúb.	
,,	tarung.	
You,	khyod-nám,	1
,, (respectful form),	ku-nyid,	39, 81

English.	*Tibetan.*	*No. of Ex. in which found.*
You,	khyed,	82
Young, *adj.*	zhön,	5
Younger brother, *s.*	nu-wo,	68
Your,	nyid,	92
,,	khyod-kyi,	3
Youth, *s.*	zhönú,	59
,,	lang-tsho,	59

00048018

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 18 July, 2018